

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
HALKLA İLİŞKİLER VE TANITIM ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DİL VE SÖYLEM ARACILIĞIYLA YAZILI
BASINDA ŞİDDET KÜLTÜRÜNÜN YENİDEN
ÜRETİLMESİ

HAZIRLAYAN
Duygu ÇAVDAR
2501100844

TEZ DANIŞMANI
DOÇ. DR. VELİ POLAT

İSTANBUL, 2013

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
HALKLA İLİŞKİLER VE TANITIM ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DİL VE SÖYLEM ARACILIĞIYLA YAZILI
BASINDA ŞİDDET KÜLTÜRÜNÜN YENİDEN
ÜRETİLMESİ

HAZIRLAYAN

Duygu ÇAVDAR

2501100844

TEZ DANIŞMANI

DOÇ. DR. VELİ POLAT

İSTANBUL, 2013



T.C. İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER
1982 ENSTİTÜSÜ



YÜKSEK LİSANS
TEZ ONAYI

ÖĞRENCİNİN

Adı ve Soyadı : Duygu ÇAVDAR Numarası : 2501100844
Anabilim/Bilim Dalı : Halkla İlişkiler ve Tanıtım Tez Savunma Tarihi: 28.06.2013
Danışman : Doç.Dr.Veli POLAT Tez Savunma Saati : 11.00'da
Tez Başlığı : Dil ve Söylem Aracılığıyla Yazılı Basında Şiddet Kültürünün Yeniden Üretilmesi.

TEZ SAVUNMA SINAVI, Lisansüstü Öğretim Yönetmeliği'nin 36. Maddesi uyarınca yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin KABULÜNE OYBİRLİĞİ / OYÇOKLUĞUYLA karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1-PROF.DR.NİLÜFER TİMİŞİ		KABUL
2-DOÇ.DR.VELİ POLAT		KABUL
3-DOÇ.DR.ECE KARADOĞAN DORUK		KABUL

YEDEK JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1- DOÇ.DR.Y. DİLEK ERTÜRK		
2- YRD.DOÇ.DR.HABİBE ÖNGÖREN		

DİL VE SÖYLEM ARACILIĞIYLA YAZILI BASINDA ŞİDDET KÜLTÜRÜNÜN YENİDEN ÜRETİLMESİ

Duygu ÇAVDAR

ÖZ

Bilim, teknoloji ve endüstrideki ilerleme toplumların yaşam biçimlerinin ve toplumsal bakış açısının değişmesine neden olmaktadır. Toplumsal değişim ve dönüşüm dilde de kendini göstermektedir. Değişen koşullar, modern ve post modern dönemde şiddetin ve ölümün toplum bireyleri tarafından algılanışını değiştirmekte, şiddetin ve ölümün anlamsal olarak toplumsal belleklerde yeniden konumlandırılmasını sağlamaktadır. Kitle iletişim araçlarında yoğun olarak aktarılan şiddet içerikli haberler bu anlamsal değişimin oluşumuna katkı sağlamaktadır.

Çalışmada Hürriyet, Cumhuriyet ve Zaman Gazeteleri'nde yer alan Saddam Hüseyin, Usame Bin Ladin ve Muammer Kaddafi'nin ölümleriyle ilgili haberler söylemsel olarak incelenmektedir. Bu amaçla, van Dijk'ın eleştirel söylem analizi yönteminin ışığı altında, Baudrillard'ın "simülasyon" kuramı baz alınarak, belirlenen kişilerin ölüm tarihlerinden itibaren bir haftalık zaman dilimi içerisinde yer alan haberler incelenmiştir. Haberlerin makro ve mikro yapıları irdelenerek, şiddetin yeniden üretimi tartışılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Tüketim Toplumu, Enformasyon Toplumu, Simülasyon, İdeoloji, Söylem, Söylem Analizi, Kitle İletişim Araçları, Şiddet, İktidar, Cemaat.

REPRODUCTION OF THE CULTURE OF VIOLENCE IN PRINT MEDIA VIA LANGUAGE AND DISCOURSE

Duygu ÇAVDAR

ABSTRACT

The progress of the science, technology and industry causes to change life styles of the social communities and the social outlook. Social change and transformation show themselves in language. Changing conditions change the perception of violence and death by the members of community on modern and post-modern days and provide to be repositioned the violence and death on social memory semantically. Violent news are transferred intensively on mass media contribute the formation of changing in semantic.

The death news of Saddam Hussein, Osama bin Laden and Muammer Gaddafi take part in Hürriyet, Cumhuriyet and Zaman Newspapers are examined discursively. For that purpose, the news which take part in within a period of one week onwards the date of death determined people are examined in the light of critical discourse analysis of van Dijk and are taken as a basis the theory of simulation of Baudrillard. Macro and micro structures of the news are scrutinized and also the reproduction of violence are discussed.

Key Words: Consume Society, Information Society, Simulation, İdeology, Discourse, Discourse Analysis, Mass Media, Violence, Power, Congregation.

ÖNSÖZ

Bilgi toplumunun temelinde teknolojinin gelişimi yatmaktadır. Gelişen teknoloji ile birlikte kitle iletişim araçlarının kullanımı gittikçe artmıştır. Toplumsal hayatın her alanına yayılmış durumda olan kitle iletişim araçlarından birisi de gazetelerdir. Gazeteler, yaydığı enformasyonlar sayesinde toplumun üyelerini ortak noktada birleştirmektedirler.

Toplumun bireylerinin evlerinin içine kadar giren medya araçları, aynı zamanda ideoloji üretim araçları olarak da kullanılmaktadır. Bilgi akışını sağlayan gazeteler, sahip oldukları ideolojilere uygun olan üslupları kullanarak haberleri şekillendirmektedir. Dil ve söylem ideolojinin, dolayısıyla da haberlerin oluşturulmasına hizmet etmektedir. Bu yüzden aynı bilgileri farklı gazeteler farklı tarzda işleyebilmektedir. İdeolojinin yoğun olarak aktarılmasına hizmet eden gazeteler, toplumun üyelerini güdümleyerek kendi hedef kitlelerini oluşturmaktadırlar. Aynı zamanda gazeteyle aynı bakış açısına sahip olan bireyler de o gazeteyle tercih etmektedirler. Bu çift yönlü mekanizma, gazetelerin anlam pompalamasının yoğun olarak devam etmesine hizmet etmektedir.

Gazeteler hemen hemen her gün şiddet içerikli haberleri yayınlamaktadır. Yoğun olarak çok yönlü şiddet unsuru içeren haberlere maruz kalan hedef kitlenin git gide şiddete karşı bakış açısında ve tepkisinde değişimler olmaktadır. Şiddete yoğun olarak maruz olan hedef kitle, bir süre sonra gazete haberlerinde şiddetle karşılaşmayı kanıksamakta ve şiddete karşı duyarsızlaşmaktadır. Gazete haberlerinde dil ve söylem aracılığıyla resmedilen şiddetin anlamı böylece toplumsal bellekte değişime uğramış olmaktadır.

Saddam'ın, Bin Ladin'in ve Kaddafi'nin ölüm haberleri, şiddetin rahatlıkla okunduğu haberlerdir. Dünya gündemine oturmuş olan bu üç devrik liderin infazlarını gazeteler kendi ideolojilerine uygun olarak hedef kitlesine aktarmışlardır.

Hedef kitle, dil ve söylem aracılığıyla gazete haberleri sayesinde tekrar tekrar bu devrik liderlerin ölümüne ya da yaşadıkları şiddete maruz kalmışlardır.

Çalışmanın örneklemini olarak belirlenen Cumhuriyet Gazetesi, Zaman Gazetesi ve Hürriyet Gazetesi sahip oldukları ideolojiler nedeniyle zaman zaman söz konusu şahısların uğradığı şiddeti eleştirirken zaman zaman da bu şiddeti haklı bulan bir tutum içine girmişlerdir. Ancak her iki durumda da var olan şiddet tüm çıplaklığıyla sözselsel ve görsel olarak gazeteler tarafından resmedilmiştir. Böylece şiddet tekrar tekrar yeniden üretilmiş olmuştur.

Akademik yönlendirmeleriyle bu çalışmanın ortaya çıkmasına katkı sağlayan birçok değerli isim bulunmaktadır.

Tüketim toplumu ve Baudrillard'ın “simülasyon” kuramı üzerine kafa yormamı sağlayarak çalışmalarımı temellendirmeme yardımcı olan Yrd. Doç. Dr. Sibel Yardımcı'ya teşekkür ederim.

Konu belirleme aşamasında manevi desteğiyle beni cesaretlendiren Prof. Dr. Mete Çamdereli'ye teşekkür ederim.

Çalışmanın her aşamasında gerek akademik olarak gerekse motivasyon açısından benden desteğini esirgemeyen değerli danışman hocam Doç. Dr. Veli Polat'a teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

ÖZ	iii
ABSTRACT	iv
ÖNSÖZ	v
İÇİNDEKİLER	vii
FOTOĞRAFLAR LİSTESİ	xii
GİRİŞ	1
1. İDEOLOJİ, SÖYLEM VE KÜLTÜR	5
1.1. İdeoloji.....	5
1.1.1. Tarihsel Süreçte İdeoloji.....	5
1.1.2. İdeolojinin Tanımı ve Kavramsal Çerçevesi	6
1.1.2.1. Devletin İdeolojik Aygıtları	7
1.2. Dil ve Söylem.....	12
1.3. Kültür ve İdeoloji	18
1.3.1. Tarihsel Bağlamda Kültür Kavramı.....	19
1.3.2. Kültür Yorumları	21
1.3.3. Kültür-Cemaat İlişkisi.....	27
1.3.3.1. Cemaat Nedir?.....	27
1.3.3.2. Kültür ve Cemaat	28
1.4. Hegemonya.....	31

2. POST MODERN ÇAĞ: TÜKETİM TOPLUMU	34
2.1. Tüketim ve Tüketim Toplumu	34
2.2. Yığın Olarak Kitle	37
2.2.1. Toplumsalın Simülasyonu	42
2.3. Simülasyon Kuramı Üzerine	44
2.4. Baudrillard'ın Körfez Savaşı Üzerine Görüşleri ve Ölüm Haberleri	51
3. MODERN TOPLUMLARDA ŞİDDET OLGUSU	52
3.1. Şiddet.....	52
3.1.1. Haberlerde Yer Alan Fiziksel Şiddet Türleri.....	53
3.1.2. Hegel'in Şiddete Bakışı	55
3.1.3. Marx'ın Şiddete Bakışı	56
3.2. Dil ve Şiddet.....	56
3.3. Şiddeti Doğuran Etmenler	58
3.3.1. Toplumsal Etmenler:.....	59
3.3.2. Bireysel Etmenler	63
3.4. "Kutsal" Kavramı ve Şiddet	65
3.5. Medyada Şiddet.....	67
3.6. Kitle İletişim Araçları, Haberler ve Ölüm	69
4. YAZILI BASINDA YER ALAN SADDAM HÜSEYİN, USAME BİN LADİN VE KADDAFİ'NİN ÖLÜM HABERLERİNİN İNCELENMESİ.....	73
4.1. Söylem Çözümlemesi.....	73
4.1.1. Söylem Çözümlemesinin Ortaya Çıkışı.....	74
4.1.2. Teun van Dijk'ın Kuramına Göre Haber Metinlerinin Söylem Çözümlemesi	76

4.1.2.1. Yerel ve Global Uyum	77
4.1.2.2. İmalar	78
4.1.2.3. Sosyal Algı ve Sosyo-Kültürel Bağlamlar	78
4.2. Saddam Hüseyin, Usame bin Ladin ve Muammer Kaddafi'nin Yazılı Basında Öne Çıkan Ölüm Haberlerinin Söylem Çözümlemesi	79
4.2.1. Saddam Hüseyin Kimdir?.....	81
4.2.1.1. Hürriyet Gazetesi'nde Saddam Hüseyin'in Ölümü.....	82
4.2.1.1.1. Hürriyet Gazetesi'nde Yer Alan Saddam Hüseyin'in Ölüm Haberlerinin Genel Değerlendirmesi.....	93
4.2.1.1.2. Teun A. van Dijk'in Söylem Çözümlemesi Yöntemine Göre Hürriyet Gazetesi'nde Yayınlanan Saddam Hüseyin'in Ölüm Haberlerinin Değerlendirilmesi	93
4.2.1.2. Cumhuriyet Gazetesi'nde Saddam Hüseyin'in Ölümü	95
4.2.1.2.1. Cumhuriyet Gazetesi'nde Yayınlanan Saddam Hüseyin'in Ölüm Haberlerinin Genel Değerlendirilmesi	112
4.2.1.2.2. Teun A. van Dijk'in Söylem Çözümlemesi Yöntemine Göre Cumhuriyet Gazetesi'nde Yayınlanan Saddam Hüseyin'in Ölüm Haberlerinin Değerlendirilmesi	114
4.2.1.3. Zaman Gazetesi'nde Saddam Hüseyin'in Ölümü	115
4.2.1.3.1. Zaman Gazetesi'nde Yer Alan Saddam Hüseyin'in Ölüm Haberlerinin Genel Değerlendirilmesi	124
4.2.1.3.2. Teun A. van Dijk'in Söylem Çözümlemesi Yöntemine Göre Zaman Cumhuriyet Gazetesi'nde Yayınlanan Saddam Hüseyin'in Ölüm Haberlerinin Değerlendirilmesi	125
4.2.2. Usame bin Ladin Kimdir?.....	126
4.2.2.1. Hürriyet Gazetesi'nde Usame bin Ladin'in Ölümü	127
4.2.2.1.1. Hürriyet Gazetesi'nde Yer Alan Usame bin Ladin'in Ölüm Haberlerinin Genel Değerlendirilmesi	151

4.2.2.1.2. Teun A. van Dijk’ın Söylem Çözümlemesi Yöntemine Göre Hürriyet Gazetesi’nde Yayınlanan Usame bin Ladin’in Ölüm Haberlerinin Değerlendirilmesi	153
4.2.2.2. Cumhuriyet Gazetesi’nde Usame bin Ladin’in Ölümü.....	154
4.2.2.2.1. Cumhuriyet Gazetesi’nde Yer Alan Usame bin m Haberlerinin Genel Değerlendirilmesi.....	170
4.2.2.2.2. Teun A. van Dijk’ın Söylem Çözümlemesi Yöntemine Göre Zaman Cumhuriyet Gazetesi’nde Yayınlanan Usame bin Ladin’in Ölüm Haberlerinin Değerlendirilmesi	172
4.2.2.3. Zaman Gazetesi’nde Usame bin Ladin’in Ölümü.....	173
4.2.2.3.1. Zaman Gazetesi’nde Yer Alan Usame bin Ladin’in Ölüm Haberlerinin Genel Değerlendirilmesi	189
4.2.2.3.2. Teun van Dijk’ın Söylem Çözümlemesi Yöntemine Göre Zaman Gazetesi’nde Yayınlanan Usame bin Ladin’in Ölüm Haberlerinin Değerlendirilmesi	190
4.2.3. Muammer Kaddafi Kimdir?.....	191
4.2.3.1. Hürriyet Gazetesi’nde Muammer Kaddafi’nin Ölümü	192
4.2.3.1.1. Hürriyet Gazetesi’nde Yer Alan Muammer Kaddafi’nin Ölüm Haberlerinin Genel Değerlendirilmesi	208
4.2.3.1.2. Teun A. van Dijk’ın Söylem Çözümlemesi Yöntemine Göre Hürriyet Muammer Kaddafi’nin Ölüm Haberlerinin Değerlendirilmesi ..	209
4.2.3.2. Cumhuriyet Gazetesi’nde Muammer Kaddafi’nin Ölümü.....	211
4.2.3.2.1. Cumhuriyet Gazetesi’nde Yer Alan Muammer Kaddafi’nin Ölüm Haberlerinin Genel Değerlendirilmesi	219
4.2.3.2.2. Teun van Dijk’ın Söylem Çözümlemesi Yöntemine Göre Cumhuriyet Gazetesi’nde Yayınlanan Muammer Kaddafi’nin Ölüm Haberlerinin Değerlendirilmesi	221
4.2.3.3. Zaman Gazetesi’nde Muammer Kaddafi’nin Ölümü.....	222

4.2.3.3.1. Zaman Gazetesi’nde Yer Alan Muammer Kaddafi’nin Ölüm Haberlerinin Genel Değerlendirilmesi	232
4.2.3.3.2. Teun A. van Dijk’in Söylem Çözümlemesi Yöntemine Göre Zaman Gazetesi’nde Yayınlanan Muammer Kaddafi’nin Ölüm Haberlerinin Değerlendirilmesi	233
SONUÇ.....	235
KAYNAKÇA	239
EK 1: SADDAM HÜSEYİN’İN ÖLÜMÜNE İLİŞKİN GAZETE HABERLERİNİN LİSTESİ.....	248
EK 2: USAME BİN LADİN’İN ÖLÜMÜNE İLİŞKİN GAZETE HABERLERİNİN LİSTESİ.....	254
EK 3: MUAMMER KADDAFİ’NİN ÖLÜMÜNE İLİŞKİN GAZETE HABERLERİNİN LİSTESİ.....	262

FOTOĞRAFLAR LİSTESİ

Fotoğraf 1. Son Kare (31 Aralık 2006: 1).....	83
Fotoğraf 2. İdam uykusundaydı (31 Aralık 2006: 16)	84
Fotoğraf 3. İdamların anası (1 Ocak 2007: 13).....	86
Fotoğraf 4. Babam Şehittir (2 Ocak 2007: 12).....	88
Fotoğraf 5. İdam hataydı (3 Ocak 2007: 13).....	89
Fotoğraf 6. Sıra onlarda (4 Ocak 2007: 12)	90
Fotoğraf 7. Teşekkür edip ayrılmış (4 Ocak 2007: 12).....	91
Fotoğraf 8. ABD: Asarken özen gösterin (5 Ocak 2007: 14)	92
Fotoğraf 9. İnfaz her an gerçekleşebilir (30 Aralık 2006: 11)	97
Fotoğraf 10. Saddam’a hızlı infaz (31 Aralık 2006: 1).....	98
Fotoğraf 11. Amerika besledi Amerika bitirdi (31 Aralık 2006: 1).....	98
Fotoğraf 12. Koyun gibi kurban edildi (31 Aralık 2006: 8).....	99
Fotoğraf 13. Saddam Hüseyin asılarak öldürüldü (31 Aralık 2006: 9).....	101
Fotoğraf 14. “Birkaç gün beklenebilirdi” (31 Aralık 2006: 10).....	103
Fotoğraf 15. Sırlarıyla gitti (1 Ocak 2007: 8)	104
Fotoğraf 16. İdam hiçbir şeyi çözmez (1 Ocak 2007: 9).....	106
Fotoğraf 17. ABD kendi ipini çekti (2 Ocak 2007)	108
Fotoğraf 18. İnfaz görüntülerine soruşturma açıldı (3 Ocak 2007: 11)	109
Fotoğraf 19. Ban’dan idama örtülü destek (4 Ocak 2007: 10).....	110
Fotoğraf 20. Saddam’ın celladı El Sadr’dı (5 Ocak 2007: 10)	111
Fotoğraf 21. Saddam doğduğu köye gömüldü (1 Ocak 2007: 15).....	116
Fotoğraf 22. Bayramda infaza tepkiler sürüyor (2 Ocak 2007: 16)	118
Fotoğraf 23. Plan Senato’ya takılabilir (2 Ocak 2007: 15)	119
Fotoğraf 24. Saddam’ın idamı tahrike yönelik (4 Ocak 2007: 15)	120
Fotoğraf 25. İdama protestolar sürüyor (6 Ocak 2007: 14)	122
Fotoğraf 26. Saddam’ı şehide dönüştürdüler (6 Ocak 2007: 14).....	123
Fotoğraf 27. Cezasını buldu (3 Mayıs 2011: 1)	128
Fotoğraf 28.Subay mahallesinde vurdular (3 Mayıs 2007: 22-23)	129

Fotoğraf 29. O fotoğraf photoshop (3 Mayıs 2011: 23).....	132
Fotoğraf 30. ABD’de bayram havası (3 Mayıs 2011: 21)	133
Fotoğraf 31. İşte ölüm evi (4 Mayıs 2011: 1)	135
Fotoğraf 32. BBG Evi gibi izlediler (4 Mayıs 2011: 23).....	136
Fotoğraf 33. Ön mühürlü arka açık (4 Mayıs 2011: 24-25).....	137
Fotoğraf 34. Ladin silahsızdı kızı da odadaydı (5 Mayıs 2011: 1)	139
Fotoğraf 35. Diri diri yakaladılar sonra öldürdüler (5 Mayıs 2011: 30)	140
Fotoğraf 36. Bin Ladin değil alerji (6 Mayıs 2011).....	142
Fotoğraf 37. Trenle 11 Eylül (7 Mayıs 2011: 34)	144
Fotoğraf 38. İyi iş çıkardınız (8 Mayıs 2011: 34)	146
Fotoğraf 39. Ladin’in gözdesi Emel anlattı (8 Mayıs 2011: 34).....	147
Fotoğraf 40. ‘Şifre’ diye sesi kesildi (9 Mayıs 2011: 18)	149
Fotoğraf 41. Dolaptan doğal afrodisyak çıktı (10 Mayıs 2011).....	150
Fotoğraf 42. 50 milyon \$ ödül kasada kaldı (11 Mayıs 2011: 22).....	151
Fotoğraf 43. ABD yarattığı canavarı yok etti (3 Mayıs 2011: 1).....	154
Fotoğraf 44. Bir Amerikan bumerangı (3 Mayıs 2011: 12).....	155
Fotoğraf 45. Kafamıza koyduğumuzu yaparız (3 Mayıs 2011: 13)	157
Fotoğraf 46. İntikam eylemi bekleniyor (3 Mayıs 2011: 13).....	158
Fotoğraf 47. Kuryesi, Bin Ladin’in sonu oldu (3 Mayıs 2011: 13)	159
Fotoğraf 49. Geronimo nasıl öldürüldü? (4 Mayıs 2011: 11)	161
Fotoğraf 50. Meğer dünyayı işkence kurtarmış (4 Mayıs 2011: 11).....	162
Fotoğraf 51. ‘Babamı canlı ele geçirip öldürdüler’ (05.05.2011: 12).....	163
Fotoğraf 52. Pakistan sızdırdı (5 Mayıs 2011: 12	163
Fotoğraf 53. Bu da Suudi komplosu (6 Mayıs 2011: 10).....	164
Fotoğraf 54. Bin Ladin operasyonundan bin komedi çıktı (6 Mayıs 2011: 11).....	165
Fotoğraf 55. Öldürülen 5 kişiden 4’ü silahsızdı (6 Mayıs 2011: 11)	166
Fotoğraf 56. Reuters fotoğrafları yayımladı (6 Mayıs 2011: 11).....	167
Fotoğraf 58. Bin Ladin misillemesi (14 Mayıs 2011: 10).....	170
Fotoğraf 59. Bin Ladin’in öldürülmesi ibret vesilesi olmalı (3 Mayıs 2011: 19)....	174
Fotoğraf 60. İslam’ın yüzünü terörle kararttı (3 Mayıs 2011: 20-21).....	175
Fotoğraf 61. Ceset fotoğrafı sahte çıktı (3 Mayıs 2011: 20).....	176
Fotoğraf 62. İslam’ın yüzünü kararttı (3 Mayıs 2011: 21).....	177

Fotoğraf 63. Lider öldü, El Kaide ne olacak? (4 Mayıs 2011: 18-19).....	178
Fotoğraf 64. Amerikalı Müslümanlar umutlu (4 Mayıs 2011: 19)	179
Fotoğraf 65. ABD'nin çelişkili Bin Ladin açıklamaları kafa karıştırdı (5 Mayıs 2011: 23)	180
Fotoğraf 66. Ladin, CIA işkencesi sayesinde mi bulundu? (5 Mayıs 2011: 23).....	181
Fotoğraf 67. Sıfır Noktası'na sembolik ziyaret (6 Mayıs 2011: 23).....	182
Fotoğraf 68. Fotoğraflar yayınlanmadı komplo teorileri patladı (7 Mayıs 2011: 23)	183
Fotoğraf 69. Hayalet Helikopter ilk kez kullanıldı (7 Mayıs 2011: 23).....	184
Fotoğraf 70. ABD, Pakistan istihbaratının üst düzey isimlerini istedi (8 Mayıs 2011: 23)	185
Fotoğraf 71. Irkçı pilot, iki imamı uçaktan indirdi (8 Mayıs 2011: 23).....	186
Fotoğraf 72. Bin Ladin'in Pakistan'dan örgütü yönetmesi imkansız (9 Mayıs 2011: 21)	187
Fotoğraf 73. Buzağı doğsa biliriz (9 Mayıs 2011: 21)	187
Fotoğraf 74. Pakistan'a Bin Ladin misillemesi (13 Mayıs 2011: 20)	188
Fotoğraf 75. Kaddafi'nin sonu (21 Ekim 2011: 1).....	194
Fotoğraf 76. İşkence görüntüsü (21 Ekim 2011: 39)	194
Fotoğraf 77. Yerlerde sürüklediler (21 Ekim 2011: 39)	195
Fotoğraf 78. Kaddafi son anda yalvardı (22 Ekim 2011: 1)	197
Fotoğraf 79. Çapraz ateş mi, infaz mı? (22 Ekim 2011: 32).....	198
Fotoğraf 80. Cesedi ziyarete açıldı (22 Ekim 2011: 32)	199
Fotoğraf 81. Lockerbie'nin intikamı alındı (22 Ekim 2011: 1)	200
Fotoğraf 82. "Vauvv" (22 Ekim 2011: 32)	200
Fotoğraf 83. Kaddafi ile son pazarlık (23 Ekim 2011: 1)	201
Fotoğraf 84. Kaddafi'yi nasıl vurdum (23 Ekim 2011: 22)	202
Fotoğraf 85. Ayşe babasını aradı isyancı 'Alo' dedi (23 Ekim 2011: 22)	203
Fotoğraf 86. Libya'da lekeli başlangıç (24 Ekim 2011: 22)	203
Fotoğraf 87. Kaddafi bugün gömülüyor (25 Ekim 2011)	205
Fotoğraf 88. Zincirlenmiş Ördek'in iddiası (27 Ekim 2011: 33).....	206
Fotoğraf 89. Kaddafi'nin hayaleti (27 Ekim 2011: 33).....	206
Fotoğraf 90. 'Kim' korkar Arap Baharı'ndan (28 Ekim 2011: 30)	208

Fotoğraf 91. Muhalifler Kaddafi'yi öldürdü (21 Ekim 2011: 1).....	212
Fotoğraf 92. Albay'ın sonu (21 Ekim 2011: 13).....	213
Fotoğraf 93. Kaddafi'nin ölümü çelişki dolu (22 Ekim 2011: 1)	214
Fotoğraf 94. Yeni dönem linçle başladı (22 Ekim 2011: 11).....	216
Fotoğraf 95. Chavez: Kaddafi şehit oldu (22 Ekim 2011: 11).....	217
Fotoğraf 96. Linç hasıraltı ediliyor (23 Ekim 2011: 11).....	218
Fotoğraf 97. Kaddafi çöle gömüldü (26 Ekim 2011: 12).....	219
Fotoğraf 98. Firari Kaddafi öldürüldü (21 Ekim 2011: 21)	223
Fotoğraf 99. Nereye gömüleceği de sorun (22 Ekim 2011: 1).....	224
Fotoğraf 100. Suriye basını, Kaddafi haberine rağbet etmedi (22 Ekim 2011: 19). 225	
Fotoğraf 101. Ceset soğuk hava deposunda tutuluyor (22 Ekim 2011: 18-19)	226
Fotoğraf 102. İşte Kaddafi'nin ölüm tutanağı (23 Ekim 2011: 1)	227
Fotoğraf 104. Muammer Kaddafi, başından ve karnından isabet alarak öldü (23 Ekim 2011: 23)	227
Fotoğraf 105. Kaddafi, ayaklananların Libya halkı olduğunun farkındaydı (24 Ekim 2011: 18)	228
Fotoğraf 104. Libya'da defin bilmecesi (25 Ekim 2011: 19).....	229
Fotoğraf 106. Kaddafi, çölde bilinmeyen bir yere gömüldü (26 Ekim 2011: 18) ...	230
Fotoğraf 108. Oğul Kaddafi, teslim olmak için uçak talep ediyor (28 Ekim 2011)	231

GİRİŞ

Dil ve söylem, ideoloji üretimine hizmet eden araçlardır. Dil ve söylem aracılığıyla üretilen ideolojiler toplumsal yaşamın her alanında kendini göstermektedir. Kitle iletişim araçları, ideoloji üretiminin yapıldığı ve var olan ideolojinin yaygınlaştırıldığı en önemli araçlardan biri olarak işlev görmektedir.

Teknolojinin hızla gelişmesiyle birlikte toplumsal yaşamda gittikçe daha fazla yer alan kitle iletişim araçları haber üretme ve yayma araçları olarak da işlev görmektedir. Haberler, yayınlandığı mecranın ideolojisine uygun olarak işlenmektedir. Kitle iletişim araçları arasında dünyada oldukça yaygın kullanıma sahip olan televizyon ve gazetelerde ölüm haberleri oldukça fazla yer kaplamaktadır. Üstelik bu ölüm haberleri tüm şiddeti ve kanı açık şekilde yansıtmaktadır.

Tüketim toplumunda esas olan bilgiyi, yani anlamı tüketmektir. Ancak yoğun ve sürekli olarak pompalanan anlam, öğelerin bilinen eski anlamlarının değişmesine, yeni bir anlama sahip olmasına neden olmaktadır. Yani yoğun anlam üretimi, Baudrillard'ın deyimiyle anlamsızlığı da beraberinde getirmiştir. Bilgi çağının handikapı da buradadır.

Bilgiyi tüketmek, tüketim toplumunda toplumsal hiyerarşiyi oluşturan unsurdur. Bilgi üretim ve aktarım mekanizması olarak kabul edilen haberlerde yer alan ölüm ve kan haberlerinin apaçık şekilde, tüm çıplaklığıyla ve çok fazla olarak kitlelere aktarılması, bu tür haberlere karşı duyarsızlaşmayı beraberinde getirmektedir. Bu durum da toplumsal yapıyı, kitlenin izdüşümsel bakış açısını etkilemektedir. Böylece toplum üyeleri ideolojik olarak etkilenmektedir.

Sürekli ve yoğun olarak gerçekleştirilen ideolojik üretim ve aktarım, haberlerde oldukça geniş yer kaplayan şiddet içerikli unsurlara karşı hedef kitlenin bakış açısında ve tepkilerinde değişime neden olmaktadır. Şiddetin son kertesini

ölüme ve şiddete karşı insanlar duyarsızlaşma içine girmektedir. Haberlerde bu tür unsurların yoğun ve sık kullanılması, fazla üretim nedeniyle “normalleşmektedir.” Böylece şiddetin anlamı değişime uğramaktadır. Artık şiddet, simülasyona uğramış hiper-gerçek bir kavram olarak haberlerde kullanılmaktadır.

Şiddet, haberlerde çekici bir hale getirilerek hedef kitleye sunulmaktadır. Kullanılan dil ve söylem, fotoğraflar vs. sayesinde şiddet bir senaryo haline getirilerek alıcısına sunulmaktadır. Bu noktada, temelde bilgi aktarım işlevine sahip olan haberler, eğlence mekanizmasına da sahip olmaktadır. Böylece şiddet kültürü, kitle iletişim araçları sayesinde yeniden üretilmiş olmaktadır.

Gerçekleştirildikleri dönemlerde büyük yankı uyandıran Saddam Hüseyin’in, Usame Bin Ladin’in ve Muammer Kaddafi’nin öldürülmesi ile ilgili haberler, basında şiddetin yoğun olarak resmedildiği haberlerdir. Aynı zamanda ideolojinin de görünür kılındığı haberlerdir. Bu yüzden çalışmanın örnekleme olarak bu olaylar seçilmiştir.

Evren olarak da Hürriyet, Cumhuriyet ve Zaman Gazeteleri seçilmiştir. Gazeteler belirlenirken, ideolojik duruşları bakımından birbirinden farklı olan gazeteler seçilmeye çalışılmıştır. Yayın politikası açısından merkezi sola yakınlığıyla bilinen Cumhuriyet Gazetesi, İslami yönü ağır basan Zaman Gazetesi, ana akım gazetesi olması bakımından da Hürriyet Gazetesi çalışmanın bünyesinde incelenmiştir. Zaman dilimi olarak, ölümlerin gerçekleştirildiği tarihten sonraki bir haftalık zaman dilimi ele alınmıştır.

Çalışmanın birinci bölümünde kavramlar tanımlanmakta ve çalışmanın konusuyla ilişkileri ortaya konmaktadır. İlk olarak ideoloji kavramı irdelenmektedir. Tarihsel süreçte ideoloji bir çerçeveye oturtulmaktadır. Ayrıca ideoloji kavramsal olarak tanımlanmakta ve Althusser’in “Devlet’in İdeolojik Aygıtları” kuramı üzerinden medya ve ideoloji bağlantısı ortaya konmaktadır. Bu noktada gazetelerde aktarılan haberlerin ideolojinin üretildiği ve yayıldığı araçlar olduğu vurgulanmaktadır.

Diğer bir konu olarak dil ve söylem kavramsal olarak irdelenmektedir. İdeolojin dil ve söylem aracılığıyla üretildiği aynı zamanda da ideolojinin dilin ve söylemin şekillenmesine yardımcı olduğu ortaya konmaktadır.

Kültür kavramı temellendirilmekte, tarihsel süreçte hangi anlamlarda kullanıldığı açıklanmaktadır. Ayrıca kültür ve ideoloji arasındaki bağlantının çerçevesi çizilerek çalışmanın seyrine ışık tutması sağlanmaktadır. Cemaat kavramı, kültürle ilişkilendirilerek, gazetelerin hedef kitleleri “cemaat” olarak adlandırılmaktadır.

Yine aynı bölümde hegemonya kavramı açıklanmaktadır. Her bir ideolojinin hegemonyaya karşı rıza mekanizması oluşturulmasına hizmet ettiği üzerinde durulmaktadır.

Çalışmanın ikinci bölümünde, “Tüketim Toplumu”nun çerçevesi çizilmektedir. Jean Baudrillard’ın baz alındığı bu bölümde, simülasyon kuramı ve kitle kavramı irdelenmektedir. Simülasyon kuramı, çalışmanın ileriki bölümlerinde ele alınacak olan şiddet kavramının yeniden üretilmesinin kuramsal çerçevesini oluşturacak şekilde açıklanmaktadır.

Üçüncü bölümde, şiddet olgusu ele alınarak, şiddetin modern toplumlarda anlamlandırılmasının üzerinde durulmaktadır. Medyada yer alan şiddet türleri genel olarak bu bölümde sınıflandırılmaktadır. Ayrıca Hegel ve Marx’ın şiddete bakış açısı ortaya konarak, modern toplumlardaki şiddet olgusu anlamlandırılmaya çalışılmaktadır. Dil ve şiddet bağlantısı yine bu bölümde tanımlanmakta, medyada şiddet konusu üzerinde düşünülmekte ve böylece çalışmanın kuramsal çerçevesi çizilmeye devam edilmektedir.

Çalışmanın dördüncü bölümünde ilk olarak, akademik araştırma yöntemlerinden biri olan ve çalışmanın yöntemi olarak belirlenen söylem

özömlemesi teorik olarak açıklanmaktadır. Teun van Dijk'ın eleştirel söylem özömlemesi yöntemi detaylıca işlenerek, çalışmaya ışık tutması beklenmektedir.

Nihayetinde, önce Saddam Hüseyin'in, daha sonra sırasıyla Usame bin Ladin ve Muammer Kaddafi'nin Hürriyet, Cumhuriyet ve Zaman Gazeteleri'nde yer alan ölüm haberleri incelenmekte ve eleştirel söylem özömlemesi yöntemine uygun olarak anlamlandırılmaktadır.

Bu çalışmanın nihai amacı, değişen ve gelişen yaşam koşulları nedeniyle, kavramların ve bu kavramların toplumsal olarak algılanışının değişikliğini ortaya koymaktır. Kitle iletişim araçlarının toplumsal belleği nasıl ve ne yönde etkilediğini, şiddet kavramı üzerinden, belirlenen örnekler aracılığıyla ortaya koymak ve böylece modern dünyanın işleyişini bu uzantıdan anlamlandırılmak çalışmanın hedefleri arasındadır.

1. İDEOLOJİ, SÖYLEM VE KÜLTÜR

1.1. İdeoloji

Medya, ilettiği mesajlarla ve sonucunda da hedef kitleyi etkilemesiyle ideolojik bir organdır. Althusserci bir yaklaşımla ifade edilecek olunursa, medya ve medya organları “devletin ideolojik aygıtları” arasında sayılabilecek kurumlardır.

1.1.1. Tarihsel Süreçte İdeoloji

İdeoloji, idea kelimesinden gelmektedir. Aydınlanma çağı felsefesinde ideoloji fikirlerin, düşüncelerin oluşuna ilişkin kuram ya da kuramlardır. Kelime olarak ideoloji, 18. yüzyılın sonunda ilk kez Fransız düşünür Destutt de Tracy tarafından ortaya atılmıştır. Destutt de Tracy, ideolojilerin fikirlerle ilgili olduğunu ifade etmektedir. Destutt de Tracy için ideoloji “düşüncebilimi”, bugünkü adıyla da ruhbilimden, bir başka açıyla da “bilişsel bilim”dir. Yani nasıl düşündüğümüzün, konuştuğumuzun ve tartıştığımızın bilimidir. Ona göre ideoloji özellikle bir toplumsal grup veya hareketin paylaştığı toplumsal, dini ya da siyasetlerle ilgilidir. (van Dijk, 2003: 14-15)

Marx, daha sonraları bu kavramı daha değişik bir anlamla kullanmıştır. İdeolojilerin var oluş ve gerçekliğinin önce ideolojik, sonra da sınıf mücadelelerinde rol alması gerektiğini söylemiştir.

Marx’a göre toplumda egemen olan ideoloji, topluma egemen olan kesimin ortaya koyduğu ve onların çıkarlarına hizmet eden ideolojidir. Marx ideolojiyi ekonomik temellere oturtmaktadır. İnsanların davranışlarının, fikirlerinin, bilgilerinin ideoloji, dolayısıyla ekonomik ilişkiler vasıtasıyla şekillendirildiğini kabul etmektedir. Ayrıca ona göre ideoloji yanlış bilinçtir. Toplumun üyeleri, var olan

koşulların doğal, normal ve iyi olduğuna inanıyorlarsa, bu onlarda yanlış bilincin oluştuğunun kanıtıdır. Çünkü artık bu toplum üyeleri, kendi çıkarları doğrultusunda düşünememektedirler. Söz konusu olan yönetici sınıfın çıkarlarıdır.

Yani klasik marksizme göre ideolojilere sahip olmanın yolunun üretim araçlarına ve dolayısıyla da ekonomiye sahip olmaktan geçtiği savunulmaktadır.

1.1.2. İdeolojinin Tanımı ve Kavramsal Çerçevesi

İdeolojinin tek bir tanımlaması bulunmamaktadır. İdeoloji işlevi bakımından birçok anlamı bünyesinde barındırması bakımından karmaşık bir terimdir. İdeoloji; a) toplumsal yaşamda anlam, gösterge ve değerlerin üretim süreci, b) belirli bir toplumsal grup ve sınıfa ait fikirler kümesi, c) bir egemen siyasi iktidarı meşrulaştırmaya hizmet eden fikirler, d) sistematik şekilde çarptırılan iletişim, e) özneye belirli bir konum sunan şey, f) toplumsal çıkarlar tarafından güdülenen düşünme biçimleri, g) özdeşlik düşüncesi, h) toplumsal olarak zorunlu yanılısma, i) söylem ve iktidar konjonktürü, j) bilinçli toplumsal aktörlerin kendi dünyalarına anlam verdikleri ortam (medium), k) eylem amaçlı inançlar kümesi, l) dilsel ve olgusal gerçekliğin birbirine karıştırılması, m) anlamsal kapanım, n) içinde bireylerin toplumsal yapıyla olan ilişkilerini yaşadıkları vazgeçilmez ortam, o) toplumsal yaşamın doğal gerçekliğe dönüştürülmüş süreç gibi birçok tanımlamaya sahiptir. (Eagleton, 2005: 18)

Ancak genel anlamıyla ideolojiler, bir grubun kimliği, toplumdaki yeri, ilgileri ve amaçları, diğer gruplarla olan ilişkileri, yeniden üretimleri, doğal ortamları gibi karakteristik özellikleriyle ilişkili olan toplumsal olarak paylaşılan inançlardan oluşmaktadır. (van Dijk, a.g.e., s.21)

Gramsci'nin de ön gördüğü gibi ideolojiler eyleme bağlıdır. Kendi gerçekliklerinden çok toplumsal etkileri bağlamında değerlendirilmektedirler. Bu

daha sonraları, Althusser'in düşüncesi olan "ideolojilerin maddiliği kendilerinin dışındadır." fikrine denk düşmektedir.

İdeolojilerin toplumsal işlevi, bir grubun ve grupların birbirileri arasındaki toplumsal pratikleri denetleme ve eşgüdümünü sağlamadır. (A.e.)

İdeoloji hususunda Althusser'in günümüz dünyasında da geçerliliğini devam ettiren ideolojik aygıtlarla ilgili yaklaşımına değinmek gerekmektedir.

1.1.2.1. Devletin İdeolojik Aygıtları

Her şeyin temelinde sınıf savaşımı bulunmaktadır. Sınıfsal farklılar sonucunda toplumun katmanlarında meydana gelen direnişler toplumsal yapıyı etkilemektedir. Yani toplumsal formasyonlar sınıf mücadelelerinin tarihine dayanmaktadır. İdeolojilere ilişkin kuram da buradan ortaya çıkmaktadır.

Althusser, ekonomizme karşı çıkmaktadır. Ekonomizmin üst yapısının özerkliğini görmeyen "değişen üst altyapının üstyapıyı otomatik ve zorunlu üreteceği" inancına karşı çıkmaktadır. (Althusser, 2008) Bu noktada da Marksizm'den ayrılmış olmaktadır.

Toplumsal formasyon ekonomik, politik ve ideolojik olmak üzere üç ayrı düzeyden meydana gelmektedir. Ekonomik düzeyde, insanın doğayla olan ilişkisi dönüştürülmektedir. Politik düzeyde ise söz konusu toplumsal ilişkiler dönüştürülmektedir. İdeolojik düzeyde de insanın kendi hayatıyla yaşanan ilişkisi dönüştürülmektedir.

Buradan şu sonuca varılabilir: İdeoloji salt olarak ekonomi-politiğin bir uzantısı değildir. Ekonomik düzey, ideolojinin belirlenmesinde etkilidir. Ancak ideoloji, kendi özerkliği olan maddi bir pratiktir.

“İdeoloji katıksız yanılısamadır, katıksız düştür, yani hiçliktir. Tüm gerçekliği kendi dışındadır.” (A.e., s.80) Althusser’e göre ideolojinin tarihi yoktur. Ancak bu sadece, ideoloji kavramının kendine has bir tarihi yoktur demektir. İdeolojilerin, içinde bulundukları hususlar ölçeğinde tarihi vardır. İdeolojilerin gerçeklerinin kendi dışında bulunma duruma da tam da bu yüzdendir. Bir başka deyişle, ideolojilerin kendilerine has tarihleri vardır.

Ayrıca Althusser’e göre fikirler, maddenin soyut yansıması değil, kendileri maddi olan şeylerdir. Çünkü fikirler, toplumsal pratikler içinde yazılıdır. Bu yüzden de maddenin soyut yansıması değil, maddenin tam da kendisidirler. Toplumsal pratiklerin içinde yazılı oldukları için de, tıpkı toplumsal pratikler gibi, ideolojilerin de dönüştürölmeleri gerekmektedir. (A.e.)

Daha yalın bir dille ifade edilecek olursa da; fikirler sistemi olarak ideoloji soyut bir kavram değildir. Bir toplumsal sınıfa ya da gruba ait üyelerin toplumsal pratiklerini yansıması bakımından somut bir kavramdır.

“İdeoloji, hem geçmiş olayların bir ürünü ve güncel olayların koşullarını oluşturan yapılarda ve hem de kendi koşullandırılmış yapılarını yeniden üreten ve dönüştüren olaylarda konuşlandırılmıştır.” (Fairclough, 2003:158)

İnsanlar, kendilerini önceden başkaları tarafından belirlenmiş toplumsal formasyonlar içinde bulmaktadırlar. Bu toplumsal formasyonların içinde bireylerin rolleri de önceden belirlenmiştir. Bireyler önceden belirlenmiş rollerine uygun olarak toplum içinde aktif rol oynamaktadırlar. Aynı zamanda toplumu bir aę gibi düşünmek gerekmektedir. Bu yüzden toplum bireyler arası ilişkilere indirgenememektedir.

Devletin birçok ideolojik aygıtı vardır. Din, eğitim, medya bunların başlarında gelen ideolojik kurumlardır. DİA’lar, bir bakıma sınıf mücadelesinin hem nedeni hem de sonucudur. Bir başka deyişle, sınıf mücadelesinin olduğu toplumlarda

devletin ideolojik aygıtı bulunmaktadır, ideolojik aygıtların olduğu toplumlarda da sınıf savaşımı bulunmaktadır. Bu durum, birbirini güdümleyen bir kısır döngüdür.

Devletin ideolojik aygıtları düşünüldüğünde baskı ve ideolojinin yakın temas halinde oldukları akıllara gelmektedir. Devlet, Althusser'e göre başlı başına bir baskı aygıtıdır. Ordu, polis, mahkemeler, yönetim vs. baskı aygıtını oluşturmaktadır. Devletin ideolojik aygıtlarını bununla karıştırmamak gerekmektedir. DİA'lar, devletin baskı aygıtıyla aynı şey değildir. DİA'lar birbirilerinden ayrı ve özelleşmiş kurumlar olarak kendini göstermektedir. (Althusser, 2008: 153-212) DİA'ları belli başlı gruplara ayrılacak olursa da;

- Dini DİA'lar
- Öğretimsel DİA'lar (değişik eğitim kurumları)
- Aile DİA'sı
- Hukuki DİA'lar
- Siyasal DİA'lar (değişik partileri de içeren sistem)
- Haberleşme DİA'sı (Basın, radyo, tv. vs.)
- Kültürel DİA'lar (edebiyat, güzel sanatlar, spor) (A.e., s.169)

Bu çalışma, haberleşme DİA'sı olan medyada yer alan ölüm haberlerinin bir çözümlemesi üzerine olduğu için, bu bölüm çalışmanın seyri açısından önem arz etmektedir.

Devletin baskı aygıtı ile ideolojik aygıtları arasındaki farklar şöyle ortaya konulabilmektedir: Devletin bir tane baskı aygıtı varsa(yönetimin kendisi), birçok ideolojik aygıtı bulunmaktadır. Ayrıca devletin ideolojik aygıtları daha çok özel alanda yoğunlaşmıştır. Din, aile, siyaset, medya, eğitim vs. özel alana aittir. Devlet, kamusal alanda yer almaktadır. Fakat devlet bu ayrımın dışında tutulmaktadır. Devletin bu ayrımın dışında tutulması onun "hukuk üstü" olmasından kaynaklanmaktadır. DİA'ları devletin baskı aygıtından ayıran temel fark, Devletin baskı aygıtının zor kullanarak, devletin ideolojik aygıtlarının "ideoloji" kullanarak işlemesidir. (A.e., s.167-173)

Ama göz ardı edilmemesi gereken bir husus vardır ki o da, devletin baskı aygıtları da ideolojik aygıtları da hem baskı hem de ideolojiyi kullanarak işlemesidir. Ayrım işleyişteki öncelikten kaynaklanmaktadır. Bu şu demektir: Devletin baskı aygıtı birincil ve genel olarak baskıyı kullanırken, ideolojiye ikinci planda yer vermesidir. Devletin ideolojik aygıtlarında da baskı ikinci sıradadır. DİA’larda baskının işleyişinde “rıza mekanizması” kullanılmaktadır. Bu durum da baskının baskıcılığının etkisini kitlelerin gözünde gizler niteliktedir. Aslında bu işleyiş de ideolojiktir. İşte tam da bu yüzden, DİA’lar ve devletin baskı aygıtları birbirinden farklı düşünülemezler. Birbirlerini tamamlayan, etkileyen unsurlar olarak toplumsal formasyondaki yerlerini almaktadırlar. (A.e., s.174)

Medyada aktarılan haberler ve enformasyonlar ideolojik olarak hazırlanıp işlenmektedirler. Haberler, hedef kitlesine hitap edecek şekilde ideolojik süzgeçten geçirilerek ya da ideolojik eklemlenmeye tabi tutularak medyada yerini almaktadırlar. Haberlerin ideolojik olarak işlenmesi aşamasında da baskı aygıtının eli bulunmaktadır. Daha açık bir dille ifade edilecek olursa da; medyada yer alan haberler, hakim gücün, hakim ideolojinin istediği doğrultuda ve düzeyde şekillendirilmektedir. Yani “baskı” gizil olarak, aslında bir o kadar da aleni şekilde medyada kendini göstermektedir. Bu durum, DİA’ların ve baskı aygıtının birlikte işlediğinin basit bir göstergesidir.

Devletin baskı aygıtı, toplumsal formasyonun bütünleyicisi olan yeniden üretimin siyasal koşullarını belirlemektedir. Aynı zamanda da DİA’ların işleyişindeki siyasal koşulları sağlamaktadır. Üretim ilişkilerinin yeniden üretimini sağlayan ise DİA’lardır. DİA’lar ve devletin baskı aygıtı arasındaki uyum egemen ideoloji aracılığıyla sağlanmaktadır.

“Louis Althusser, P. Bourdieu, Michel Foucault, Raymond Williams, Roland Barthes... gibi yazarlar ideolojinin belli bir aktöre atfedilemeyeceğini, bir siyasi parti veya hükümet gibi belli bir tarafa yerleştirilemeyeceğini ama bir toplumun bütün katmanlarına nüfuz edebileceğini ve bir düşüncenin doğal olarak kabul edilmesine, doğallaşmasına yol açabileceğini ifade etmektedir. Bu yazarlar için ideoloji ortak bir anlayıştır; bir sistem hakkında sahip olduğumuz normal

algılamalardır; sosyal gücü destekleyen doğallaştırılmış aktivitelerdir ve bu tür ortak anlayışları kuvvetlendiren güç yapısıdır.” (Blommaert’den aktaran, Devran, 2010:17)

Ancak Althusser’e göre ideoloji bireyleri nesneleştirmektedir. Stuart Hall ise bireylerin kendilerine dayatılan kültür ve söylem karşısında pasif olmadıklarını, direniş içinde olduklarını göstermiştir. Foucault’da bireylerin kendilerine dayatılan ideolojiye karşı direnç içinde olduğunu savunan düşünürlerdendir.

Burada önemli bir husus vardır ki, günümüzde artık Klasik Marksist’lerin aksine, kültür öğelerinin de ideoloji üzerinde büyük etkisi olduğunun anlaşılmış olmasıdır.

“Stuart Hall, ideolojiyi diller, kavramlar, kategoriler, düşünce hayalleri ve temsil sistemini kapsayan zihinsel çerçeveler olarak görmektedir. Ona göre farklı sosyal gruplara ait olan insanlar bu çerçeveleri kullanarak düşünürler ve toplumun işleyiş biçimini anlamdırırlar. Bu yüzden ideoloji problemi farklı fikirlerin, kitlelerin zihnine nasıl yapıştığı ve böylece maddi bir güç haline nasıl geldiği ile ilgilenmektedir.” (Hall’dan alıntılan Devran, a.e., s.17)

Yani ideoloji, insanların zihinlerinde anlam haritaları halinde bulunmaktadır. Bu anlam haritaları dolayısıyla insanların zihinlerinde ve toplumsal yapıda yerlerini almaktadırlar. Bu çalışmada üzerinde durulan mesele de medyanın, ideolojinin insanların zihinlerinde anlam haritası olarak yer etmesine hizmet etmesidir.

Medya, hakim ideolojinin “öğretilerini” sembol ve bilgi bombardımanı ile tekrar tekrar hedef kitleye aktararak, hedef kitlenin hakim ideoloji doğrultusunda “eğitilmesini”, “yönlendirilmesini” sağlamaktadır. Toplumsal formasyon, hakim ideoloji tarafından sağlanmaktadır. Aynı zamanda da hakim ideoloji, toplumsal formasyon tarafından belirlenmektedir.

Medyada yer alan haberlerde ölüm ve kanın tüm çıplaklığıyla defalarca alıcıya sunulması, şiddet kültürünün yeniden üretilmesine, aynı zamanda da alıcıda tepki ve davranış değişikliği olmasına neden olmaktadır. Sürekli anlam bombardımanına maruz kalan kitle, sembol yoğunluğu sonucunda mesaja karşı duyarsızlaşmakta ve maruz kaldığı şiddeti “normal” karşılamaktadır. Böylece şiddet kültürünün yeniden üretimi toplumsal formasyon ölçeğinde gerçekleşmiş olmaktadır. Bu da hakim ideoloji sayesinde olmaktadır.

İdeolojilerin toplumsal boyutu ideolojilerin yeniden üretiminde ve gelişmesinde gruplar ve kurumlar arasında ne tür grup ve ilişkilerin yer aldığını açıklamaktadır. İdeolojilerin söylem boyutu ise ideolojilerin günlük konu ve konuşmaları nasıl etkilediğini, ideolojik söylemin bireyler tarafından nasıl anlaşıldığını ve toplumda ideolojinin yeniden üretiminde söylemin nasıl yer aldığını açıklamaktadır. (van Dijk, 2003: 13)

İdeolojiler gücünü, toplumda egemen olmasından almaktadır. İnsanlar kendi ideolojilerinin içinde yaşarken bunun farkında bile olmayabilmektedirler. Çünkü onların ideolojisi onların toplumsal hayatı içinde doğallaşmıştır. Aslında tam da bu yüzden onların ideolojileri güç kazanmıştır. Çünkü ideolojiler, daha önce de belirttiğimiz gibi toplumsal pratiklerin içinde yazılı halde bulunmaktadırlar.

Bu çalışmada da ideolojilerin aktarılmasında aracı durumunda olan söylemin aracılığıyla haberlerde şiddet kültürünün yeniden üretimi ele alınacaktır. Bu bakımdan da söylem meselesinin incelenmesi gerekmektedir.

1.2. Dil ve Söylem

İdeoloji ve söylem birbirinden ayrı düşünülmeyen iki kavramdır. Kabaca ifade edilecek olursa, söylem ideolojilerin dile getirilmesinde, aktarılmasında rol oynamaktadır. Yani ideolojilerin yeniden üretilmesinde ve günlük hayatta ifade edilmelerinde etkindirler.

Söylem, dilin kullanım biçimidir. Dil ve söylem ilişkisi buradan kaynaklanmaktadır. Ancak söylem, sadece dil ile sınırlandırılmamaktadır. Çünkü söylem karşılıklı iletişimi içermektedir. (Devran, 2010: 25)

Dil ise düşünceyi ve ideolojiyi taşıyan temel bir araçtır. Ancak bunun yanı sıra dil ideolojik bir olgudur. Yani dil ideolojik bir araçtır. Toplumda yer alan bireylerin, hakim grupların çıkarlarını destekler şekilde düşünmesine neden olacak şekilde kullanılmaktadır.

Dil, sistematik bir bütün, yapı olması bakımından yapısalcılık ile ilgilenen düşünürlerin ilgi odağı olmuştur ve olmaktadır da. Dil, yapısal bir olgudur, ancak bireyler onu kendi tercihlerine göre farklı şekillerde kullanabilmektedirler. Yani dil kullanıldığı yapı içerisinde anlam kazanmaktadır. İdeoloji ve dil arasındaki ilişki de bu noktada daha çok görünür kılınmaktadır. Dil, kullanıldığı durumların bütünü içinde anlam kazandığına göre, ideoloji de bir olgu, olay ya da durum içinde, o durumun koşullarında oluşacaktır. Bu açıdan bakıldığında ideolojinin de yapısal bir olgu olduğunu savunmak yerinde olacaktır.

Humboldt dili bitmiş, tamamlanmış bir eser (ergon) olarak değil, her konuşma ve diyalog anında yeniden üretilen bir organizma, etkinlik (energeia) olarak ele almaktadır. Söylemler ve söz edimleri olmazsa dilin önemi de böyle olmayacaktır. Humboldt dilin dinamikliğine odaklanmıştır. Energia, dilin sabit gramer kuralları ve sözcük dağarcığının aksine konuşma ve düşünme etkinliklerinin dinamik süreçlerini kapsamaktadır. Dilin en önemli özelliklerinden biri, konuşma eyleminin gerçekleşebilmesi için en az iki kişiye ihtiyaç duyulmasıdır. Bu durum da dilin toplumsal oluşunu ortaya koymaktadır. (Karabağ, 2010: 29)

Dil, düşüncelerin oluşturulmasına olanak sağlamaktadır. Dil sayesinde yeni düşünceler üretilmekte ve geliştirilmektedir. Düşünceler, dillerde sese dönüştürülmüş yapılar olma özelliği göstermektedir.

Gerçekliğin üretilmesini sağlayan dildir. İdeoloji ise gerçekliği kodlama sistemidir. Bu yüzden genel anlamda ideoloji, belli bir sınıfa ya da gruba ait olan bir olgu değildir. Ancak grupların toplumsal olguları ve koşulları içinde ayrı ayrı gerçeklikler üreten bir olgudur. Bu sebeple ideoloji de yapısal bir olgudur.

İdeoloji maddidir. Söylem de maddi olan toplumsal dünyayı oluşturan ilişkilerin, pratiklerin, özne ve nesnelerin yeniden üretilmesine katkıda bulunmaktadır. Dil, gerçekliğin ortaya çıkmasına yarayan bir olgudur. Hakim ideoloji, medyayı kullanarak söylemler üretmeye yaramaktadır. Aynı zamanda söylemler de ideolojinin üretilmesini sağlamaktadırlar.

Peki söylemin vücut bulmasına neden olan başlıca unsurlar nelerdir? İmgeler, söz dizimi, tonlama, konular, tutarlılık, (ön)varsayımlar, metaforlar (eğretileme) ve usamlama, ilk olarak akla gelen unsurlardır. (van Dijk, 2003: 13)

Konuyu daha da açmak gerekirse, sözcük ve tümcelerın tonlama vurgusu, sayfa düzeni, genişliğı ve yazı karakteri, renk, fotoğraflar veya film gibi görsel yapılar, söyleme can veren noktalardır. (A.e., s.111) Bu noktalar, özellikle medyada oldukça kullanılmaktadır. Haberlerin aktarımı, ideoloji doğrultusunda hangi hususların üzerinde durulacağı, hangisinin es geçileceğı ya da daha küçük bir ölçekle hedef kitleye sunulacağı, bu noktalardan yararlanılarak oluşturulur. Alıcının haberde en çok dikkat etmesi ya da göz ardı etmesi istenilen hususlar, söylem yardımıyla belirgin ya da görünmez kılınmaktadır. Yani söylem ideolojileri alma, öğrenme ve şekillendirme aracıdır. Söylemi oluşturma yolu da dilden geçmektedir. Dil de ideolojinin maddi bir biçimidir ve ideoloji tarafından kuşatılmıştır.

Bireyin ideolojilerle tanışması, yani fikirler elde etmesi, aileden başlamaktadır. Daha sonraki aşamalarda da toplumsal gruptaki diğer kişilerle ilişki içine girerek, kitaplardan, gazetelerden okuyarak, reklamlardan, filmlerden, haberlerden vs. izleyerek elde edilmektedir. Toplumsallaşma süreci içinde, toplumsal birlikteliklerle, iletişimlerle ve etkilerle ideolojiler yani fikirler bireylere

aktarılmaktadır. Bir bakıma ideolojiler, fikirler öğrenilmektedir. İşte tam da bu yüzden ideoloji bilişsel bir olgudur. İdeoloji aslında inançlar bütünüdür.

Ancak buradan ortak inançların belirli bir toplum veya kültürde ideolojik olduğu sonucuna varılmamalıdır. Bir düşüncenin ideoloji olabilmesi için mücadelecı bir durumun söz konusu olması gerekmektedir. Yani karşıt görüş, muhalefet bir taraf, çıkar çatışması gibi durumların mevcut olması gerekmektedir. Bu yüzden de ortak alan inançları salt olarak ideolojik değildir.

Bu açıdan bakıldığında, ideoloji yapısal bir olgudur. Söylem eve ideolojinin bağlantılı kavramlar olduğuna çalışmanın daha önceki bölümlerinde değinilmişti. Söylem de yapılar tarafından biçimlendirilmektedir. Aynı zamanda söylem de yapıların yeniden üretilmesine ve dönüştürülmesine katkı sağlamaktadır. Bu yapılar doğrudan doğruya söylemsel/ideolojik bir doğaya sahiptir-sözcüklerin düzeni, kodlar ve sözcükler ve söz-alma teamülleri gibi bunların öğeleri, ancak bunlar dolayımlanmış bir biçim içermektedirler. (Fairclough, 2003: 159)

İdeolojinin toplumsal işlevinin, bir grubun ve grupların birbirileri arasındaki toplumsal pratiklerini denetleme ve eşgüdümünü sağlamadır. Söylem de tam bu noktada devreye girmektedir. Söylem bahsedilen toplumsal pratiklerin en önemlisidir. Çünkü toplumsal pratikleri doğrudan açıklayabilen ve ideolojileri aktarabilen bir olgudur. Bu yüzden söylem kuramı ideolojileri anlamak için çok önemlidir. Aynı zamanda da söylem kuramını anlayabilmek için de ideolojileri ve toplumsal dönüşümleri anlamak gerekmektedir. Kısacası ideoloji ve söylem arasındaki ilişki çift yönlü bir ilişkidir.

“Her konuşma, her söylem (Diskurs) dilin yeni bir *energeia*’sını üretir, bu üretim aşaması aynı zamanda dilin içerisinde var olan bir gücü de ortaya çıkartır. Borsche, söylemde konuşucu-dinleyici ilişkisine gönderme yaptığı açıklamasında hem konuşucunun hem de dinleyicinin yabancı bir üst güç olarak algılayabilecekleri söylemin gücünü, cümlenin anlam aspektinde yer aldığı biçim olarak değerlendirir, çünkü bunlar o toplumda önceden yerleşmiş kalıp yargılardır.” (Karabağ, 2010: 34)

Söylem kavramı deyince akla gelen isimlerden birisi de Foucault'dur. Foucault söylem üzerine düşünürken Marksizm ve ideoloji kavramlarından yararlanmışır. Foucault'un çalışmalarında da söylem ve ideoloji bir ilişki içerisinde. Ancak ona göre ideoloji ve söylem arasında farklar bulunmaktadır.

Foucault'a göre "şeyler", tek başlarına bir şey değildirler. Söylem içinde anlam kazanmaktadırlar. Söylem sayesinde var olmaktadır.

Foucault, bilgi üzerine konuşurken aslında söylem hakkında da görüşlerini aktarmış olmaktadır. Ona göre bilgi toplumsal, kuramsal ve söylemsel baskının bir bileşkesi tarafından belirlenmektedir.

"Maddi şeylerin ve eylemlerin var oluş fikri, anlamın yorumcu teorisi ve sunuşun kalbindedir, ama onlar sadece söylemin içinde anlam kazanırlar ve bilginin nesnesi haline gelirler. Foucault, yalnızca şeyler bir anlama sahipse bizim şeylerin bilgisine sahip olacağımızı tartışır, bu, bilgiyi üreten –kendilerinin içinde olmayan şeyler- söylemdir." (Hall, 2001: 73)

Foucault'un çalışmaları "iktidar" meselesi üzerine şekillenmektedir. Foucault Marksist teorinin savunduğu, iktidarın ekonomi-politik ilişkilerin bir uzantısı olduğu ve devlet iktidarının yegane iktidar olduğu fikrinden ayrılmaktadır. Ekonomik ilişkiler ona göre birincil sırada değildir. Ona göre toplumsal yaşamda tek bir iktidar kaynağı bulunmamaktadır. İktidar ilişkileri toplumun değişik alanlarında değişik biçimlerde bulunmaktadır. Bu noktada Foucault, iktidarı devletin sınırlarının ötesine taşımış olmaktadır. Ona göre iktidar mekanizması dikey olarak işlememektedir, iktidar toplum içinde dolaşmaktadır. İktidar ilişkileri derecelendirilebilmektedir.

İktidar baskıcıdır. Baskıcı olan iktidar aynı zamanda, baskısının sonucu olarak üretici bir özelliğe sahip olmaktadır. Örneğin cinselliğin denetim altına alınması çabası, yeni cinsel zevklerin, pratiklerin, oluşumların oluşmasına neden

olmuştur. Bu durum da yeni cinsellik söylemlerinin üretilmesine olanak sağlamaktadır. (Foucault, 1993)

Bu durum, çalışma konusuna uyarlanacak olursa da; cinayetin, şiddetin “kötü” olduğu, insan psikolojisini olumsuz etkilediği, toplumsallığın içinde yaşamanın bir koşulu olarak şiddetin kontrol altına alınması gerektiği tezahürleri dile getirilirken, şiddet başka bir alanda başka söylemler altında yeniden üretilmektedir. Medyada gösterilen şiddet içerikli programlar, haberler vs. halkın şiddete karşı olan yaklaşımını, psikolojik durumunu etkilemekte ve bu durum toplumsallığın içinde şiddet kültürünün yeniden üretilmesine neden olmaktadır.

İktidarın baskıcılığı iktidar ile özne arasında uzlaşımı sağlamaya yarayacak kadardır. İktidar baskısı, rıza mekanizması ile ilişki içerisindedir. İnsanlar, otokontrol mekanizması ile denetim altına alınmaktadırlar. Toplum içinde insanlara nelerin yapıp yapılmaması gerektiği öğretilmektedir. Neyin “yanlış” olduğunu bilen insanlar, kendi özdenetimlerini ortaya koyarak bir eylemi gerçekleştirmemektedirler. Dahası, bu eylemi kendi rızalarıyla gerçekleştirmediklerini düşünmektedirler. İşte iktidar, ideoloji, oto-kontrol ve rıza mekanizması ilişkisi bu şekilde olmaktadır.

“Bireyler olarak zihinlerimiz eylemlerimizi kontrol etmektedir. Eğer karşımızdakinin zihni, bilgisi ve kanaatleri etkilenebilirse onun eylemleri de etki ve kontrol altına alınabilir. Ayrıca bireylerin zihinleri metin veya bireyler tarafından etkilenebiliyorsa, o zaman söylemin dolaylı olarak da olsa insanların eylemlerini kontrol ettiğini belirtebiliriz. Bu nedenle ikna ve manipülasyon günümüzün önemli konularından biri haline gelmiştir. Bu noktada eleştirel söylem çözümlemesi, bu tür bir gücün nasıl istismar edilerek hakimiyet kurulduğu üzerinde durmakta ve söylemler üzerinde kontrol kurularak, bireylerin inançlarını ve eylemlerinin egemen çıkar grupları lehine nasıl çevrildiği konusuna odaklanmaktadır.” (Devran, 2010: 29)

Örneğin insanlar medya vasıtasıyla çeşitli sembollere, imgelere, söylemlere maruz kalmaktadırlar. İlk bakışta hangi medya programını ne kadar takip ettikleri onların tercihleriyle, rızalarıyla alakalıymış gibi gözükse de, onlara sunulan

seçenekler arasından tercih yapmak durumundadırlar. Bu nokta da onların rızasını aşan bir husus olarak belirlemektedir. Kişinin hiçbir kanalına maruz kalmaması imkansızdır. Çünkü medya tek boyutlu bir olgu değildir. Günümüzde hayatın, toplumsal yaşamın her alanında medya kanalları yerini almıştır. Sokaklardaki afişlerden, evimizdeki radyodan ya da televizyondan, alışveriş yaptığımız markete kadar birçok alanda, birçok vasıta ile insanlara anlam aktarımı yapılmaktadır. Çünkü günümüzde artık iktidar toplumsal hayatın her yerindedir. İdeolojik söylemler tüketim nesnelerinde, nesneleştirilmiş olgularda, pratiklerde yer almaktadırlar. Bu açıdan bakıldığında “tüketim toplumu” çalışmamızın seyri açısından büyük önem arz etmektedir. Bu konuya daha ileriki bölümlerde değinilecektir.

Tekrar konuya dñnülecek olursa ve konuyu toparlamak gerekirse ideolojiler dil ile inşa edilmekte, iletilmekte ve böylece hegemonyanın devamlılığını sağlamaktadırlar. (A.e., s.26) Bu yüzden, hegemonya ideoloji kavramıyla birlikte değeriendirilmesi gereken bir kavramdır.

1.3. Kültür ve İdeoloji

Kültür, toplumsal olanın içinde var olan, aynı zamanda da toplumsal olanı içine alan bir kavramdır. Basit anlamıyla kültür, bir toplumun tüm yaşam tarzını, deneyimlerini kapsamaktadır.

İdeoloji, toplumsal eylemlere yazılıdır. Toplumsal pratiklerde okunan ideoloji de tıpkı kültür gibi toplumsal pratiklerin ölçeğinde de kendi anlamlarını bulabilmektedir. Bu özellik kültür ve ideoloji kavramlarının ortak özelliğı olarak kendini göstermektedir.

Kültür, durağan olmama özelliğine sahiptir. Yani kültür canlıdır. Toplumsal değışim ve gelişimlere uygun olarak, sürekli olarak değışmektedir. Toplumsal olanın içinde anlamı yeniden üretilmektedir.

Aynı şekilde ideolojiler de ihtiyaçlar doğrultusunda değişen toplumun özelliklerine uyum sağlayarak değişime uğrayabilmektedir. Çünkü bahsedildiği üzere ideoloji, toplumsal pratiklere yazılıdır.

Her toplumun kültürü, aslında o toplumun ideolojisini içinde barındırmaktadır. Bu durum kültürün, toplumun yaşam deneyimlerini kapsamasından ileri gelmektedir. Toplumun yaşam tarzından okunabilecek olan kültür, toplumsal eylemlerde yazılı olan ideoloji ile i içe geçmiş bir kavramdır. Bir topluma ait belirli ideolojiler bütünü de, o toplumun kültürünü oluşturmaktadır. Çünkü söz konusu ideolojiler toplumsal eylemlerde kendini göstermekte, böylece toplumun yaşam tarzını oluşturmaktadır.

Kısacası kültür ve ideoloji, birbirileriyle i içe geçmiş kavramlar olarak değerlendirilmelidir. Bütünleşik bir yapı olan bu iki kavram, basın mecralarının şiddet içeren haberlere olan duruşlarını anlamlandırmak açısından çalışmanın seyrine ilerleyen bölümlerde ışık tutacaktır.

1.3.1. Tarihsel Bağlamda Kültür Kavramı

Kelimeler zaman içinde anlam değişikliğine uğramaktadırlar. Kelimelerin anlamları bulundukları zaman ve mekanın koşullarına göre değişmektedir. Kültür kavramı da zaman ve kullanıldığı toplumlar açısından farklı anlamlara sahip olmuş bir kavramdır.

Kültür zerine derin çalışmaları olan Raymond Williams, kelimelerde anlam değişikliğinin olup olmadığını araştırmak için tarihsel veri tabanı sözlüğü oluşturmak gerektiğine inanmaktaydı. alışmalarını da bu lde gerçekleştirmiştir.

Kültürün İngilizce’deki kullanımı; hayvanların ve ekinlerin yetiştirilmesi “cultivation” ve dinsel tapınma ile ilişkiliydi. 16.yy’dan 19.yy’a kadar, öğrenmeyle bireysel insan aklının ve kişisel görgünün yetiştirilmesi anlamında kullanıldı. Bu

tanıma uygun olarak kişilere “kültürlü” ve “kültürsüz” sıfatları günümüzde dahi kullanılmaktadır. Ayrıca bu dönemde “kültür” ve “uygarlık” eş anlamlı olarak da kullanılmaktaydı. Yani artık bu kavram bir bütün olarak toplumun gelişmesini anlatmaktaydı. (Smith, 2005: 13)

Kültür, ilk olarak bir süreci tanımlamak için kullanılmaktadır. Latince cultura (ikamet etmek, yetiştirmek, korumak, ibadetle onurlandırmak) kökünden 15.yy’da İngilizceye giren culture sözcüğü, ekinler ve hayvanların bakımına tekabül etmektedir. 16.yüzyıldaki bir ufak bükülmeye rağmen (ekinler ve hayvanların bakımına, insan gelişim sürecinin de dâhil edilmesi) 18. yüzyıl sonları ve 19.yüzyılın başlarına kadar sözcüğün anlamında keskin bir farklılık görülmemektedir. (Mete, 2008)

18.yy’ın ortalarına kadar İngiltere, Fransa ve Almanya kültür kelimesini uygarlık (civilization) ile aynı anlama gelecek şekilde kullanmaktaydı. 18.yy’ın ortalarında Almanya’da kültür hala uygarlık ile aynı anlama gelecek şekilde kullanılmasına rağmen yazılışında değişikliği uğramıştır. Önceleri “cultur” olarak yazılan kelime “kultur” şeklinde yazılmaya başlamıştır. Bu dönemde sözcük, kültürlü olma sıfatına da gönderme yapan bir anlama sahip olma sürecine girmiştir. Ancak Herder, bu noktada kültür ve uygarlık kavramlarını birbirinden ayırarak, kültürün maddi, uygarlığın manevi bir yapıya denk düştüğünü ifade etmektedir. Kültür bu noktada uygarlığın bir alternatifi olarak değerlendirilmektedir. Bununla birlikte kültür sözcüğü sanatsal, felsefi ve akademik etkinliklere gönderme yapmaya başlamıştır. (Williams, 2005)

Sanayi Devrimi’nde Romantizm’in yükselişiyle kültür, ruhani gelişimi adlandırmak ve bunu maddi maddi ve altyapısal değişimle karşılaştırmak amacıyla kullanılmaya başlanmıştır. 19.yy sonlarında Romantik Milliyetçilik ile beraber kültürün boyutları olarak günlük yaşamı ve geleneği vurgulayan tonlamalar ortaya çıkmıştır. “Halk kültürü” ve “ulusal kültür” fikirleri de bu düşünce içinde temellenmiştir. (Smith, 2005: 14)

1.3.2. Kültür Yorumları

Kültür, belli bir yer ve zamanda, belli bir insan topluluğunun, maddi yaşamını üretme ve üretim koşullarından kaynaklanan toplumsal ilişkilerin yapılanma biçimi ve bu biçimlerin ve koşulların deneyimlenmesi, anlamlandırılması ve baş etme tarzıdır. (zbek, 2008)

Kültür kavramındaki tarihsel anlamsal değişimleri kültürün bugünkü üç kullanımına belli belirsiz yansıtılmaktadır. Bunlar;

- Birey, grup ya da toplumun entelektüel, estetik ve ruhsal gelişimini ifade etmek.
- Bir dizi entelektüel ve sanatsal faaliyeti ve bunların ürünlerini saptamak . Burada kültür güzel sanatlar ile eş anlamlı olarak kullanılmış olmaktadır.
- Son olarak da; bir insanın, grubun ya da toplumun yaşam biçiminin tümünü, faaliyetlerini, inançlarını ve göreneklerini betimlemek. (Smith, 2005:14) şeklindedir.

Antropolog Krober ve Kluckholn, başka antropologlar tarafından yapılan değişik kültür tanımlarını bir araya getirerek ortaya temel 6 madde çıkarmışlardır.

1.Betimleyici tanımlar: Kültürü sosyal hayatın toplamını oluşturan kapsamlı bir bütün olarak görme ve kültürü oluşturan çeşitli alanları listeleme eğilimindedir. Bu tanımlama hem fikirleri (sanat, ahlak, yasalar) hem de etkinlikleri (gelenek, alışkanlık) içermektedir.

2. Tarihsel tanımlar: Kültürü kuşaklar yoluyla zaman içinde aktarılan bir miras olarak görmektedirler.

3. Normatif tanımlar: İki biçim alabilmektedirler. İlki, kültürün somut davranış ve eylem yapılarını biçimlendiren bir kural ya da yaşam biçimi olduğunu

ileri sürmektedirler. İkincisi ise davranışa bakmaksızın değerlerin rolüne vurgu yapmaktadır.

4. Psikolojik tanımlar: kültürü insanların iletişim kurmasına, öğrenmesine, maddi ve duygusal ihtiyaçlarını karşılamasına imkan veren bir sorun çözücü araç olarak görmektedir.

5. Yapısal tanımlar: kültürün ayrışabilen yönlerinin kurulu karşılıklı ilişkilerine işaret etmektedir ve kültürün somut davranıştan farklı bir soyutlama olduğunu ifade etmektedir.

6. Genetik tanımlar: kültürün nasıl var olduğu ve varlığını nasıl sürdürdüğünü tanımlamaktadır. Kültürü, insani etkileşimden meydana gelen ya da kuşaklar arası aktarımın bir ürünü olarak varlığını sürdüren bir olgu olarak açıklamaktadır. (A.e., s.15-16)

Kısacası kültür şu temalar altında toplanmaktadır:

- Kültür, maddi, teknolojik, sosyal, yapısal olana karşı olma eğilimindedir. Kültürü bir bütün olarak yaşam tarzından farklı ve ondan daha soyut bir şey olarak da kavramaya ihtiyacımız olduğu iddia edilmektedir.

- Kültür, ideal olanın, ruhani olanın ve maddi olmayanın gerçekliği olarak görülmektedir. İnanışların, değerlerin, sembollerin, işaretlerin ve söylemlerin biçimlenmiş bir alanı olarak kavranmaktadır.

- Kültürün özerkliğine önem verilmektedir. Bu, kültürün altta yatan ekonomik güçlerin ve güç dağılımlarının ya da toplumsal yapısal ihtiyaçların basit bir yansıması olarak açıklanamayacağı gerçeğidir.

- Kültür, güzel sanatlar ile sınırlandırılmış olmasının aksine, toplumsal yaşamın tüm yönlerine ve düzeylerine yayılmış olarak kavranmaktadır. (Smith, 2005: 16)

Kültürel olan, anlamlar ve değerler bütününe sahip olandır. Bu anlam ve değerler toplumsal etkinliklerin içine gömülmüş durumdadır. Yani yaşam tarzında, zihin durumlarında ve sanat çalışmalarının içindedir. Kısacası, geniş anlamıyla anlamlandırma sistemi olarak kültür, bir toplumdaki genel yaşam kalıplarına gömülü olan anlam ve değerler dizgesini belirtmektedir. (Williams, 1993)

“Kültür, belli bir yer ve zamanda, belli bir insan topluluğunu maddi yaşamını üretim koşullarından kaynaklanan, toplumsal ilişkilerinin yapılanma biçimi (genel yaşam tarzı, yaşam kalıpları/örüntüleri, nesneler dünyası) ve bu biçimleri/pratikleri tecrübe etme tarzı (yaşantı, deneyim), anlamlandırma ve bunlarla baş etme tarzıdır (ifade/temsil biçimleri, dil, fikirler, anlamlar, değerler, anlam haritaları, kodları, edim/eylem tarzları)” (Özbek, 2008)

Bunlarda ilki; maddi yaşamını üretim koşullarından kaynaklanan, toplumsal ilişkilerin yapılanma biçimi olarak kültür, genel yaşam tarzına, yaşam kalıplarına, nesneler dünyasına atıfta bulunmaktadır. Bu pratikleri tecrübe etme tarzı da kültürün yaşantı ve deneyimleme olarak tanımlanmasına neden olmaktadır. “Bunlarla baş etme tarzı” ifadesinden anlaşılan da ifade biçimleri, dil, fikirler, anlamlar, değerler, anlam haritaları, kodları ve eylem tarzlarıdır.

Kültürün bu tanımı, kültürün antropolojik ve klasik olarak isimlendirilebilecek iki tarihsel tanımını birleştirmiş olmaktadır.

Kültür, toplumsal ilişkilerin yapılanma tarzıdır. Toplumsal ilişkiler de maddi yaşamın üretiminden kaynaklanmaktadır. Yani kültür, üretim ilişkilerinin genel kapsamı olan ekonomide temellendirilmektedir. Ayrıca bu tanım içinde insani bilinç ve eylemin aldığı biçimler de bulunmaktadır. Kültür, hem yapının bir ürünüdür, hem de yapının oluşturu bir boyutudur. Bu durum Marx’ın; “İnsanlar, kendi tarihlerini kendileri yaparlar, ama kendileri istedikleri koşullarda-istedikleri gibi değil, karşılaştıkları ya da geçmişten aktarılmış belli koşullarda.” sözünü anımsatmaktadır. Kültürü de aynı anda hem bir yapının ürünü hem de oluşturu bir boyutu olarak düşünebilmek gerekmektedir.

Bu noktada kültür bir bina olarak ele alınırsa; binanın ilk katını “yaşam biçimleri” ve “kalıpları” oluşturmaktadır. Bir sonraki katı ise, bu yaşam pratiklerinin tecrübe edilme tarzıdır. Binanın üçüncü katında ise, yaşam biçimlerinin, pratiklerinin dilde ifade bulması bakımından fikirler, anlamlar ve değerlerin anlamlandırılması pratikleri bulunmaktadır. Bu kat, dar anlamdaki kültürün katıdır. Binanın son, yani dördüncü katında bu anlamlandırılma pratiklerinin eyleme dönüşme tarzı mevcuttur. Binanın her katı ve katların öğeleri(örneklendirme düzeyinde odaları) arasında farklılıklar bulunduğu için katlar arasında gerilim ve çatışma olması beklenen bir durumdur.

Bu noktada, bahsedilen kültür tanımını detaylandırmak gerekirse; (Özbek, 2005)

1.Belirli bir yer ve zamanda: Kültürel tanım, tarihsel olarak oluşmuş somut kültürlerden bahsedildiğini ifade etmektedir. Kültürün tarihsel olgu ve süreç olması aynı zamanda tarihsel bir hazne olarak kültürel birikime işaret etmektedir.

Farklı coğrafi koşullar ve bu farklı koşulların getirisi olan farklı özellikler kültürün üzerinde etkili olmaktadır. Bu yüzden bölgesel kültürel yapılanmalardan bahsetmek mümkündür. Daha net bir ifadeyle, farklı bölgeler farklı kültürel özellikler göstermektedir. Mekan içindeki hakimiyet de günlük yaşam içinde iktidar kurmanın temel bir kaynağıdır. Foucault’un belirttiği gibi iktidar toplumsal bir yaşamın içinde farklı katlarda konumlanmış şekilde bulunmaktadır.

2.Belli bir insan topluluğunun: İnsan kolektif bir öznedir. O halde insan topluluklarının ayırt edilerek ele alınmasını sağlayan her türlü tarihsel ve toplumsal sınıflandırıcı bilgi, kültürlerin birbirinden ayırt edilmesini sağlayacak kategorileri de verecektir. Uygarlık tarihi derslerinde bu bağlamda aslında insanlığın kültürel gelişimi anlatılmaktadır.

Tarihsel düzeyde yapılan bir dönemleştirmeye üretim tarzlarına göre toplumların farklı özelliklere sahip kültürlerini ayırt etmek mümkündür. Örneğin göçebe toplum, kabile toplumları, feodal toplumların arasındaki kültürel farklılıklar üretim tarzlarının farklılıkları ölçeğinde ortaya konulmaktadır.

3.Maddi yaşamın üretim koşullarından kaynaklanan toplumsal ilişkilerin yapılanma tarzı: Bu maddede Marksist bir yaklaşım gözlenmektedir. Endüstri, insan emeğinin gelişmiş bir halidir. İnsan temel ihtiyaçlarını karşılarken emeğini kullanmak ve doğayla iletişime geçmek durumundadır. Bu noktada da insan maddi araçlar üretme yoluna gitmiştir. Maddi üretim sürecinde insanların topluluk halinde iş birliği içine girdikleri yönetim ilişkileri anlaşılmadan toplum ve tarihin anlaşılması mümkün olmamaktadır. Bu ilişki ve tarihsel biçimler onun kültürel gelişimini yansıtmaktadır. Bu hususta Marx, kültürü iki şekilde ele almaktadır.

- İlk olarak; Bütünlüklü bir yaşam tarzı olarak kültürdür ki bu üretim tarzını ifade etmektedir. Bu, bireylerin belirli bir yaşam ve yaşamlarını ifade etme tarzıdır.

- İkincisi olarak; Toplumsal emek tarafından mükemmelleştirilmiş insani bilgi biçimidir. Maddi olarak varlık bulmaktadır. Yani pratik ve teknikte kullanılmaktadır, toplumsal ilişkilere gömülü haldedir ve kuşaktan kuşağa aktarılabilme özelliğine sahiptir.

4. Bu biçimlerin tecrübe edilme, anlaşılma, yorumlanma ve bunlarla baş etme tarzı: Yaşantı ve tecrübe birbiriyle bağlantılı iki öge olarak ele alınmaktadır. Yaşantı; eylem halindeki toplumsal varlık olan insanın dünyada bir yön almak, yaşadığı yere adapte olmak, kendini değiştirmek yolunda harcadığı çabadır. Bu bağlamda tecrübe hem felsefi ve normatif düzeyde hem de betimleyici analitik olarak gündelik hayat pratikleri düzeyinde ele alınmaktadır. Gündelik hayat düzeyinde tecrübe, bilgiyi ifade etme biçimlerini ve kültürü belirleyen şeyin ne olduğuna ilişkin kavramsallaştırmalarda kullanılmaktadır.

Yaşantı ve tecrübe anlam haritalarında ifade edildiği gibi, bu anlam haritaları da tecrübeyi yönlendirmektedir. Anlam haritaları toplumsal örgütlenme ve ilişki kalıplarında nesneleşmektedirler. “Anlam haritaları” kavramı, tecrübe ile anlamlandırma arasındaki bağı kurabilen bir özelliğe sahiptir. Maddi yaşam koşullarının tecrübe edilmesinin anlamlandırılması söz konusu olduğunda kültür ve ideoloji arasında ayırım yapmak gerekmektedir. Bir kültür diğeri üzerinde üstünlük

sağladığında ve bağımlı kültür egemen kültürün izin verdiği ölçüde tecrübe edildiğinde hakim kültür hakim ideolojinin temeli haline gelmektedir.

Tüm fikirler, anlam ve değerler toplumsal pratik içinde gerçekleşmektedirler. Gelenekler içinde maddileşmektedirler. Dolayısıyla insanın tüm etkinlikleri anlam yüklüdür.

Kültürel kurumlar, fikir, anlam ve değerlerin üretildiği yerlerdir. Kültürel kurumlardan anlaşılan da eğitim kurumları, kitle iletişim araçları vs.dir. Bu anlamda kültür bir anlamlandırma pratiğidir. Bu pratikler özel ve özerk kurumlar içinde sistemli olarak geliştirildiği gibi, gündelik hayat içinde ortak duyuşsal bilinç biçimleri içinde de geliştirilmektedirler. (Çavdar, 2008)

Kültür kavramı büyük bir paradoks barındırmaktadır. Bir yandan tanımı gereği özgücüdür. Bir bütünden küçük olan bir parçanın değerler veya uygulamalar kümesidir. İkinci kullanımdaki alanı genelde kültürü temsil olarak, sanat biçimlerinin ürünü olarak itham eder. Her bir kullanımında, aynı şeyleri hissetmeyen veya yapmayan başkalarının aksine bazı kişilerin hissettikleri veya yaptıkları şeylerdir. Ancak varsayımsal olarak evrensel veya evrenselci birtakım kıstaslara atıfta bulunmadan kültürel değer veya uygulamalar haklılaştırılmaz. Kendi kültürün olduğu için iyi olduğunu iddia etmek, felç edici bir kültürel göreceliğe veya yabancı düşmanlığına zorlar.

Bir kültürü tanımlamak, esasta siyasi sınırları tanımlamak meselesidir. Sınırlar mecburen gelişigüzel olmalıdır. Sınırlar tanımlara bağlıdır ve bunlar evrensel tarzda paylaşılmamaktadır. Bir kültür nasıl tanımlanırsa tanımlansın, belirtilen grubun bütün üyelerinin onun varsayılan değerlerini benimsemedikleri veya varsayılan uygulamalarını paylaşmadıkları aşikardır.

1.3.3. Kültür-Cemaat İlişkisi

1.3.3.1. Cemaat Nedir?

“Cemaat” kelimesi en genel anlamıyla, ortak paydaya sahip topluluktur. Günümüzde cemaat kavramı, daha çok dinsel topluluklara atıf olarak kullanılıyor olsa da, çalışmada ortak bileşenleri, ortak bir kültürü olan toplulukları ifade eden bir kavram olarak kullanılmaktadır.

Bir araya gelmiş her topluluk cemaat olma özelliği göstermemektedir. Cemaat, ortak bir bilinci gerektirmektedir. Bu ortak bilinç, o grubun ideolojik bakış açısını temsil etmektedir.

Millet, en büyük cemaatlerden biridir. Hatta cemaatlerin temeli milletlerdir. Millet ve Milliyetçilik modern döneme ait olgulardır. Uluslar, belki de bu yüzden “hayal edilebilir” cemaatlerdir. Milletler kurgusu yapılmış birlikteliklerdir. (Anderson, 2011) Ulusların hayal edilebilirliği, ulusun üyelerinin, birbirilerini hiç tanımamış ve tanımayacak olsalar bile, ortak bir paydada birleşmiş olduklarını bilmekten ileri gelmektedir. Bu ortak payda, ortak bir bilinç, yani ideoloji ve neredeyse eş zamanlı olarak gerçekleştirildiği düşünülen eylemlerdir.

Kapitalizm, ulusların “hayal edilebilir” kılınmasına neden olmuştur. Kapitalizm, onun uzantısı olarak gelişen teknoloji ve insanların yaşam koşullarının farklılık göstermesi, “hayal edilebilir” cemaatlerin oluşmasına neden olmuştur. (A..e)

Uluslar, cemaatlerin genel örneklerindendir. Ulusların içinde de çeşitli cemaatler bulunmaktadır. Bu eşitlilik, toplumların yapısındaki sınıflandırmalarla ilişkilidir. Yani, cemaatler aslında toplumsal sınıflar şeklinde vuku bulmuşlardır. Fakat bu sınıfları, hiyerarşik olarak algılamamak gerekmektedir.

Tüketim toplumunun esas betimleyicilerinden olan kitle iletişim araçları da yeni cemaatlerin oluşmasına neden olmaktadır. Gelişen teknoloji sayesinde, kitle iletişim araçları ideoloji üretici mekanizmalar haline gelmiştir. Yayın ve basın organları, iç politikalarında sahip oldukları bilinci gerçekleştirdikleri iletişimsel eylemlerde yansıtmaktadırlar. Yayıdıkları enformasyonlar ile kendi kitlelerini oluşturmuşlardır. Bir gazetenin sürekli tüketicileri, yani hedef kitlesi, o gazetenin sahip olduğu ideoloji paydasında buluşmaktadırlar. Yani o yayın kuruluşu aracılığıyla, aynı alana ait oldukları ortaya çıkmıştır.

Cemaat olma duygusu “yoldaşlık”, “kardeşlik” tezahürleri altında geliştiğine göre, sahip oldukları bakış açısı nedeniyle belirli gazeteleri tercih eden kitleler, “okur-yoldaş” olma özelliği göstermeye başlamışlardır. Günlük bir ritüel şeklinde, birbirlerinden haberleri olmasa da aynı gazeteyi, aynı haberleri, dolayısıyla da aynı bakış açısını tüketmektedirler. Bu ritüel, cemaat kavramının özelliği olan “eş zamanlılık” olgusunu gözler önüne sermektedir. Kısacası yayılan enformasyonu tüketen bir gazetenin hedef kitlesi, o gazetenin cemaatini oluşturmaktadır.

1.3.3.2. Kültür ve Cemaat

R.Williams’a göre kültür, insanların yaşadıkları yerde başlamaktadır. Ona göre kültür eşitsizliğin gerçekleşme biçimidir. Başkalarının siyasi ya da ekonomik eşitsizlik olarak tanımladıkları şeyi R.Williams kültürel eşitsizlik olarak tanımlamaktadır. Bu aynı zamanda cemaat olamama anlamına gelen bir eşitsizliktir. Ona göre kültür, insanlar arasındaki ayrımı oluşturan sınıf olgusunun kendini ifade etme tarzlarından birisidir. Buradan yola çıkarak, cemaatlerin sınıf farklılıkları sonucu oluştukları ve her cemaatin kendi yaşam deneyimlerine uygun olarak farklı kültürleri olduğu sonucuna varılabilmektedir.

İlk zamanlar Williams, kültürü sınırlı olarak yazar ile okuyucu arasında olan bağlantıyı ifade eden; 1-Duyarlılık cemaati ve 2-Süreç cemaati kavramlarını kullanmaktaydı. Bu terimler yazma eylemini önceleyen yazma eyleminin onun

içinden çıkıp geldiği okuyucu yazar arasındaki bağlantıyı ifade etmekteydi. Bu iki kavram Williams’a göre kültürle ilişkilendirilmesi gereken kavramlardır. (Williams, 2005)

R.Williams kültür-toplum tartışmasının üzerinde durmaktadır. Kültür kavramı sanayileşmeden belirli bir cemaatin yaşam deneyiminin niteliği ile ilgili sorular üzerinde yoğunlaşmıştır. Bu sorular toplumdaki egemen kesimin iktidarının sorgulanmasına neden olmuştur. Kültür kavramı toplumun genelini anlamak açısından önem taşımaktadır.

Kültürle ilgili tartışmalarda Eliot, Leavis ve Marx öne çıkmaktadır. Eliot ve Leavis kültürü yaygınlaştırmaktan çok korumanın, muhafaza etmenin önemli olduğunu vurgulamaktadır. Bunu kültürel geleneği yaygınlaştırmaya karşı çıktıkları için değil, bu yaygınlaştırmının mümkün olduğuna inanmadıkları için yaparlar. Marx ise kültürün genel yaşam koşullarımızla bir bütündür der. Sınıflı bir toplumda zorunlu olarak kültür de iç içe geçmiş bir şekilde oluşur. Ve nihayetinde kültür insanlar ve sınıflar arası ilişkilerin değişimine bağlı olarak değişir. (A.e.)

R.Williams, sanayi ve kent yaşamının kültürü tahrip edeceği fikrine, geleneksel kültürün gelişmiş kapitalizm tarafından sürekli dönüştürüldüğü fikrine karşı çıkmaktadır. Bu noktada Williams, “ortak kültür” ya da “ortaklaşa kültür” kavramlarının incelenmesi gerektiğine inanmaktadır. Kültür bir haklın belirli bir yaşam tarzını oluşturmaktadır. Ayrıca o toplumun tüm ortak deneyimlerini ifade etmektedir. Yani kültürün sahip olduğu anlam ve değerler belirli bir kesim tarafından yaratılmamaktadır. Tam da bu yüzden burada kültürel cemaatten söz etmek gerekmektedir. Ortak kültürden söz ederken, özel yetenekleri olan belirli kişilerin kattıklarını göz ardı etmemek gerekmektedir. Ancak bir o kadar da bir halkın yaşam biçimi olduğunu da unutmamak gerekmektedir. Ortak kültür, kültürel cemaat fikrini bölünmüş kültürü eleştirmek için bir araç olarak kullanılmaktadır.

Halkın çoğunluğu kendi değerlerini yaratarak yaşarken bulundukları yerde daha önce yaşayanların miras bıraktıkları anlam ve değerlere erişim olanaklarından

mahrum edilmemekte, anlamları değiştirme ve geliştirme sürecinde yeterli olarak katılma olanağı bulamazlar. Dolayısıyla da kültür kavramı, belirli bir tarihsel evrenden bağımsız genel bir gerçek, yani kültür cemaati ifade edilmiş olmaktadır. Aynı zamanda bu cemaatin kendini gerçekleştirmesini sınırlayan belirli bir toplum eleştirilmiş olmaktadır. (A.e.)

Egemen bir sınıfın-grubun ya da azınlığın değerlerinin yaygınlaştırılıp öğretilmesini “ortaklaşa kültür” olarak adlandırmak gerekmektedir. Ancak ortak kültür yaşam sürecinde toplumdaki herkesin aktif olarak rol almasıdır. Böyle bir ortamın yaratılması için de katılımın önündeki tüm maddi engellerin yok edilmesi gerekmektedir. Bunu da iletişim yardımıyla ve eğitim yardımıyla gerçekleştirebilmek mümkündür. Ancak küçük yaşlardan itibaren insanları “eğitimli olanlar ve ötekiler” olarak bölen eğitim sisteminin herkesin katkısını içeren ve bu doğrultuda anlam süreçlerini dönüştürmeye elverişli olacak şekilde dönüştürmek gerekmektedir.

Anlam yaratma sürecinde aktif olan gelişmiş bir konuşma, okuma ve yazma sağlayan, erişimi herkese mümkün kılan eğitim herkese ortak hale getirilmediği sürece yaratım sürecine katılım için tam yetkin olunmayacaktır. Dolayısıyla ortak kültür eğitimci ve katılımcı bir kültürdür. (A.e.)

Raymond Williams’ın kuramına göre, gazeteler “ortaklaşa kültür”n yaygınlaşmasına neden olmaktadırlar. Çünkü egemen bir sınıfın ya da azınlığın ideolojisini yansıtmaktadırlar. Aslında kendileri başlı başına birer “sınıf”tırlar. Kendi ideolojilerini, kültürlerini yayarak kendi cemaatlerinin oluşmasına neden olmaktadırlar.

1.4. Hegemonya

İktidar ilişkileri deyince akla “hegemonya” kavramının gelmesi kaçınılmazdır. Dolayısıyla eğer iktidar “ideoloji” ile bağıntılı ise, “hegemonya” kavramının da ideoloji ile ilişkisinin olması normal olmaktadır.

İdeoloji ve hegemonya arasındaki ilişki, ideolojilerin de temelinde dayatmaya bağlı olmasından kaynaklanmaktadır. Buradan varılabilecek sonuç, hegemonyanın ideoloji içerdiği ancak tamamıyla ona indirgenemediğidir.

“Hegemonya, ekonomi, politika ve ideolojiyi keser ve birleştirir, hatta tümüne politika ile iktidar ve sınıflar ile sınıf bölümleri arasındaki diyalektik ilişkilere genel olarak odaklanan otantik bir yer atfeder.” (Fairclough, 2003:162)

Hegemonya, güç ilişkileriyle alakalıdır. Güç ilişkileri de 2 gruba ayrılmaktadır. Birincisi, şiddet yoluyla doğrudan kurulmuş baskıdır. İkincisi ise boyun eğme yoluyla kurulan baskıdır. (Crehan, 2006: 150) Hegemonya, ikinci grupta kendini göstermektedir. Boyun eğme, rıza mekanizmasında ortaya çıkmaktadır.

Gramsci’nin ifade ettiği hegemonya da, eğitim, kilise, politik partiler, sendikalar, vb. gibi rızanın kaynağını oluşturan "özel kurumlar"a özerklik alanı tanıyan, dayanıklı ve bağımsız sivil topluma dayanmaktadır. Hegemonya, topluma ya da toplumun herhangi bir kesiminin, ideolojik araçlarla rızalarını almaya, iktidar güçler ile toplum arasında görece bir denge kurmaya yöneliktir. Görüldüğü üzere rıza mekanizması hegemonya ve iktidar ilişkisinde göz ardı edilemeyen bir kavramdır. Çünkü salt baskının sonuçları kısa sürelidir. Ancak rıza mekanizması, uzun süre etkilidir ve baskının baskıcılığını gizlemektedir.

İdeolojiler ağında örülmüş söylemsel pratikler güç ilişkilerinin sürdürülmesine ve yeniden yapılandırılmasına hizmet etmektedirler. Ama unutulmaması gereken bir husus vardır. Tüm söylemler salt ideolojik ağlarla

örülmemiştir. İdeolojik olan söylemler olduğu gibi ideolojik olmayanları da bulunmaktadır.

İdeolojinin toplumsal hayatın her alanında var olduğunu ve olabileceği bu çalışmada daha önce belirtilmişti. İdeoloji bilgi ve bilimlerde de bulunmaktadır. Belki de ideoloji, fiziki bilimlerden daha çok sosyal bilimlerde bulunmaktadır. Sosyal bilimlerde varlığının daha görünür olduğunu söylemek daha doğru olacaktır. Bir sosyal bilim olarak iletişimi ve dolayısıyla da medya ele alınacak olursa, ideolojinin medyada, haberlerde vs. daha çok görünür olduğunu, işlediğini söylemek daha doğru olacaktır.

İdeolojinin toplumsal hayatın her alanında var olması, ideolojiyi doğallaştırmaktadır. Bir başka deyişle ideolojinin işleyişi otomatikleşmektedir. Gramsci'nin ifade edişi ile ideoloji “ortak duyu” haline gelmektedir. (Crehan, 2006) Ortak duyu ise o toplumun yaşam deneyimleriyle örtüşmektedir. Bu yüzden ideolojinin toplumsal hayatı işgal etmesi “normalleşmiştir”.

Hegemonya ve ideoloji meselesinde bahsedilmesi gerek bir mesele daha vardır. O da ideolojilerin salt doğru ya da yanlış olarak değerlendirilmemesi gerektiğidir. Çünkü ideoloji, sadece egemen kesim sayesinde var olmamaktadır. Foucault'un da belirttiği gibi egemen ideolojiye karşı bir alt sınıf bulunmaktadır ve bu alt sınıf da hakim ideolojiye karşı bir direniş içerisindedir. Bir başka deyişle ideolojiler “biz” ve “öteki”nin temsilini içermektedirler. Yani ideolojin ideoloji olarak adlandırılabilmesi için ona karşı bir ideolojinin oluşmuş olması da gerekmektedir. Belki de bu noktada ideolojiye diyalektik bir anlam yüklemek yerinde olacaktır. Bu yüzden ideolojiler sadece bir sınıfın hegemonyası ve bu hegemonyanın meşrulaştırılması ile sınırlandırılmazlar. İdeolojileri doğru ya da yanlış olarak değerlendirmek asılsızdır. Çünkü ideolojilerin temel işlevi, toplumsal hayatta yer alan belli bir topluluğun amacını gerçekleştirmek adına topluluk üyelerinin sosyal pratiklerini oluşturmaktır. Yani fonksiyonel olması bakımından ideolojiler ne doğrudurlar ne de yanlıştır.

İdeoloji, kültür ve hegemonya bütün olarak düşünülmesi gereken kavramlardır. İdeoloji aktarımı sayesinde, toplumda ortak duyu oluşturulmakta ve toplum üyeleri ortak bir paydada birleştirilmektedir. Böylece ortak bir kültür oluşturulmaktadır. İdeolojiler, hakim grubun yani iktidarın fikirlerin uygun olarak, hakim grubun etkisi ölçeğinde oluşturulmakta ve aktarılmaktadır.

“İdeoloji tartışmalarında merkezi rol oynayan diğer sosyo-bilişsel kavram ‘ortak duyu’ olarak adlandırılmaktadır. Bu kavram farklı felsefi ve sosyolojik geleneklerin kökenidir.

Öncelikle, bu Antonio Gramsci’nin ideoloji teorisine katkılarıyla ve özellikle hegemonya kavramıyla ilişkilidir. İster istemez gruplar ve üyeleri, kendi amaçlarının, arzu ya da ilgilerinin yansıması olan, doğal ya da başka meşru düzenin temsili olan baskın ideolojiyi kabul etmektedirler, onların ideolojileri imtiyazlı ve basitçe ortak duyu olduğu düşünülen inanışlara dönüşür. İdeolojik egemenlik ve hegemonya, hakim gruplar kendi ilgilerini ve davranışlarını ve bu hakim grupları ayıramadığı zaman mükemmeldir.” (van Dijk, 1998:102)

Yukarıda, bahsedilen tüm hususların tüketim toplumu, bir başka deyim ile yeni kapitalizm döneminde açığa çıktığından bahsedilmişti. Şimdi çalışmanın seyri açısından tüketim toplumu üzerinde durmakta yarar vardır.

2. POST MODERN ÇAĞ: TÜKETİM TOPLUMU

2.1. Tüketim ve Tüketim Toplumu

İlk aşamada “tüketim” kelimesinin hangi anlamlarda kullanıldığına değinmek gerekmektedir. Tüketim; ferdi ihtiyaçların giderilmesidir. Yeme, içme, barınma, ısınma, giyinme, uyuma gereksinimlerini karşılamak bu madde içinde değerlendirilmesi gereken durumlardır. Bu tanımda bahsedilen ferdi ihtiyaçların giderilmesi için ekonomik hayatta üretilen ürünlerden faydalanılmaktadır.

Tüketim; ferdi ihtiyaçlarla birlikte toplumsal ihtiyaçların da giderilmesidir. Bunun için de üretilen mal ve hizmetlerden faydalanmak esastır.

Görüldüğü gibi tüketimin mantığı ekonomik düzen içinde oluşmaktadır. Ancak bunu saptamak, tüketimin mantığını iyice kavramaya yeterli olmamaktadır. Çünkü toplumlar statik bir yapıya sahip değildirler. Toplumlar ve dolayısıyla toplumsallıklar; yaşayan, sürekli olarak değişen ve gelişen unsurlardır. Bu nedenle toplumdaki fertlerin ihtiyaçları ve gereksinimleri, toplumdaki değişme ve gelişmeler neticesinde değişikliğe uğrayacaktır. Aynı zamanda ihtiyaçlar toplumdan topluma da farklılık gösterebilmektedir. Çünkü toplumların yapısı birbirinden farklıdır. Her toplumun işleyişi kendi yapısı içinde anlam bulmaktadır. Yapısalcılık çerçevesinde incelenecek olursa toplum, kendi iç unsurları ve bu unsurların birbirleriyle ilişkisi ve bütünlüğü sayesinde o toplumdur. Bu açıdan bakıldığında toplumların özgün oldukları sonucuna varılabilmektedir. Bu özgünlük de yine düşünceleri ihtiyaçların değişkenliğine götürecektir. Tüm bunlar göz önüne alındığında ise “tüketim” olgusunun içeriğinde de değişiklik olması kaçınılmazdır. (Baudrillard, 2008(a))

Tüketim; ekonomik düzenin değişmesiyle simülasyona uğramakta ve yeni bir gerçekliğe sahip olmaktadır. Bu çalışmada esas önem günümüz olduğu için, temellendirmeler post-modern çağ üzerinden gerçekleştirilecektir. İçinde bulunulan dönem bilgi toplumlarının egemen olduğu dönemdir.

Tüketim toplumunda bilgi ve diğer anlam işaretleri tüketim nesnesi haline gelmiştir. Dilin kullanımı, üretimi ve pazarlanması bilginin nasıl değerlendirileceğinin yönetilmesine hizmet etmektedir. Yeni iletişim teknolojileri, göstergelerin anlamlarının değişmesine neden olmuştur. Bu, yeni ve eski iletişim teknolojilerinin yeni bir eklemlemesini üretmiştir. Böylece söylemin eski düzeni de dönüştürülmüştür. Bununla ilişkili olarak sosyal pratik ağları içinde anlamın aktarıldığı gösterge formları ve dil arasındaki ilişki de yeniden şekillenmiştir. Bu durum günümüz sosyal yaşamında iletişimin artan önemini açıklamaktadır. (Fairclough, 2001: 27)

Bilgi çağı olarak adlandırılan bu dönemi tanımak, simülasyon kuramını bu dönem içinde değerlendirmek açısından yarar sağlayacaktır. Bu dönemin en belirgin özelliği, kısa zamanda değişimi öngörmesidir. Üretim araç gereçlerinin, emek süreçlerinin sürekli ve yeniden değişimi ve gelişimi günümüzdeki sistemin belirleyicisidir. Haberlerin insan zihninde kısa süreli ve etkisiz olarak yer etmeleri de bu dönemin özelliğidir.

Tüketim olgusu, Baudrillard’a göre gittikçe işlevsiz hale gelmektedir. Tüketim, anlamdan yoksun, sembollerin, göstergelerin, fantazmaların, mesajların tüketiminden ibaret olmaktadır. (A.e.)

Gereğinden fazla tüketim, soyut bir mutluluk olgusunun ortaya çıkmasına neden olarak hedonist (hazcı) bakış açısının yaratımına neden olmaktadır. Tüketilenler, sembollerin etkisi altında kurgulanmış olan fantezilerdir. “Tüketim, açgözlü bir biçimde ve her yerde tüketmek üzerine kurulu olarak, gerçekliği yadsır.” (A.e.)

Tüketim toplumundaki “bollukları” tüketmek, mutluluğun belirleyicisidir. Aslında mutluluk da bir tür göstergedir. Göstergeler, toplumsalın içinde kitlelerin üzerine durmadan saçılırken, kitleler de bu göstergeleri ele geçirerek sahiplenme durumuna erişmeye çalışmaktadırlar. Bollukları ele geçiren kitlelerin, toplumsal yaşamda meşru haklara sahip olacakları düşüncesi tüketimi cazip hale getirmektedir.

Bu durumda “mutluluk” artık ideolojik bir işleve sahiptir. □ Ancak burada bahsedilen mutluluk, içsel bir mutluluk değildir. Çünkü içsel mutluluk görünebilir değildir. Böyle bir mutluluğu tüketimin mantığı içine oturtmak olanaksızdır. Tüketim toplumundaki mutluluk, ölçülebilir ve “eşitlikçi”(A.e., s.52) olmalıdır. Kaldı ki, mutluluğun eşitlikçi olması görünebilir olmasında yatmaktadır. Görünebilir olan mutluluk, nesneler ve nesnelerin sahip oldukları göstergeler aracılığıyla ölçülebilmektedir. Mutluluğun ölçülebilir olması ise üretici güçlerin gidişatlarını belirlemeleri ve rotalarını takip etmeleri açısından neden olmaktadır. Ayrıca post-modern çağda varlığını ortaya koyan küreselleşme ideolojisinin mantığına da hizmet etmektedir. Çünkü küreselleşme, yeryüzünde yer alan toplumların sınırlarını ortadan kaldıran bir görüşe sahiptir. Yani yeryüzündeki toplumları (modernleşmiş ya da modernleşme sürecine girdiği kabul edilen toplumların kastedilmektedir) tek bir toplum olarak varsayar. Bu, toplumsallıkların farklılıklarını yadsıyan bir anlayıştır. Bu nedenle gerek toplumların kendi içlerindeki işleyiş mekanizmalarında, gerekse de küreselleşen dünyada yer alan diğer toplumlarla olan ilişkilerinde sorunların baş göstermesi olasıdır. Yani üretilmiş bir toplumsallık anlayışını ortaya koyan küreselleşme, aslında kitlelere yansıtıldığı kadar masum değildir. Çünkü sistemi, dolayısıyla da sistemin unsurlarını kaosa sürüklemektedir.

Bu kaos türlü meselelerde açığa çıkmaktadır. Ancak bu çalışma açısından kitlelerin pasifleştirilmesi konusu odak noktası olacaktır. Küreselleşmenin en büyük uzantılarından olan teknolojik gelişmelerin bir ayağı olan kitle iletişim araçları, hakim ideolojiye hizmet edecek şekilde, kitlelerin tepki vermelerini engelleyecek şekilde işlemektedir. Kitlelere bilgi verdiği öne sürülen enformasyon toplumunun baş aygıtlarından olan kitle iletişim araçları, aslında anlamsızlık ve bilgisizlik pompalar durumdadırlar. Bu anlamsızlık, fazla ve düzensiz olarak anlam pompalamalarından kaynaklanmaktadır. Sonuçta ise, kitlelerin bireysellikleri tehlikeye düşmektedir.

2.2. Yığın Olarak Kitle

Kitle, tüketimin gerçekleşebilmesi için gerekli olan ana unsurdur. Yeni kapitalist sistem, devamlılığını sağlayabilmek için kitlelerin tüketmesine ihtiyaç duymaktadır. Bu bakımdan sistemin ilk aşamadaki amacı, kitlelerin tüketmesini sağlamaktır.

Tüketme, burada tüketim nesnesi olan ve tüketim nesnesi haline getirilen olguları ve “şeyleri” de kapsamaktadır. Yeni kapitalizm döneminde, ilk anlamdaki tüketim olgusunun dışına çıkmıştır. Bu dönemde, bilgiyi, sembolleri ve anlamları tüketmek esastır. Toplumsal formasyonun içinde bu unsurlar üretilmekte, dönüştürülmekte ve tüketilmektedir. Kitle iletişim araçlarından insanlara aktarılan bilgi, anlam ve semboller de toplumsal formasyonun içinde sürekli olarak tekrar tekrar yeniden üretilmektedir. Yani medyada sunulan ölüm haberlerinde, ölümün, şiddetin ve kanın sembol ve anlam bombardımanı şeklinde hedef kitleye sunulması insanların zihinlerinde bu unsurların anlamlarının yeniden üretilmesine neden olmaktadır. Anlamlardaki bu değişim toplumsal formasyonun bir parçası olarak var olmaktadır. Bu açıklama, bu bölümde geçen “ürün” kelimesinin kapsadığı anlam bakımından önemlidir. Burada kullanılan “ürün” kavramı, yeni kapitalizm dönemi içinde oluşturulmuş tüketim nesnelerinin tümünü kapsamaktadır.

Tüketimin devamlılığını için de sistemin iki ana yolu vardır. Ya kitlelerin tüketeceği ürünler üretmek ya da sistemin üretmiş olduğu ürünleri kitlenin tüketmesini sağlamak.

İki farklı madde olarak ortaya koyulan bu yollar, aslında birbirinden bağımsız yollar değildir. Çünkü sistem, var olabilmek için ikisinden de faydalanmaktadır. Ancak bölümde ağırlıklı olarak üzerinde durulacak madde ikincisi olacaktır. Çünkü bu madde meseleyi, kitlenin güdümlenebilirliği meselesine götürmektedir. Kitlenin güdümlenebilirliği ya da güdümlenemezliği, başka bir deyişle kitlenin sistem içindeki aktifliği ya da pasifliği üzerinde bir kaniya varmak, tüketim toplumunun mantığını daha iyi anlamamıza, dolayısıyla da bireylerin sistem

içindeki varlığını anlamlandırmasına yarar sağlayacaktır. Daha spesifik olarak ifade edilecek olursa, kitle iletişim araçlarındaki şiddet unsurları karşısındaki bireylerin konumunu anlaşılır kılabilmek açısından bu bölüm önem arz etmektedir.

Kitleler, kitle olarak düşünüldüğünde, toplumu ve dolayısıyla toplumsal olanı göz ardı etmek imkansızdır. Bu yüzden de bu bölümde kitle ile birlikte ele alınacak diğer bir unsur da “toplumsal” dır. Bu bölümde kısaca, kitlenin toplumsal olanı simülasyona uğrattığı fikri üzerinde durularak, şiddet unsurlarının (ölüm, kan vs.) anlamlarının yeniden üretilmesi hususuna zemin hazırlanacaktır.

Günümüz toplumları varlıklarını devam ettirebilmek için sembolleri tekrar tekrar üretirlerken kitleleri de yeniden üretmeye çalışmaktadır. Bir bakıma kitleleri güdülemeye uğraşmaktadırlar. Aslında bunu yapmaya çalışırken de günümüz modern toplumları kendi sistemi içinde yok olma tehlikesi ile karşı karşıya kalmaktadır. (Baudrillard, 2008(a)) Çünkü iktidar, kitleyi güdümlayebilmek için kitle iletişim araçlarıyla birlikte anlamları sürekli ve düzensiz olarak üretmektedir. Daha doğrusu kitle iletişim araçları, anlamdan yoksun mesajlar üretmektedirler. Burada anlamdan yoksun olmasından kastedilen, söz konusu olan mesajların bilinen ilk, eski anlamlarının dışına çıkmış olmasıdır. Kavramların anlamlarının simülasyona uğratılmasıdır.(Baudrillard, 2008(b))

Tüketim toplumu kitlenin güdümlenebilmesine ihtiyaç duymaktadır. Düz mantıkla düşünülecek olursa; hakim ideoloji, kitle aktif bir duruma geçmezse tüketimin gerçekleşmeyeceği endişesini taşımaktadır.

Kitleyi güdülmekte kullanılan en etkili silah, kitle iletişim araçlarıdır. Kitle iletişim araçları, kitlelere sonsuz sayıda ve renkli şöenler halinde anlam pompalamaktadır. Bu anlam bombardımanının karşısında kitlelerin tepki vermesi beklenmektedir. Yani önceden sistem tarafından tepkisizleştirilmeye çalışılan kitle, artık yine sistem tarafından tepki vermeye zorlanmaktadır. Eğer kitle, kitle iletişim araçlarının pompaladığı haberleri, sembolleri, mesajları anlamlandırmazsa, tüketim gerçekleşmeyecek ve böylece sistemin sonu gelecektir. Bu yüzden kitlenin tepkisini

ortaya çıkartmak ve ölçmek için günümüzde kitle iletişim araçlarını kitlelere testler yöneltmektedirler. Dergilerde, televizyon programlarında ve gazetelerde yayınlanan kişilik testleri gibi testler bu çabaya hizmet etmektedir. (Baudrillard, a.g.e.)

Baudrillard’a göre tüm kitleyi güdüleme çabaları yersizdir. Kitle, kendisine yönlendirilen bu sembolleri, kendi içinde eritip yok etmektedir. Bollukları yüzünden anlamdan yoksun kalmış olan tüm semboller, Baudrillard’ın deyiimiyle kitlelerin üzerinden kayıp gitmektedir. Yani kitle, kendisine doğrultulan anlamlara karşı tepkisiz kalmaktadır.(Baudrillard, 2006)

Kitlelerin haber bombardımanı karşısında tepkisiz kalmaları, iletişim araçlarına ve onların ilettikleri anlama karşı ortaya çıkan bir direniş biçimidir. Baudrillard’a göre bu, görüldüğü gibi pasif bir direniş niteliği taşımamaktadır. Kitle, sistemin mantığına uyarak gönderilen anlamlara karşı kayıtsız kalıp onları değişime maruz bırakmadan geri püskürtmektedir. İletişim araçları, kitleler sessiz kaldıkları için sonsuz sayıda anlam aktarımında bulunmakta ve kitleler de maruz kaldıkları anlam bombardımanına karşı tepkisiz kalmaya devam etmektedir. Bir bakıma sistemin çok sayıda ve sürekli olarak anlam pompalamasının nedeni, kitleleri içinde oldukları sessizlik içinden çıkarmaya çalışmaktır. Ancak sonsuz sayıdaki anlam üretimi yüzünden, sembollere yüklenen anlamlar anlamsız duruma gelmektedir ve bu yüzden de kitleler bu anlamsızlık yüklü anlamları sisteme karşı geri püskürtmektedir. Yani hedef şaşmıştır.

Baudrillard, kitlenin bu sessiz kalışını sisteme karşı bir direniş mekanizması olarak nitelendirmektedir. Üstelik kitle bu direnişte pasif değildir. Ona göre kitlenin sessiz kalışı sayesinde, anlamı emerek “nötrolize” etmesi nedeniyle kitle güdümlenemez. Kitleyi güdümlenebilir bir olgu olarak ele almak, kitleyi oluşturan bireylerin bireyselliğini yadsımak demektir. Kitlenin güdümlenebilirliği, Baudrillard’a göre kitleyi değersizleştirici ve alçaltıcı bir durumdur. Halbuki bahsi geçen kitle, pasifliğiyle sisteme karşı aktif rol oynamaktadır.(A.e.)

Foucault da kitlelerin, egemen olana karşı bir direniş içinde olduğunu vurgulamaktadır. Foucault, çalışmalarında toplum üyelerinin nasıl bir direniş gösterdiklerini belirtmemesi bakımından eleştirilmektedir. Baudrillard'ın ise kitlelerin direniş biçimini açıklamaya çalışması önemli bir olgudur.

Ancak Baudrillard'da eksik görülen şu vardır ki, kitle sisteme karşı bu direnişi kendi bilinciyle özümseyip gerçekleştirmemektedir. Bu noktada, ortada bilinçli olarak gerçekleştirilen bir eylem olmadığı için, kitleye artı bir değer atfedilmiş olunmamaktadır. Biraz daha sert bir ifadeyle, bu bilinçsizce gerçekleştirilen eylemin sonucu her ne kadar sistemin kendi çarkının içinde boşa dönmesine neden olmak olsa da, bilinçsizliği kitleye alçaltıcı bir değer atfetmektedir. Kitlenin bu yöntemle sisteme karşı bir direniş içinde olması, yine sistemin sayesinde mümkün olmaktadır. Sistemin kitleyi güdümleme konusundaki başarısızlığı yüzünden kitle aktif bir pasiflik içindedir. Baudrillard aynı zamanda gösteri isteyen kitleye, sistemin anlam aşılama çalıştığını savunmaktadır. Bu noktada da Baudrillardcı bir mantıkla düşünülecek olursa, kitlenin istediği olmaktadır. Çünkü semboller ve anlamlar, çoklukları nedeniyle simülasyona uğrayarak bilinen anlamdaki anlamdan yoksun hale geldikleri için şölene dönüşmektedirler.

Simülasyonun yapısındaki kısır döngü, iletişimde ve dolayısıyla da toplumsalda da kendini göstermektedir. İlk bakışta, kitlelerin tepkisiz kalması kitle iletişim araçlarının daha çok haber aktarımını olanaklı kılabilceği düşüncesiyle iletişim araçlarının aleyhineymiş gibi gözükse de döngüsellik göz önünde bulundurulduğunda, bu durum kitle iletişim araçlarının sonunun geldiğinin göstergesidir. (Gelişmenin sonuna gelmiş Modern Batı toplumlarının yok olacağı tahayyülü gibi.) (Baudrillard, 2008(a)) Çünkü kitle, mesajlara karşı tepkisiz kalarak mesajları özümsememektedir. Tepkisizliği ile mesajların yok olmasına neden olmaktadır. Kısacası sistem, anlam bombardımanı karşısında kitleyi “sessiz yığınlar”a dönüştürürken, sessiz yığın haline gelen kitle de sistemin gönderdiği anlamların yok olmasına neden olmaktadır. (Baudrillard, 2006) Bu, karşılıklı olarak simülasyona maruz kalmanın kanıtıdır. Bu da bir yandan kitlenin sistem tarafından

güdümlendiği, aynı zamanda da sistemin de kitle tarafından güdümlendiği fikrine ulaşılmasını sağlayacaktır.

McLuhan'ın deyiimiyle “Mesaj, iletişim aracının kendisidir.” (Baudrillard,2008(b): 120) Mesajı yok eden de iletişim aracının kendisi olduğu için, aslında iletişim aracı kendi kendinin yok olmasına zemin hazırlamaktadır. Tıpkı sanayileşme döneminde aşırı üretimin ve proteleryanın sömürülmesinin, bu durumun meydana gelmesinde esas belirleyici olan burjuvazinin sonunun gelmesi tehlikesine zemin hazırlaması gibi fazla üretilen anlam da anlamın yok olmasına neden olmaktadır. Her iki durum da sistemin kendi kendisini tehlikeye düşürdüğüünün kanıtıdır.

Reklam da haber gibi toplumsalın yok olmasına neden olmaktadır. Toplumsal artı değerin üretilmesine katkı sağlayan reklam, reklamlştırılan “nesneyi” tüketmenin toplumsallaşmaya neden olacağından söz edip durmaktadır. Yani reklamlştırılan nesneyi tüketmek, toplumsal hiyerarşide belirleyici olabilmektedir. Bu da üretilmiş ve değeri atfedilmiş ideallerin, sembollerin tüketilmesine tekabül etmektedir. Bu yüzden haberler ve reklamlar arasında pek bir fark kalmamıştır.

Günümüzde her şey reklamlştırılabildiği için her yerde ve her alanda toplumsallaşma sürekli olarak zikredilmektedir. Ancak bu durum toplumsalın da simülasyona uğramasına, eski anlamının eriyip yok olmasına neden olmuştur. Artık “Duvar afişlerinde hayalete dönmüş bir toplumsallık vardır.” (Baudrillard,2008(a): 128)

Reklam da artık iletişim aracı olmaktan çıkmış ve simülasyona uğrayarak yok olmuştur. Günümüzde o, ticari bir mala dönüşmüş ve kendini pazarlayan bir duruma gelmiştir. Düzenlenmiş göstergelerden oluşan bir dizi şerit halini almıştır. (Baudrillard, 2008(b): 131)Yani o da toplumsallık tarafından, toplumsallığın içinde eritilmiştir. Muhteşem bir görsellikle, gerçek hayatın üzerini bir daha hiç açığa çıkmamak üzere örten reklama insanların inanmamaları söz konusu bile değildir.

Çünkü reklam, insanları hayret verici bir simülasyona sokarak etkisi altına almaktadır. İnsanlar göstergeleri tüketmekten kendilerini alamaz duruma gelmektedirler. Bu da kitlenin güdümlenebilir olduğunu açıkça ortaya koymaktadırlar.

2.2.1. Toplumsalın Simülasyonu

Baudrillard’a göre kitle, toplumsalı yansıtmamaktadır. Kitleler, toplumsalın içinde değerlendirilemezler. Çünkü toplumsalın kendi özlerine işlemesine engel olmaktadırlar. Toplumsalı n trolize etmektedirler. Buradan yola çıkararak, kitle iletişim araçlarının kitleye doğru sirkülasyon şeklinde göndermiş olduğu anlam ve mesajları Baudrillardcı bakış açısıyla toplumsala ait olan veriler olarak değerlendirmek gerekmektedir.

“Kitle: Bir özne, bir özneler grubu ve bir nesne olmama tersliğini başarmıştır.” (Baudrillard, 2006: 33) Kitleyi özneye dönüştürme çabaları da, nesneye dönüştürme çabaları da yersiz kalmaktadır. Baudrillard’a göre, kitleyi nesne olarak ele alma çabaları, kitlenin güdümlenemezliği gerçeğine çarparak geri püskürtülmektedir. Kitle güdümlenebilir olsaydı, nesneleştirilmiş olurdu. Ortada nesne olmadığı gibi, nesne olmadığı gerçeğini ortaya koyacak bir özne de yoktur. Önceki paragraflarda, kitlenin kitle iletişim araçları karşısında olan tepkisizliğinin bilincinde olmamasından dolayı, onun bireyselliği sorgulanmıştı. Bu noktada çalışmanın içinde yapılan kitlenin güdümlenebilirliğine dair eleştiri, Baudrillard’ın bu tutumuyla örtüşmektedir. Baudrillard, kitleyi ne özne ne de nesne olarak kabul etmektedir.

Kitlenin özne ve nesne olmaması durumunu göz önünde bulundurulduğunda, kitlenin varlığı ya da ne olduğu sorgulanması gereken bir husus olarak belirmektedir. Çünkü kitle, bir şeyin ya kendisi ya da tersi olması gerektiği düşüncesini yadsıtmaktadır. Ancak var olduğunu saptamak için, onu var olan

yapılandırmalar içine oturtmak gerekmektedir. Bu bakımdan kitle bir yere oturtulamadığı için, kitle diyalektik yasalarını yadsımış olmaktadır. (A.e.)

Kitle kavramında görülen bu durum, “toplumsal” kavramı için de geçerlidir. Yani toplumsal da nesnel olarak ortaya konulamaz. Çünkü kendisini tanımlamaya çalışan herkesi kendi içinde yok etmektedir. Kitleler, toplumsalın içinde yok olmaktadır. Aynı zamanda toplumsal da kitle nedeniyle yok olmaktadır. Bu durumda karşılıklı simülasyon ilişkisi söz konusudur. En başından beri savunulan simülasyonun “kapalı devre” gibi, kısır döngü olarak işlediği fikri, burada da kendini göstermektedir. (Baudrillard, 2008(b))

Kitleye sonsuz sayıda anlam gönderilmesinin nedeni, kitleyi anlamın egemenliği altına almak güdümlenebilirliğini ve denetlenebilirliğini sağlamaktır. Kitle iletişim araçlarından olan reklamın da ilettiği mesajlara kitlelerin inandığı düşünülmektedir. Bu yüzden de reklamlar kitlelere daha çok ve sürekli olarak anlam pompalamaktadırlar. Daha çok anlam, kitleler tarafından özümselemeyen diğer anlamlarla üst üste bineceği için, daha çok anlamsızlık üretecektir. Böylece, reklam sektörünün varlığı tehlike içindedir. Baudrillard’a göre de iletilen mesaj hedef kitlenin üzerinde etki yaratmadı ortaya çıktığı anda reklam kurumu ortadan kalkacaktır.

Aynı mantıkla, sistemde kitlenin güdümlenebilirliği fikri hakim olduğu için, yani sistemde hayali bir zafer duygusu var olduğu için, sistem kısaç içinde de olsa varlığını devam ettirmektedir. Ancak bu varlık, gerçek anlamda bir varoluş değildir. Bu bir kandırmacayı anımsatmaktadır. O halde, sistem başarısızlığını kabul ettiği anda, kitlenin güdümlenemezliğini fark ettiği anda yok olacaktır.

Baudrillard’ın yukarıdaki paragrafta bahsettiği gibi sistem yok olacak mıdır bilinmez. Ancak sistemin toplum üyelerini kitle iletişim araçları vasıtasıyla yönlendirdiği bir gerçektir. Bunu da kullandığı dil, söylem ve dolayısıyla aktardığı ideolojiler sayesinde gerçekleştirmektedir.

2.3. Simülasyon Kuramı Üzerine

Post-modern dönem ile birlikte düşünülmesi gereken tüketim toplumunda, tüketim nesnesi haline gelen unsurların anlamlarında değişim olmaktadır. Artık yeni anlama sahip olan öğeler, toplumsal düzlemin içinde yeniden konumlandırılmaktadır. Toplumsal düzeni anlamlandırabilmek için, öncelikle öğelerin var olan anlamlarını yitirip yeni anlamlara sahip olması hususunu açıklamak gerekmektedir. Bu amaçla da Baudrillard'ın simülasyon kuramından yararlanılacaktır.

“SİMÜLAKR: Bir gerçeklik olarak algılanmak isteyen görünüm.

SİMÜLE ETMEK: Gerçek olmayan bir şeyi gerçekmiş gibi sunmak, göstermeye çalışmak.

SİMÜLASYON: Bir araç, bir makine, bir sistem, bir olguya özgü işleyiş biçiminin incelenme, gösterilme ya da açıklanma amacıyla bir maket ya da bir bilgisayar programı aracılığıyla yapay bir şekilde yeniden üretilmesi.”(Baudrillard, 2008(b): 8.)

Simülasyon; gerçeğin göstergelerini ele geçirerek, gerçeği yok ederek onun yerine geçen “hyper-realite”dir (hiper-gerçek). Sahteleşmiş bir gerçektir. Simülasyon çağında, geriye göstergelerden başka bir şey kalmamıştır. Çünkü simülakrların bolluğu gerçeklerin ortadan kalkmasına neden olmaktadır. Artık işlemsel bir gerçek, gerçeğin yerini almıştır. Aslında o gerçek de değildir, çünkü gerçekte esas olan düşsellik yok olmuştur. Çünkü çoklukların bir aradılığı kutsallığı yok etmektedir. Kutsallık yitirildiği ölçüde de tutkulardan uzaklaşmaktadır. (Baudrillard, 2008(b))

Simülasyona uğramış bir gerçek, bilinen anlamını yitirmiştir. O gerçek artık yeni bir anlama sahiptir. İşte tam da bu yüzden gerçekliğini kaybetmiştir. Baudrillard’a göre simülasyona uğramış olan hiper-gerçek ile eski bilinen anlamı ile “gerçek” arasında yakından ya da uzaktan hiçbir bağlantı yoktur. Hiper-gerçek; öncesiz ve sonrasızdır. Yani “gerçek”in simülasyona neden olan ilk çıkış noktası belli değildir. Simülasyonu oluşturan etken hiper-gerçek tarafından yok edilmiştir. Bu yok edilme neticesiyle de şimdiki gerçek ile bilinen eski anlamı ile gerçek

arasındaki ilişki de koparılmıştır. Simülasyona uğramış olan “gerçek”in öncesizliği buradan gelmektedir. (A.e.)

Simülasyona uğramış olan “gerçek” aynı zamanda sonrasızdır. Çünkü simülasyon kısır döngü şeklinde sürekli olarak devam eden bir olgudur. Yani var olduğu kabul edilen “gerçek” bir zaman mutlaka simülasyona uğramıştır. Yine bir zaman simülasyona uğrayarak gerçekliğini yitirecek ve tekrar yeni bir hiper-gerçekliğe sahip olacaktır. Aynı zamanda bir gerçek simülasyona uğrayarak yeni anlama sahip olup, hiper-gerçek bir duruma gelirken; başka gerçekler de simülasyona uğrayacaklardır. Hatta uğramaktadırlar. Bu yüzden Baudrillard simülasyonu bir “kapalı devre”ye benzetmektedir. (A.e.) Simülasyon evreni başı ve sonu belli olmayan, çizgisellikten eser taşımayan, ezeli ve ebediyeti olmayan geçirgen bir evrendir.

Simülasyon “-miş gibi yapmak” değildir. “-miş gibi” yapılan şeyde taklit unsuru bulunmaktadır. Taklit ise gerçeğin kopyası durumunda olduğu için ondan izler taşımaktadır. Aynı zamanda, gözümüzün önünde gerçeğin bir modeli olduğu için taklitle gerçek arasında belirgin farklılıklara da erişilebilir. (A.e., s.16) Simülasyonda göstergeler gerçeği tamamıyla yıkmış, yerine yepyeni bir gerçek olan “aşırı-gerçek” gelmiştir. Yani artık farklı bir uzama geçilmiştir. Sembolün nereden gelip nereye gittiğinin belirsiz olduğu “kapalı devre”yi (A.e.) andıran bir uzam söz konusudur. Gönderenin öldürülmesi ilkesi, simülasyonun gerçekleşmesi için gerekli olan bir unsurdur. İşte tam da bu tür bir uzamda bulunmamız, gelişmenin ve ilerlemenin durduğunun kanıtıdır. Artık her şey bir kısır döngü içinde devam etmektedir.

Baudrillard; “Bir kopya her ikisini de (gerçek ile kopya) yapaylaştırmaya yetmiştir.”(A.e., s.25) demektedir. İlk aşamada “yapay” kelimesi meseleyi taklit unsuruna götürecekmiş gibi gözükebilir. Ancak unutulmamalıdır ki var olan gerçek gerçekliğini yitirip yeni anlamlara sahip olabilmektedir. Bu bakımdan kullanılan sözcüklerin anlamları da bu meseleyi göz önünde bulundurarak değerlendirilmelidir. Burada sözü geçen “yapay” kavramı yapay olma özelliği göstermeyen bir yapay

kavramıdır. Çünkü o yapay olan “şey” üretildiği ve gerçeklik olarak kabul edildiği anda yapaylığını yitirmiş olmaktadır. Aynı zamanda bilinen eski gerçeği de yok etmektedir. O, artık eski anlamda “gerçek”i tahtından edip, kendisi yeni bir gerçekliğe bürünmüştür.

Buna tıptan bir örnek verilecek olursa, yalancı gebelik olarak adlandırılan durum, “bir kopyanın iki gerçekliği de yapaylaştırdığına” örnek olarak verilebilmektedir. Yalancı gebelik yaşayan bir kadında, gebeliğe ait tüm semptomlar görülmektedir. Bu semptomların varlığı “gerçek”tir. Bu gerçeklik ilk başta bizi o kadının gebe olduğu gerçeğine götüren bir gerçek olarak ele alınmaktadır. Ancak ne var ki, gerçek bir gebelik söz konusu değildir. İşte burada bilinen gerçeklik yerinden edilmiştir. (A.e.)

Baudrillard, simülasyona uğramış olan aşırı gerçek ile eski bilinen gerçeğin anlamı arasındaki ilişkinin tamamen ortadan kalktığını ileri sürmektedir. Yeni anlama sahip olan hiper-gerçek de eski anlamından hiçbir iz taşımamaktadır. Ancak durumu bu kadar keskin çizgilerle ayırmamak gerekmektedir. Yukarıda; bir kopyanın hem kopyayı hem de gerçeği yapaylaştırdığından bahsedilmişti. Baudrillard’dan daha farklı olarak, simülasyona uğramış gerçeğin, eski anlamıyla olan gerçek ile “yapay” olanının bir bileşimi olduğunu söylemek yerinde olacaktır. Bu bileşim öncesizlik ve sonsuzluk ilkesini zedelememektedir. Simülasyon hala bir gönderenden yoksundur. Yani simülasyona neden olan etken somut olarak belirgin kılınmamaktadır. Yapay olan kopya, bilinen anlamıyla “yapay”lığını; gerçek de gerçekliğini yitirdiği için artık yepyeni bir “gerçekliğe” bürünmüştür. Bu yüzden öncesizdir.

Baudrillard, tüketim toplumunun temel niteliği olan aşırı tüketme nedeniyle bilinen anlamı ile doğayı tüketerek yok ettiğimizi ifade etmektedir. Bu görüşünü de “modern” kentlerde yeşil alanların kalmamasından bahsederek desteklemektedir. Yeşil alanları öyle tahrip edildi ki, artık kentlerin içinde hiper-gerçeklik olarak doğa tahayyülü üretmeye yerleştirilmeye çalışılmaktadır. Şehirlerin göbeklerindeki parklar, küçük korular vs. bunun en büyük kanıtı olmaktadır. Ancak bu noktada

Baudrillard'ın simülasyon kuramında yer alan eski gerçeklik ile yeni hiper-gerçekliğin ilişkisizliği fikri çürümüş olmaktadır. Çünkü burada yapay gerçeklik olarak oluşturulan bu alanlar, eski anlamdaki gerçeklikten esinlenerek oluşturulmuş alanlardır. Baudrillard'ın dili ile konuşulacak olursa da, kent merkezlerindeki bu yeşil park alanları gerçeğin “minyatürleştirilmiş” halidir.

Günümüzde bilgisayar ve bunun uzantısı olarak da internet kullanımı oldukça yaygındır. Çok çeşitli amaçlar için kullanılan internet, aslında bambaşka bir dünyanın ortaya çıkmasına önayak olmuştur. “Sanal dünya” olarak adlandırılan bu ortam simülasyona verilebilecek en güzel örneklerdendir. Durumu daha da spesifikleştirip, internette yaygın olarak kullanılan bazı oyunlara göz atmakta yarar vardır. Metin2 ve bu oyunun varyasyonlarında oyuncular istedikleri karaktere bürünebilmektedirler. İstedikleri fiziksel özelliklere, cinsiyete, mesleğe ve çeşitli vasıflara sahip olabilmektedirler. Dahası bu oyun içinde sosyallik alanı oluşturabilmektedirler. Arkadaşlıklar edinip, evlenip-boşanıp, günlük aktiviteleri yerine getirebilmektedirler. Hatta para kazanabilmekte ve harcayabilmektedirler. Kısacası “gerçek” dünyada yerine getirilen tüm aktiviteleri bu oyun içinde gerçekleştirme şansına sahiptirler. Yani sosyal ilişkilerini bu oyun içinde yapılandırabilmektedirler. Bu oyunu sürekli oynamayı bir yaşam biçimi haline getirmiş insanların “gerçekliği” hangisidir? “Normal” hayatta edindikleri sosyallik mi gerçektir? Yoksa sanal hayattaki sosyallikleri gerçektir? Burada her iki kısım da gerçekliğini yitirmiştir. Sanal uzam, eski gerçekliğin yok olmasına neden olmuştur. Aynı zamanda da sanal uzamın “sanallığı” da sorgulanabilir bir hal almaktadır. Çünkü oyuncu, bu oyunu gerçekmişçesine, gerçekliğini sorgulamadan yaşamaktadır. Örneğin gerçek dünyada kadın olan bir oyuncu, oyun içinde erkek kimliğine sahip olabilmekte, öyle davranmakta ve dolayısıyla kendisini oyun içinde öyle görmektedir. Peki bu kişi “gerçekte” kadın mıdır, yoksa erkek midir? Aslında her ikisidir. Belki de her ikisi de değildir. İşte tam da bu noktada eski bilinen anlamı ile “gerçek” ile yapay olanının kesin bir çizgiyle ayrılması gerekmektedir. Ancak belli olan bir şey vardır ki, o da kimliksiz olma durumunun ortaya çıktığıdır. Kimliksiz olma ise belirsizlik, düzensizlik ve kaosu da beraberinde getirmektedir.

Baudrillard artık şeffaf bir çağda yaşadığımızı söyleyerek, modern toplumlardaki gelişme ve ilerlemenin durduğunu, amaçsız bir sürecin içine girildiğini belirtmektedir. Simülasyonun “kapalı devre” mantığına uygun olarak gerçekleşmesi, gelişme ve ilerlemenin durduğunun kanıtıdır. Artık her şey kısır döngü içinde devam etmektedir. Bu durum, modern toplumların sonunun geldiğinin göstergesidir. Baudrillard’a göre Batı toplumları bilim ve teknikte son noktaya varmıştır. Artık üretilebilecek hiçbir şey kalmamıştır. Bu yüzden Batı toplumları varlıklarını devam ettirebilmek için önceden üretmiş oldukları şeyleri, sembolleri, göstergeleri tekrar tekrar ve yeniden, başka görünümelerde üretmektedirler.

Modern Batı toplumları, anlamların yerini göstergelerin alabileceğine inandıkları için, çok sayıda olan göstergelerden, anlamdan yoksun yeni anlamlar üretmektedirler.

Göstergelerle sürekli olarak yeniden üretilen anlamlar, günümüz toplumlarında çok hızlı bir şekilde değişmektedir. İletişim araçlarının topluma anlam ve mesaj bombardımanı yapmasına rağmen, anlamın yok oluş hızı, topluma onun pompalanma hızından çok daha hızlıdır. (Baudrillard, 2008(a): 115) Bahsedilen tekrar tekrar ve yeniden üretim sırasında Batı toplumları yeni şeyler üretiyormuşçasına tavır takınmaktadırlar. Ancak yaptıkları, zaten var olan gerçekleri “aşırı gerçek” durumuna getirmekten başka bir şey değildir. Yani her yeniden üretim sırasında simülasyon gerçekleşmektedir. Aşırı gerçek de eski bilinen gerçek ile yeni sembollerin üst üste gelerek birbirini yok etmesi sonucu ortaya çıkan yepyeni bir gerçektir.

Var olanı başka bir görünüm altında toplumdakilerin önüne sunduklarında onlara yeni anlamlar yükleyerek, deyim yerindeyse onları yeniden yaratmış olmaktadır. Nesnelere ya da var olan gerçekliklere yeni anlamların yüklenip başka bir hale getirilmesi demek o gerçekliklerin simülasyona uğraması demektir. Simülasyonun kısır döngüsellliği içine sıkışıp kalan Batı toplumları varlıklarının sürekliliğini sağlamak amacıyla çırpınmaktadırlar. Modern toplumlar, bir kurtuluş yolu olarak sürekli ve yeniden üretim yoluna gitmektedirler. Ancak bu durum onların

kendi sonlarını kendilerinin hazırlamalarına neden olmaktadır. Baudrillard’a göre yok olma süreçlerinin hızlanmasına ivme kazandırmaktadır.

Simülasyon evreninde, göstergeler bir gerçeğin ve onun anlamının yerini almaktadırlar. Bu açıdan bakıldığında simülakrlar gerçek dışı bir şey değillerdir. Ancak simülasyon, “göstergenin değerini yadsımakta”dır. (A.e., s.20)

Simülasyon evreninde gerçek öldürülmekte, yok edilmektedir. Yok edilen gerçeklik daha sonra yapay bir şekilde semboller aracılığıyla tekrar diriltilmeye çalışılmaktadır. Gerçek, yeniden diriltildiğinde ise artık bilinen gerçeklikten uzaklaşmıştır, yeni bir gerçekliğe bürünmüştür.

Simülasyonun sözlük anlamı da göz önünde bulundurulduğunda, bilimsel gelişmeler teknolojik gelişmelerin simülasyonu destekleyen unsurlar olduğu da görülmektedir. Örneğin 1996 yılında İskoçya’da yetişkin bir koyunun kök gövde hücresi ile klonlanan Dolly bir simülasyon nesnesidir. Dolly’nin klonlanması ile birlikte, kök hücresi alınan yaşlı koyun gerçekliğini yitirmiştir. Çünkü artık o, kendisi değildir. Bir klon olan Dolly ise bir gerçeğin gerçekliğinin aşılması ile oluşturulmuş yeni bir gerçektir. Dolly’nin somut olarak başlı başına var olması, onu eski bilinen gerçeklikten (kök hücresi alınan koyundan) bağımsız kılmaktadır. Dolly yaşama dahil edildiği zaman, kök hücresinden yararlanan koyun ile bir ilişkileri kalmamıştır. İki gerçeklik arasındaki (kök hücresi alınan koyun ile kopya niteliğinde olan Dolly) ilişki ve gönderen yok edilmiştir. Artık Dolly’ye “kopya” demek de yersiz olacaktır. Çünkü ona kopya yaftasının yapışmasına neden olacak model, orijinallliğini, gerçekliğini kaybederek yok olmuştur. Kısacası Dolly, başlı başına üretilmiş yeni bir gerçekliktir. Bu simülasyon ve bilimsel gelişme arasındaki ilişkiye bir örnek olarak gösterilebilmektedir.

Bir de teknolojik gelişme faktörü bu konu açısından önemlidir. Buna verilebilecek en güzel örneğin de kitle iletişim araçlarıdır. Tabi bu örneği, toplumsal mesaj ve anlam üretme açısından ve sosyolojinin inceleme konusu olması

bakımından değerlidir. Kitle iletişim araçları toplumsal ilişkilerin belirlenmesi, geliştirilmesi, tanınmasına yarar sağlayan en önemli unsurlardandır.

Kitle iletişim araçları aslında anlam üretimi ve dağıtım işlevine sahipmiş gibi gözükmektedirler. Simülasyon evreni içinde ele aldığımızda kitle iletişim araçları aslında tam da bunun tersi bir işleve sahiptir. Kitle iletişim araçları anlamı yok ederek onu, ikna edici bir özelliğe sahip haber konumuna getirmektedir. Haber, anlamı toplum içinde hızlı olarak yaymakla yükümlü bir unsurdur. Tabi burada anlamdan kastedilen, simülasyona uğrayarak hiper gerçek hale gelmiş olan anlamdır. Haberin yoğun biçimde üretimi, tüketim mallarının yoğun olarak üretimini anımsatmaktadır. Tüketim mallarını tüketmenin sosyalleşme ve toplumsal hiyerarşide yer almayı olanaklı kılması gibi, sonsuz sayıdaki haberlerden haberdar olmak da toplumsalın içinde bulunmayı sağlamaktadır. İçinde bulunulan dönem, enformasyon toplumlarının hakim olduğu dönemdir. Bu döneme “bilgi toplumları” da denilmektedir. Bilgi toplumlarında görünür kılınmak için bilgiye sahip olmak ve sahip olunan bilgiyi kullanabilmek esastır. Kitle iletişim araçlarının pompaladığı haberleri de “bilmek” olarak düşünülürse, pompalanan bu mesajlardan haberdar olmanın toplumda yer edinmeyi sağladığı düşüncesinin mantığını kavranmış olur.

Sonsuz ve düzensiz olarak haber bombardımanına maruz kalan kitleler, iletilen (daha doğrusu iletildiği düşünülen) mesajlara karşı sessiz kalmaktadırlar. Kitlelerin, mesaj ve sembol karşısında sessiz kalmaları, iletişim denilen olgunun günümüzde iletişimsizlik getirerek, toplumsallaşmayı sağlamak yerine toplumsalın yok olmasına neden olduğunun kanıtıdır. “Toplumsal” simülasyona uğrayarak, aşırı gerçek duruma gelmekte ve yeni anlama sahiptir.

Haberlerde şiddet unsurlarının yoğun bir şekilde hedef kitleye pompalanması, şiddetin bilinen eski anlamının simülasyona uğramasına neden olmaktadır. Devamlı ve çok yönlü olarak şiddet ile karşı karşıya getirilen kitle, şiddete karşı duyarsızlaşmakta ve şiddeti toplumsal yaşamın içinde “normal” karşılamaktadır. Sözlerinde “şiddet” karşıtı söylemler kullansalar bile, yaşamın içinde çeşitli alanlarda şiddet ögesi içeren uygulamalara yönelmektedirler. Şiddet

içerikli filmlerin, oyunların ya da haberlerin daha çok tercih edilmesinin nedeni budur.

Gerek reklamların, gerek basının, gerekse başka kitle iletişim araçlarının simülasyona uğratmada kullandıkları ana malzeme, enformasyon çağının belirleyicisi olan elektronik araç-gereçlerdir. Yani mesajın, iletişim araçlarının, toplumsalın, tüketimin anlamlarının simülasyona uğrayarak değişmesine neden olan etken içinde yaşadığımız enformasyon çağıdır. Tüketim olgusunun anlamındaki değişme simülasyonun başka durumlarda da gerçekleşmesine zemin hazırlamaktadır.

2.4. Baudrillard’ın Körfez Savaşı Üzerine Görüşleri ve Ölüm Haberleri

Baudrillard, 1991 yılında yayınlanan “The Gulf War Did Not Take Place” adlı makalesinde, Körfez Savaşı’nın aslında medyanın bir senaryosu olduğundan bahsetmektedir. Körfez Savaşı, ona göre şiddet gösterisidir. Körfez Savaşı ona göre, geçekten bir savaş değildi. Her gün 10.000 tondan fazla atılan bombalar, bunu savaş haline getirmiştir. CNN’in savaş görüntülerini aktarması, savaşın olduğunun kanıtı olmuştur. Baudrillard’a göre Körfez Savaşı’nın bundan ibaret olduğunu ifade etmektedir. (Baudrillard, 1995)

Baudrillard, savaşta “ev kazasında ölenlerden daha az sayıda askerin öldüğünü” dile getirmekte. Bu, yukarıda simülasyonu açıklarken bahsedilen “-miş gibi yapmak” söylemiyle örtüşen bir düşüncedir. Hrant Dink’in öldürülmesinde medyanın azmettirici güç olarak kabul edilmesi olayı buna benzemektedir.

Tıpkı Körfez Savaşı’nın bir senaryo ve görsel şölen ile birlikte kitlelerin önüne sunulması gibi bugün de cinayet haberleri kitlelerin önüne tüm çıplaklığıyla sunulmakta ve hedonizm duygusunu kitlelere tattırmaktadır.

3.MODERN TOPLUMLARDA ŞİDDET OLGUSU

3.1. Şiddet

Şiddet, herkesin iyi kötü söyleyecek sözü olmasına, göz önünde bulunmasına rağmen açıklanması zor, karmaşık bir konudur. Toplumsal yaşamın hemen hemen her alanında toplum üyeleri şiddet ile karşı karşıya kalabilmektedir.

Medyada şiddeti sadece korku filmi, polisiye filmleri ile sınırlandırmamak gerekmektedir. Şiddet çok yönlü bir olgudur. Şiddete sadece fiziksel zarar yönünden bakmak, şiddetin çok yönlülüğünü göz ardı etmek olur. Kaza haberleri, doğal afet haberleri birer psikolojik şiddet örneğidir. Aynı zamanda medyada yer alan programlarda sözlü şiddet de kullanılmaktadır. Çizgi filmlerde de kullanılan şiddet öğeleri, şiddetin her yaştan izleyici kesimi için izlenebilir olmasını mümkün kılmaktadır. Şiddet, reality showlarda, spor programlarında ve belgesellerde de kendini göstermektedir. Ancak bu tür programlar, şiddetin gösterilmesini haklı kılmaktadırlar. Bir bakıma haberlerde, belgesellerde şiddetin gösterilmesi meşrulaştırılmaktadır. Çünkü bu tür programlar bilgilendirici, eğitici programlar olarak anılmaktadır. 1990'lardan sonra internetin hızla günlük yaşantımıza girmesiyle de bilgisayar oyunları her geçen gün kişilerin ilgi gösterdiği bir husus olmuştur. Son dönemlerde de şiddet içerikli bilgisayar oyunlarından elde edilen gelir, filmlerden ve özellikle de şiddet içerikli filmlerden elde edilen gelirle boy ölçüşür duruma gelmiştir. Kısacası bilgilendirme amacıyla o, eğlendirme amacıyla olsun, şiddet medyada her yönüyle yer almaktadır.

“Şiddet” kelimesi, Arapça'dan dilimize girmiş olan bir sözcüktür. Türk Dil Kurumu'nun tanımına göre “bir hareketin, bir gücün derecesi, yeğlilik, sertlik; hız; mec. (duygu veya davranış için) aşırılık ve karşıt görüşte olanlara, inandırma ve uzlaştırma yerine kaba kuvvet kullanma” olarak tanımlanmaktadır. (Karabağ, 2010: 15)

Afşar Timuçin'in Felsefe Sözlüğü'nde ise şiddet terimi, "aşırı korku yaratma, bir toplumun ya da bir topluluğun hatta bir kişinin direncini kırmak için bozgun yaratıcı maddi ve manevi yöntemler uygulama" olarak tanımlanmakta ve çağdaş toplumlarda şiddetin bürokrasi aygıtı tarafından üretildiği vurgulanmaktadır. (A.e., s.15)

3.1.1. Haberlerde Yer Alan Fiziksel Şiddet Türleri

Fiziksel şiddet, medyada ideoloji iletmek ve iletilen ideolojinin hedef kitle tarafından pekiştirilmesini sağlamak amacıyla kullanılmaktadır. Şiddet, görsel bir şölen halinde tüm çıplaklığıyla hedef kitleye sunulurken, hedef kitlenin bundan gizil bir haz alması sağlanmaktadır. Yani şiddet, gösteri toplumunun özelliklerini sağlayacak şekilde medyada yer almaktadır.

Şiddetin en çok gösterdiği medya unsurlarından birisi de haberlerdir. Haberlerde zaman zaman şiddeti eleştirmek perdesi altında zaman zaman da şiddeti olumlamak amacıyla şiddet araçsallaştırılmaktadır. Ancak her iki durumda da ortak olan şiddetin şiddetle aktarılmasıdır. Medyada açıkça aktarılan şiddet unsurları, aslında alıcı için birer psikolojik şiddet uygulamasıdır.

Çalışmanın seyri açısından, haberlerde yer alan fiziksel şiddet türlerini kabaca sınıflandırmakta yarar görülmektedir:

a) Erkeğin Kadına Yönelik Şiddeti: Bu şiddet türü medyada en sık karşılaşılan şiddet türlerinden birisidir.

- Namus cinayetleri.

- Aile içi geçimsizlik sonucu başvurulmuş şiddet: Örneğin Kocaeli'nde 2010 yılında Kocası tarafından evden kaçtığı için bıçakla öldürülmesi erkeğin kadına yönelik cinayetine örnek gösterilebilir.

-Töre cinayetleri.

- Diğer kadın cinayetleri: Münevver Karabulut Cinayeti, Bursa'daki medyada "kesik bacak cinayetleri" olarak alınan cinayetler bu duruma örnek gösterilebilir.

b) Toplumun kadına yönelik şiddeti: İran'daki Recm uygulamaları bu duruma örnek teşkil etmektedir.

Kadına yönelik şiddet eylemlerinin kökeninde cinsiyet ayrımcılığı yatmaktadır. Cinsiyet temelli cinayetlerin işlenmesi, cinayetlerin pornografik amaç taşıdığını göstermektedir. Ancak kadın şiddet haberlerinin medyada müstehcenlik kanunlarını alt üst edecek çıplaklıkta sunulması ise, var olan cinsiyet ayrımcılığını gözler önüne sermektedir.

Kadına yönelik şiddetin temelinde toplumsal cinsiyet vardır. Oğlan çocukları ve yetişkin erkekler, aileden, okuldan, dinden, medyadan kadınlar üzerindeki iktidar ve denetimlerini korumak, erkekliklerini hem kadınlara, hem de diğer erkeklere kanıtlamak için şiddete başvurabileceklerini öğrenmektedirler.

c) Çocuğa yönelik şiddet eylemleri: Bu tür şiddeti iki gruba ayırmak mümkündür.

-Cinsel içerikli cinayetler: Kayseri'de 2010 yılında bayramda öldürülen üç çocuk cinayeti bu duruma örnektir.

-Ailesel sorunlar sonucunda başvurulmuş şiddet eylemi: 2009 'da Çorlu'da annesi ve annesinin sevgilisi tarafından öldürülen Muhammet cinayeti bu duruma örnektir. Bu durum medyada çocuğun annesinin ismini taşıdığı Dilber Fırtına cinayeti olarak yer almıştır.

d) Erkeğin Erkeğe Yönelik şiddeti: Bu cinayetler daha çok egemenlik ve güç tahayyülü etkisi altında gerçekleştirilmektedir.

f) Topluma yönelik şiddet: Savaşlar topluma yönelik cinayetlere örnek olarak gösterilebilmektedir. Yakın tarihte yerini almış olan Irak Savaşı insanların akıllarında yer etmektedir.

g) Medya şiddeti: Medyanın uygulamakta olduğu şiddet oldukça karmaşık bir konudur. Bunlar da kendi içinde medyada yansıtılan ve medyanın sebebiyet verdiği şiddet olarak ikiye ayrılmaktadır. Medyada yansıtılan şiddet buraya kadar bahsedilen tüm şiddet edimlerini kapsamaktadır. Medyanın sebebiyet verdiği şiddet de oldukça karmaşık bir konu ve daha ciddi bir sorunsaldır. Bu kısım farklı bir çalışma konusu olarak ele alınması gereken bir husustur. Ancak yine de örneklendirmeye çalışılırsa; önceki senelerde tv kanallarında oldukça fazla yer eden “gelin-kaynana” türü yarışma programlarından birinde yarışmacı olarak bulunup, ünlenen Semra Kaynana’nın oğlu Ata’nın ölümü tam da bu maddeye denk düşmektedir. Birden meşhur olmanın bir getirisi olarak yaşam tarzının değişmesi hususunda kontrolü elinde tutamayan Ata, medyanın omuzlarına bindirdiği yükün altında ezilmiş ve “medyada gösterilen şöhret betimlemelerine” uygun düşen bir tablo içinde, uyuşturucu komasına girerek hayatını kaybetmiştir.

3.1.2. Hegel’in Şiddete Bakışı

Hegel’in diyalektik felsefesine göre şiddet, toplum tarihini akılcılığını bütünleştirici bir özelliğe sahip olduğu kadar, şuurun doğuşunun da sebebidir. Ona göre şuur, hayattan doğar ve “başkasına” tepkide bulunmak sureti ile yalnızca “kendisi için” olur. Ancak bu, sadece subjektif kesinliği ortaya çıkarmaktadır. Hayat için mücadele bu suretle “tanınma” kavgasına dönüşmüş olur. Bir insan hayatını tehlikeye koymak sureti ile yalnızca özgürlüğünü kazanmış olur. Bu tehlike Hegel’e göre, her ne şekilde olursa olsun şiddeti ifade etmektedir. Efendi-köle diyalektiği yolu ile insan gelişimi sürecine kendini katmış olur. Aynı şekilde, devletler arasında ilişkilerin normal şekli olarak savaş destekler. Şiddetin şerefli olmadığı bir gerçektir. Ancak iş, kültür, daha tatmin edici olarak kendini ifade et yolları ve yeni ilişki tarzlarını önerir. Fakat şiddet, haklı görülmelidir, çünkü zıt olarak kişiler ve milletler

arası ilişkilerin insanileşmesi anlamına gelir. (Türkdoğan'dan aktaran Balcıoğlu, 2001: 134

3.1.3. Marx'ın Şiddete Bakışı

“Marks ve Engels, “Sınıfın mücadelesi tarihin itici gücüdür.” demektedirler. Ütopik (hayali) sosyalizm ve dini hayallere sığındıkça şiddetten kaçamayız. Ancak, burjuvazideki hakim sınıfın şiddetini, baskı altına alınan sınıf (işçi) şiddetinden ayırmak zorundayız. Çünkü burjuva kesimi tarihi güçlerin ilerlemesine engel olmaya çalışırken, işçi kesimi sadece bütün insanların kurtulması ile ilgilenir. (A.e., s.134) Yani Marks, şiddet konusunda sınıfsal şiddeti baz almıştır.

3.2. Dil ve Şiddet

Dil, kültürel öğeleri taşıyan bir iletişim aracıdır. Bu bakımdan dil, kültür ile ilişkilendirilmektedir. Peki dil ile şiddet arasında bir bağlantı mevcut mudur? Eğer dil ve şiddet arasında bağlantı olduğu kabul edilirse, şiddet de kültür ile birlikte düşünülebilen bir kavram olabilir mi?

Konuya açıklık getirmeden önce, şiddet betimlemesine değinmekte yarar vardır. Şiddet deyince, akıllara ilk önce fiziksel şiddet gelmektedir. Yani bir olaya, kişiye, şeye karşı güç kullanımı olarak belirmektedir. Fiziksel şiddetin de dereceleri bulunmaktadır. Fiziksel şiddetin son raddesi öldürmektir. Öldürme edimi, şiddet terminolojisinde “mutlak şiddet” olarak tanımlanmaktadır.

Fiziksel şiddeti aşan şiddet durumlarından biri de psikolojik şiddettir. Modern toplumlarda, toplum üyeleri fiziksel şiddetin yanı sıra psikolojik şiddet ile karşılaşmaktadır. Çağdaşlaşma ile birlikte fiziksel şiddetin ortadan kalktığını söylemek imkansızdır. Enformasyon toplumunda fiziksel şiddet ve psikolojik şiddet iç içe geçmiş durumdadır. Kitle iletişim araçlarında yer alan fiziksel şiddet içerikli haberlerin bir sonucu olarak, bu haberlere maruz kalan hedef kitlenin psikolojik

şiddete maruz kaldığı söylenebilmektedir. Yani fiziksel şiddet, bazen psikolojik şiddetin bir tamamlayıcısıdır.

Ancak psikolojik şiddet, her zaman fiziksel şiddet ile birlikte düşünülmesi gereken bir durum değildir. Örneğin, işyerlerinde çalışana psikolojik baskı olarak tanımlanan mobbing uygulaması, fiziksel kaba kuvvet uygulamasından bağımsız olarak düşünülebilecek olan psikolojik şiddet uygulamasına bir örnektir.

Bir diğer örnek de dil aracılığıyla uygulanan şiddettir. Fakat bu çalışmanın konusu açısından, fiziksel şiddet ile ideoloji arasındaki ilişkiye odaklanılacaktır. Bunun için de dilin ve sözün şiddet oluşumuna etkisi baz alınacaktır. Medyada yer alan fiziksel şiddet içerikli haberlerin dil aracılığıyla bir şölen halinde hedef kitleye aktarımı ve bunun sonucunda da psikolojik şiddetin ortaya çıkması durumu çalışmanın odak noktasını oluşturmaktadır. Bu yüzden bu bölümde bahsedilen tüm öğeler, birbiri ile ilintili kavramlar olarak düşünülmektedir.

Dilsel şiddet söylemi ses tonunda, yazım tarzında ve haberin aktarımında vücut bulmaktadır. Ayrıca jest ve mimikler, dilsel semboller şiddetin oluşumuna ön ayak olmaktadır.

Dil sayesinde hayat algılanmakta ve anlamlandırılmaktadır. Dil sayesinde gerçeklikler üretilmektedir. Tam da bu özelliğinden dolayı dil, bir güç ve şiddet aracına dönüşebilmektedir. Dil, iktidar mekanizmalarına hizmet eden bir unsur olarak şiddetin oluşumuna ve dönüştürülmesine hizmet etmektedir. Yani egemen güçler, dile de egemen olmakta ve insanların hayatlarına dil sayesinde nüfuz etmektedirler.

Güç ve şiddet, medya vasıtasıyla insanlara öğretilmektedir. Gücün, şiddetin anlamları defalarca medyada yeniden üretilmektedir. Bu da toplumsal olanın ve kültürün içinde, kültür vasıtasıyla üretilmektedir. Bu açıdan şiddet, artık doğal değildir. Simülasyon kuramı ölçeğinde belirtilecek olursa, şiddet kavramı bilinen ilk anlamını yitirerek yeni bir anlama büründüğü için, gerçekliğini kaybetmiştir.

Dil, toplumsal bir olgudur. Diller, toplum ölçeğinde şekillenmektedir. Yani diller, toplumsal ve kültürel özellikler tarafından şekillenmektedir. Aynı zamanda da toplumsal ve kültürel özellikleri şekillendirmektedir. Dil ile insanların duyguları, düşünceleri, algıları şekillendirilebilmektedir. Dil, kültürün en önemli unsuru sayılmaktadır. Çünkü dil, düşünsel, yani ideolojik, sosyal ve politik etkinlikleri iletişim boyutuna taşıyan bir araçtır.

Dil, toplumsallaşma süreci içerisinde, şiddet unsurlarını oluşturan ve üreten bir kültürün diline dönüşmektedir. Bu durum, şiddetin dilinin toplumsal kökenli olduğunun kanıtıdır. Dilin kullanım alanı genişledikçe de şiddetin ve şiddet mekanizmalarının artması modern dünyada gerçekleşmektedir. Şiddet öğelerinin yanılgıdan ibaret olmaktadır. Zira bir paradoksal durum ile şiddet tezahürleri “modern” dünyada kendini çok daha çeşitli olarak göstermektedir. Çünkü daha önce de belirtildiği gibi dil toplumsal bir olgu olarak şiddetin ve şiddet kültürünün yeniden üretilmesine hizmet etmektedir.

3.3. Şiddeti Doğuran Etmenler

Şiddet, toplumsal ve biyolojik nedenlerden dolayı açığa çıkabilmektedir. Bazı düşünürler, şiddetin insanlarda var olan içsel bir dürtü olduğunu ileri sürerken bazıları şiddetle karşı çıkmaktadır.

Şiddeti, biyolojik olarak insanın ve hayvanın sahip olduğu içsel bir dürtü olarak ele almak yerinde olacaktır. Ancak şiddetin, insanın sahip olduğu bir dürtü olarak ele alınması, şiddet kavramını ve edimini açıklamaya yetmemektedir. Bu dürtünün devamı olarak şiddet, toplumsallaşma süreci içerisinde eyleme dönüşmektedir. Başka bir deyişle, şiddet eylemi toplum içerisinde öğrenilmektedir. Kısacası şiddet ve şiddet eylemi, tek yönlü değil çift yönlü bir mekanizmadır

3.3.1. Toplumsal Etmenler:

Toplum yaşayan bir olgudur. Toplumun canlı bir mekanizma olması, sürekli değişime ve gelişime işaret etmektedir. Değişen toplum koşulları ölçeğinde de yeni şiddet mekanizmaları ortaya çıkabilmektedir.

Göç olgusu, toplumlarda şiddetin ortaya çıkmasına neden olabilecek unsurlardan birisidir. Çünkü göç ile birlikte toplumda bir takım düzensizlikler ve sorunlar ortaya çıkmaktadır. Buradan göçün tamamen olumsuzluk kaynağı olduğu sonucuna varılmamalıdır. “Göç olgusu, nüfusun kalitatif yapısında, okur yazarlık, eğitim, iş ve meslek alanlarındaki kalifiye eleman oranlarında yapısal gelişmelere sebep olur.” (Balcıoğlu, 2001: 16) Ancak çalışmanın temel konusu olan şiddet olgusu açısından göçü olumsuz bir etmen olarak ele almak gerekmektedir. Ek olarak göç ile birlikte kentleşme olgusunu da birlikte düşünmek gerekmektedir.

Teknolojinin gelişimi ile paralel olarak baş gösteren tarımda makinalaşma ile birlikte kentlere göç olgusu toplumda kendini göstermeye başlamıştır. Tarımsal bölgelerde yaşayan insanların geçim kaynakları bir ölçüde makinaların eline geçmiştir. Üretimi kolaylaştıran ve hızlandıran makinaları kullanmak için gerekli olan bilgi ve beceri ihtiyacı, geçimini tarımdan sağlayan kırsal kesimin işsiz kalmasına neden olmuştur. Yeni iş imkanları sağlamak için kentleri bir nimet olarak gören kırsal kesim kentlere göç etmeye başlamıştır. Kente göçün cazip olarak algılanmasının bir diğer nedeni de kentlerdeki yaşam kalitesinin yüksek olduğunun düşünülmesidir. (Sennet, 2006)

Ancak göç olgusu beklenenin aksine bir takım ekonomik, çevresel ve toplumsal problemi de beraberinde getirmiştir. Bahsedilen çevre sorunları da aslında sanayileşme, kentleşme ve teknoloji ile yakından ilgilidir.

Köyden kente göç ile birlikte düzensiz kentleşme meydana gelmiş ve “gecekondulaşma” kavramı ortaya çıkmıştır. Göç kesimin, kentte bekledikleri hayatı bulamamaları, zor koşullarla karşılaşmalarına ve buhran içine düşmelerine neden

olmuştur. En başta gecekondü bölgelerinde yaşayanlar ekonomik faktörlerle karşılaşmışlardır. Ekonomisi bozuk ve gelir dağılımı dengesiz olan toplumlarda sınıfsal ayrışmalar görülmeye başlanmıştır. “Gecekondü bölgelerinde yaşayanların büyük bir bölümü, adına “sanayi işçisi durumuna gelmemiş kitleler” ya da “alt proletarya”, “lumpen proleterya” denilen alt sınıfı oluşturmaktadırlar. Bunun dışında kalıp belli hizmet kollarında iş tutanların, bir miktar para bulabilen ve esnaflığa, küçük ticarete başlayanlar, küçük kent soyluları durumuna gelmiştir. (Balcıoğlu, 2001: 14) Sınıf farklılığının, ekonomik şartların, çevre koşullarının vs. getirdiği zorluklar, kentlerde yaşayan insanları şiddet içgüdülerine yaklaştırmıştır. Belki de buna saldırganlık içgüdüsü demek daha doğru olacaktır.

“Gecekondü, bünyesindeki çeşitli çatışmalarla tam bir buhran yumağıdır. Gecekonduda yaşayan insan “çatışma kültürü” temsilcisidir. Gecekondulaşma; kültür çatışması, yabancılaşma ve kültür buhranı şartlarını beraberinde geliştirir. Alt yapı yetersizliği, kültür kimliği sancısı, anarşi ve terörü doğuran şartlar gecekondü sayesinde gelişiyor. Buna nüfus artış hızını da eklersek “Sosyal buhranı” bütün unsurları ile görmek mümkündür.” (A.e., s.31)

Var olduğu toplumun ve dönemin özelliklerine göre değişse de şiddet her dönemde ve her toplumda var olmuş bir olgudur. Şiddetin özelliklerinin böyle değişim göstermesi, toplumdaki sosyal değişimiyle alakalıdır.

“Günümüz teknolojik gelişmelerin her alanda yaygınlaşması özellikle kitle iletişim araçlarının etkisi, kentleşme, endüstrileşme, iç ve dış göçler, hızlı nüfus artışı gibi faktörler sosyal sistemi etkileyerek kurumların yapısında, işyerlerinde, fonksiyonlarında ve mikro düzeyde bireyler arası ilişkilerde değişimler meydana gelmiştir. Bu değişimler her alanda olumlu sonuçlar getirmemiş, bazı sosyal problemlerin ortaya çıkmasına ve daha önce var olan sosyal problemlerin de daha büyük boyutlara ulaşmasına sebep olmuştur.” (A.e., s.18)

Şiddet toplumda kişiler, gruplar ve kurumlar arasındaki düzen bozan bir unsurdur. Bu şiddetin sosyal sistemin bütünlüğünü bozma yönünü gözler önüne sermektedir. Medyada şiddet unsurlarının yoğun olarak yer alması da hedef kitle ile

medya kurumu arasındaki bilinen düzenin bozulmasına neden olmuştur. Yine de düzenin bozulmasından “düzensizlik” durumunun ortaya çıktığı anlaşılmamalıdır. Simülasyon kuramı içinde düşünülecek olduğunda bilinen eski anlamıyla “düzen” yıkılarak aşırı gerçek durumuna gelmiş ve hiper-gerçek anlama sahip yeni bir düzen oluşmuştur.

Köyden kente göç ile birlikte, göç eden insanlar kırsal kesimde sahip oldukları alışkanlıkları kente taşımışlardır. Aynı zamanda da kente uyum süreci içine girmişlerdir. Bu durum sonucunda da kentler de kırsallaşma özelliği göstermeye başlamışlardır. Bir başka deyişle kentlerin yapısı karmaşılaşmaya başlamıştır.

Göç eden insanların ekonomik, sosyal, çevresel koşulların olumsuzluğundan dolayı karşılaştığı problemler onların şiddetin yeni yüzüyle tanışmalarına neden olmuştur.

Toplum içinde yaşayan insanlar, bazı istek ve arzularını engellemek durumunda kalmaktadırlar. Toplumsallaşma sürecinde dürtülerini bastırmayı, engellemeyi öğrenmektedirler. Göç olgusu sonucunda meydana gelen sosyal değişim sonucunda, istek ve arzularını karşılayamayabilir. Bu durumda da kişi istek ve arzularını engelleme durumuyla karşı karşıya kalır. Bu da bir dürtü olan saldırganlığın ortaya çıkmasına neden olabilir.

Şiddet, dışa vurulma nedenleri bakımından ve saldırganlık davranışı açısından karmaşık bir olgudur. Ancak yine de şiddetin tanımı yapılmaya çalışılacaksa; “kızgınlık, öfke, kin, nefret, düşmanlık gibi duygu durumunun etkinlik kazandığı saldırganlık dürtüsünün eyleme dönüşmüş birimi olarak ele alınabilir.” (A.e., s.20)

“Şiddet kelimesi, genel anlamda aşırı duygu durumunu, bir olgunun yoğunluğunu, sertliğini, kaba ve sert davranışı nitelendirir. Özel olarak, saldırgan davranışları, kaba kuvveti, beden gücünün kötüye kullanılmasını; yakan, yıkan, yok eden eylemleri; taşlı, sopalı, silahlı saldırı; bireye ve topluma zarar veren etkinlikleri belirler.” (Mackenzie JM.’den aktaran Balcıoğlu, 2001: 129)

Saldırganlık davranışı da karmaşık bir olgudur. Saldırganlık öfke duygusunu yüz, mimik, sözcükle ya da kişilere ya da nesnelere fiziksel olarak zarar verme eylemlerine kadar uzanan bir türölölüğe sahiptir.

Peki kızgınlık durumunu, dolayısıyla da şiddeti ortaya çıkartan olgu nedir? Buna spesifik bir yanıt vermek zordur. Ancak yine de belli başlı bazı konu başlıkları ortaya koymak olasıdır. Engellenme, bu duruma bir örnektir. Saldırgan davranışların temelinde engellenmenin olduğunu düşünmek yerinde olacaktır. Bu durum şiddetin psiko-sosyal boyutunu ortaya koymaktadır. Toplumsal değışimin, bazı engellenmelere neden olduğu, bu durumun da bireyleri şiddete yönelttiğı öne sürölmektedir.

Ayrıca toplumsallaşmanın içinde erkeğe atfedilen otorite figürü, kişinin bireysel ve fizyolojik özellikleri ile de birleşerek onun şiddete yönelmesine ön ayak olmaktadır. Fizyolojik özellikler meselesine, hormonal durumları da eklemek yerinde olacaktır.

Kitle iletişim araçlarının da şiddetin ortaya çıkmasına ve uygulanmasına neden olduğunu ileri sürenler vardır. Bizim çalışmamızın konusu bakımından bizim üzerinde duracağımız asıl mesele burasıdır. Kitle iletişim araçlarında yayınlanan şiddet içerikli programların (filmlerin, haberlerin vs.) kişilerin saldırganlık güdülerini ortaya çıkardığı veya özendirdiğı ileri sürölmektedir. Aslında insanlar bu yüzden şiddet içerikli medya programlarına ilgi duymaktadırlar. Artık insanlar, şiddet içerikli medya programlarını tercih etmekle kalmayıp, bu duruma karşı tepkisizleşmektedirler.

Kitle iletişim araçları, özellikle de televizyon günümüzde evimizde, mahremiyet alanımızda büyük yer etmektedir. Bu bakımdan da ilettiğı mesajlar açısından bizi direkt olarak etkileyecek zamana ve mekana sahiptir. Yayınlanan programlar, kitleleri anlam ve mesaj bombardımanına tutmaktadır. Şiddet unsurları da bu anlam bombardımanının sadece bir yönüdür.

“Kitle iletişim araçlarında artık çok önemsiz haberler arasında yer alan hakaret, küfür, dayak, kavga, yaralam, öldürme, dolandırıcılık, hırsızlık, gasp, mafya hesaplaşması, çek-senet mafyası, cinsel saldırı, işkence, yargısız infaz, baskın, bombalama, yakma, yıkma, silahlı çatışma olayları, günlük hayatın ayrılmaz birer parçası olmuştur. Yıllarca bu olaylarla birlikte yaşayan insanların çoğu duyarsızlaşmış, tepki vermez duruma gelmiş, günlük hayatı kazasız belasız sürdürmek tasasına girmiştir.” (A.e., s.129)

Ayrıca kitle iletişim araçlarının yaygınlaşması, enformasyon akışını her eve yayabilmesi açısından kültür aktarımına yol açmıştır. Bu yoğun kültür aktarımı sayesinde, kültürler arası benzeşme söz konusu olmuştur.

Kültür bir toplumun, tüm karakteristik özelliklerini yansıtan bir unsurdur. Yaygınlaşmış bir tabir olan “televizyon kültürü” sayesinde, daha geniş olarak da kitle iletişim araçları sayesinde, şiddet kültürü gibi bazı unsurlar evrensel bir hale gelmeye başlamıştır.

3.3.2. Bireysel Etmenler

Saldırganlık bütün canlılarda var olan bir dürtüdür. Saldırganlık eylemi ise öğrenilen bir eylem biçimidir. Bu yüzden kitle iletişim araçlarının, şiddeti ortaya çıkarmadaki rolü son derece önemlidir.

“Kişilik, üstbenliğin meydana getirdiği korku ve kaygıya karşı benliğini korumak amacı ile şiddet eylemlerine başvurur. ... Sosyal değerlerce meydana getirildiği kabul edilen üst benlik ne kadar bastırıcı, katı ve sert olursa, saldırgan davranışların ortaya çıkması da o denli kolay ve şiddetli olur. Çocuk ve genç, üst benliğini meydana getiren, özdeşleşmesinde etkisi olan ana-babası ile birlikte bulundukça bu tür saldırgan davranışlarını başka nesnelere, kişilere yöneltir. Onların baskısı, etkisi kalkınca ilke, kural ve yasa tanımayan insanlar ortaya çıkar.” (A.e., s.38)

Kısaca; kalıtım, hormonlar ve bazı maddesel alışkanlıklar saldırganlığa yol açabilmektedirler. Psikolojik ve sosyal şartlar da şiddetin ortaya çıkmasına neden

olabilmektedir. Özellikle toplumsallaşma sürecinde ödöl olarak şiddetin bir artı değeri olarak görülmesi şiddeti pekiştiren hususlardır.

Teknolojik gelişmeleri, sanayileşmeyi ve bununla bağlantılı olarak da göç olgusunu, modernleşmeden ayrı düşünmemek gerekmektedir. Modernleşme ve tüketim toplumu ile şiddet bağıntısı bizim de konumuzun esas noktasını oluşturmaktadır.

Modernleşme, küreselleşmeyi de beraberinde getirmektedir. Diğer bir deyişle “dünya devleti” kurma ideolojisi içinde olan egemen güçler, sermaye sayesinde bilim ve teknolojiyi ellerinde tutmaktadırlar. Medya aracılığıyla da kişileri de istedikleri doğrultuda güdümlenmektedirler. Her toplum, kendi karakteristik özelliği nedeniyle bu durumdan farklı farklı etkilenmektedir. Gelişmekte olan ülkeler de bu durumdan en çok etkilenen toplumlardır. Bu soruna toplumsal bir çözüm bulunmadığı için, kitleler bireysel olarak bu buhranla başa çıkmaya çalışmak zorunda kalmaktadırlar. Bu durumda da şiddet açığa çıkabilmektedir.

Şiddet bir dürtü olarak kişilerin eylemlerinde açığa çıkmaktadır. Toplum içinde bastırılmak durumunda olan bu dürtü, bir ihtiyaç olarak kendini değişik toplumsal kanallar aracılığıyla göstermektedir. Toplumsal alanın içinde de şiddet kendini farklı yollardan açığa çıkarmaktadır. Kitle iletişim araçlarında pompalanan şiddet unsurlarının toplum üyeleri tarafından tüketilmesi, bahsedilen ihtiyacın bir sonucudur. Kitle iletişim araçları hedef kitlesini etkilemek adına şiddet unsurları üretmekte, hedef kitle de kitle iletişim araçlarının yoğun şiddet öğelerine maruz kaldıkları için de çeşitli yollardan bu şiddet unsurlarını tüketmek durumunda kalmaktadırlar. Yani bu durum çift yönlü bir mekanizma olarak baş göstermektedir. Mekanizmanın her iki ucu da birbirinden beslenmektedir.

3.4. “Kutsal” Kavramı ve Şiddet

Kurbanı, kutsal olduğu için öldürmek suçtur. Ama kurbanın kurbanlığı ve kutsallığı da öldürülmesinden kaynaklanmaktadır. Anlaşılacağı üzere burada bir çift anlamlılık söz konusudur. Belki de bu durumu “ikililik” ya da “kısır döngü” olarak adlandırmak daha doğru olacaktır.

“Öldürmek” olgusu şiddetle son kertesidir. Bu da “Kurban edimi suç oluşturan bir şiddet kullanımı mıdır?” sorusunu akıllara getirebilmektedir. Yani cinayet ile kurban edimi arasındaki akrabalığın varlığının ya da yokluğunun sorgulanmasına neden olmaktadır. (Girard; 2003)

Rene Girard’a göre kurban sunumunda bir giz vardır ve bu giz varlığını günümüzde de devam ettirmektedir. Ona göre modernlerin bu gizi ele almalarındaki üstün yan nedir, bilinmemektedir. Bu hoşça vakit geçirme, kayıtsızlık ya da gizil bir sakınma olabilmektedir. Ama vurgulanması gereken bir husus vardır ki o da kurban sunumu ile şiddet arasındaki ilişkidir. Bu hususlar göz önünde bulundurulduğunda günümüzde şiddet olaylarının ve şiddet söylemlerinin medyada yaygın olarak kullanımı merak konusu olmaktadır. Kutsalın, şiddet kültürünün medyada yeniden üretildiğini görmek kaçınılmazdır.

Şiddet, psikolojik bir güdüdür. Doyurulmamış şiddet kendisine kurban aramaktadır. Girard’a göre bu, ilkel toplumlarda şiddeti açığa çıkarandan farklı “yedek” birisi olmaktadır. Modern toplumlarda ise şiddet, şiddeti açığa çıkarana yöneltilmektedir. Bu iki farklı uygulamanın ortak kavramı “intikam”dır. İlkel toplumlar, “intikamın” kısır döngüselliklerinden korktukları için, kurban edimi için farklı bir kurban seçerek, şiddeti ve intikamı kendilerinden uzaklaştırmaya çalışmaktadırlar. İlkel toplumlarda şiddete maruz kalan kurban, yabancı birilerinin arasından seçilmekteydi. İlkel toplumlarda kurbanın başka birisi olarak seçilmesinin amacı şiddeti aldatma çabasıdır. Bu kurban sunumundaki giz ile alakalıdır. Kurbanın, gözden çıkarılmış birilerinin arasından seçilmesi, kurban sunma edimindeki gibi oluşturmaktadır.

Modernler ise, tam tersine şiddetlerini, şiddeti açığa çıkarana yönelterek, kurban olarak şiddeti açığa çıkarana seçerek aslında intikamı “rasyonelleştirmektedirler”. Ancak her iki uygulama da şiddeti doyurmakla, intikamı sağlamakla alakalıdır. Kurban sunumu ilkel toplumlarda, kurban sunan ile Tanrısal bir varlık arasında aracı olarak düşünülmektedir. Ancak modernlerde ise bu durumun reel bir şeye denk düşmemektedir. (A.e.)

Haberlerde şiddetin gösterilmesi, ideolojik bir unsur olarak şiddetin açığa çıkarılması ve yöneltmesi ihtiyacıdır. Rene Girard’ın bahsettiği, kurban edimindeki giz, artık modernlerde kendini göstermemektedir. Bu da kurbanın “kutsallığını” ortadan kaldıran bir durumdur. Şiddetin aktarıldığı haberlerde şiddete maruz kalan kişilere her ne kadar “kurban” sıfatı verilse de, bu sıfatı veren haberler aslında “kurban”ın anlamının içinin boşalmasına neden olan unsurdur. Şiddet içerikli haberlerin medyada yer alması, ölümün gizini ortadan kaldırmış ve gizil bir hedonizm duygusunu ortaya çıkartmıştır.

Kurban sunumu, Turner ve Liendhardt’a göre; topluluk içindeki kin, rekabet ve karşılıklı saldırı konusundaki her tür kararsız duyguyu tüm toplulukça kurban aktarma işlemidir. (A.e., s.10) Kurban sunumunun reelliği de buradadır. Kurban sunma, toplumun kendi şiddeti karşısında oluşturmuş olduğu yine kendi bütünlüğüdür. Bu bakımdan kurban sunma edimi, toplumun kendi şiddetini kendinden uzaklaştırmaya çalışma mekanizmasıdır.

Kurban sunma, ilkel toplumlarda işlevsel bazı görevler üstlenmektedir. Örneğin kurban sunma, toplum düzenini bozacak olan kıskançlıkları, anlaşmazlıkları, rekabetleri, kavgaları ortadan kaldırmak ve toplumun uyumunu yeniden sağlama amacı gütmektedir. Tüm bunlar, şiddetin aldatılması esasına dayanmaktadır. Ortaya çıkmak üzere olan şiddetin başka bir yöne yönlendirilecek ve geri dönüşü olmayacak şekilde doyurulmuş olacaktır. Doyurulmamış olan şiddet, kümülatif şekilde artarak devam etmekte, tahribatı da büyük olmaktadır.

Kurban sunma ritüellerinin toplumun düzenini sağlama açısından işlevsel bir mekanizma üstlenmesinin yanında, modern toplumlarda şiddetin medya ritüelleri içerisinde tüm çıplaklığıyla aktarılmasının bunun işlevi bunun tam tersidir. Anlam bombardımanı şeklinde karmaşık olarak sunulan şiddet, psikolojik kaosu beraberinde getirmektedir. Ancak hedef kitle, bu kaosa karşı direniş içinde değildir. Oluşan tepkisizlik, şiddetin tekrar tekrar tüketilmesine olanak sağlamaktadır.

Kurban edimi, şiddetin denetim mekanizmasıdır. Kurban, şiddetin tohumlarının gelişmesini önlemektedir. Medyada şiddetin düzensizce sunulması ise şiddetin başka türlerinin doğmasına neden olan bir mekanizmadır.

Yargı sisteminin geliştiği toplumlarda kurban sunmanın etkisi azalmaktadır. Ancak buradan kurban sunma olgusunun yargı sisteminin yerini tuttuğu sonucuna varılmamalıdır. Kurban edimi bir dinsel koruma önlemiydi. Günümüzde ise sistem bedel ödeme mekanizmalarına doğru kaymıştır. Şiddetin kullanım amacı bu yöndedir.

Günümüzde insanların şiddetlerini yatıştırma olanağı veren yordamların tümünün şiddetle yakından ilintilidir. Bu düşünceden hareketle, şiddeti eleştirmek amacıyla şiddetin açıkça defalarca sunulması, şiddeti yatıştırmaktan ziyade, şiddeti pekiştirmektedir. Toplumsal eylemlerin içine şiddetin temellerinin atılmasına neden olmaktadır.

3.5. Medyada Şiddet

Medyada şiddet konusunda değişik görüşler bulunmaktadır. Bazı kesimler medyada şiddet unsurlarının yer almasının, izleyicileri şiddete yönelttiğini iddia etmektedir. Bazı kesimler de, özellikle medyayı bir ticaret mekanizması olan kesim, izleyicilerin şiddet dolu programları arzuladıklarını ve böylece içlerinde dürtüsel olarak var olan şiddet arzusunu boşalttıklarını ileri sürmektedir. “Bilimsel araştırmacılar medyada şiddete maruz kalmanın topluma zarar verdiğini gösteren

güçlü kanıtlar sunmalarına rağmen, bu kanıtlar hiçbir zaman uygulanabilir ve ulaşılabilir fikirlere dönüştürülmemiştir.” (Trend, 2008: 16)

Özellikle haberler gösteri şeklinde sunulmakta ve şiddet haberleri tiyatral şekilde izleyicilere aktarılmaktadır. Bazen film müzikleri, şiddet içeren haberlerin arka fonuna konulmakta ve konuya uygun yazılan altyazı da haberin gösteri amacına hizmet etmektedir. Bazen de şiddete maruz kalan kurbanı, aşırı bir duygusallık çerçevesi içinde izleyicilere göstermektedir.

Medyadaki haberlerde, haberin içeriğinden çok, bilginin sunumu, aktarılma tarzı önemlidir. Çünkü günümüzde habere anlam veren, haberi, dolayısıyla da bilgiyi yönlendiren bu sunum tarzıdır. Dolayısıyla şiddet oluşumuna ve bu şiddetin kitleleri etkilemesine neden olan mesele budur.

Kitle iletişim araçları ve özellikle şiddet içerikli medya gösterileri, toplumsal hayatın değişik kertelerinde yer alan kesimleri ortak bir paydada birleştirir. Diğer bir deyişle, şiddet gösterileri “en geniş demografik yelpazeye” çekici gelir. Bu yüzden şiddet gösterileri de medya kanalları açısından çok karlı bir uygulama olmaktadır. Aslında bu durum bir döngü şeklinde devam etmektedir. Şiddet, izleyiciye cazip geldiği için üretilmektedir, aynı zamanda da şiddet bu kadar çok üretildiği, izleyiciye pompalandığı için tüketilmektedir. Neden ne olursa olsun, şiddet programlarının endüstrileştiği bir gerçektir.

“Medyada şiddet yok olmayacaktır ve durdurmak için gösterilen çabaların başarılı olması da olası değildir. Maddi aşırılık ve seks görüntüleri gibi şiddet de güçlü bir hayal sistemine dayanan ticari bir yapı içinde bulunmaktadır. Kabul etsek de etmesek de, bu hayaller insanların en derinlerinde bulunan arzu ve korkularıyla bağlantılı oldukları için popülerlik kazanmaktadır.” (A.e., s.12)

Şiddet, tüketim nesnesi haline getirilmiştir. Anlamın tüketilmesinin esas olduğu tüketim toplumunda, şiddet anlamsal bir şölen halinde hedonizm duygusunu canlandıracak şekilde tüketiciye sunulmaktadır.

3.6. Kitle İletişim Araçları, Haberler ve Ölüm

Teknolojik gelişmenin ve ilerlemenin günlük hayatta yer alma ivmesinin hız kazandığı dönem olan post-modern toplumlarda tüketim, semboller tüketmek olarak yeni bir anlama sahiptir. Enformasyon toplumu olarak da bahsedilen bu dönemde toplumsal hiyerarşiyi belirleyecek unsurlardan birisi bilgiyi tüketmektir. Kitle iletişim araçları da bu görünüm altında işlemektedir. Ancak kitle iletişim araçlarının düzensiz ve karmaşık şekilde bilgi üretmesi bilgisizliği beraberinde getirmektedir. Bu bilgisizlik, mesaj ve anlamın eğlence tahayyülü altında şekillenmesiyle kitlelerin gitgide anlama, mesaja, habere duyarsızlaşması olarak oluşmaktadır.

“Her birimiz kitle iletişim araçlarının geniş bir saldırısına maruz kalmanın insanları bir duygusuzluk ve bulantı içinde nasıl donuklaştırdığını görebiliriz. Her kamusal alandan baskıcı bir monolog duyularımıza sızar ve dikkatlerimizi altüst eder.” (Chomsky, 1995:7)

Tv en güçlü kitle iletişim araçlarından biridir. Bu yüzden ideolojiye hizmet eden en geçerli mecralardandır. Kamusal söylemin, giderek eğlence biçimine büründüğü bir kültürdür tv kültürü. Matbaanın icadından ve telgrafın kullanımının yayılmasından sonra söylemin içeriği erimektedir.(Postman, 2010) En yaygın kitle iletişim araçlarından biri olan Tv’de yer alan programlar anlamdan yoksun olmaktadır. Telgraf ilgisizlik, etkisizlik ve tutarsızlığı yaymaktaydı. Tv ise şimdi çok daha fazla etkili bir etkisizlik ve ilgisizlik yaratmıştır. Enformasyon akışındaki bolluğun, hitap edenler açısından ya çok az önemi vardı ya hiç yoktu. Söylemin görsel imaj ile anlatıldığı Tv’de kamusal söylem türü yok oldu ve bir tür gösteri sanatına dönüştü.

Haberlerde, cinayet vakalarının sunulma biçimi de aslında bunun bir göstergesidir. Haberlerin aktarılış biçimine baktığımızda, arka fonda kullanılan müziklerden, görüntülerin hikaye tadında bir anlatımla etkileyici bir ses tonuyla aktarılmasına tutun, olayların gösteri tadında aktarıldığını görmekteyiz.

Günün haberleri bir medya olayıdır. Savaş, cinayet, aşk gibi olayların reklamını yapacak bir teknolojinin olmaması halinde insanlar onları izleyemeyecek, gündelik işlerinin arasına sokamayacaklardır. TV kitlelere tiyatro sunma potansiyali taşımaktadır. Fikirlerin ifade ediliş biçimi fikirlerin içeriğini de etkilemektedir. (A.e.) Baudrillard’cı anlayışa dönecek olursak, haberlerin sunuluş biçiminden dolayı insanların algısındaki kan ve cinayet fikirleri simülasyona uğramaktadır. Eskiden müstehcen bir kategoriye sokulan bu konunun, çıplaklıkla gösterisel sunulması kimseyi rahatsız etmemekte ve artık haz vermektedir.

Elektronik ve grafik devriminin en rahatsız edici yönü bize tv aracılığıyla sunulan dünyanın tuhaf değil, doğal görünmesidir. Zira yabancılik duygunun kaybolması, bir uyum sağlama gösterisidir ve bizim uyum sağlamamamızın derecesi ne kadar değiştiğimizin ölçüsünü verir. Kültürümüzün Tv’nin epistomolojisine uyum sağlaması şu ana kadar hemen hemen tamamlanmış durumdadır; Tv hakikat, bilgi ve gerçeklik tanımlarını o kadar gözü kapalı kabul etmekteyiz ki, ilgisizlik bize anlamlı görünmekte, tutarsızlık ise özellikle akıllıca davranmak gibi gelmektedir. Haberlere müziğin girmesi kamusal söylemle eğlence arasındaki çizginin silinmesine neden olmuştur. (A.e.)

“Eğlence tv’deki her türlü söylemin üst-ideolojisidir. Neyin gösterildiğinin ya da hangi bakış açısının yansıtıldığının hiçbir önemi yoktur; her şeyin üstünde tutulan varsayım, hepsinin bizim eğlenmemiz ve haz almamız gözetilerek sunulmasıdır. Bu nedenle bize her gün trajedi ve barbarlık örnekleri sunan haber programlarında bile tv muhabirlerinin bu haberleri “yarınla ilişkilendirme” teranelerini dinleriz. Birkaç dakikalık cinayet ve sakatlama görüntülerinin bir ay boyunca uykusuz geceler yaşanmasına neden olacak malzemeyi bir araya getireceği düşünülür. Tv muhabirlerinin, haberlerin ciddiye alınmayacağını bildiğimiz için, deyiş yerindeyse her şeyin eğlenceye çevrilmesini kabul ederiz. İzlediğimiz görüntüler bize ağlayacak bir şeyin olmadığını düşündürür. Açık bir dille ortaya koyarsak haber programı bir eğitim, düşünme değil, bir eğlenme çerçevesi sunar.” (A.e.)

Huxley’in Cesur Yeni Dünya adlı romanında bireyler yoktur, toplum vardır. Kişilerin yalnız kalmaması gerekmektedir çünkü yalnız kalan ve işi olmayan birey

düşünmeye başlar. Bu ise en son istenen şeydir. Kişilerin yalnız kalmalarını engellemek için kişiler, ‘duygusal film’, ‘engelli golf’ gibi aktivitelere yönlendirilir. Yalnız kaldıklarında ise sıkıntı yaşamamaları için ‘soma’adı verilen zararsızlaştırılmış uyuşturuculardan alırlar böylece aldıkları doza göre 8-10 saatlik zihinsel tatillere çıkmaktadırlar. Uyuşturucu, filmler ve radyonun etkisiyle gündüz düşleri kurma özgürlüğüne ek olarak cinsellik, tebasını, yazgıları olan köleliğe razı etmede yardımcı olur. Bununla beraber anne, baba, aile gibi kavramlar müstehçen kabul edilirken “Herkes, herkese aittir” anlayışı normal kabul edilmektedir. Böylece kişilerin birbirlerine karşı duyguları istekler anında giderilip, bastırıldığı vakit ortaya çıkabilecek yoğun hisler ve duygular ortadan kaldırılmış olmaktadır.

Günümüzde kitle iletişim araçları, Huxley’in 1920’lerde ortaya atmış olduğu, egemenin üst ideolojisine hizmet eden araçlardır. Tıpkı romanda çeşitli aktiviteler ve uygulamalarla toplum üyelerinin düşüncelerinin ve tepki vermelerinin engellenmesi gibi, kitle iletişim araçları da bu amaca hizmet edecek şekilde kullanılmaktadır.

Huxley’in romanında, halk tutarsızlığa uyum sağlamış durumdadır. Kayıtsızlıkla eğlenmez toplumsal bir özellik haline gelmiştir. Huxley, Orwell’in askine, teknolojik yeniliklerle beyni uyuşmuş ve çelişkiye karşı duyarsız bir topluluktan herhangi bir şey gizlemenin gerekmediğini kavramıştır. Kitle iletişim araçları ve dolayısıyla da televizyonda ölüm haberlerinin tüm çıplaklığıyla açıkça ortaya konulması bireylerin beyninin uyuşturulmasına neden olmaktadır.

2011 yılında öldürülen Usame Bin Ladin hakkında medyada yer alan bazı haberler oldukça dikkat çekicidir. Prof. Dr. Sıdık Yaraman’ın Atv Haber’de yer alan röportajı ilgi çekici haberlerden yalnızca bir tanesidir. Doktor röportajında; “Usame Bin Ladin aslında hiç yaşamadı.” demektedir. “O işine gelenler tarafından yaratılmış simgesel bir karakter olabilir. Ladin bir imajdan ibarettir. Neden on yıl önce bulunamadı. İstihbarat neden on sene sonra bulundu. Tek kurşunla öldürülen Ladin’in nedeni neden gösterilmedi” türünden söylemler medyada oldukça fazla yer almaktadır. Bu konu bizi yine Baudrillard’ın Körfez Savaşı’nın aslında hiç olmadığı

üzerindeki söylemlerine götürmektedir. Usame bin Ladin'in ölüm haberleri de yoksa, Körfez Savaşı gibi yaratılmış söylemlerden mi ibarettir?

Kısacası, kitle iletişim araçlarında, ölüm haberleri ve kan, müstehcenlik sınırlarını aşacak şekilde, tüm çıplaklığıyla sunulmaktadır. İlk aşamada insanların psikolojik durumlarını göz ardı eder şekilde sunulduğu düşünülen ölüm haberleri, aslında tam da insanların psikolojik durumlarını istenilen kıvama getirmeye hizmet etmektedir.

Bundan kasıt, insanları duyarsızlaştırarak, tepkisizleştirerek, hakim ideolojiye karşıt güç oluşturma olasılığının engellenmeye çalışılması durumudur. Bu açıdan Althusser'in düşünceleriyle "ideolojik aygıtlar" arasında değerlendirilebilecek olan kitle iletişim araçları, ölümün ve kanın söylemlerinin yeniden üretilmesine hizmet etmektedir. Baudrillard'cı bir mantıkla, var olan anlamların simülasyona uğramasına neden olmaktadır. (Ancak belirtilmelidir ki, kitle iletişim araçları gerçekliği simülasyona uğratan tek unsur değildir.)

Medya, sosyal yapı ve değerler arasında ilişkinin oluşmasına neden olmaktadır. Değer transferine neden olur. Medya, evrensel standartlara uymayan ideolojik yaklaşımları normalleştirerek yeniden üretmekte ve yeniden üretirken normalleştirmektedir. (Talimciler, 2006: 144)

TV zihinsel anlam haritası oluşumunu etkilemektedir. Kitle iletişim araçlarının yaydığı enformasyon akışında, teşhir edilerek normalleştirilen şiddete duyarsızlaştırma yaklaşımı güdülmemektedir. Medya, kullandığı dil ve söylem aracılığı ile şiddet kültürünün, cinayetin, ölümün, kanın ve hatta haberin anlamının yeniden üretilmesine neden olmaktadır. Haberlerde artık her türlü şiddet ögesi içeren durum, haber olabilir anlayışı hakimdir. (Özer, 2010: 66) Anlamlarda meydana gelen bu değişiklikler, kitlelerin pasifleştirilmesi amacı taşıyan bir üst-ideolojidir.

4. YAZILI BASINDA YER ALAN SADDAM HÜSEYİN, USAME BİN LADİN VE KADDAFİ’NİN ÖLÜM HABERLERİNİN İNCELENMESİ

4.1. Söylem Çözümlemesi

Söylem, haber metnlerinin oluşumunda önemli bir yere sahiptir. Haber metinleri oluşturulurken kullanılan dil ve söylem, anlamın ve etkinin artmasına hizmet etmektedir. Haberin içeriğine dair oluşturulan söylem sayesinde, gazeteler hedef kitlesini daha yoğun bir şekilde etkileyebilmekte ve böylece de ideolojisini pekiştirmektedir. Bu yüzden söylem analizi, haber metnlerinin içerdiği anlamaları anlamaya yardımcı olan bir yöntemdir.

“Söylemin güçlü etkilerini analiz ederken, metnin ve söylemin etkilerini ayırt etmek önemlidir. Yalın bir metin, güçlükle farkedilebilen ve kanıtlanması neredeyse imkansız olan en düşük etkiye sahiptir. Bunun aksine söylem, tekrar edilen içeriğiyle, sembolleri ve stratejileriyle ‘bilginin’ oluşmasına ve katılmasına rehberlik etmektedir ve bundan dolayı sürekli etkiye sahiptir.” (Jager, Maier, 2009: 38)

Bu çalışmada, gazete metnlerindeki ideolojik mesajları anlamak amacıyla söylem çözümlemesi yöntemi kullanılacaktır. Çünkü gazete haberlerini, konuşma metinleri olarak ele almak mümkündür. Bu konuşma metinleri, yayınlandıkları gazetelerin ideolojik bakış açısını ortaya koyan bir tutum içerisinde şekillendirilmektedir. Dolayısıyla gazete yazarlarının haber metnlerinde kullandıkları söylemleri, yazarların ve gazetelerin algısal, sosyokültürel ve politik bağlamları içinde değerlendirmek gerekmektedir.

Haber metninin algısal, sosyokültürel ve politik bağlamını, söylem çözümlemesi ölçeğinde anlamaya çalışmak, yorumsallığı da beraberinde getirmektedir. Bu nedenle söylem çözümlemesi yöntemi, nesnellikten uzak bir yöntem olarak değerlendirilebilmektedir. Söylem analizi, araştırmacının öznel bakış

açılarını da içerebilmektedir. Bu açıdan bakıldığında söylem analizi niteliksel bir araştırmadır.

Söylem çözümlemesinin öznel bakış açısını da içerebilmesi, araştırma yönteminin tamamen sınırsız bir çerçevede incelenmesini mümkün kılmamaktadır. Analizin, yine bir sistematiklik içerisinde gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Söylem çözümlemesi yapan bir araştırmacının dikkat etmesi gereken hususları Ümit Atabek şöyle belirtmiştir: (Atabek, 2007: 156-159)

- Yalnızca özetleme yaparak çözümleme yapılmaz.
- Taraf tutarak söylem çözümlemesi yapılmaz.
- Aşırı alıntılama ya da cımbızlama alıntılamayla çözümleme yapılmaz.
- Döngüsel kanıtlamayla çözümleme yapılmaz.
- Söylem çözümlemesinin örnekleme geçersiz bir şekilde genellenemez.
- Ayrıntıyı saptamak, söylem çözümlemesi yapmak değildir.
- Tek sesli okuma söylem çözümlemesi değildir.
- Bağlamdan koparmak söylem çözümlemesi yapmak değildir.
- Bir soru olmadan söylem çözümlemesi yapılamaz.

Atabek'in bu maddelendirmesi, söylem analizini kullanacak olan araştırmacılar için bir yol gösterici niteliği taşımaktadır.

4.1.1. Söylem Çözümlemesinin Ortaya Çıkışı

Noam Chomsky'nin de hocası olan Zelling Harris'in, 1953 yılında "Langue" dergisinde yayınladığı "söylem çözümlemesi" başlıklı makale, söylem çözümlemesinin başlangıcı kabul edilmektedir. (Atabek, 2007: 151)

"Söylem çözümlemesi, antropoloji, etnografya, mikro sosyoloji, algısal ve sosyal psikoloji, şiir tekniği, retorik, stilistik, dilbilim, göstergebilim ile metin ve konuşmanın yapılarını, işlevlerini ve süreçlerini sistematik olarak ele alan diğer insan

ve toplum bilimlerinden, 1960'larla 1970'ler arasında, disiplinler ötesi bir alan olarak ortaya çıktı.”(van Dijk, 2007:164) Türkiye’de ise söylem çözümlemesi 1980’lerin sonundan itibaren ilgi görmüştür.

“ESA (eleştirel söylem analizi) 1980’lerin sonlarında Norman Fairclough, Ruth Wodak, Teun van Dijk ve diğerleri öncülüğünde Avrupa söylem çalışmalarının program nitelikli gelişimi sonucunda ortaya çıkmış, o zamandan beri de alanın en etkili ve görünür analiz yöntemlerinden biri olmuştur. ... Wodak, Kendall’la yaptığı söyleşide 1989’da tesadüfen, Fairclough, van Dijk ve kendisinin eş zamanlı olarak ESA ile ilgili çalışmalarının yayınlandığını belirtmektedir. Sonrasında, van Dijk’in daveti ile 1991 yılında Amsterdam’da Teun van Dijk, Norman Fairclough, Gunter Kress, Theo van Leeuwen ve Ruth Wodak’ın bir araya gelmesinin, ESA’nin resmi kurumsallaşmasının başlangıç noktası olarak tanımlandığı ifade edilmektedir.” (Arcan, 2010: 118)

Söylem çözümlemesi yönteminin ortaya konulması açısından önemli bir isim olan van Dijk, söylemin, ideolojilerin oluşturulmasında merkezi bir rol oynamaktadır. (A.g.e., s.153) Bu çalışmada da gazete haberleri, ideoloji aktarımında kullanılan bir araç olarak ele alındığı için, gazete haberlerinde kullanılan söylem ve söylem biçimleri incelenecektir. Çünkü ideolojiler, kullanılan söylemler tarafından hedef kitlesine aktarılmaktadır. Gazetelerin söylemler vasıtasıyla kendi ideolojilerini üreterek ve bu ideolojileri aktararak kendi hedef kitlesini (grubunu/cemaatini) oluşturmaktadır. Aynı zamanda da gazeteler, kendi ideolojilerine uygun olarak sundukları haber metinleri sayesinde de bir bakıma kendi hedef kitlesinin (grubunun/cemaatinin) ihtiyaçlarını karşılamayı amaçlamaktadır. “Söylem literatürü, toplumsal sınıfları gruplara indirgeyen bir anlayışı işaret eder.” (A.e., s.153)

Söylemin ideolojilerin üretiminde temel araç olduğu göz önünde bulundurularak, bu çalışmada van Dijk’in söylem çözümlemesi anlayışı esas alınacaktır.

4.1.2. Teun van Dijk'ın Kuramına Göre Haber Metinlerinin Söylem Çözümlemesi

Teun A. van Dijk, söylem kavramının bir tek tanımının olmadığını dile getirmektedir. Söyemi, “dilini kullanımı”, “iletişim (bilişsellik)” ve “etkileşim” ölçeğinde inceleye van Dijk, söylemi hem yazıda hem sözde incelemek gerektiğini savunmaktadır. (van Dijk, 1997:5)

‘Basitçe söylemek gerekirse, örneğin ‘dilini kullanımı’ olarak söylemin, ne anlamlara geldiğini, ne tür bir dilini kullanıldığı, öğelerinin ne olduğu, bu öğelerin nasıl düzenlendiği, ya da daha geniş bir yapı içerisinde nasıl birleştirildiğini açıklamamız gerekmektedir. İnsanlar söylem ile ilgilendiklerinde, benzer bir soru iletişim süreçleri ya da başarıyla gerçekleştirilmiş eylemler hakkında da sorulabilir.’(A.e., s. 5)

Gazetelerin haber metinleri, gazete yazarlarının birer özgün konuşma biçimleridir. Söylemlerden oluşan bu konuşma biçimlerinin, iletmek istedikleri ideolojilerin incelenmesi bakımından, bu konuşma biçimlerini, yayımlandıkları gazete ve ortaya konulduğu yazar ölçeğinde algısal ve sosyokültürel açıdan çözümlenmesi mümkün olmaktadır. Bu çözümlmeler, medya iletilerinin kitle iletişimindeki etkisini anlamak açısından önem arz etmektedir.

İçinde bulunulan çağ, bilgi (enformasyon) çağıdır. Kitle iletişim araçlarının yaygın kullanımı, bilgi çağının önemli özelliklerinden biridir. Kitle iletişim araçları ve dolayısıyla ilettikleri mesajlar, toplumsal ilişkileri etkileyen, belki de yönlendirebilen bir niteliğe sahiptir. Bu bakımdan toplumu ve toplumsal ilişkileri anlamlandırabilmek amacıyla, kitle iletişim araçlarının ilettikleri mesajları incelemek oldukça önemlidir.

Gazeteler de kitle iletişimin önemli bir unsurudur. Gazete haberler metinlerinde kullanılan söylemlerin çözümlenmesi, belirli bir söylem, toplumsal ve ideolojik anlamın anlamlandırılmasına neden olmaktadır.

Söylem çözümlemesi, karmaşık bir yöntemdir. Bir haber metni ya da konuşma, çeşitli düzey ya da boyutlardan oluşmaktadır. “Böylelikle, her ne kadar klasik dilbilim ve göstergebilim göstergelerinin biçimi (signifiant) ve anlamı (signifié) arasında genel bir ayrım yapsa da günümüz söylem çözümlemesi metin ve konuşmanın olağanüstü derece karmaşık olduğunu kabul eder; bu nedenle söylem çözümlemesi, fonetik, grafik, fonetik, grafik, fonolojik, morfolojik, sentaktik, mikro ve makro semantik, stilistik, üstyapısal, retorik, pragmatik, konuşmaya ait, etkileşimci ve diğer tüm yapı ve stratejilerin ayrı ayrı ama aynı zamanda da birbirleriyle ilişkilendirilmiş incelemeleri gerektirir.” (van Dijk 2007: 166)

Teun van Dijk, metnin anlamını ortaya koymak için çeşitli hususlara dikkat etmek gerektiğini ortaya koymaktadır. Ona göre metnin anlambilimi; a) yerel ve global uyum, imalar, sosyal algı ve sosyokültürel bağlamlar ölçeğinde incelenmelidir. (A.e., s.172)

4.1.2.1. Yerel ve Global Uyum

Haber metninin ne anlama geldiğini, neyi ifade ettiğini anlamak için, metni oluşturan önermelere bakmak gerekmektedir.

Yerel uyum: Bir haber metninin yerel uyumuna bakarken, önermelerin zaman, durum, neden, sonuç bakımından olguların ilişkili olup olmadığına bakılmalıdır. Önermelerin arasında bu açılardan uyum varsa, bu metindeki yerel uyuma işaret etmektedir.

Ayrıca haber metinlerinin önermeleri, belirtme öğeleriyle de birbirlerine bağlanmış olabilmektedirler. Yani bir önermele bir durumu belirtirken, onun arkasından gelen ikinci önerme bu durumun nelerden oluştuğunu göstermektedir. Bu durum da yerel uyuma örnektir.

Global uyum: Metindeki global uyum, metnin genelindeki anlam bütünlüğünü ifade etmektedir. Yani global uyum, metnin teması ya da konusudur ve metnin konusu genellikle metnin başlığında ya da ilk paragrafında belirtilmektedir. Bir başka açıdan bakılacak olursa, metnin özeti şeklindedir.

4.1.2.2. İmalar

Anlaşılabileceği üzere imalar, metinde açıkça belirtilmeyen ifadelerdir. Metinde üstü kapalı olarak anlatılan bilgilerdir. Kavramın direkt kullanılmasının yerine, o kavramın ifade edeceği anlamı karşılayacak olan başka bir kelimenin kullanılması imanın oluşmasına neden olabilmektedir.

Gerçekleştirilen bir olgunun, kimin ya da kimlerin tarafından gerçekleştirildiği herkes tarafından bilinmesine rağmen, o eylemi gerçekleştirenin kimin olduğunun belirtilmeyip, bilginin edilgen bir cümle yapısı içinde sunulması da bu tarza örnek oluşturmaktadır.

4.1.2.3. Sosyal Algı ve Sosyo-Kültürel Bağlamlar

Haber metinlerini birer yapıdır. Bu yapıyı oluşturan öğelerin anlamlandırılması için metni oluşturan yazarın ya da yazarın mensup olduğu basın mecrasının veya metnin ulaştığı hedef kitlenin sosyal algısının da incelenmesi gerekmektedir. Metin, sosyokültürel bağlamlar içinde anlam kazanabilmekte ve yorumlanabilmektedir.

“İlk olarak, metinsel anlamda metnin anlamının kendisi aşama aşama ve stratejik bir şekilde inşa edilir ve bellekte bir metin olarak temsil edilir. İkinci olarak, dilin kullanıcıları ve dolayısıyla gazeteciler ve okuyucular, metinde sözü edilen haber olaylarının tek ve kişisel bir temsiline sahiptirler... Bellekteki bu bilgi temsili bir (durum ya da olay) model olarak adlandırılır. Model, metnin anlattığı olaylardan, dilin kullanıcısının ne anladığını temsil eder; aynı şekilde eğer o

olaylardan bir zihinsel model inşa edebiliyorsak, o metni anlamışız demektir.” (van Dijk; 2007: 173)

Haber metninde aktarılan durumların hepsi, okura aktarılmayabilir. Bazı durum ya da olguların, okuyucular tarafından bilindiği ya da açıkça belirtilmeden de anlaşılacağı kabul edilmektedir. İşte bu noktalar, toplumsal yaşam içinde kültürel olarak paylaşılan ya da üretilen değer ya da olgulardır.

Haber metinleri, olgular hakkında yazarın ya da gazetenin değer yargılarını içermektedir. Sosyal algıyı ifade eden bu durum, yazarın ya da gazetenin bir “taraf”a doğru yönelmesi sonucunu doğurmaktadır. Kısacası bu durum, haber metninin, yazarın ve gazetenin ideolojik perspektifini içermesine neden olmaktadır. Okuyucuya ulaşan bu ideolojik bakış açısı, okuyucunun sosyal algısı içinde anlam bulacak ve metin amacına ulaşacaktır.

Bu çalışma açısından bakılacak olursa, yazarların ve okuyucuların, idam ve ölüm haberlerinin aktarılma tarzı, kullanılan üslup ve söylemler, yazarların zihinsel süreçleri içerisinde şekillenen ideolojik yapılarıdır. Dolayısıyla gerçekleştirilen idamların “meşrulaştırılmasına” ya da “kınanmasına” neden olabilmektedirler.

Kısaca özetlemek gerekirse, sosyal algılar ve sosyokültürel bağlamlar, haberin oluşturulmasına ve durumun yazar tarafından yorumlanmasına, sonuç olarak da yazar tarafından yorumlanarak, şekillendirilerek aktarılan haberin, okuyucu tarafından anlamlandırılmasına neden olmaktadır.

4.2. Saddam Hüseyin, Usame bin Ladin ve Muammer Kaddafi’nin Yazılı Basında Öne Çıkan Ölüm Haberlerinin Söylem Çözümlemesi

Saddam Hüseyin, Usame bin Ladin ve Kaddafi’nin infazlarına, gerçekleştirildiği dönemlerde gerek görsel, gerekse yazılı medyada oldukça geniş şekilde yer verilmiştir. Yakın tarihte önemli rol oynamış olan bu isimlerin ölümlerine

dair farklı bakış açılarına sahip farklı haberler yapılmıştır. Bazı haberlerde bu kişilerin ölümleri ve ölüm şekilleri eleştirilirken, bazı haberlerde ise bu ölümler “hak edilmiş” ölümler olarak değerlendirilmektedir. Yani bazı görüşler bu infazlara karşı çıkarken, bazıları ise bu infazları olumlamaktadır.

Medyada yer alan haberlerin işlenişindeki bu farklılıklara rağmen, bu konulara dair tüm haberlerin ortak birer noktaları bulunmaktadır. Bu ölüm haberleri, medyada tüm çıplaklığı ile sunulmaktadır. Özellikle, infazlara ait, şiddet unsurları içeren görsel ve sözsel materyaller açık şekilde gazete sayfalarını süslemektedir.

Ancak hem sosyal hem de psikolojik algı açısından ölüm ve ölümlerle birlikte düşünülmesi muhtemel olan kan toplumun içinde görünmez kılınması gereken birer unsur olarak zihinlerde yer etmektedir. Ölüm ve kan, mahrem alana aittir. Yani toplum psikolojisi açısından kanın ve ölüm anının medyada, mahremiyet sınırlarını aşacak şekilde gösterilmesinin toplum psikolojisini olumsuz etkileyeceği yönünde yerleşik bir kanı vardır. Fakat buna kaniya rağmen, medya ölüm haberleri tüm çıplaklığıyla gösterilmekte, böylece ölümün ve kanın mahremiyetine parmak basma yoluyla bunları açıkça göstermek meşru kılınmaktadır.

Bu durum Foucault’un cinsellik hakkındaki söylemlerini akıllara getirmektedir. Cinsellik toplum içinde, sessiz kalınması gereken mahrem bir konu olarak algılanılmaktadır. Ancak buna rağmen, tv programlarında, dizilerde, filmlerde, reklamlarda, haberlerde vs. cinsellik öğeleri içeren enformasyonlar tüketiciye aktarılmakta ve böylece cinsellik aslında daha da görünür kılınmaktadır. Tıpkı bunun gibi ölüm ve kan da medya metinleri içerisinde (eleştiriliyormuş gibi yapılıyor olsa da ya da buzlanmış karelerle etkisi kırılıyormuş gibi yapılsa da) aktarılacak daha fazla görünür kılınmaktadır. Ayrıca infazları eleştirmek adına, bu infazların tüm çıplaklığıyla medyada sunulması ise, bu tür bir sunumun toplum gözünde meşrulaştırılmasına neden olmaktadır. (Foucault, 1993)

Konuyu sadece görsel malzeme açısından ele almak yeterli değildir. Aynı zamanda haber metinlerinde kullanılan dil ve üslup da mahrem olanın mahremiyetinin sınırlarının aşılmasına neden olmaktadır.

Bu çalışmada kullanılacak olan söylem çözümlemesi yöntemi, ölümün ve kanın medyada açıkça yer almasının bu unsurların nasıl meşrulaştırıldığı hususuna aydınlık getirecektir. Ayrıca yayın organlarının, konuya ait olan ideolojilerinin hedef kitleye nasıl aktarıldığını gözler önüne serecektir.

4.2.1. Saddam Hüseyin Kimdir?

Gerçek doğum tarihi bilinmeyen Saddam Hüseyin'in 1937-30 Aralık 2006 tarihleri arasında yaşadığı kabul edilmektedir.

1957'de laikliği, Arap milliyetçiliğini, ekonomik modernizasyonu ve Arap sosyalizmini benimseyen Baas Partisi'ne katılmıştır.. İlerleyen yıllarda da partinin liderlerinden biri haline gelmiştir.

1979'da devlet başkanlığı, Baas Partisi genel sekreterliği ve Devrim Komuta Konseyi başkanlığı görevlerini üstlenmiştir. 1979-2003 tarihleri arasında Irak Devlet Başkanlığı yapmıştır. (Huseyin, Saddam, 1993: 270)

Humeyni'nin İslam devrimini yayma girişimine karşı çıkmıştır. Bu yüzden İran'ın Huzistan bölgesinde yaşayan Araplara özerklik verilmesini istemiştir. İran'ın bu isteği reddetmesi üzerine 1980'de Irak uçakları İran havaalanlarını bombalamıştır. Bunun üzerine İran-Irak savaşı patlak vermiştir. Taraflar birbirilerine karşı belirli bir üstünlük sağlayamamışlardır ve savaş 1988 yılında ateşkesle sonuçlanmıştır. (A.g.e) Böylece Şii Sünni çatışmalarının temeli atılmış olmuştur.

1982 yılında, kendisine suikastta bulundukları gerekçesiyle 148 Şii'yi idam ettirdiği Duceyl davası nedeniyle yargılanmış ve ceza olarak da 2006'da idam edilmiştir.

4.2.1.1. Hürriyet Gazetesi'nde Saddam Hüseyin'in Ölümü

31 Aralık 2006 tarihli Hürriyet Gazetesi'nde Saddam'ın infazı tam manşet olarak yerini aldı. Gazete "Son Kare" manşetiyle infazı duyurmuştur.

Ancak bunun öncesinde, yani 30 Aralık 2006 tarihli yayında, Saddam'ın çok yakın zamanda "asılacağı" ile ilgili haberler okurlara iletili. "Vedalaşma Turları" manşetiyle ana sayfada yer alan haber, 16. sayfada "Saddam Asmaca" başlığı altında detaylandırılmıştır.

Bu başlık, ilk bakışta gazetenin alaycı bir bakış açısı sergilediğini göstermektedir. Haberin içeri göz önünde bulundurulduğunda, bu alaycı tutumun, Irak ve ABD yönetiminin infaz konusunda yaptıkları çelişkili açıklamalara dayanarak oluşturulduğu görülmektedir. Irak, Saddam'ı ABD'den teslim aldığını dile getirirken, ABD Saddam'ın henüz ellerinde olduğunu, Irak'a devretmediğini söylemektedir. Gazete de infaz hakkındaki bu ikililiği "adam asmaca" oyunundan esinlenerek "Saddam Asmaca" oyununa benzetmekte ve alaycı bir tutumla haberi hedef kitlesine iletmektedir.

31 Aralık'ta "Son Kare" başlığıyla infazı duyurulan Saddam'ın idam sehпасındaki son görüntüleri gazetenin ilk sayfasında yer almıştır. Fotoğrafta, yüzleri kar maskesi ile gizlenmiş görevliler, devrik liderin boynuna idam iplerini geçirmektedirler. Yine ilk sayfada, idam anı maddeler halinde kısa ve oldukça açık şekilde betimlenmektedir. İdam sehпасına doğru yürürken, Saddam'ın sakin olduğu, infaz sırasında boynunun kırıldığının duyulduğu, tabutunun başında resepsiyon düzenlendiği ve cenazesinin memleketi Tikrit'e gönderildiği ilk sayfada, manşetin hemen altında kısaca öyküleştirilerek anlatılmıştır.



Fotoğraf 1. Son Kare (31 Aralık 2006: 1)

Ayrıca yine ana sayfada, haber başlıklarında Saddam'ın bir zamanlar işkence etme mahali olarak kullandığı yerde asıldığı "Astığı Yerde Asıldı" başlığıyla belirtilmiştir. "Saddam, dün sabaha karşı kendisinin eski işkence ve infaz merkezi olan askeri hapisanede asıldı." Spotuyla verilen haberde de bir mesaj verilmektedir. Haber, "Gün gelir devran döner." atasözünü hatırlatacak şekilde işlenmiştir.

"Astığı yerde asıldı" başlığı altında da idam esnasında çekilmiş dört fotoğraf karesi alt alta konularak, infaza dair başka bir öykülendirme yapılmıştır. Fotoğrafların altında sırasıyla "YÜZÜNÜ ÖRTTÜRMEDİ.", "BOYNUNA KUMAŞ SARILDI.", "DUA ETTİ.", "VE SON..." açıklamaları yapılarak, Saddam'ın "öyküsünün" okuyucunun gözünde iyice netleşmesi sağlanmıştır. Öykülendirme, okuyucuyu haberin içine çekmeye, okuyucu üzerinde daha çok etkili olmaya neden olmaktadır.

Aynı tarihli gazetede, idamla ilgili diğer bilgiler, gazetenin 16. Sayfasında bilgiler detaylandırılmıştır. Bu sayfanın başlık “İdam uykusundaydı” olarak yazılmıştır. Haberin içeriğinde ise infaz sırasında, dönemin lideri George W. Bush’un Teksas’taki çiftliğinde uyuduğu belirtilmiştir.



Fotoğraf 2. İdam uykusundaydı (31 Aralık 2006: 16)

Bu başlık, yine aslında gazetenin eleştirisi amacıyla kullandığı bir üslubu içermektedir. Haberde, 3 yıl önce Saddam ele geçirildiğinde bunu kamuoyuna duyuran Bush’un, infaz sırasında uyuyor olması gizil bir şekilde eleştirilmektedir.

Yine aynı sayfadaki başka bir haberde, asılarak idam edilme ile ilgili, asılan kişinin beyin ölümünün ve kalp ölümünün ne zaman gerçekleştiğine dair bilgi verilmektedir. Böylece var olan şiddet, hedef kitlenin gözünde iyice görünür kılınmış olmaktadır. Haberin sonucunda da ipe çekilerek idamın, kurşuna dizilerek idam edilmekten fizyolojik olarak daha “iyi” olduğu sonucuna varılmaktadır.

Aynı sayfadaki başka bir haberde de kurban bayramı sabahı infaz edilen Saddam'ın idamına karşı Arap'ların tepkili olduğu anlatılmaktadır. Ayrıca habere göre ABD, infazı memnuniyetle karşılarken, AB bunu "barbarca" olarak kabul etmektedir.

Gazeteye göre, Irak, son yıllarda tamamen bir şiddet göstergesi haline gelmiştir. Saddam'ın uygulamaları, Saddam'dan sonrası ve en son olarak da Saddam'ın infazı Irak'taki şiddetin kamuoyuna sunulmasını meşru kılan gelişmeler halini almıştır. Irak'ta "yeni bir geleceğe başlamak" amacıyla gerçekleştirilen infazın ardından, Irak şiddeti yaşamaya devam etmektedir. Gazeteye göre, Saddam'ın ölümü Irak'taki şiddetin bilançosunun artmasına neden olmuştur. Buradan gazetenin infazı olumsuzladığı hissedilmektedir.

Ertesi gün, yani 1 Ocak tarihli Hürriyet Gazetesi'nde artık Saddam'ın öldükten sonraki halini gösteren fotoğraf kareleri yer almaya başlamıştır. "Cepteki Son Kare" başlığı altında ana sayfada gösterilen fotoğrafın altında, Şii cellatların idam esnasında "Cehenneme git.", "Tiran geberdi.", "Üç dakika sallansın." diye bağırarak belirtmektedir. Bu açıklamalar, okurların zihninde idam anına dair bir resim belirmesine neden olmakta ve infazın fiziksel şiddetini aşarak psikolojik şiddeti de açık bir şekilde ortaya koymaktadır.

İdamın ertesi günü olan 1 Ocak tarihli yayında, sayfa 13'te infaza ait cep telefonu görüntülerinin ortaya çıktığından bahsedilmekte ve bu cep telefonu görüntüleri infazı an be an gözler önüne sermektedir. Cep telefonu görüntülerinin ortaya çıkmasının, infaza dair yayınlanan resmi video görüntüsünün "pabucunu dama attığını" dile getiren Hürriyet Gazetesi, tarafsız bir bakış açısıyla, İngiliz Gazetesi olan "News of the World"un "Kendi İpiyle Asıldı" başlıklı haberini, haber olarak okuyucusuna iletmekte, böylece binlerce Şii muhalifi astırdığı infaz odasında Saddam'ın infaz edilmesi hususuna tekrar parmak basmaktadır. Gazete, haberler metinlerinin içinde bu bilgiyi sıklıkla yinelemekte ve örtülü olarak adeta "gün gelir devran döner" mesajını vermektedir. Ayrıca manşette kullanılan "İdamların Anası" ifadesi, bu infazın ne kadar önemli bir gelişme olduğunu vurgulamaktadır.

Hürriyet Gazetesi, tarafsız olmaya çalışan bir bakış açısıyla idama ait detayları hemen her haberin altında bir alt haber olarak tekrar tekrar anlatmaktadır. Böylece okuyucu idam anını sık sık gözünde canlandırma, dolayısıyla da şiddeti yeniden yaşama ve içselleştirme olanağı bulmaktadır.

Haberde tarafsız bir dil kullanma çabası içinde olduğu görülen gazetenin, detaya inildiğinde bakış açısı az da olsa hissedilmektedir. Haberde, uğradığı tüm eziyetlere rağmen Saddam'ın "yalvarıp yakarmadığı" dile getirilirken, "...ipe giderken soğukkanlı davranarak kahraman gibi görünmeyi başardı." ifadesi tarafsızlık sınırlarının dışına çıkan ifadelerdir.



Fotoğraf 3. İdamların anası (1 Ocak 2007: 13)

“Son anlarında kızgın fakat sakin görünen Saddam’ın uzun siyah paltosunu giymesine izin verdiler ancak kravat takma isteğini reddettiler. Başına geçirilmesini istemediği siyah başlığını ise boynuna sardılar. Bundan sonrası, elleri ve ayakları bağlı Saddam kelime-i şehadet getirirken ayaklarının altındaki kapağın açılmasıyla birlikte duyulan “krak” sesi ve birbirine karışan konuşma gürültüleri. Aralarından birinin “Bırakın 3 dakika sallansın.” dediği duyuluyor. Görüntü biraz karıştıktan sonra Saddam’ın cansız yatan yüzü gözüküyor.” (01.01.2007: 13)

Bu açıklama, video görüntülerinin tüm detaylarıyla kelimelere dökülmüş halidir. Saddam'ın ayakları altındaki kapağın açıldığında çıkan sesin dahi anlatıldığı haber, şiddeti etkili bir biçimde okuyucuya yaşatmakta ve tekrarlar yardımıyla benimsetmektedir.

Aynı tarihli yayında artık, idama dair dünyada meydana gelen protestolar ve ülke başkanlarının açıklamaları da Saddam'ın idamı ile ilgili haberlere eklenmektedir. İdamdan sonra Gazze'de, Rabat'ta ve Yeni Delhi'de yapılan gösteriler gazeteye konu olmakta ve açık şekilde ifade edilmese de idamdan sonra şiddet gösterilerinin devam ettiği, hatta arttığı ima edilmektedir. Bu noktada infazın o şekilde gerçekleştirilmesinin gazete tarafından eleştirildiği hissedilmektedir.

Bu tarihe kadar Türkiye'nin idama dair bakış açısına yer vermemiş olan gazete, 1 Ocak 2007 tarihli yayınında dönemin dış işleri bakanı Abdullah Gül ve başbakan R. Tayyip Erdoğan'ın infaza ait görüşlerini haber etmektedir. Haberde Recep T. Erdoğan'ın AB ile ilişkileri de göz önünde bulundurarak açıklama yaptığı sezilmektedir. İnfazın “kine ve intikama dönüşmemesi gerektiğini” vurgulayan Erdoğan, infazın arife günü gerçekleştirilmesi hususunda “AB üyesi bir ülke olarak baktığınız zaman veya insan hakları noktasından baktığınız zaman farklı yönleri var. Fakat ben olaya geçmiş, bugün ve gelecek noktasından bakıyorum.” diyerek örtülü bir açıklamada bulunmuştur. Aslına bakılırsa gazetenin de genel olarak bu politika içinde olduğu görülmektedir. Yer yer infazın eleştirisi yapılırken, yer yer de Saddam'dan sonraki Irak'a dair umutların olduğu vurgulanmaktadır.

İdamdan sonra Irak'ta “kan davası” güdülmesinden endişe duyduğunu belirten Abdullah Gül, başbakanın aksine görüşlerini daha rahat bir şekilde dile getirmiş ve infazın kurban bayramı öncesi gerçekleştirilmesinin “doğru olmadığını” belirtmiştir. Bu haberlerde de gazetenin üslubunda yine tarafsızlık olma çabası görülmektedir.

2 Ocak tarihli yayının 12. sayfasında “Babam şehittir” başlığıyla Saddam'ın infazının sonrasındaki gelişmeleri işleyen Hürriyet Gazetesi, habere “Irak'ta

Saddam'ın apar topar idam edilmesi ve olayın artık tamamen Şii operasyonu ve intikamı olduğunun anlaşılmasıyla, Sünniler ve Kürtlerin öfkesi giderek tırmanırken, ...” ifadelerini kullanarak başlamıştır. Bu ifade, infaz hakkında gazetenin beklide de ilk kez açık şekilde bakış açısını ortaya koymaktadır. Haberde, infazın “Şiilerin intakımı olduğunun anlaşıldığını” onaylayacak şekilde bir üslup kullanılmıştır.



Fotoğraf 4. Babam Şehittir (2 Ocak 2007: 12)

Yine aynı haberde El Dur'daki infaza dair protestolara değinen gazete, Sünnilerin protesto amacıyla ellerini kurban kanına bulayarak Irak'ın Şii Başbakanı Maliki'ye tepkide bulunduklarından bahsetmektedir. Haberde Saddam'ın çerçeveli fotoğrafı ile perspektif oluşturacak şekilde bileklerine kadar kana bulanmış bir el fotoğrafı olarak kullanılmıştır. Bu fotoğraftaki kan, görsel bir şiddet olarak hedef kitleyi etkileyecek çarpıcılık oluşturmaktadır.

12. sayfada yer alan bir haber, baştan aşağıya şiddet unsurları içeren infaz haberlerinin ve bu haberlerin altında verilen infaz görüntülerinin aslında haber tüketicilerinin üzerinde yarattığı olumsuz etkiyi ortaya net bir şekilde koyan bir örnektir. Haberde, Saddam'ın idam görüntülerini izleyen 9 yaşındaki Pakistanlı bir

çocuğun 10 yaşındaki ablasıyla, gazetenin deyimiyle “Saddam’ın ölümünü oynayarak” kendini tavandaki vantilatöre asmış ve canından olmuştur. Bu haber Hürriyet Gazetesi’nin infaza dair önceki haberlerinden birinde “Saddam Asmaca” manşetini kullandığının hatırlanmasına neden olmaktadır. Bu manşet de idamı “adam asmaca” oyununa benzetilmektedir.

Kitlelerin psikolojik durumları göz ardı edilerek yayınlanan şiddet öğelerinin ve şiddet içerikli üslupların olduğu haberler, şiddeti benimsetme ve şiddetin içselleştirilmesine neden olmaktadır. Şiddetin bu kadar net bir şekilde dile getirildiği haberlerin de yardımıyla şiddet, toplumda gitgide bir bakış açısı, bir nevi bir hayat tarzı haline gelmektedir. Çünkü şiddet, toplum üyelerinin benliklerinde ve toplumsal eylemlerde meşrulaştırılmaktadır.

3 Ocak 2007 tarihli Hürriyet Gazetesi’nin 13. sayfasında dönemin Fransa Cumhurbaşkanı adayı olan Nicolas Sarkozy’nin Saddam’ın idamına olan olumsuz tepkisi haber yapılmıştır. “Dünyanın en eli kanlı kişisi olan Saddam’ın” işlediği suçlardan yargılanmadığı için üzüntü duyduğunu dile getiren Sarkozy, idamın hata olduğunu belirtmektedir. Gazete de bu habere, “İdama dünyadan tepkiler büyüyor.” ifadesiyle yorum getirmiştir.



Fotoğraf 5. İdam hataydı (3 Ocak 2007: 13)

Ayrıca idamın cep telefonu görüntüleri ortaya çıktıktan sonra, bu görüntülerin dünyaya sızdırılmasına olan tepkiler de haber olmaya başlamıştır. Video görüntülerinin Irak içinde Sünni ve Şii kutuplaşmasını git gide şiddetlendirmesi

ABD'nin infazdan duydukları memnuniyet dile getirilirken, şimdi ABD'nin "Biz olsaydık infazı bu şekilde gerçekleştirmezdik." şeklindeki açıklamaları haberleştirilmiştir. Dünyadaki tepkilerden etkilenecek tutumunu değiştiren ABD'nin bu değişimine gazetenin değinmemesi dikkat çekicidir. Yine aynı haberde, Saddam'ı üç yıl boyunca gözetim altında tutan ABD askerlerinin Saddam hakkındaki olumlu düşüncelerinin aktarılması, infazdan sonra meydana gelen tepkilerden sonra ABD'nin stratejik olarak davrandığını göstermekte, gazetenin ise bunu tarafsız ve yorumsuz bir biçimde aktarma çabası da ana akım gazete olmasından ileri gelmektedir.



Fotoğraf 7. Teşekkür edip ayrılmış (4 Ocak 2007: 12)

Artık infaz ile ilgili haberler etkisini yitirmeye başlamakta ancak Saddam ile ilgili farklı konulardaki haberler aktarılmaya devam edilmektedir. Bir bakıma Saddam'ın gündemden düşmesine engel olunmaktadır.

5 Ocak'ta, 14. sayfada gazete Saddam'ın edebi yönünü ortaya koyan bir haberle "Şiirli Veda" başlığıyla okuyucusuna ulaşmaktadır. Haberde, Saddam'ın ölmeden önce halkına yazdığı şiirden bahsedilmekte ve ek olarak da daha önceden yazmış olduğu iki kitaba değinilmektedir.

Bu haberin hemen altında da Duceyl Davası'nda infaza çarptırılan diğeri iki kişi olan Saddam'ın üvey kardeşi Barzan İbrahim ve eski istihbarat şefi Avad Ahmet El Bender'in yapılacak olan infazına dair, ABD'nin infazın özenli bir şekilde gerçekleştirilmesi hususunda Bağdat'ı uyardığının haberi yapılmaktadır. Böylece, infaza dair olan eleştiri oklarını ABD'nin kendi üzerinden geçmesine engel olmaya çalışmaktadır.



Fotoğraf 8. ABD: Asarken özen gösterin (5 Ocak 2007: 14)

Saddam ile ilgili bir sonraki habere 8 Ocak'ta rastlamaktayız. Haberde infazları beklenen El Bender ve El Tikriti'nin Saddam'ın infazı ile ilgili bildiklerini, yaşadıklarını ve düşündüklerini anlatmaktadırlar. Haberin devamında Saddam'ın mezarının adeta "türbe" haline geldiğinden bahsedilmektedir. Saddam'ın Irak'lı Sünni kesim tarafından "kahraman" olarak görüldüğünün mesajı verilmektedir.

Fark edileceğİ üzere şiddet unsurları içeren haberler yerini duyarlı ve hatta duygusal sayılabilecek haberlere bırakmıştır.

4.2.1.1.1.Hürriyet Gazetesi’nde Yer Alan Saddam Hüseyin’in Ölüm Haberlerinin Genel Değerlendirmesi

Çalışmanın evreni olarak belirlenen 30 Aralık 2006- 8 Ocak 2007 tarihleri arasında, yani yaklaşık 1 haftalık zaman dilimi içerisinde Irak’ın devrik lideri olan Saddam Hüseyin’in infazına dair toplam ana sayfalar da dahil olmak üzere 12 sayfada haber yapılmıştır. Toplam 33 “ana” haber gazetede yerini almıştır. Söz konusu haberle bütünlük oluşturan, fakat farklı konuyla ilgili farklı noktalara temas eden haberler, alt başlıkları sayılmadan, “ana” haberin devamı sayılarak bir tutulmuştur. İlk sayfada, arkadaki sayfaların özeti şeklinde sunulan haberlerin başlıklarından bazıları, arka sayfadakilerden farklı ve çarpıcı olduğu için, çalışmada farklı haberler olarak değerlendirilmiştir.

Konuyla ilgili haber sayısının tarihlere göre dağılımı incelenecek olursa; 30 Aralık 2006 tarihinde 6 haber, 31 Aralık 2006’da 8 haber (idamın duyurulduğu ilk gündür.), 1 Ocak 2007’de 9 haber, 2 Ocak 2007’de 3 haber, 3 Ocak’ta 1 haber, 4 Ocak’ta 2 haber, 5 Ocak’ta 2 haber, 8 Ocak’ta da 2 haber yapıldığı görülmektedir.

Ek olarak söz konusu zaman dilimi içerisinde Saddam ile ilgili olarak toplam 8 köşe yazısının yayınlanmıştır. 31 Aralık 2006’da 2 haber, 1 Ocak 2007’de 1 haber, 2 Ocak’ta 2 haber, 3 Ocak’ta 3 haber yayınlanmıştır. Haftanın ilerleyen günlerinde ise konuyla alakalı yayınlanmış köşe yazısı bulunmamaktadır. Bu çalışmada köşe yazıları incelemeye tabii tutulmamıştır.

4.2.1.1.2.Teun A. van Dijk’ın Söylem Çözümlemesi Yöntemine Göre Hürriyet Gazetesi’nde Yayınlanan Saddam Hüseyin’in Ölüm Haberlerinin Değerlendirilmesi

Haber anlatıları van Dijk’a göre makro önermelerden oluşmaktadır. Bunlar çoğunlukla temalardır. Temalar ise, çoğunlukla söylemde yapılanmaktadır.

Temalar da haberin başlığında kendini göstermektedir. Teun van Dijk'in bahsettiği haberin makro yapılarını tematik yapı ve şematik yapı olmak üzere ikiye ayırarak tanımlamak mümkündür. Haberin tematik yapısını incelerken de haberde enformasyon eksiltimi yapıp yapılmadığına, genelleştirmeye ve kurgulamaya bakmak gerekmektedir. (Özer, 2011: 87)

Hürriyet Gazetesi de Türkiye'deki çoğu gazete gibi haberleri ana başlık, alt başlık ve bazen de üst başlık eşliğinde vermektedir. Başlıklara bakıldığında gazetenin genellikle "enformasyon eksiltimi" yaptığı görülmektedir. Başlıkta enformasyon eksiltimi, olaya dair bütün bilgilerin başlıkta verilmediğini ortaya koymaktadır. Başlıkta enformasyon eksiltimi bazı durumlarda başlığın ilgi çekici hale gelmesine, habere karşı merak uyandırılmasına neden olmaktadır. Örneğin gazetenin kullandığı "İdam uykusundaydı" manşetinde kimin, ne zaman idam uykusunda olduğunun bilgisi verilmemiştir. Ayrıca idam uykusundan neyin kastedildiği de açık değildir. Gazetenin tematik değerlendirilmeleri incelenmeye devam edildiğinde, genelleştirmelerden yararlanıldığı görülmektedir.

Haberlerin şematik yapısına bakıldığında, van Dijk'in bahsettiği standartlara uygun olduğu görülmektedir. Yani genellikle ana olay, haberin girişinde belirtilmiştir. Olaylara haber değerinin verilmesinin nedeni, genellikle girişte belirtilmiştir. (A.e., s. 92)

Haber kaynağı olarak gazete zaman zaman kendi muhabirini kullanmıştır. Ancak zaman zaman da tanıkların ifadelerinden yararlanılmıştır. Bu durum haberin inandırıcılığı açısından gazetelerin sıklıkla tercih ettikleri bir yöntemdir. Hürriyet Gazetesi de tanıkların veya konuyla bir şekilde alakası olan kişilerin görüşlerini aktararak, tarafsız bir portre çizmeye çalışıyormuş gibi bir imaj vermesine rağmen, aslında kendi görüşlerini daha inandırıcı kılmaya çalışmaktadır.

Teun van Dijk'in modeline göre haberin mikro yapıları sentaktik çözümleme, bölgesel uyum, sözcük seçimleri ve haber retorikine bakılarak anlaşılmaktadır. Sentaktik çözümleme cümle yapılarının aktif ya da pasif olduğunun

ve cümle yapılarının basit ya da karmaşık olduğunun ortaya koyulmasıyla gerçekleştirilmektedir. Bölgesel uyum; nedensel ilişki, işlevsel ilişki ve referansal ilişki sonucunda belirlenmektedir. Haber retoriğini de fotoğraflar, inandırıcı bilgiler ve görgü tanıklarının ifadeleri oluşturmaktadır. (A.e., s. 85)

Buna göre, Hürriyet Gazetesi'ndeki haberlerin cümle yapılarının genellikle aktif olduğu görülmektedir. Cümle yapılarının aktif olarak kullanılması, oluşturulan yargıya kesinlik anlamını daha fazla katmaktadır. Cümle yapıları genellikle karmaşık olarak kurgulanmıştır. Yani bir cümlede birden fazla yargı görülmektedir.

Haberlerde, gazetenin Saddam'ı "tanımlama" yoluna pek fazla gitmediği görülmektedir. Yalnızca Saddam'ın ölümünden sonra bazı kesimler tarafından "şehit" olarak kabul edildiği anlatılırken Saddam'ın tanımlandığı görülmektedir. Ancak bu tanımlama da gazetenin kendinin oluşturduğu bir tanımlama değildir. Buna ek olarak köşe yazılarında az da olsa "diktatör" kelimesinin Saddam'a atfen kullanıldığı görülmektedir. Bu durum, gazetenin köşe yazarlarının bir tanımlaması olması açısından önem arz etmektedir. Çünkü tanımlamalar, ideolojik üretime neden olmaktadır. (A.e., s. 95)

Fotoğraflar da haberlerin konularına kanıt olarak gösterilen materyaller olarak haberlerin oluşumuna hizmet etmektedir. Saddam'ın idam görüntülerinin yer aldığı fotoğrafların sansürsüzce yayınlanması hem şiddeti ortaya koymakta, böylece okuyucu üzerinde psikolojik şiddet oluşturulmuş olmakta, hem de Saddam'ın infazının gerçekliğinin yadsınmasına engel olmaktadır.

4.2.1.2. Cumhuriyet Gazetesi'nde Saddam Hüseyin'in Ölümü

30 Aralık 2006 tarihli yayında, ana sayfada, sağ üst köşede küçük bir sütun şeklinde "Dünya'nın gözünün Bağdat'ta" olduğu ifade edilmiş, "İdam Irak'ta Şiddeti Arttıracak" başlığıyla da haber yayınlamıştır. Haberin girişinde, infazın dünyaya duyurulmasından sonra dünyadan gelen tepkilere karşı Bağdat'ın ve Washington'un

kulak tıkadığı, infazın dünyadaki şiddeti arttırmasının beklendiğinden oldukça tarafsız bir dille bahsedilmektedir.

Aynı haberde, infazın saati ile alakalı olarak Irak'tan çelişkili açıklamaların geldiğinden bahsedilmektedir. Ancak ek olarak Irak'lı bir yetkilinin infazın sabaha karşı gerçekleştirileceğini açıkladığının bilgisini okura iletmiştir. Haberin ilk sayfadaki konumlandırılmasına bakıldığında, dikkat çeken bir yerde yayınlandığı söylenememektedir. Sayfanın sağında ince bir sütun halinde yayınlanan haberde fotoğraf da kullanılmaması açısından, haber dikkatleri üzerinde toplayamamaktadır.

Hürriyet Gazetesi, Cumhuriyet Gazetesi'nin aksine Irak ve ABD'nin infazın gerçekleştirilmesine ilişkin çelişkili açıklamalarda bulunduğuna sıklıkla değinmiş, ancak infazın kesin saati konusunda net bir bilgi vermemiştir. Gazeteler arasındaki bu farklılık, Cumhuriyet Gazetesi'nin sol bir bakış açısına sahip olup, daha net bir tutum sergilemesinden, Hürriyet'in ise ana akım gazete olup, ılımlı bir politika izlemesinden ileri gelmektedir.

Ana sayfada sağ üst köşede küçük bir yer ayrılarak giriş yapılan haberin devamı 11. Sayfada, en üstte, yine aynı başlıkla, bu kez dikkat çekici bir biçimde sunulmuştur. Oldukça resmi bir üslup kullandığı ve ayrıntılı bilgi verdiği görülen Cumhuriyet Gazetesi haberde, infazın an meselesi olduğunun açıklandığını belirtmekte, infazın şiddet ortamı yaratacağını önemle vurgulamaktadır.

Saddam Hüseyin'in bugün idam edilebileceği yönündeki işaretlere karşın bazı Iraklı yetkililer bunu yalanlıyor

İnfaz her an gerçekleşebilir

Değerli Haberler Servisi - Saddam Hüseyin'in Kurban Bayramı'ndan önce idam edileceği söylentileri üzerine bugün kafa karışıklığı sürerken idamın ardından şiddet artırmadan endişe ediyor. Bağdat'taki kaynaklardan haber alan bir ABD yetkilisi dün, idamın an meselesi olduğunu iddia etti. Adalet Bakanlığı yetkilisi, infazın bugün bile gerçekleşebileceğini ve kararın Irak hükümetine ait olduğunu söyledi. ABD ordusu sözcüğü Yargıç Chris Garver ise Saddam'ın infazın teslim edilip edilmediğini ve şu anda neyle tutulduğunu açıklayamayacağını belirtti. Garver, Saddam'ın hukuki açıdan bir yıl önce bir süre önce Iraklılara teslim edildiğini, ancak Irak hükümetinin kararını ertelediğini, ancak ABD'nin gücüne göre idam edileceğini söyledi.

"30 günü geçebilir"

Saddam'ın savmına tutulmuş başkanlık eden **İtali el Duleymi**, ABD'nin yetkililerinden kendisini arayıp Saddam'ın özel eşyalarını, tutuklu bulunduğu özel ABD hapishanesinden alması için bir süre yetki vermesini istediklerini belirtti. El Duleymi, **"Bu istek Saddam'ın yakında Iraklı yetkililere teslim edileceğini gösteriyor"** yorumunda bulundu, ancak Saddam'ın ne zaman teslim edileceği ya da idamın zamanlaması konusunda tahminde bulunamayacağını belirtti. Adını vermek istemeyen bir avukat ise **"Anladığım kadarıyla onu teslim etmiyor"** diye konuştu. Saddam'ın avukatı Necip Naimi, Saddam'ın



ABD'nin bir yetkilisi infazın bugün bile gerçekleşebileceğini söyledi. Saddam'ın avukatı da ABD'nin yetkililerin kendisini arayıp Saddam'ın özel eşyalarını almaya çalıştığını açıkladı. Irak'ta, infaz konusunda gergin bir bekleyiş sürüyor. (Fotoğraf: AFP)

ıvuna hakkının kısıtlandığını söyledi. Saddam Hüseyin'in idam cezasının infazının önceden ilan edilmeyle ilgili olarak gerçekleşen idam gerçekleşmeden sonra haber verilebileceği düşünülüyor.

Ölümüne ilişkin öngörüler

Halkın bazı kesimlerinde infazın yavaş ve yavaş yavaş gerçekleşmesi beklenirken, diğer bazı kesimlerde beklenen infazın süratle ve şiddetle gerçekleşmesi bekleniyor. Bu arada, Irak hükümeti de ölümüne ilişkin öngörülerini almaya hazırlanıyor.

İçişleri Bakanlığı komuta merkezine başkanlık eden Tuğgeneral **Abdulkerim Hafez**, güvenlik güçlerinin idam kararına geçeceğini bildirdi. **"Bu seri katilin infazı kesinlikle önemli bir olay"** dedi. Başbakan El Maliki'nin infaz kararını alabileceğini belirten Tuğgeneral Hafez, idamın tarihi önceden belirtilmese de Irak güvenlik güçlerinin her zaman hazır olduklarını kaydetti. Avukat El Duleymi, Saddam'ın idam edileceğini ABD'ye bildirdi. **"Büyük bir stratejik hata"** anlamına geleceğini, öldürülmesinin yavaş yavaş gerçekleşmesi, idamın infazının yavaş yavaş gerçekleşmesi, ABD'nin eski Devlet Başkanı'nın Irak yönetimine teslim etmemesi istenmiyor. Irak'taki şiddet eylemlerinde ise dün de yine çok sayıda kişi öldü.

Fotoğraf 9. İnfaz her an gerçekleşebilir (30 Aralık 2006: 11)

Ana sayfadaki girişte, infaza dair Irak'tan çelişkili açıklamaların geldiğini belirten gazete 11. sayfadaki haberin devamında bu açıklamasını detaylandırmakta ve bu çelişkili açıklamaları kimin yaptığını ve ne dediğini, hatta bu kişilerin infaza dair bilgileri nereden edindiklerini ya da infazın gerçekleştirilmesinin muhtemel olduğu düşüncelerini nereden edindiklerini detaylı bir şekilde hedef kitesine sunmaktadır. Böylece bilginin kaynağı hedef kitleye sunulmakta, bu da gazeteyi nesnel bir tutuma götürmektedir. Böylece farklı bilgileri olduğu gibi elde etme fırsatı bulan hedef kitle, kendi inancını oluşturmakta serbest bırakılmış olmaktadır.

Ayrıca haberde, infaza dair olumlu ve olumsuz görüşler bir arada verilmesi ile, okuyucunun ideolojik olarak yönlendirilmesinin önüne geçilmiştir. Ek olarak da idam sonucunda ortaya çıkabilecek şiddet gerekçesiyle Irak yönetiminin aldığı önlemler detaylı bir şekilde ifade edilmiştir.

31 Aralık tarihli yayınında, Cumhuriyet Gazetesi Saddam'ın idam edildiğini "Hızlı İnfaz" başlığıyla hedef kitesine duyurmaktadır. Ana sayfadaki giriş yazısında, Hürriyet Gazetesi'nde idam anına dair verilen bilgilerden daha ayrıntılı bilgi verildiği görülmektedir. Boynuna ip geçirilirken görgü tanıkları tarafından "hiç titremediği" belirtilen Saddam'ın, kısa bir dua okuduğu ve Yargıç Münir Haddad'ın "Umarım birlik içinde kalırsınız. Sizi uyarıyorum: İran koalisyonuna güvenmeyin, bu insanlar çok tehlikeli" dediğini belirtmesi haberde vermiştir. Gazetenin daha detaylı bilgi

vermesi ve haberlerde tanıkların ifadelerinden yararlanması, ikna ediciliği arttırmaktadır.

Salı günü idam kararı onanan Irak'ın devrik lideri, dün sabah asıldı

Saddam'a hızlı infaz

Irak'a saldıran ABD'nin devirdiği Saddam Hüseyin, Bağdat'ta Şiilerin yaşadığı Kazimiye'deki eski istihbarat binasında asılarak idam edildi. Görgü tanıkları, idam sırasında eski liderin yüzünün örtülmesini istemediğini, sakın görüldüğünü, hiç titremediğini ve polisler ilmiği boynuna geçirirken kısa bir dua okuduğunu belirtti. Yargıç Münir Haddad, Saddam'ın asılmadan önce, "Umarım birlik içinde kalırsınız. Sizi uyarıyorum: İran koalisyonuna güvenmeyin, bu insanlar çok tehlikeli" dediğini söyledi. Yargıç Münir Haddad, "Saddam Hüseyin hiç kontrolünü kaybetmedi. Hiç kimseden korkmadığını söyledi. O'nun böyle olmasını beklemiyordum" diye devam etti. ■ 9. Sayfada

Dışişleri Bakanlığı yetkilileri, Saddam Hüseyin'in idamına ilişkin Türkiye'nin resmi görüşü olarak, "Bu, Irak'ın iç meselesidir ve iç hukuku çerçevesinde ortaya çıkmıştır. Buna bizim karışmamız ya da müdahalemiz mümkün değildir" değerlendirmesini yaptı. Ancak diplomatik kaynaklar, Türkiye'nin Irak'ta barış ve istikrara destek verdiğini, infaz sonrası mezhep çatışmaları bağlamında şiddet eylemlerinin çok daha ileri boyutlara taşınmasından kaygı duyulduğunu açıkladılar. CHP Genel Başkanı Deniz Baykal, Saddam Hüseyin'in asılmasını üzüntüyle karşıladığını belirterek "Bu, günümüzde de siyasi hesaplaşmaların öldürmelerle devam ettiğini gösteren acımasız bir örnektir" dedi. ■ 10. Sayfada

Fotoğraf 10. Saddam'a hızlı infaz (31 Aralık 2006: 1)

Ana sayfada yer alan bir diğer çarpıcı başlık, "Amerika Besledi Amerika Bitirdi" başlığıdır. Bu haberde meseleye farklı bir açıdan yaklaşılmaktadır. "Saddam Hüseyin'in idamının arkasındaki ABD'nin ikiyüzlülüğünü teşhir eden İngiliz Independent Gazetesi yazarı Robert Fisk..." sözleriyle giriş yapılan haberde, söz konusu gazete yazarının Saddam'ı İran işgaline ABD'nin teşvik ettiğini ve silah yardımını yine ABD'nin yaptığını ileri sürdüğünü Cumhuriyet Gazetesi dile getirmektedir.

SADDAM'I UZUN ZAMAN DESTEKLEDİ

Amerika besledi Amerika bitirdi

Saddam Hüseyin'in idamının arkasındaki ABD'nin ikiyüzlülüğünü teşhir eden İngiliz Independent gazetesi yazarı Robert Fisk, "Saddam'ı İran işgaline kim teşvik etti? İran ve Kürtlere sattığı kimyasal silahların bileşenlerini ona kim sattı? Biz yaptık. Saddam'ın tuhaf yargılamasını kontrol eden Amerikalıların iddiamede bu en içten suçtan söz etmemesine şaşmamalı. Çünkü bu bizim de sorumluluğumuzu ortaya koyardı" diye yazdı.

Fisk "Amerika tarafından yaratılan ve yok edilen diktatör" başlıklı yorumunda idamın, kimyasal silah kullanan, yüz binlerce Iraklı'nın ölümünden sorumlu "Bağdat hayvanı", "Dicle Hitler'i" olarak adlandırılan Saddam'dan daha çok hak eden pek kimse bulunmadığı savları ile savunulacağını belirterek "Şimdi işlediğimiz korkunç suçları unutturken yarattığımız diktatörün sallanan cesedine alkış tutmamız bekleniyor" dedi. ■ 8. Sayfada



ABD'nin devirdiği, Irak'ın lideri Saddam Hüseyin sabaha karşı 04.55'te yüzeri maskeli 3 cellat tarafından asılarak idam edildi. Çekilen görüntüler Irak ve dünya televizyonlarında gösterildi.

Fotoğraf 11. Amerika besledi Amerika bitirdi (31 Aralık 2006: 1)

Cumhuriyet Gazetesi, bu haber ile birlikte tarafını açıkça belli etmiştir. Haberin verilisinde kullanılan nesnel dil, ilk bakışta tarafsızlık ilkesini sağlıyormuş gibi gözükse de, haberin içeriği göz önünde bulundurulduğunda gazetenin kendi ideolojisini hedef kitlesine yansıttığı görülmektedir. Ayrıca haberde alıntılardan faydalanılmış olsa da, oldukça sert bir dilin kullanıldığı görülmektedir. Bu durum da haberde aktarılan ideolojinin daha net olarak algılanılmasının sağlanmasına neden olmaktadır.

8. sayfayı tam sayfa olarak konuya ayıran Cumhuriyet Gazetesi, “Koyun gibi kurban edildi” başlığıyla çarpıcı bir dil kullanarak haberi işlemiştir. Başlıkta infazın kurban bayramında gerçekleştirilmesine atıfta bulunulmuştur. Haberin içeriğinde de infazın zamanlaması konusunda verilen tepkilerden bahsedilmekte, bunun İslam dinini aşağılayan bir uygulama olduğu ve “Saddam’ın da bayram sabahı kurban edilen bir koçtan farksız olduğu mesajının verildiği” hakkındaki görüşler hedef kitleye görüşlerin sahiplerinin isimleri sunularak aktarılmaktadır.



Fotoğraf 12. Koyun gibi kurban edildi (31 Aralık 2006: 8)

Aynı sayfada yer alan diğer haberlerde genel olarak idama karşı olan tepkiler, nedenleriyle aktarılmakta ve idam sonucunda şiddet eylemlerinin artacağı ve arttığı konusunda bilgiler verilmektedir. Ek olarak Saddam'ın suçlarının bedelini ödemediği, bayram sabahında asılmasının onun “şehit” olarak hatırlanmasını perçinleyeceği üzerinde de durulmuştur. Ancak bu haberleri gazete kendi sözleriyle, kendi görüşünü aktarıyormuş şeklinde değil de, başkalarının sözlerinden alıntı yaparak aktarmaktadır. Bu durum, gazetenin genel yayın politikasıyla örtüşmektedir. Ancak yine de bu Cumhuriyet'in tamamen ortada bir duruş sergilediğini göstermemektedir. Tam tersine alıntılardan faydalanması, kendi sahip olduğu ideolojiyi destekler, hatta daha fazla pekiştirir niteliktedir. Haberlerin genel içeriği de göz önünde bulundurulduğunda, sahip oldukları sol bakış açısı kendini hissettirmektedir.

Yine 8. sayfada, sağ köşede bulunan haberde Saddam'ın siyasi yaşamı, tarihsel olarak hedef kitleyi aydınlatacak şekilde aktarılmaktadır. Bu haberde dikkat çekici nokta, kullanılan fotoğraflardır. Saddam'ın siyasi yaşam çizgisini fotoğraflarla “öyküleştirilen” gazete, ilk olarak çocukluk resmini kullanmış, sonra da alt alta gelecek şekilde sırasıyla, liderlik fotoğraflarını, aile fotoğrafını, Irak'taki ABD etkisini yansıtan bir fotoğrafı (Fotoğrafta, bir ABD askeri, Saddam'ın heykelinin yüzünü ABD bayrağıyla örtmektedir.), son olarak da infazdan hemen sonra Şii cellatlardan birinin Saddam'ın yerde yatan elleri ve ayakları bağlı cesediyle çekilen fotoğrafı kullanılmıştır. Fotoğraflar, Saddam'ın tüm yaşam öyküsünü kısaca özetlemekte ve betimlemektedir.

Gazete 9. sayfayı tam sayfa olarak infaza ayırmıştır. Bu sayfada infaza dair detaylı bilgiler verilmiştir. “Saddam Hüseyin asılarak öldürüldü” başlığında kullanılan “öldürüldü” kelimesi, zihinlerde “katil” kelimesini çağrıştırmaktadır. Başlıkta gizil olarak, Saddam'ı öldürülmesi olayının bir cinayet olduğu mesajı verilmektedir. Çünkü “infaz” ya da “idam” kelimeleri, hukuki açıdan, geçerli olan ya da geçerliliğini kaybetmiş yasalarda kullanılan terimler olması nedeniyle, daha yumuşak algılanmaktadır. Ancak “öldürmek” eylemi, toplumsal hayatın içinde,

infaz mekanı olarak “Saddam’ın işkence ve infaz mahali olarak kullandığı” yer olarak betimlemişti. Gazetelerin yansıttıkları bu iki farklı üslup, iki farklı bakış açısına sahip iki farklı gazetenin durdukları noktaları ortaya koymaktadır.

Cumhuriyet Gazetesi’ndeki haberlerde, gazetenin ABD karşıtı olduğu sezilmektedir. Aynı sayfada yer alan, infazın Irak’ta ABD destekli televizyon tarafından duyurulması hakkında yapılan habere “Irak’ı haksızca işgal eden ABD’nin devirdiği Saddam Hüseyin, önceki akşam bir araya gelen Iraklı ve ABD’li yetkililerin kararlaştırdığı gibi, Kurban Bayramı’nın 1. gününde idam edildi.” cümlesiyle giriş yapması, bu tepkisini göstermektedir. Cümle içinde kullanılan “haksızca işgal eden” deyimini, gazetenin tepkisini en çok belli eden deyimdir.

Yine aynı sayfada Barzani’nin “ABD işgalinin son büyük hatası” sözlerinin başlık yapıldığı haberde, Saddam’ın cezasının ABD’nin önderliğinde verilmesinden dolayı Şiilerin duyduğu üzüntü 60 yaşındaki bir kadının sözleri üzerinden aktarılmıştır. Haberde yine, infazın bayram sabahı gerçekleştirilmesinin Saddam’ın şehit olarak algılanmasına neden olacağı vurgulanmaktadır. Gazete, tanıklarından ifadelerinden yararlanma yoluna sıklıkla gitmiştir.

10. sayfada infaza dair Türk yetkililerin görüşleri aktarılmıştır. Ankara’nın infazı “Irak’ın iç meselesi” olarak değerlendirdiği aktarılmış, ek olarak da ortaya çıkabilecek şiddet eylemlerine karşı endişe duyulduğu da belirtilmiştir. Haberde, Cumhuriyet Gazetesi’nin infaza dair kendi sözleriyle gerçekleştirdiği yorum ilk defa görülmektedir.

Ankara: Irak'ın iç meselesi

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) - Irak'ın devrik lideri **Saddam Hüseyin**'in dün sabaha karşı idam edilmesi, Irak'ta bombanın pimini çekti. Infazın gerçekleştirilmesi ile siyasi sürecin içine çekilmeye çalışılan Sünnilerin yeniden şiddet eylemlerine yönelmesi ne zemin hazırlanırken, siyasi açıdan Kürtlerin ve Şiilerin eli önemli ölçüde güçlendi. Saddam Hüseyin, Ortadoğu'nun yakın tarihinde, siyasi bir dava sonucu idam edilen ilk Arap lider oldu. Ankara ise Irak'ta idam sonrası ortaya çıkacak şiddet eylemlerinin ileri noktalar ulaşmasından kaygı duyuyor.

Cumhuriyet'in ulaştığı değerlendirmelere göre Saddam Hüseyin'i idama götüren süreç Irak Anayasası'na aykırı olarak işledi. Irak Anayasası'nın, cumhurbaşkanının görevlerini sıralayan 73. maddesinin, "İlgili mahkemelerin verdiği idam cezalarını onaylamak" yönündeki 8. fıkrası uygulanmadı. Saddam Hüseyin'in idam kararı ne Cumhurbaşkanı **Celal Talabani** ne de yardımcısı **Adil Abdülmehdi** ve **Tarık Haşimi** tarafından onaylandı. Anayasada öngörülmemesi ne karşın idam kararını, Başba-

kan **Nuri el Maliki** imzaladı. Talabani, bu manevrası ile idamın siyasi sorumluluğundan kendisini kurtarmış oldu. Sünni kesimde, ABD taraftarı olmakla da suçlanan Haşimi de, karara imza atmayıp siyasi açıdan sıkıntıya düşmekten kurtuldu. "ABD, Irak'ın siyasi kadrosunu infaz kararına onay vermekten kurtardı" yorumları yapılırken, idam kararının uygulanması ile birlikte Iraklı Şiilere "yeni yıl hediyesi verildi" değerlendirmeleri de öne çıktı.

Sünni tepkisi...

Idam kararının uygulanması ile birlikte, İran'a karşı denge unsuru haline getirilmeye ve siyasi süreçte çekilmeye çalışılan Sünniler, yeniden silahlı direnişe yönlendirildi.

Bugüne kadar birçok direnişçi grup, Baas yönetimini yeniden iş başına getirme anlamında "Saddamcılık" ile suçlanıyordu. Infazın uygulanmasıyla, silahlı direniş yapan Sünnilerin bundan sonra Saddamcılık ile suçlanması olanaksız duruma geldi.

Şiilerin siyasi açıdan eli güçlenirken, Saddam Hüseyin'in idam edilmesi Kürt gruplar için

bir "zafer" olarak gösterildi. Infaz ile birlikte, özellikle bölgesel Kürt Yönetimi Başkanı **Mesud Barzani**'nin Saddam Hüseyin ile olan ilişkisi tartışma konusu olmaktan çıktı. Baas rejimi döneminde başbakan yardımcılığı görevi yürütmüş olan **Tarık Aziz**'in, ABD askerlerince tutuklanmasından sonra, "Halepçe'de operasyon yapılacağından Talabani'nin haberi vardı. Koordinatlarını bile Talabani verdi" yönündeki açıklaması, 1996 yılında Barzani'nin, Talabani'ye karşı Saddam Hüseyin ile anlaşma yapması ve Erbil'i Talabani'nin elinden alması dikkate alındığında, Saddam Hüseyin'in ortadan kaldırılması, Kürt grupların geçmişe yönelik dosyalarını gündemden kaldırdı. Bu noktaya ilişkin olarak değerlendirme yapan Iraklı kaynaklar ise, "Saddam Hüseyin, Duceyl davasından idam edildi. Enfal ve Halepçe davaları ise sürüyor. Eğer Halepçe ve Enfal gündemde tutulsaydı, Kürtler aleyhine olabilecek bazı raporlar da gündeme gelebilirdi" dediler.

Diğer açıdan, Irak'taki Şii grupların Sünniler ile pazarlık yapma şansları ortadan kalktı.

Saddam Hüseyin cezaevindeyken, Sünniler, Saddam Hüseyin'in kurtulması ya da cezaevi koşullarının iyileştirilmesi karşılığında Şiiler ile pazarlık yapılabiliyordu. Infazın gerçekleştirilmesi ile pazarlık şansı da ortadan kalktı. Saddam Hüseyin'in idam edilmesi, Hamilton-Baker raporunda yer alan ve eski Baasçıların sistem içine çekilmesi önerisini de boşa çıkardı. Ancak bu noktada, "ABD yönetimi, Irak'ta yeni bir Baas partisi için hazırlık yapmış olabilir" yorumları da öne çıktı.

Ankara kaygılı...

Dışişleri Bakanlığı yetkilileri Saddam Hüseyin'in idamına ilişkin Türkiye'nin resmi görüşü olarak, "Bu, Irak'ın iç meselesidir ve iç hukuku çerçevesinde ortaya çıkmıştır. Bu bizim karışmamız ya da müdahalemiz mümkün değildir" değerlendirmesini yaptı. Ancak diplomatik kaynaklar, Türkiye'nin Irak'ta barış ve istikrara destek verdiğini, infaz sonrası mezhep çatışmaları bağlamında şiddet eylemlerinin çok daha ileri boyutlara taşınmasından kaygı duyulduğunu açıkladılar.



Baykal: İdama üzüldüm

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) - CHP Genel Başkanı **Deniz Baykal**, Irak'ın devrik lideri **Saddam Hüseyin**'in asılmasından üzüntüyle karşıladığını belirtti. Baykal, Saddam Hüseyin'in idamıyla ilgili olarak şu açıklamayı yaptı:

"Saddam Hüseyin hakkında verilen idam cezası kararının infaz ile sonuçlanması ve Saddam'ın asılmasını üzüntüyle karşılıyorum. Bu, günümüzde de siyasi hesaplaşmaların ölümle, öldürmeler-

le devam ettiğini gösteren acımasız bir örnektir. Ölümle siyasi hesaplaşma son derece üzücüdür ve ölümle siyasi hesaplaşma olmamalıdır. ABD'den, Batı dünyasından idam cezasının infazıyla ilgili memnuniyet ifade eden açıklamalar yapılmaktadır. Türkiye dahil, her ülkeye yıllarca idam cezasının kaldırılması için baskı uygulayan ve uygulatanların, idam cezasının infazına sevinmelerini anlamak mümkün değildir."

'Birkaç gün beklenebilirdi'

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) - İlahiyatçılar, Irak'ın devrik lideri **Saddam Hüseyin**'in, Arap dünyasında Kurban Bayramı'nın ilk günü olan dün sabaha karşı idam edilmesini eleştirdiler. Günün özellikle seçildiğini ve İslam coğrafyasının karıştırılmak istendiğini belirten ilahiyatçılar, "Birkaç gün beklenebilirdi" görüşünde birleşti.

İlahiyatçıların, Saddam Hüseyin'in idamına ilişkin değerlendirmeleri şöyle:

Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Emekli Öğretim Üyesi Prof. Dr. Beyza Bilgin: Bize göre arife ama Arap dün-

yasına göre bayramın ilk günüyü. Yani bayram sabahı, namaz öncesi astılar. Acele ettiler diye düşünyorum. Çoktan beri nefret ekilip biçilen bir ülke. Saddam'ın yaptıkları da çok yanlış, şimdi yapılan da yanlış. Başka bir yol bulunabilirdi. Vatanı bile açıklama yaparak kimsenin kimseyi öldürmeye hakkı yoktur dedi. Tamamen bir yanlışlar zinciri söz konusu.

Tarihçi - Yazar İsmail Nacar: Amerikan emperyalizminin çirkin bir tavrı. Bana göre en başta uluslararası bir mahkemede yargılanması gerekirdi. Bu olmadı. İdamı için seçilen gün İslam dünyasında bayra-

mın ilk gününe denk geldi. O coğrafyayı yeniden karıştırmak için ve İslami değerlere hakaret olsun diye bu günü seçtiler. Hem Irak'ta hem de çevrede yeniden bir kaos başlayacak. Çok çirkin bir oyun. Dinen kutsal günlerde birtakım şeyler yapılmaz, ertelenir. Savaş halinde iseniz ordular dahi durur. Bile bile bunu yaptılar.

Eski Diyanet İşleri Başkanı Mehmet Nuri Yılmaz: İslam dünyası hemen tepki göstermeye başladı. İlerleyen günlerde de yine huzursuzluk çıkacak, tepkiler sürecektir. Bayram günü idam edilmesi, en başta bayramın ruhuna ve amacına uygun

düşmüyor. Bayramlar dargınların barıştığı, insanların birbirini ziyaret ettiği sevinçli günlerdir. Bu hadisenin bu günde gerçekleştirilmesi hiç doğru değil. 3 - 5 gün beklenebilirdi. Karar onaylandıktan sonra çarçabuk idam edilmesi bana göre bir tesadüf değil, özellikle yapıldı. Şimdi İslam coğrafyasındaki şiddet, kaos daha da artacak. Bayramı kana bulamış oldular. Tüm Müslümanların kutsal günüdür. İnsanların değerlerini hiçe saymak uygun bir davranış değil. Şii ve Sünni çatışması körüklenmiş oldu. Kürt - Arap mücadelesi şiddetle devam edecek.

Fotoğraf 14. "Birkaç gün beklenebilirdi" (31 Aralık 2006: 10)

1 Ocak 2007 tarihinde Cumhuriyet Gazetesi ana sayfada "Sırlarıyla Gitti" başlığını kullanarak infazın farklı bir boyutuna temas etmektedir. Saddam'ın ölümünün, ABD'nin Ortadoğu üzerindeki faaliyetleri ile ilgili bilgileri ortadan kaldırdığını ifade eden Cumhuriyet Gazetesi, yakın tarihe ilişkin önemli bilgilerin

yok olduğu üzerinde durmaktadır. Haberin devamının verildiği 8. sayfada da hangi konularla alakalı bilgilerin yok olduğundan bahsedilmektedir. Gazetenin bilgileri detaylı bir şekilde hedef kitesine sunması, gazetenin genel yayın politikasına uygun düşmekte ve okuyucusunun kendi düşüncesini üretebilmesine etkili olmaktadır.

Saddam sırlarıyla gitti

■ **Başarılı 1. Sayfada** başlığı, bu dönemde Irak ile ABD arasında yapılan pazarlıklar, CIA'nın düzenlediği operasyonlara ilişkin bilgiler de tarifi yapıldı. Operasyonlar arasında kaldı. Körfez Savaşı öncesinde ABD'nin Bağdat Büyükelçisi April Glaspie'nin Kuvveyt'e son seferlerinden söz eden Saddam Hüseyin'e "Bu, Arapların kendi aralarında bir sorun. ABD'yi ilgilendirmez" dediği, Saddam Hüseyin'in de bu konuşmaya güvencesi, Kuvveyt'e girişini engellediği, Glaspie'nin 25 Temmuz 1990'da Saddam Hüseyin ile yaptığı bu kritik görüşme sonu hiçbir zaman tam olarak ortaya çıkmayacak. Dönemin ABD Başkanı George Bush'un büyükelçisi Glaspie aracılığı ile Saddam Hüseyin'in Kuvveyt'e girmesine engel olmak için yaptığı bu kesin bilgiler de Saddam Hüseyin için bir döneme karşıydı. Saddam Hüseyin'in ölümü ile

birlikte tarihin karanlık sayfalarına gömülen bir başka konu da Irak'ın 1988 yılında Kürtlere yönelik yaptığı Erbil operasyonu oldu. Deva görüldükten, Türkiye'nin Kürtlere yönelik saldırılarına Irak ile işbirliği yaptığı iddiaları ortaya atıldı. Muhkemeye konuyla ilgili bir belge sunuldu. Türk yetkililer böyle bir işbirliğinin olmadığını hemen açıklasalar da, o dönemde Irak'ta hükümlü olan Saddam Hüseyin'in belgenin gerçek olup olmadığını konusunda hiç fikri almamış. İdamı ardından Kürtler grupları "Irak ordusu, Türk ordusu ile işbirliği içinde hareket etti" iddialarının doğru olup olmadığını hiç anlamamış. Türkiye ise zan altında kalacak.

İdam edilmesiyle birlikte, Saddam Hüseyin'in Iraklı Kürtlere ya da Sütlere yönelik giriştiği operasyonlarda yabancı ülkelere parması ya da desteği olup olmadığı da bundan sonra hiç ortaya çıkmayacak. Saddam Hüseyin'in,

Körfez Savaşı'ndan önce Irak-İran Savaşı sırasında CIA ile yaptığı işbirliği de sadece ABD gizli servisleri tarafından kullanılacak. Saddam Hüseyin'in idamı ile karanlık kalan bir diğer konu da Halepçe katliamı oldu. Saddam Hüseyin yönetimi 1998 yılında, İran'a destek verirken gerekçe olarak Halepçe'de 3 bin Kürt'ü zehirli gaz kullanarak öldürmüştü. Dönemin Başbakanı Yılmaz Özalp, "Irak'ta, ABD askerlerinin kendisi tutuklanmasından ardından bu katliamda Kürt liderlerin de parması olduğunu ileri sürmüştü. Gerçek olarak da Kürt liderlerin bu katliamı kullanarak uluslararası kamuoyundan destek alma çabası göstermişti. Katliamdan bir süre önce Kürt liderlerin Halepçe'deki gençlere köyü boşaltın talimatı gönderdiği de biliniyordu.

Bir başka karanlıkta kalacak konu ise Kürt lider Mesud Barzani ile Saddam Hüseyin arasında

iki ilişki oldu. Barzani'nin, Bağdat yönetimine karşı ayaklanmış olması, Saddam Hüseyin ile ilişkisini koruduğu biliniyor. Hatta, 31 Ağustos 1996'da Barzani, o dönemde rakibi olan çimindi) Irak Cumhurbaşkanı Celal Talabani'ye bağlı yönetimin Erbil'den çıkarılması için Saddam Hüseyin'den destek istemişti. Saddam Hüseyin'e bağlı birlikler, Talabani'nin peşine düşen Erbil'den çıkıp, bu kenti Barzani'ye vermişti. Saddam Hüseyin'in oğlu Kasım'ın da, o dönemde BM ambargosu altında bulunan Irak'ta Barzani ile birlikte petrol kaçakçılığı yaptığı, bundan elde ettikleri geliri paylaştıkları biliniyor. Saddam Hüseyin'in idamı ile Özalp'ın, "Bati normaldi ile ters düşen" hiçbir liderin görevde olmadığı da ortaya çıktı. Özalp'ın iki liderin, konuşmaları değiştiği yeni bir döneme karşı, idam edilmelerinin yanı sıra

KKTC'de bayramlaşma

Kıbrıs Türk Barış Kuvvetleri (KTBK) Komutanı Korporal Hacı Kuvrekçi ve ek, Kıbrıs Türk Kuvvetleri Alay Komutanı'nda buldu bayramlaşma. Korporal Kuvrekçi, katlanmaya katılan çocuklara bediye dağıttı. Kuvrekçi'nin bayram kutlaması kabullendi. 28. Tümen Komutanı Tümgeneral Sabri Demirezen, 39. Tümen Komutanı Tümgeneral Hüseyin Akdeniz, KKTC Güvenlik Kuvvetleri Komutanı Tümgeneral Mehmet Eröz, 14. Zırhlı Tugay Komutanı Tümgeneral Namık Kemal Çelikkaya, GKK Komutanı Yardımcısı Tümgeneral Sabit Cengaver Cem, KTBK Kurmay Başkanı Albay Vedat Yıldız ile ekleri de hazır bulundu. (Fotoğraf: AA)



Erdoğan: Irak öncelikli sorun

Devrik lider Saddam Hüseyin'in idam edilmesini değerlendiren Başbakan Recep

Tayyip Erdoğan "Irak'ta oturmuş diyemeyeceği bir iç hukuk" olduğunu söyledi.

İstanbul Haber Servisi - Başbakan Recep Tayyip Erdoğan, Irak'ta devrik lideri Saddam Hüseyin'in idam edilmesini değerlendiren "Irak şu anda Türkiye'nin AB sürecine göre çok daha öncelikli bir sorunu haline gelmiştir" dedi. Erdoğan, "Irak'ın şu anda içinde bulunduğu tablodan bir an önce kurtulması için Türkiye olarak, komşu ülke olarak her türlü katkıyı vermeye hazır olduğumuza inanıyoruz" diye konuştu. Başbakan Erdoğan, din bayramı namazını Cakırlar Alabab Camii'nde kıldıktan sonra gazetecilerin sorularını yanıtladı. Bir gazetecinin Saddam Hüseyin'in

Arife Günü idam edilmesini nasıl değerlendirdiği yönündeki sorusuna karşılık Erdoğan, olayın birçok cephesti bulunduğunu, Türkiye'de arife, Arap dünyasında bayram olan bir günde infazın gerçekleştirilmesini aynı bir olay olduğunu ifade etti. AB'den bir ülke olarak bakıldığında ya da insan hakları açısından ele alındığında çok karışık bir sonuç bulunduğunu ifade eden Erdoğan, "Irak'ta oturmuş diyemeyeceği bir iç hukuk" olduğunu söyledi. Kendisinin olaya "geçmiş, bugün ve gelecek noktasından" baktığını belirten Başbakan Erdoğan, şöyle devam etti:

"Şu anda her gün 50-60 kişinin mezhep savaşlarında öldüğü bir Irak var. Şu anda Irak'ta bir iç savaş var. Son 4-5 yılda Irak'ta ölen insan sayısı, bunların tamamı Müslüman Sünniler. Sünniler 650 bin civarında insan öldü. Tabii ki büyük bir felakettir. Bir savaşın sonunda felakettir bu. Ama bir bugüne ve düne değil, geleceğe bakılmalı diyorum. Geleceğe yönelik olarak bu karara adeta bir kine, intikam katkısı bulunması temennisinde bulunmuyuz. Biz diyoruz ki bundan sonraki süreçte ilişkin intikam şeklinde değil, bir an önce Irak'ın toparlanması ve yeni kuşaklara, yeni nesillere farklı bir Irak bırakılması noktasında ne gibi adımlar atabiliriz? Bunun için tüm Irak halkının, tüm dünyanın buna ne gibi katkıları olabilir? Bunu düşünmeye mecburuz diye inanıyoruz." Irak'ın içinde bulunduğu tablodan kurtulması için Türkiye'nin komşu ülke olarak her türlü katkıyı vermeye hazır olduğunu inandığını söyleyen Erdoğan, "Irak, şu anda AB sürecine göre çok daha öncelikli bir sorunu haline gelmiştir. Süreci haline gelmiştir. Bunu da bundan sonraki süreçte dış politikamızın öncelikli konusu olarak değerlendirmeye devam edeceğiz" dedi.

Fotoğraf 15. Sırlarıyla gitti (1 Ocak 2007: 8)

Yine aynı sayfada, R. Tayyip Erdoğan'ın konuyla alakalı görüşlerine yer verilmiştir. Haberde R. Tayyip Erdoğan'ın Irak'ın AB sorunundan öncelikli olduğunu ve Türkiye'nin "Irak'ın içinde bulunduğu tablodan kurtulması" için yardıma hazır olduğunu ifade etmesinden bahsedilmektedir. Ayrıca infaza dair başbakanın dini açıdan ve AB süreci açısından iki farklı görüşü detaylı olarak anlatılmıştır. Ancak gazete dini açıdan görüşlerini aktarırken bilgiyi kısa tutmuş, AB

süreci açısından olan görüşlerini uzun uzun anlatmıştır. Bu ayrıntı, gazetenin sol bakış açısı içinde şekillenmiştir.

Bu haber, yine Hürriyet Gazetesi'nde de yer almıştı. Ancak Cumhuriyet Gazetesi'nin daha açık ve daha çok bilgi verecek şekilde haberi işlediği görülmektedir. Cumhuriyet Gazetesi'nde, başbakana ait konuşmasının daha detaylı olduğu görülmektedir:

“Şu anda her gün 50-60 kişinin mezhep savaşlarında öldüğü bir Irak var. Şu anda Irak'ta bir iç savaş var. Son 4-5 yılda Irak'ta ölen insan sayısı, bunların tamamı Müslüman Sünnidir, Şii'dir; 650 bin civarında insan öldü. Tabii ki büyük bir felakettir. Bir savaşın aslında faturasıdır bu. Ama biz bugüne ve düne değil, geleceğe bakalım diyorum. Geleceğe yönelik olarak bu kararın adeta bir kine, intikama katkıda bulunması temennisinde bulunamayız. Biz diyoruz ki; bundan sonraki sürece ilişkin intikam şeklinde değil, bir an önce Irak'ın toparlanması ve yeni kuşaklara, yeni nesillere farklı bir Irak bırakılması noktasında ne gibi adımlar atılabilir? Bunun için tüm Irak halkının, tüm dünyanın buna ne gibi katkısı olabilir? Bunu düşünmeye mecburuz diye inanıyorum.” (01.01.2007: 8)

“Duaya cellat engeli” başlığıyla 1. sayfada yer alan Saddam'ın infaz anına ait bilgilerin ve konuşmaların aktarıldığı haberin devamı 9. Sayfada verilmiştir. 9. Sayfa tam sayfa olarak Saddam'ın infazı ile ilgili haberlere ayrılmıştır. “Son duasını ettirmediler” başlıklı haberin devamında Saddam'ın ölüm anına dair Saddam ve cellatların yaşadıkları karşılıklı konuşma şeklinde aktarılmaktadır. Yine Hürriyet'te yayınlanmayan diyaloglara Cumhuriyet Gazetesi'nin yer verdiği görülmüştür. Ayrıca gazetenin kullandığı “Yeni, sansürsüz görüntüler idam sürecinin resmi video bandındaki gibi olaysız ve sakin geçmediğini gösteriyor.” cümlesinde bir eleştiri sezilmektedir. Gazete, ABD'nin izniyle resmi olarak ABD destekli bir Irak kanalında yayınlanmasına atıfta bulunmakta, infaz görüntülerinin dünyayı yanıltmaya yönelik olduğuna, ABD'nin başrolde olduğu idamın gerçekleştirilme anının hararetli geçtiğine dem vurmaktadır.

İdam edilen Irak lideri doğum yeri olan köyde gömüldü. Binlerce kişi yürüyerek mezara gitti

Saddam Avca'da toprağa verildi

► Asılarak öldürülen devrik lider Saddam Hüseyin dün sabaha karşı Tikrit yakınlarında hazırlanan sade mezarla gömüldü. Baas Partisi, Saddam Hüseyin'in yerine devlet başkanı olarak eski yardımcısı İzzet İbrahim el Durri'nin atandığını duyurdu.

Dış Haberler Servisi - Irak'ın idam edilen devrik Devlet Başkanı **Saddam Hüseyin** dün gece yeni Tikrit kasabası yakınındaki doğduğu köy Avca'da, ailesine az bir arada bir araya gömüldü. Binlerce Iraklı'nın alınan olağanüstü güvenlik önlemleri-ne karşın Saddam Hüseyin'in mezarını ziyaret için yürüyerek Avca'ya geldiği bildirildi.

'Saddam kahramanımız olacak'

Elbu Nasır aşiretinin lideri Seyh Ali el Nidari, Saddam Hüseyin'in idam edildikten 24 saat sonra dün sabaha karşı gömüldüğünü belirtti. Irak liderinin Avca'nın merkezinde bir avluda sabaha karşı saat 02.00'de yapılı ve 25 dakika süren dini tören ardından toprağa verildiği kaydedildi. Selahaddin eyaleti yetkilileri cenaze törenine az sayıda kişinin katıldığını bildirdi. Bir Sünni imam, Avca'daki tören öncesinde Tikrit'te eski lideri yaptırıldığı Saddam Camii'nde de bir tören gerçekleştirildiğini belirtti.

Bölgedeki AFP muhabiri, Tikrit kentine girenlerin ilkleri günlük güçleri tasfiyesinde trafikle karşılaştığını, ancak binlerce kişinin Saddam Hüseyin'in mezarına yürüyerek gittiğini



Saddam Hüseyin'in Irak toprağına sarılı mezarını dün çok sayıda Iraklı ziyaret etti. (Fotoğraf: REUTERS)

ya'nın mezarına yürüyerek gittiğini kaydetti. Tikrit'te durumun sakin olduğu ifade edildi. Daha önce kentte giren çıkışlara 4 gün boyunca izin verilmeceği açıklanmıştı. Hüseyin'in tuğla ve kilden yapılan türbesine çiçek ve posterler koyan

Iraklıların Amerikalılara ve Farslara öfkelerini dile getirdiği belirtildi. Tikrit'te bir Sünni öğretmen, "Saddam bizim kahramanımız olacak. Beş çocuğum var ve onlara Amerikalılara diremeyeği öğreteceğim" dedi. Saddam'ın 2003'te ABD askerleri tarafından öldürülen oğulları Uday

ile Kusay'ın da yine Avca köyünde gömüldükleri belirtiliyor. Oğulları, köy mezarlığında bulunan Saddam Hüseyin'in mezarının bundan 3 kilometre uzakta olduğu kaydedildi.

Saddam Hüseyin'in Liban'da bulunan **Bağra el Haili**, Saddam'ın cenazesinin, bir Amerikan uçağıyla Tik-

rit'e götürüldüğünü ve Elbu Nasır aşiretinin liderine teslim edildiğini söylemişti. Selahaddin vilayeti valisi yardımcısı **Abdullah Hüseyin Caba-**ra da, Irak Başbakanı **Nuri el Maliki**'nin cenazeyi kendilerine vermeyi kabul ettiğini kaydederek Amerikalılardan helikopter sağlanmasını istediklerini ve **George Bush**'ün buna izin verdiğini açıkladı.

Yeni başkan İzzet İbrahim

Avca'da alınan yoğun güvenlik önlemlerine karşın sokaklarda Saddam Hüseyin posterleri tuyağı silahlı kişilerin harpaya atay açığı kaydedildi. Şiitlerin yapıldığı bir diğer kent olan Samarra'da da kentin girişine barikat kurulduğu, idamı protesto etmek isteyenlerin sokaka dökülmesi üzerine kentte sokaka çıkma yasası ilan edildiği belirtildi.

Irak ve Amerikan birliklerinin, kentin batısında direnişlere karşı düzenlenen operasyonda 20 kişiyi gözetim altına aldığını bildirdi. Dün düzenlenen saldırılarda 7 kişi öldü.

Baas Partisi'nden bir grup, Saddam Hüseyin'in yerine eski yardımcısı **İzzet İbrahim el Durri**'nin devlet başkanı olarak atandığını açıkladı. Bağdat Yurttaşları Toplumunuşun Başkan'tan Baas Partisi'nin Ördün'deki koluna gönderilen açıklamada, İzzet İbrahim'i başkaltı ile getirilecek bundan sonra Irak'ın yasal devlet başkanı İzzet İbrahim olduğu belirtildi.

Açıklamada, İzzet İbrahim'in sihlili kuvvetlerle ABD, İngiltere ve İran'ın Irak'ı işgaline karşı direnişin de başkanlığını olduğu kaydedildi.

SANSÜRSÜZ GÖRÜNTÜLER

Son duasını ettirmediler

Dış Haberler Servisi - Irak'ın başkenti Bağdat'ta önceki sabah asılarak öldürülen devrik lider Saddam Hüseyin'in idamına ilişkin yeni görüntüler yayımlandı. Cep telefonuyla çekildiği sanılan ve internete bazı Arap televizyonlarında yayımlanan görüntülerde, Saddam Hüseyin'in Şii lider Mukteda el Sadr'ın adamları olan cellatlarıyla ve diğer tanklarla ağır dalışına girdiği ve kelime-i şahadet getirmesinin yarın kaldığı görülüyor. Yeni görüntülerde, infaz alanı yaklaşıpken Saddam Hüseyin ve odadaki diğer kişiler dua etmeye başlıyor. O sırada iki cellat "Mukteda, Mukteda, Mukteda" diye bağırıyor. Saddam şaşkınlıkla dönp bağırıyor ve "Mukteda mı?" diye bir başka cellat da "Yaşasın Muhammed Bakur el Sadr" diye haykırıyor.

Saddam bu son kışkırtmalar karşısında sinirlenip "Cehennemde git" diye bağırıyor. Cellat da "Sen cehennemde git" diye yanıt veriyor. Şii lider Mukteda el Sadr'ın ammanı Muhammed Bakur el Sadr, 1980'de Saddam'ın ajanları tarafından öldürülmüştü.

Filmde, Saddam Hüseyin tam kelime-i şahadet getirirken kapağın açıldığı ve

Saddam'ın kelime-i şahadet getirmeyi tamamlamadan öldüğü görülüyor. Devrik lider öldükten sonra ise birisinin "İran öldü, Allah belası versin" diye bağırıyor. Başbakan Nuri el Maliki'nin resmi kamerasının çektiği ve hükümetin izniyle televizyonlara yayımladığı görüntülerinde bu tür ayrıntılar silindiği anlaşılıyor. Yeni, sansüresiz görüntüler idam sürecinin resmi video bandındaki gibi olaylar ve sakin geçmediğini gösteriyor.

Infazla katılan Üstüai Güvenlik Danışmanı Muvaffak el Rubai de Amerikan New York Times gazetesine son anları anlattı. El Rubai'ye göre, Şii cellatların biri sinirlenip Saddam'a "Bizi mahvetirin. Bizi öldürdün, yokluk içinde yaşattın" diye bağırıyor. Saddam da karşılık olarak öfkeyle "Ben sizleri yokluktan, sefaletten kurtardım, dışmanlarınız Amerikalılarla Farslarla yok ettim" dedi. Bunun üzerine cellat, "Allah belası versin" dedi. Saddam da cellatı "Allah senin belası versin" diye yanıtladı. Devrik lider kendisine bağırarlara "Erkek olan" da dedi. Saddam Hüseyin son dakikalarında zamanlamam ABD'nin Irak için yeni bir strateji arayıp içinde olduğu bir diğere rastlamasını dikkat çekti.



Saddam Hüseyin'in asılarak öldürülmesi dünya basınında 1. haber oldu

İdam hiçbir şeyi çözmez

Dış Haberler Servisi - Irak Devlet Başkanı Saddam Hüseyin'in asılarak öldürülmesi dünya basınında birinci haber oldu. Avrupa basını genel olarak idamı kutuyarak, idamın Irak'ın karşı karşıya olduğu hiçbir sorunu çözemediğini yazdı. Arap basını ise idam edilen Saddam Hüseyin'i "kurban" olarak nitelendi.

Mısır'da yayımlanan El Vafı gazetesine, Kurban Bayramı öncesinde asılmadan yola çıkarak Saddam'ı "bir kurban" olarak nitelerek "Amerikan alçaklığı" ifadesini kullandı. Beyazda Amerikalıların Araplardan ders alarak, bu tür törenli kararları insanları dindarileteceği yönündeki düşüncelerine yer verdi. Mısır hükümetinin iki gazetesi El Ahram ve El Eski-ber haberi birinci sayfadan girerken başyazılarına yorumlar yer vermediler.

İngiltere'de yayımlanan Sunday Telegraph gazetesinin haberi, Saddam Hüseyin'in idam edilmesinin "Irak'ta mezhep çatışmalarına son vermediğini" dışişlerinin safca olduğunu belirtti.

Observer gazetesine ise İngiltere Başbakanı Tony Blair'in ABD Başkanı George Bush'a Irak'ta idadette son vermek

amacıyla Suriye ve İran'ın yardımını alma konusundaki çekicisinden vazgeçmeye ıkna edileceğini yazdı.

İspanya'nın El Pais gazetesinin haberi, "Irak'ın sadece ihtiyacı olduğu sayılığa gösterme fırsatı değil, aynı zamanda Saddam'ın insanlığa karşı işlediği suçlar nedeniyle yargılamada olduğu da kaçırması olduğu" belirtti.

Alman Bild am Sonntag gazetesi, "Saddam'ın ölümünün hiçbir sorunu çözemediğini" yazdı.

Fransız Le Journal Du Dimanche ga-

zettesi ise ilk sayfada verdiği haberde, "Ya sonra? Saddam Hüseyin'in idamı Irak'ta hiçbir şey değiştiriyor" ifadesini kullandı.

Birçok İtalyan gazetesi, Saddam Hüseyin'in kameralar önünde idam edilmesinin "barbarca bir gösteri" olarak nitelendirdi. Il Sole 24 Ore gazetesi, "Bu, yeni Irak'ın başlangıcı değil" diye yazdı. La Stampa de Turin gazetesi de Saddam Hüseyin'in ölümünün "haklı bulunabilir" olduğunu belirterek "Irak'ta her gün akan kan gölünde Saddam'ın ölümü, Irak için olası bir

umut için haklı tek ölüm" ifadesini kullandı.

Romanya'nın Evenimentul Zilei gazetesi Saddam'ın idamını 25 Aralık 1989'da kurama dizelecek öldürülen Nikolay Çavuşçık'ya benzetti.

'ABD iç savaş çıkırlıdır'

Irak'ın başka bir seçeneğinin olmadığını yazan Hürriyat'tan 12 Temmuz List gazetesi, Saddam Hüseyin'in 20. yüzyılın en büyük cinayetlerinin sorumlularından biri olduğunu belirtti. Gazete, Saddam rejiminin devrilmesinden sonra çıkan olayları, Bush yönetiminin başarısızlığına da gösterdiğini ve Irak'ın dünyam en trajik ve en tehlikeli yeri haline geldiğini yazdı.

Yunan Kathimerini gazetesi, Saddam'ın idamının yayımlanmasını "barbarca ve aşağılayıcı" olduğunu belirterek "Körfez'de ivme genel bir savaş tehlikesi" bağışını kullandı. Ethos gazetesiye

"Irak'ı kurşun... ABD, iç savaş çıkırlıdır" ifadesini kullandı. Eleftherotipia gazetesi, idamın "dik-tatörleri şehit yaptığını" yazdı.

ABD basını ise, Saddam Hüseyin'in "süddet ve korku ile ülkesini yöneten bir diktatör" olduğunu öne çıkararak idam haberlerini verdi. New York Times gazetesi, idam haberlerine geniş yer ver-di. Washington Post ise, idam kararının infaz edilmesindeki zamanlamam ABD'nin Irak için yeni bir strateji arayıp içinde olduğu bir diğere rastlamasını dikkat çekti.

Fotoğraf 16. İdam hiçbir şeyi çözmez (1 Ocak 2007: 9)

"Saddam Avca'da toprağa verildi" başlıklı haberde Saddam'ın cenaze töreni ve ardından Saddam yanlısı Müslümanların mezarına akın ettikleri anlatılmaktadır. Haberde tarafsız bir dil kullanılmaya çalışılmış olmasına rağmen, üzerinde durulan noktalardan gazetenin infaza karşı bir tutum içinde olduğu görülmektedir. Haberin

devamında İzzet İbrahim El Durri'nin Saddam'ın yerine devlet başkanı seçildiği belirtilmekte ve Irak'ın ABD işgaline karşı direniş içinde olmaya devam edeceği vurgulanmaktadır.

Yine 9. sayfadaki başka bir haberde, “İnfaz hiçbir şeyi çözmez” başlığı kullanılmış ve haberin altında da dünya basınının infaza dair verdiği olumsuz tepkiler örnek gösterilmiştir. Bu yine gazetenin ideolojisini ortaya koymakta, açıkça dile getirilmese de gazetenin infaza karşı olduğunu kanıtlamaktadır. Diğer haberlerde Gazete'nin ABD'yi infazdan sorumlu tuttuğu göz önünde bulundurulduğunda, ABD karşıtlığının haberlerde sürdürüldüğü fark edilmektedir.

Sayfa 11'deki “2006 yılının izleri” isimli bölümde gazete Saddam'ın infazına da ayrıntılı olarak yer vermiştir. Haberde, ABD'nin Irak işgali sonucu Irak'ta meydana gelen gelişmeler aktarılmakta, ABD'nin ülkedeki şiddeti “körüklediği” ifade edilmektedir. Açık şekilde ABD'nin Irak işgalini “başaramadığını” dile getiren gazetenin bu haberi tamamen ABD'ye yönelik eleştiri niteliğindedir.

Gazetenin 2 Ocak tarihli yayınında, konuyla ilgili haberlere ayrılan sayfanın azaldığı dikkat çekmektedir. Gazete bu yayında sadece 11. sayfayı konuya ayırmıştır. Bu sayfada işlenen haberlerde genel olarak infazdan sonra Irak'ın durumunu anlatılmaktadır.

“ABD kendi ipini çekti” başlığıyla yayınlanan haberde maddeler halinde “ABD'nin Sünni politikasının çöktüğü”, “Kürtlerin ve Şiiilerin elinin güçlendiği”, Irak'ta “Parçalanmanın önünün açıldığı”, ABD için “Yeni Saddam kim olacak?” sorusunun gündeme geldiği yorumsal olarak anlatılmaktadır. Bu haber, yine açık olarak yorum içermesi nedeniyle dikkat çekmektedir.

3 Ocak tarihli yayında, infaz sırasında çekilen video görüntüleri hakkında soruşturma açıldığının haberi verilmiştir. Haberin devamında Irak'taki şiddet olaylarından bahsedilmekte ve seçilen yeni devlet başkanı İzzet İbrahim El Durri'nin cihat çağrısı yaparak halkı düşmana karşı birlikte direnmeye davet ettiği yazılmaktadır.

ABD 2007'NİN İLK KAYBINI VERDİ

İnfaz görüntülerine soruşturma açıldı

Dış Haberler Servisi - Iraklı yetkililer, eski Devlet Başkanı **Saddam Hüseyin**'in asılırken görüntülenmesi konusunda soruşturma başlatırken, ABD 2007'deki ilk askeri kaybını verdi.

Başbakan **Nuri el Maliki**'ye yakın bir yetkili, Saddam Hüseyin'in idam görüntülerini cep telefonu ile kaydedip basına sızdıran kişinin bulunması için soruşturma başlattıklarını belirtti. Adının açıklanmasını istemeyen yetkili, videoda görüntülenen, Saddam'ın asılmasından hemen önce üç kez "**Mukteda**" diye bağırın kişinin de kimliğinin tespit edileceğini söyledi.

İran lideriyle görüştü

Ote yandan İran Cumhurbaşkanı **Mahmut Ahmedinejad** ile bir telefon görüşmesi yapan Irak Cumhurbaşkanı **Celal Talabani**'nin, Saddam'ın firar etmesi endişesinden dolayı aceleyle idam edildiğini söylediği bildirildi.

İdamının ardından üç gün geçmesine karşın Tikrit'e akın etmeye de-

vam eden Iraklılar, dün de Saddam için yas tuttular.

Yas etkinliklerinin düzenleyicileri arasında yer alan Müslüman Alimler Derneği'nin temsilcilerinden **Yahya el Attavi** "Tüm gücümüzü kullansak bile Saddam'a borcumuzu ödeyemeyiz" dedi.

Saldırıları sürüyor

ABD ordusu ise, dün sabah başkent Bağdat'ta 3 terör zanlısının öldürüldüğünü açıkladı. Öldürülenlerden birinin El Kade'nin aranan bir silah kaçakçısı olduğu iddia edildi.

Bağdat'ta yola yerleştirilen bir bombanın patlaması sonucu 3 Iraklı sivil öldü, 7'si yaralandı. Yaralanan kişilerden 3'ünün polis olduğu belirtildi. Buna ek olarak, önceki gün başkent Bağdat'ta bir bombanın patlaması üzerine bir ABD askeri ölümler, biri çevirmen 3 kişi yaralandı. Felluce'de ise bir ABD askerinin bir Irak askeri öldürüldüğü belirtildi. ABD ordusu olayla ilgili soruşturma başlattı.



Tikrit'e akın etmeyi sürdüren Iraklılar, dün de Saddam için yas tuttular. (Fotograf: AP)

El Dürri'den direniş çağrısı

DUBAİ (AA) - Irak'ın idam edilen devrik Devlet Başkanı **Saddam Hüseyin**'in eski yardımcısı **İzzet İbrahim el Dürri**, Irak'taki gruplara "**ülkenin kurtarılması için ortak direniş cephesi kurulması**" çağrısında bulundu. İzzet İbrahim'in, Irak Baas Partisi'nin internet sitesinde yayımlanan açıklamasında, "**Sevgili vatanımızı kurtarmak ve düşmanı yok etmek için cihat yanlısı tüm grupların liderlerini cihat ve direniş cephesi kurulması için ciddi şekilde çalışmaya davet ediyorum**" denildi. Açıklamada, "**cihadi Irak kurtuluncaya**

kadar sürdürmeye" yemin eden İbrahim, "**Saddam Hüseyin'in Amerikan yönetimi ve müttefikleri tarafından öldürülmesinin Baas Partisi ve Arap ulusunun kararlılığını artıracaktır**" ifade etti.

Irak Baas Partisi'nden bir grup, idam edilen Saddam Hüseyin'in yerine İzzet İbrahim'in "**devlet başkanı**" olarak atandığını bildirmişti. İzzet İbrahim el Dürri'nin ABD işgali öncesinde direniş için hazırlıklar yapmak üzere görevlendirildiği ve işgalin ardından direniş güçlerinin başına geçtiği söyleniyor.

Fotograf 18. İnfaz görüntülerine soruşturma açıldı (3 Ocak 2007: 11)

Video görüntülerine karşı açılan soruşturma haberini Hürriyet Gazetesi'ne nazaran oldukça kısa ve basit şekilde gazetenin işlediği görülmektedir. Bu tarihte başka bir haber yapılmaması dikkat çekicidir.

4 Ocak tarihli yayınında, gazete "Ban'dan idama örtülü destek" başlığıyla, yeni BM genel sekreterinin idam konusundaki ılımlı açıklamalarına yer vermiştir. Haberin devamında da gazete idama olumsuz tepki veren ülkelerden bahsetmekte ve böylece örtülü olarak Ban'ın bu açıklamalarını eleştirmektedir. İnfaz karşıtı

açıklamalara karşı Irak'ın tepkisinden bahsederek, eleştirisini örtülü hale getirmeye çalışmaktadır.

BM'nin yeni genel sekreteri, kurumun geleneksel politikasıyla çelişen açıklamalar yaptı

Ban'dan idama örtülü destek

Dış Haberler Servisi - Yeni BM Genel Sekreteri Ban Ki-Moon, Irak eski Devlet Başkanı Saddam Hüseyin'in idamına üstü kapalı destek verdi. Bugüne kadar ölüm cezasına karşı çıkan kurumun yeni genel sekreterinin açıklamaları şaşkınlık yarattı.

Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliği görevini 1 Ocak 2007'de Kofi Annan'dan devralan Güney Koreli Ban Ki-Moon, ölüm cezasının her devletin kendi karar vereceği bir konu olduğunu söyledi. Önceki gün gazetecilerle konuşan Ban, Irak'ın devrik lideri Saddam Hüseyin'in idam edilmesiyle ilgili sorular üzerine, Saddam'ın Irak halkına karşı utanç verici suçlar işlediğini söyledi.

Saddam Hüseyin'in kurbanlarının hiçbir zaman unutulmaması gerektiğini kaydeden Ban, "Ölüm cezası her devletin kendisinin karar vereceği bir konudur. BM Genel Sekreteri olarak suç işleyenlerin cezadan muaf olmasına kesinlikle karşı çıktığım gibi, uluslararası toplum üyelerinin uluslararası hukukun her yönüne gereken saygıyı göstermesi gerektiğini düşünüyorum" diye konuştu.

Ban, Saddam'ın idam edilmesinin Irak'a istikrar getirip getirmeyeceği sorusuna ise "Irak halkı ve hükümeti geçmişleriyle ilgili bir adım attı. Umarım uluslararası toplum da hukukun üstünlüğünü hem



ulusal hem de uluslararası düzeyde yerleştirmeye çalışır" yanıtını verdi.

BM: Duruşumuz değişmedi

Ban'ın BM Sözcüsü olarak atadığı Michelle Montas ise önceki günkü basın konferansında BM'nin ölüm cezasına karşı duruşunda bir değişiklik olmadığını söyleyerek yeni Genel Sekreter'in sözlerine "açıklık getirmeye" çalıştı. Montas, Genel Sekreter'in açıklamasında ölüm cezası konusunun BM'ye üye devletlerin kararına bağlı olduğunu ve bu konuda farklı uygulamalar bulunduğunu hatırlattığını vurguladı.

► Görevi 1 Ocak'ta Annan'dan devralan Ban Ki-Moon, Saddam'ın idamıyla ilgili olarak "Ölüm cezası her devletin kendisinin karar vereceği bir konudur. BM Genel Sekreteri olarak suç işleyenlerin cezadan muaf olmasına kesinlikle karşı çıktığım gibi, uluslararası toplum üyelerinin uluslararası hukukun her yönüne gereken saygıyı göstermesi gerektiğini düşünüyorum" diye konuştu.

Montas, Genel Sekreter'in Saddam'ın Irak halkına karşı işlediği suçların kurbanlarının unutulmaması gerektiğini belirterek adalet duygusunu dile getirdiğini, ancak aynı zamanda devletlerin uluslararası hukuk kurallarına da uyması gerektiğini vurguladığını söyledi.

Saddam Hüseyin'in idamına ve idam görüntülerinin yayımlanmasına tepkiler gelmeye devam ediyor.

Fransa Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Jean-Baptiste Mattei, "İdam görüntülerinin yayımlanması, Irak'taki topluluklar arasında farklılıkları körüklemeye ris-

ki taşıyor, bu durum çok üzüntü verici" dedi. Irak'ta bir dönemin kapandığına işaret eden sözcü, "Irak halkı bundan sonra ulusal birlik içinde geleceğe bakmalı" diye konuştu.

İtalya'nın Saddam'ın idamına yönelttiği yoğun eleştiriler ise Irak hükümetini kızdırdı. Başbakan Romano Prodi, küresel idam yasağı için BM'de kampanya başlatacağını bildirirken İtalyan diktatör Benito Mussolini'nin torunu sağcı milletvekili Alessandra Mussolini, Saddam'ın idamını "igrenç" ve "utanç verici" olarak nitelendirdi. Eski Başbakan Silvio Berlusconi de "siyasi ve tarihi hata" dedi.

Prodi, hiçbir suçun bir kişinin değerini öldürmesini haklı göstermeyeceğini söyleyen, halen BM Güvenlik Konseyi'nin 10 daimi olmayan üyesinden biri olan İtalya, BM'de küresel idam yasağı için kampanyaya başlatacak.

Vatikan'ın yayın organı L'Osservatore Romano da, Saddam'ın yaşamının son anlarının bir şova dönüştürülmesine temel bir insan hakkı ihlali olarak nitelendirdi.

Irak hükümeti ise, İtalya'dan gelen yoğun eleştirilere kızarak İtalyan diktatörü Mussolini'nin öldürüldükten sonra Milano'daki bir meydana ayaklarından asıldığını anımsattı.

Fotoğraf 19. Ban'dan idama örtülü destek (4 Ocak 2007: 10)

Aynı sayfanın sağ köşesinde "Irak'ta yine idam hazırlığı" isimli haberde, Duceyl Davası'nda yayınlanan Barzan İbrahim el Tikriti ve Avad el Bender'in infazlarının tarihine ilişkin yapılan çelişkili açıklamalardan dem vurulmaktadır. Gazete, bu çelişkili açıklamaları Saddam'ın infazına benzetmektedir. Burada yine örtülü bir eleştiri mevcuttur.

Cumhuriyet Gazetesi 5 Ocak 2007 tarihli yayınında, ana sayfada, "Saddam'ın celladı El Sadr" başlığının altında, Saddam'ın infazının bir "intikam" eylemi olduğunu çarpıcı bir dil ile anlatmaktadır.

Haberin içinde geçen "intikam amaçlı bir linç andıran", "Şii ölüm magandası" gibi kelimeler, habere sert bir üslupla yorum katan ifadelerdir. 10. sayfadaki haberin devamında kullanılan dilin, biraz daha nesnel olma çabası içerisinde girildiğini hissettirmektedir. "... yorumları yapıldı.", "... belirtildi" gibi ifadelerin

kullanılması, gazetenin kendi yorumunu değil de başkalarının yorumlarını aktarıyormuş izlenimi vermektedir. Ancak haberin içinde yer yer yorum içeren ifadeler net bir şekilde kullanılmıştır.

SAYFA
10

CUMHURİYET

5 OCAK 2007 CUMA

DIŞ HABERLER dishab@cumhuriyet.com.tr



Bir çocuk daha kendisini astı

■ Dış Haberler Servisi - Hindistan'da 15 yaşındaki bir kız çocuğu, Saddam Hüseyin'in asılmasına tepki olarak kendisini astı. Mun Mun'un babası Mamohan Karnakar, AFP'ye telefonla yaptığı açıklamada, kızının görüntüleri izledikten sonra depresyona girdiğini belirterek şunları anlattı: "Kızım bir yurtseverin auldığını düşünüyordum. Saddam'ın infazda çektiği acıyı hissetmek istediğini söyledim inanınmadık. Görüntüleri tekrar tekrar izledi. İdamı protesto için hafta sonu ağzına bir lokma koymadı." Mun Mun'un önceki gün kendisini tavanda asılı pervaneyi astığı kaydedildi. Daha önce de Pakistan'da bir çocuk kendisini asmıştı. Keşmir'de de idamı protesto gösterileri olayı geçti.

Negroponte Rice'la çalışacak

■ WASHINGTON (AA) - ABD'de Ulusal İstihbarat Direktörü John Negroponte'nin, görevinden istifa ederek Dışişleri Bakanı Condoleezza Rice'in yardımcılığına getirileceği duyuruldu. Hükümet yetkilileri, Negroponte'nin, dışişleri bakanlığındaki iki numaralı konum olan bakan yardımcılığına atılacağını bildirdiler.

Babası Baas rejimince öldürülen Mehdi Ordusu'nun liderinin infaz odasında olduğu öne sürüldü

'Saddam'ın celladı El Sadr'dı'

Dış Haberler Servisi - Saddam Hüseyin'i idam eden maskeli cellatlardan birinin Şii lider Mukteda el Sadr olduğu iddia edildi. Devrik liderin idamında kullanılan ipin de Şii lider El Sadr'a teslim edildiği belirtiliyor. Arap basınında Saddam'ın Irak hükümetine görevli cellatları değil, son anda infaz odasını basan Şii milisleri astığı yönünde haberler de yer aldı.

Irak'ın devrik liderinin infazından hemen önce cep telefonuyla kaydedilen 2,5 dakikalık filmi ardından, Saddam'ın, bir Şii ölüm mangası tarafından öldürüldüğüne yönelik iddialar gıcık kazanıyor. ANK'ın haberine göre, Suudi Arabistan'da yayın yapan Al Muhtasar gazetesi, Saddam'ı, asıldığı odaya götürten yitmiş maskeli cellatlardan birisinin Mukteda el Sadr olduğunu öne sürdü. Infaz sırasında odada bulunan bir tanığı dayandıran habere, Mehdi Ordusu'nun lideri olan El Sadr'ın da idam sırasında odada hazır bulunduğu iddia edildi. Sadr'ın, Saddam'ı odaya getiren eski liderin yanındaki maskeli kişilerden biri olduğu ve tüm dünyaya geçen görüntülerde aslında El Sadr'ın da olduğu öne sürüldü.

'Mukteda' sloganları

İdamla ilgili resmi görüntülerde yer almayan da cep telefonu görüntülerinde Saddam Hüseyin'in idamı sırasında odadaki bazı kişilerin "Mukteda el Sadr" diye bağırdu. Saddam Hüseyin'in bu kişilere tepki gösterdiği dikkat çekiyordu. El Sadr'ın babası 1999'da Baas rejimi tarafından öldürülmüştü.

London'da yayımlanan El Hayat gazetesi, El Sadr'a destek sloganları atan kişilerin infazı gerçekleştirecek ekibe sızmayı başaran Şii milisler olduğunu yazdı. London'da yayımlanan El Kudüs El Arabi gazetesi de Iraklı yetkililere dayandırdığı habere Şii milislerin infaz odasına bakan düzenlediğini belirtti. Irak kişileri bakanlığında bir yetkili de infaz odasını basan Şii milislerin Saddam Hüseyin'i görevli cellatın asmasına izin vermediğini ve infaz kendilerinin gerçekleştirdiğini söyledi. Irak hükümetinin hakkında soruşturma başlatıldığı cep telefonu görüntülerinin bu Şii milislerce çekildiği sanılıyor.

(FOTOĞRAF: REUTERS)



Irak hükümeti, görüntülerle ilgili olarak iki kişinin sorgulandığını bildirdi.

Adaletten çok İntikam gıbi

Görüntülerde, infazın hemen öncesinde Saddam Hüseyin'e satılıyor ve devrik lider kelime-i şahadetini bitiren idam ediliyor. İdamın zamanlaması ve görüntüler, Irak ve Arap dünyasında Süniler ile dünya çapında çok sayıda liderin tepkisini çekmişti. Saddam'ın aşağıdaki görüntülerin, adaletin yerine getirilmesinden çok, mezheplerarası bir linç

İdamın cep telefonuyla kaydedilen 2,5 dakikalık görüntülerinde yer alan yüzü maskeli kişilerden birisinin Mukteda el Sadr olduğu, idamda kullanılan ipin de El Sadr'a verildiği öne sürülüyor. İntikam amaçlı bir linci andıran görüntüler, infazı bir Şii ölüm mangasının gerçekleştirdiği yönündeki iddiaları gündeme getirmişti. Bazı Arap gazetelerine göre infaz odasını basan Şii milisler, hükümetin görevlendirdiği cellatların yerine geçti.

olayını andırıyor yorumları yapılmıştı. Ürdün'de yayımlanan Düstur gazetesi ise Kuveytli bir işadammın, Saddam'ın idamında kullanılan ipi satın almak için Irak Dışişleri Bakanlığı'na başvurduğunu yazdı. Ancak gazete, Kuveytli işadammın bu hedefine ulaşamadığını, çünkü ipin idamdan sonra El Sadr'a teslim edildiğini ileri sürdü.

Irak'ın ABD ordusunu süzgeci Tümgeneral William Caldwell, "ABD ordusu, Saddam'ın cezasını farklı şekilde infaz edemedi" demişti. Caldwell, Saddam'ın idama birkaç dakika kala Iraklı

yetkililere teslim edildiğini, bu ana dek Amerikan askerlerinin gözetiminde olduğunu ve idamdan önce tüm Amerikalı personelin odayı terk ettiğini, Saddam Hüseyin'in son dakikaya kadar vakar kaldığını söylemişti.

'Dans etmek Irak geleneği'

Irak Ulusal Güvenlik Danışmanı Muvaffak el Rubai ise devrik liderin "hakaret edildiği" eleştirilerini reddetti. Rubai, Amerikan CNN televizyonuna yaptığı açıklamada, El Sadr'ın adını söylemediğini,

Saddam'ınsa cevap verdiğini belirterek, "Hakaret nerede, anlamadım" dedi. "Odayı terk ettiğinde odayı bitenden gurur duyuyordum, her şey karallara yığıldı" diyen Rubai, "Ancak video görüntüleri sayesinde, bazı hatalar yapıldığını gördüm. Bu konuda haksızlık yapmıyoruz" diye konuştu. Rubai, idamdan sonra odadaki bazı kişilerin cesedin etrafında dans andıran hareketler yaptığını ilkinde "bunun Iraklıların bir geleneği olduğunu, bu kişilerin, cesedin çevresinde dans edip duygularını ifade ettiğini" belirterek, "Bunda ne sorun var" dedi.

'İdamlar pazar günü'

Saddam Hüseyin'in, yoğun eleştirilere neden olan idamını yüzüne götünce buluşturan Irak hükümetinden Ducey'da devrik devrik devlet başkanı ile birlikte idama mahkûm edilen iki yardımcısının cezalarının infazı konusunda çelişkili açıklamalar geliyor.

Saddam'ın öveyi kardeşi, eski Muhaberat Şefi Barzan İbrahim el Tikriti ile eski Devrim Mahkemesi Başsavcısı Avad Ahmed el Bender'in cezalarının dün sabaha karşı infaz edileceği yönünde açıklamalar yapılmıştı. Ancak Başbakan Nuri el Maliki'nin bir süredir adının açıklanmasını istemeyen üst düzey bir yetkili, infazın "uluslararası baskılar" nedeniyle ertelendiğini söyledi. Fakat bir tarih vermedi. El Sadr'ın grubuna mensup milletvekili Balah el Arazi ise infazın pazar günü gerçekleşeceğini emin olduğunu kaydetti. Başbakan El Maliki'ye yakın bir kaynak da uluslararası baskılara karşı idamları erteleceğini, yasaların kararın değişimine olanak tanımadığını bildirdi.

BM İnsan Hakları Yüksek Komiseri Louise Arbour, eski Iraklı yetkililerin idam edilmesini istemişti. Arbour, affedileme yolları aranması ya da idam yerine ömür hapis boyutu verilmesi için bizzat Irak Devlet Başkanı Celal Talabani'ye çağrı yapmıştı. BM Sözcüsü Michelle Montas, BM Genel Sekreteri Ban Ki-Moon'un da bu çağrıya desteklediğini bildirdi. Ban, Saddam'ın idamı için, "Ölüm cezası, her devletin kendisinin karar vereceği bir konudur" demişti.

Fotoğraf 20. Saddam'ın celladı El Sadr'dı (5 Ocak 2007: 10)

Aynı sayfada sol köşede "bir çocuk daha kendini astı" başlığı altındaki haberde kullanılan dil, infaza karşı sert bir eleştiri niteliği taşımaktadır. Haberde Hindistan'da 15 yaşında bir kız çocuğunun "Saddam'ın asılmasına tepki olarak kendisini astığı" aktarılmaktadır. Bu gazetenin kendi yorum içeren cümlesidir. Arkadan kızın babasının sözleri aktarılarak, gazete kendi yorumunu doğrulamak istemiştir.

Çeşitli medya kanalları tarafından toplumun infaz görüntülerine maruz kalmasının, toplumun psikolojisini olumsuz etkileyeceği açıktır. Özellikle çocuklar şiddet içerikli görüntülere ve oyunlara merak sarmakta, şiddet içerikli unsurlara

maruz kaldıkça da şiddeti toplumsal eylem olarak algılayabilmektedirler. Görüntülerden sonra çocukların intihar girişimleri de bunun bir göstergesidir.

Ancak burada haberin aktarımında kullanılan dil oldukça yanlıdır. Haberde çocuğun bir nevi Saddam'ı kahraman gibi gördüğü ve onun ölümüne protesto için kendini astığı ima edilmektedir. Kullanılan dilin bu yönde olması, yine gazetenin idama karşı olan tepkisini ifade etme tarzıdır. İdamın gerçekleştiği ilk günlerde gazetenin sıklıkla idamın Saddam'ın kahraman olarak algılanmasına neden olacağı üzerine haberler yapması hatırlandığında, bu haberin önceki haberlerin tezini kanıtlar nitelikte olduğu görülmektedir. Bu, gazetenin istikrarlı ve bütüncül bir yayın politikası izlemesinin bir sonucudur.

İnfazla ilgili köşe yazıları hariç, bir diğer ana habere 10 Ocak 2007 tarihli yayında rastlanılmaktadır. Haberde, ortaya yeni infaz görüntülerinin çıktığı anlatılmaktadır. Sayfanın sağ üst köşesinde küçük bir sütun halinde verilen haberde, bu görüntülere ait fotoğraf yayınlanmaması ilginçtir. Çünkü gazete, o güne kadar infaza dair görüntülerin yayınlanmasından geri durmamıştır.

Gazetenin daha önceki haberlerinde sıklıkla vurguladığı gibi, bu haberde de yeni video görüntülerinin hükümete olan tepkisini arttıracaklarının beklendiği vurgulanmaktadır. Gazete, haberlerinde sürekli olarak şiddet olaylarının artmasının muhtemel olduğunu ifade etme gereksinimi duymaktadır. Yine haberde, Saddam'ın gömleğindeki kan izi vurgulanarak, işkenceye maruz kaldığı ifade edilmekte, ayrıca yargılanma süreci “şaiBELİ” olarak tanımlanmaktadır.

4.2.1.2.1.Cumhuriyet Gazetesi'nde Yayınlanan Saddam Hüseyin'in Ölüm Haberlerinin Genel Değerlendirilmesi

Cumhuriyet Gazetesi'nde yayınlanan Saddam Hüseyin'in infazı içindeki haberler yaklaşık bir haftalık bir zaman dilimi içerisinde incelenmiştir. 30 Ocak

2006-10 Ocak 2007 tarihleri arasındaki haberler, çalışmanın örneklemini oluşturmaktadır. Belirlenen tarihler arasında toplam 26 haber yapılmıştır.

30 Aralık tarihinde, yani infazdan önce konuyla alakalı olarak 2 haber yapılmıştır. 31 Aralıkta ilk sayfada diğer sayfaların özeti şeklinde farklı başlıklarla kullanılmış 2 haber, 8. sayfada 5 haber, 9. sayfada 3 haber, 10. sayfada 5 haber olmak üzere toplam 9 haber yapılmıştır. İnfazın duyurulduğu ilk gün olan bu tarihte yapılan haber sayısı, tarih dağılımının içinde en fazla olandır. 1 Ocak tarihinde, 8. sayfada 2 haber, 9. sayfada 3 haber, 11. sayfada 1 haber olmak üzere toplam 7 haber yapılmıştır. 2 Ocak tarihli yayında 4 haber (sy:11), 3 Ocak'ta 2 haber (sy: 11), 4 Ocak'ta 2 haber (sy: 10), 5 Ocak'ta 2 haber (sy: 10) ve 10 Ocak'ta 1 haber (sy: 10) yapılmıştır.

Gazetede, Saddam ile ilgili olarak belirlenen tarihler içerisinde toplam 10 tane köşe yazısı yayınlanmıştır. 3, 4 ve 10 Ocak tarihlerinde yayınlanmış köşe yazısı bulunmazken, 2 Ocak ve 9 Ocak tarihlerinde ikişer tane köşe yazısı yayınlanmıştır. Diğer günler yayınlanan yazı sayısı birer tanedir.

Cumhuriyet Gazetesi'nde ana sayfadaki haberler ayrı birer haber olarak sayılmamıştır. Çünkü gazete, ilk sayfada habere giriş yapmakta, daha sonra devamını ilerleyen sayfalarda vermektedir. Kısacası diğer haberler, ana sayfadaki haberlerin devamı olduğu için ana sayfadaki haberler ayrı birer haber olarak sayılmamıştır.

Cumhuriyet Gazetesi ve Hürriyet Gazetesi'nin sayfa sayıları göz önünde bulundurulduğunda, Cumhuriyet Gazetesinin konuyla ilgili daha çok haber yaptığı görülmektedir. Ayrıca Hürriyet Gazetesi'nde başlıkların üstteki haberin devamı mı olduğu yoksa farklı haberler mi olduğu pek belirgin olarak ifade edilmemektedir. Ancak Cumhuriyet Gazetesi'nde haberler arasındaki bağlantı ya da farklılık kesin net bir şekilde okuyucu tarafından sezelebilmektedir. İki gazete arasındaki bu farklılık, Cumhuriyet Gazetesi'nin ideolojisini net bir şekilde ortaya koymasını, Hürriyet'in ise ana akım gazete olmasından dolayı ılımlı bir politika izlemesini anımsatmaktadır.

Birinde haberlerle ilgili tavır, haberlerin aktarımı ve haberler arasındaki geçiş ya da farklılık net iken, diğerinde bu unsurlar arasındaki çizgi siliktir.

4.2.1.2.2. Teun A. van Dijk’ın Söylem Çözümlemesi Yöntemine Göre Cumhuriyet Gazetesi’nde Yayınlanan Saddam Hüseyin’in Ölüm Haberlerinin Değerlendirilmesi

Cumhuriyet Gazetesi’nde ilk sayfadaki haberler, arka sayfalardaki haberlere giriş özelliği göstermektedirler. Habere dair ilk sayfadaki son cümle ile arka sayfalardaki giriş birbirini tamamlamaktadır.

Cumhuriyet Gazetesi’ndeki haberlerin makro yapıları içinde değerlendirilen tematik yapısına bakılacak olursa, yer yer haber başlıklarında bilgi eksiltilimi yapıldığı görülmektedir. Ancak bilgi eksiltiliminin yapılmadığı başlıklara da oldukça rastlanmaktadır. Hürriyet Gazetesi ile karşılaştırıldığında, Cumhuriyet’in bilgi eksiltilimine daha az başvurduğu görülmektedir.

Başlıklarına bakılarak haberin genel çerçevesinin belli olduğu haber metinleri için kullanılan spotlar, haberin tek cümlelik özetini oluşturacak açıklıkta oluşturulmuştur. Bu detaylar göz önünde bulundurulduğunda, Cumhuriyet Gazetesi’nin net ve açık bir çizgide haberlerini aktardığı görülmektedir.

Gazetenin şematik yapısına bakıldığında, van Dijk’ın bahsettiği modele uygun olduğu görülmektedir. Habere değer atfeden bilgiler girişte vurgulanmaktadır. Böylece haberin önemi belirgin bir şekilde hedef kitleye yansıtılmış olmaktadır.

Cumhuriyet Gazetesi, sıklıkla tanıkların veya aktarılan olaylarla bir şekilde ilgisi olan kişilerin bilgilerine başvurma yoluna gitmiştir. Böylece gazete, kendi ideolojisini, başkalarının görüşleriyle temellendirmektedir. Bu durum, gazetelerin haberin ve haberde verilen enformasyonun inandırıcılığını arttırmak için başvuru

bir yöntemdir. Bu yöntem aynı zamanda ideoloji üretimi ve aktarımına da hizmet etmektedir.

Haberlerin mikro yapısına değinmek gerekirse; haberdeki yargı cümlelerinin pasif olarak da oluşturulduğu görülmektedir. Aktif cümleler de kullanılmasının yanında pasif cümlelerin de kullanılması, eylemi gerçekleştirenden çok eylemin gerçekleşmesine odaklanılmasına neden olmaktadır.

Gazetenin Saddam'ı tanımlama yoluna pek gitmediği görülmektedir. Haberlerde genellikle ismiyle ifade edilen Saddam'ın yer yer "Irak'ın devrik lideri" olarak tanımlandığı da görülmüştür. Buna ek olarak Saddam'ın infazın gerçekleştirilme zamanı ve usulü nedeniyle "şehit" ya da "kahraman" olarak algılanmaya başlandığı vurgulanmıştır. Ancak bu, gazetenin kendisinin Saddam'ı tanımlaması değildir.

Haberlerin görsel materyali olarak kullanılan fotoğraflarda Saddam'ın darağacındaki hali de kullanılmıştır. Ancak bu idam fotoğrafları defalarca, farklı tarihlerdeki farklı haberleri süslemek için kullanılmamıştır. Fotoğraflarda şiddet çok yoğun olarak görülme de yine kendini göstermektedir.

4.2.1.3. Zaman Gazetesi'nde Saddam Hüseyin'in Ölümü

1 Ocak tarihli yayının 15. sayfasında "Saddam doğduğu köye gömüldü" başlıklı yazı yer almaktadır. Haberin içeriğinde Saddam'ın infaz edilmesinden 24 saat sonra memleketi Tikrit'te düzenlenen cenaze töreninden bahsedilmektedir. Saddam'ın "tan vaktinden" önce gömüldüğü, cenazesine 100 kişinin katıldığı, mezarının oğullarının mezarlarına yaklaşık 3 km uzaklıkta olduğu bilgileri haberde verilmektedir.

Haberin alt başlığı şeklinde verilen “infazda küfürleşme” başlığının altında, infaza ve infaz anına dair bilgiler aktarılmıştır. Yayınlanan resmi infaz görüntülerinde sadece Saddam’ın darağacına çıkarılması ve boynuna ilmek geçirilmesi yer alırken, internete infaz anının görüntülerinin de düştüğünden bahsedilmektedir. Böylece, yansıtıldığının aksine infazın sessiz ve sakın geçmediği gazete tarafından ortaya konmaktadır. Haberde, muhaliflerin ve Saddam’ın sözlü atışmaları da yerini almıştır.

Yine aynı haberin başka bir alt başlığı olarak kullanılan “Filistin’de Saddam yası” başlığının altında, infazdan sonra İslam dünyasında meydana gelen ayaklanmalardan ve Amerika karşıtı gerçekleştirilen gösterilerden bahsedilmektedir.

Haberde, infaza ait görüntülerin yayınlanmaması dikkat çekicidir. İnfaz anı sözle resmedilmiş ancak görsel bir materyal kullanma yoluna gidilmemiştir. Böylece şiddet okuyucunun zihninde bilinir kılınmışken, görünür kılınmamıştır.



Fotoğraf 21. Saddam doğduğu köye gömüldü (1 Ocak 2007: 15)

Bu haberin hemen yanında, “ ‘Irak artık Türkiye İçin AB’den daha öncelikli’” başlıklı yazı bulunmaktadır. Diğer gazetelerden de hatırlanacağı üzere, başlık, başbakanın sözlerinden alıntılanmıştır. Başbakan Erdoğan’ın Irak’taki

gelişmelere dair yaptığı açıklamalar yorum katılmaya çalışılmadan aktarılmıştır. Ancak, çalışma içinde ele alınan diğer gazetelerden farklı olarak Zaman Gazetesi'nin Başbakanın sözlerine daha çok yer verdiği, açıklamasının daha uzun olarak gösterdiği görülmektedir.

2 Ocak tarihli yayının 15. sayfasında, gazete infaza olan tepkilerden bahsetmektedir. Haberde gazete Saddam'ın "İslam dünyasının en kutsal günü" öldürüldüğünü vurgulamaktadır. Haberde, Saddam'ın Kurban Bayramı sabahı infaz edilmesinin İslam dünyası açısından ne anlama geldiği, atıflarda bulunularak açıklanmıştır. Gazete, başkalarının düşüncelerini aktarırken, bu meseleyi tekrar tekrar dile getirerek, aslında kendi ideolojisini ortaya koymaktadır. Dinsel yönü güçlü olan Zaman Gazetesi, Saddam'ın bayram sabahı öldürülüşünü, başkalarının düşüncelerine vurgu yaparak eleştirmektedir.

Aynı haberin içinde Saddam için tutulan yaslardan da bahsedilmektedir. Sayfada, Saddam'ı gözetmekle görevli olan ABD askerinin Saddam'ın nasıl bir profil çizdiğini anlatması haber edilmiştir. Saddam'ın "çiçekleri sulayıp, kuşları beslediği", nereden geldiğini hiç unutmadığı, az konuştuğu gibi bilgiler aktarılırken, ABD yönetiminin, Saddam'ın ABD'nin elindeyken ölmemesi gerektiğini istediğini belirtmesi haberde vurgulanmaktadır. Buradan, ABD'nin Saddam'ın ölümünde "rol oynamadığı" mesajı verilmeye çalışılmaktadır.

Saddam'la ilgili yapılan haberlerin sol köşesine sıkıştırılmış bir halde, Pakistanlı çocuğun "Saddam'ın ölümü" oyununu oynarken ablasının yardımıyla kendini vantilatöre asmasının kısa bir haberi yapılmaktadır. Bu küçük haberin başlığı olarak "Saddam'a özenen çocuk öldü" cümlesi kullanılmıştır.

Bayramda infaza tepkiler sürüyor

Irak'ın devrik lideri Saddam Hüseyin'in, İslam dininin en kutsal günlerinden biri olan bayramı sebebiyle bazı bölgelerde yapılan protesto gösterilerinde, infaz için bayram gününün seçilmesi, "Şiirleştiren istikam alma amaç" olarak değerlendirildi.

Irak'ta başka Sünni dini kurum olan Ulema Konseyi, Saddam Hüseyin'in asılmasından ABD'yi sorumlu tuttu. Komüneden yapılan açıklamada, "Saddam Hüseyin'in cezasının bu biçimde infaz edilmesi, İslak ile Irak içinde ve dışında bazı müteakiplerinin arzu ve emsali işğy-nahusunda gerçeğe dönüşür." denildi. Öba-yın "tamamen sıyış" olduğuna vurgu ya-pılan açıklamada, onanın Kurban Bayra-mının her birisi günü olan cumartesi infaz edildiği hatırlatılarak, "Bu tarihin seçilme-si, nefretlerinin ve Şiirleştirel kaskurma ar-nalarının bir ifadesidir." görüşü dile get-riildi. Bayramda infaza Fransa'dan da benzeri bir tepki geldi.

Saddam'a özenen çocuk öldü

Irak'ın devrik lideri Saddam Hüseyin'in televizyonda yayınlanan görüntülerini seyreden İslamist çocuk, "Saddam'ın emri"ni yerine getirmeye kalktı ve camiden öldü. Pakistan'da 9 yaşındaki bir çocuğun, emri infaz edildiği anılarından sonra 10 yaşındaki annesiyle birlikte kendini ta-kasi vanitatorle bağladığı bir video yayınladı. **Mutan, 22**

gerçekleştirdiği reddederek, "Bayram, günün değışiyle bu kadar. Fakat bir Sad-dam'ın güney yükselemeden önce anık," sa-vurmasını yaptı. Bu arada, Reuters haber ajansı, Iraklı kaynaklara dayandığı haberi-nde ABD'nin, infazın 2 hafta ertelenmesi için caba harcadığını; ancak Bağdat'ın Saddam'ın hemen asılması konusunda ki-narını görünce fikir değiştirdiğini duyurdu.

Tikrit'te yası cadırları kurulu

Infazın ardından doğduğu köy Avcı'da toprağa veriler Saddam için memleketi Tikrit'te yası cadırları kurdu. Kentin çevreli yerlerinde kundan cadırlara gelen Saddam taraftarları kucaklağı birleşmelerine başlağı-ğı dilerken Kur'an-ı Kerim okuyor. Tikrit yakınlarındaki El Dur kasabasında ise diir Saddam yanına gömme düzenlendi. Kendini "Saddam savasçısı" olarak tanı-mak için mücahitleri ve İlaas Partisi'ni temsil ediyoruz." dedi. Infaz, Pakistan, Hindistan ve Filistin'in yanı sıra Ürdün'tan başkentli Amman'da da Saddam'ın bü-yük kızı Raghda'nın katıldığı bir göste-riyle protesto edildi. **Diğer Haberler Servisi**



Saddam'ın mezarına ziyaretler sürerken, devrik liderin büyük kızı Raghda İslak, Amman'da düzenlenen gösteriye katıldı.



Çiçek sulayıp kuşları beslemiş

Hatta sonu idam edilen devrik liderin hapisteki günlerine sahilek eden Amerikalı bir asker, Saddam Hüseyin'in çocukları suladığını, kuşlara yem verdiğini ve çocuklarına geçirdiği esi-ne dek ABD gözleminde tutulan Sad-dam Hüseyin'i, Ocak 2004-Ağustos 2005 tarihleri arasında hastahaleciğini yapan Cavaş Robert Ellis, Ameri-kan St. Louis Post-Dispatch gazetesine Saddam'ın demir parmaklıklar arkasında geçirdiği günleri anlattı. Sad-dam'ın çok az sıkayette bulunduğunu ve sorun çıkarmadığını ifade eden Cavaş Ellis, devrik liderin ha-yatta kalması için çok sık emirler aldığını be-lirtti. Ellis, Amerikalı bir albayın kendisine, "ABD

gözetimindeyken ölmesini. Sad-dam'ın hayatta kalması için ne ya-pıman gerekirse onu yap." dediğini aktardı. Ellis, Saddam'ın sıkı alana-çığında yemeklerinden arta kalan ekmek kırıntıları kuşları beslediğini ve çocukları de suladığını söyledi. Nereden geldiğini de hiç unutmadığını anlattı." dedi. Cavaş Ellis, Sad-dam'ın çocuklarına yardım eden hi-kayeler olduğunu ve köi hastahale-çide ilaç verdiğini anlattığını söyledi. Saddam Hüseyin'in, idamı hakkın-da konuşmadığını kaydeden Ame-rikalı asker, Saddam'ın bir gün kendisine "Niçin ülkemizi işgal ettiniz?" diye sorarken, "Irak'taki yasular ardıldı. Kötü emke salah-ları da yaktı. Ne yaptırma ülken için yaptım." dediğini ifade etti.

ABD'nin Irak'taki asker kaybı 3 bine ulaştı

Irak Savaşı'nda ölen Amerikan asker sayısının 3 bine bulduğu bildirildi. Bu sayı ABD içinde bir "psikolojik kırıl-ma" olarak görülmektedir. Amerikan Associ-ated Press haber ajansı, kendi verile-rine dayanarak, ABD Savunma Bakan-lığının (Pentagon) önceki gün bir so-keren bildirisi ıskalamasının ardından, savasın başladığı Mart 2003'ten beri Irak'ta ölen Amerikan asker sayı-sının 3 bine yaklaştığını belirtti. 3 yıllık işgalde hayatını kaybeden Iraklıların sayısının ise 450 bine ulaştığı ifade edildi. Pentagon rakamlarına göre, ABD 1. Dünya Savaşı'nda 116 bin, II. Dünya Savaşı'nda 405 bin ve Vietnam Savaşı'nda 58 bin askere kaybetti. Bu arada Amerikan uçaklarının Bağdat'ta Ulusal Diyalog Cephesi adlı Sünni si-yasi grup lideri Salih El Mutlak ile eke-Si ve ekli, Saddam El Halazi'nin evlerini bombaladı. Salanda Mutlak'ın ailesin-den 4 kişinin öldüğü belirtildi. Mu-sul'da ise 5 kişilik bir aile katledildi.

New York, Çihan

Fotoğraf 22. Bayramda infaza tepkiler sürüyor (2 Ocak 2007: 16)

3 Ocak tarihli yayının yine 15. sayfasında, "Bush'un Irak'a asker yollama planı senatoya takılabilir" başlıklı haber görülmektedir. Haberin içeriğinde, Bush'un Irak'a ek asker göndermeyi düşündüğü, ancak senatoda çoğunlukta olan demokratların da kendi tarafında olan cumhuriyetçilerin de bu fikre "karşı oldukları" anlatılmaktadır. Haberde, Irak'taki şiddetin "en üst seviyede" olduğu vurgulanarak, şiddetin bilançosu rakamlar yardımıyla tasvir edilmektedir. Irak yönetiminin söz konusu yıl, ölenlerin sayısını 15 bin olarak açıkladığını, fakat BM'ye göre bu sayının 40 bini aşması gerektiğini ifade ettiği haberde yerini alarak, Irak yönetiminin gerçekleri gizlediğinin mesajı verilmektedir. Haberin görseli olarak kullanılan fotoğrafta da, Irak'taki sefalet ve karmaşa gözler önüne serilerek, şiddetin görsel bir portresi de çizilmiştir.



Fotoğraf 23. Plan Senato'ya takılabilir (2 Ocak 2007: 15)

4 Ocak tarihli yayının 14. sayfasında, sağ köşede tek bir sütun halinde, BM genel sekreteri Ban Ki Moon'un, Saddam'ın idam edilmesine karşı çıkmamasının haberi yapılmıştır. Ban Ki Moon'un sözlerinin aktarıldığı haberde, BM genel sekreterinin bu görüşleri örtülü olarak eleştirilmektedir. Haberde kullanılan "BM'nin bugüne kadar insanlık suçlarında bile idam cezasını hiçbir şekilde onaylamadığına dikkat çekiliyor." sözü bu tezi destekler niteliktedir.

Aynı sayfada, sağ köşede uzun bir sütun halinde oluşturulan, "İdam görüntüsü soruşturmasında bir kişi tutuklandı." başlıklı haberde, "Saddam'ın infaz sırasında aşağılandığı" dile getirilmekte, bunun tüm dünyada tepki uyandırdığı vurgulanmaktadır. Aynı haberin içinde, Baas Partisi'nin yeni liderinin İzzet İbrahim El Duri olduğu, ancak bir zamanlar, öldüğüne dair hakkında haberlerin çıktığı, hayatta olup olmadığının hala bilinmediği söylenmektedir.

Bu haberin hemen altında, ABD'nin infazın uygulanışında kendilerinin etkilerinin olmadığını, onlar olsaydı daha farklı şekilde infazı gerçekleştireceklerini açıkladığı haber yer almaktadır. Bu haberde, ABD'nin Irak'ı egemen bir ülke olarak tanımladığı, infazın da Irak'ın kararı olduğunun ABD tarafından vurgulandığı görülmektedir.

Yine 4 Ocak tarihli yayının 15. sayfasında, Başbakan R. Tayyip Erdoğan'ın Lübnan'da Hizbullah'a yakınlığıyla bilinen Meclis Başkanı Nebih Berri ile bir araya gelmesinin haberi verilmektedir. Haberin bir bölümünde, Başbakan Erdoğan'ın Saddam'ın infazına dair yaptığı açıklamaya da yer verilmiştir. Gazete, "Başbakan, Irak devrik lideri Saddam Hüseyin'in idam şekli ve infaz zamanlamasının yanlışlığına dikkat çekti." cümlesini kullanarak, infaza dair olumsuz düşüncelere sahip olduğunu ortaya koymuştur. Haberde, başbakanın infazın gününün Müslüman dünyasına tahrike yönelik olduğunu söylemesi ortaya konmaktadır. Böylece, bunun Müslümanların dışındakilerin desteklediği bir uygulama olduğu hissettirilmektedir.



Fotoğraf 24. Saddam'ın idamı tahrike yönelik (4 Ocak 2007: 15)

5 Ocak tarihli yayına göz atıldığında ise, sayfa 19'da "Saddam'ın iki adamının infazı bilmeceye döndü" başlıklı yazı göze çarpmaktadır. Haberin içeriğinde, Saddam'ın üvey kardeşi Barzan İbrahim El Tikriti ve eski istihbarat şefi Avad Ahmet el Bander'in infazlarının beklenen zamanda gerçekleştirilmemesine

vurgu yapılmaktadır. Bu durumun nedeni olarak da Saddam'ın infazına dair uluslararası camianın tepki vermesi gösterilmiştir.

Haberin alt başlığı olarak verilen “‘Saddam’ın ipini Sadr çekti’” başlıklı haberde, infaz odasında maskeli görevliler arasında Şii Lideri Mukteda el Sadr'ın da olduğu ve Saddam'ın infazını onun gerçekleştirildiğinin iddia edilmesinin bilgisi aktarılmaktadır. Ek olarak, El Sadr'ın babasının Saddam Hüseyin tarafından öldürüldüğünün hatırlatıldığı haberde vurgulanmıştır. Böylece Saddam'dan “intikam” alındığının mesajı haberin içeriğinde örtülü olarak söylenmiştir.

Aynı sayfanın sağ üst köşesinde verilen “İnfaz dünya gündeminden hiç düşmüyor: İdam değil, linç” başlıklı yazıda, Batılı basının Saddam'ın infazının bir “intikam” eylemi olduğu hususunda hemfikir oldukları ifade edilmektedir. Bu savı desteklemek için de, Saddam'ın infazında yaşananlar tekrar tasvir edilmektedir. Şiddet bir kez daha, pekiştirilmek istenircesine hedef kitleye aktarılmaktadır. Gazete alt paragrafta da dünya basınından örnekler vererek savını desteklemeye çalışmaya devam etmiştir. Çeşitli batılı basın mecralarının Saddam'ın “canavar” olmasına rağmen, mezhep savaşları yüzünden “linç” edildiği için “şehit” ya da “kahraman” haline geldiğinin üzerinde durmaları haberde aktarılmıştır. Örneklerde, Saddam'ın infaz şeklinin sert bir şekilde eleştirildiği görülmektedir. Zaman Gazetesi de bu yöndeki örnekleri vererek, kendi yorum cümlelerini kullanmaya ihtiyaç duymadan, tutumunu aktarmıştır. Ayrıca “canavar” benzetmesinden Zaman Gazetesi'nin Saddam'a da şiddetle karşı olduğu anlaşılmaktadır.

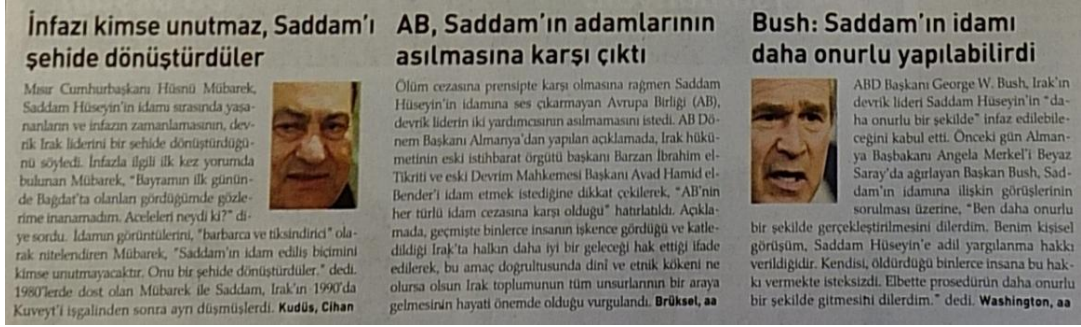
6 Ocak tarihli yayının 14.sayfasının orta bölümünde, Saddam'ın idamına dünyada gerçekleştirilen protestolardan bahsedilmektedir. Türkiye'den de örneğin bulunduğu haberde, en ilginç bilgi, Hindistanlı bir doktorun para yerine Saddam'a dua karşılığında hastalarını muayene ettiğinin anlatılmasıdır. Haberin görselinde kullanılan fotoğraflarda, kaos hissedilmektedir. Yazılı metnin içinde her ne kadar şiddet unsurları sert bir şekilde ifade edilmemiş olsa da, kullanılan fotoğrafta şiddet hissettirmektedir.



Fotoğraf 25. İdama protestolar sürüyor (6 Ocak 2007: 14)

Bu haberin hemen altında, infaza ilişkin üç kısa haber yan yana aktarılmıştır. İlkinde, Mısır Cumhurbaşkanı Hüsnü Mübarek'in, idamın bayram sabahı gerçekleştirilmesine ilişkin eleştirileri aktarılmaktadır. Bunun Saddam'ı "şehide" dönüştürdüğü Mübarek vasıtasıyla bir kez daha gazete tarafından vurgulanmış olmaktadır. İkinci haberde, gazetenin deyimiyle "ölüm cezasına prensipte karşı olmasına rağmen Saddam'ın idamına ses çıkarmayan AB'nin devrik liderin iki yardımcısının asılmasını istemediğini ifade edilmektedir. Üçüncü haberde de, Bush'un Saddam'ın infazının "daha onurlu" yapılabilceğini söylemesi okuyucuya aktarılmaktadır. Haberde Bush, Saddam'ın infazının daha onurlu bir şekilde gerçekleştirilebilmiş olacağını istediğini dile getirdiği okunmakta, aynı zamanda da, Saddam'ın adaletli yargılandığını ifade ettiği görülmektedir. Saddam'ın öldürdüğü kişileri adaletli yargılama yoluna yanaşmadığını da hatırlatarak, bir nevi Saddam'ın bunu "hak ettiğinin" mesajının Bush tarafından verildiği görülmektedir.

Kısacası bu üç haberde, Saddam'ın infaz şekli eleştirilmektedir. Ancak Saddam'a karşı olumsuz ve sert düşünceler de aynı şekilde okuyucuya hissettirilmektedir.



Fotoğraf 26. Saddam'ı şehide dönüştürdüler (6 Ocak 2007: 14)

Sayfanın sağ orta bölümünde, İran'ın etkin din liderlerinden olan Ahmet Hatemi'nin "İdam mezhep savaşı çıkarmak için kullanılıyor." sözlerine yer verilmiştir. Haberde, Hatemi'nin, ABD'nin, kendilerinin infazda yer almadığını vurgulamasını hatırlatarak, bunun Şiiiler ile Sünniler arasındaki mezhep çatışmalarını körüklemek amacı taşıdığını dile getirmesi görülmektedir. Yani bu düşünceye göre şiddeti perçinlemek amacıyla şiddet uygulanmıştır.

Bu haberin hemen altındaki haberde, Saddam'ın infaz görüntülerini videoya çekenlerin iki gardiyan olduğu ve bu kişilerin tutuklandığı ifade edilmektedir. Ancak bu bilgilerin verilmesinden sonra, gazete yine infaz anını birebir olarak sözsel olarak tasvir etme yoluna gitmiştir. Gazetenin bunu birçok haberinde uyguladığı, böylece şiddeti perçinlediği görülmektedir.

9 Ocak tarihli yayının 19. sayfasında, Saddam'ın 1980'lerde Kürtlere soykırım uygulamak ve 100 bin kişiyi öldürmekten yargılandığı ve söz konusu tarihte de devam eden Enfal davası ile ilgili haber yapılmıştır. Haberde, Saddam'ın kuzeni olan "Kimyasal Ali" lakaplı Hasan Ali El Mecit ile Saddam'ın konuşmalarının yer aldığı bir kasetin mahkemeye sunulduğu anlatılmaktadır. "Enfal kasetinde 'Saddam'dan çok sözler" başlığının kullanıldığı haberde, "Kimyasal Ali'nin", "Onlara kimyasal silahlarla saldıracağım, hepsini öldüreceğim" dediği, bir başka kasette de "Bu binlercesini imha etmez mi?" sorusu üzerine, Saddam'ın "Evet, bu etkili. Binlercesini imha eder. Onları temizleyebilene kadar, yanlarına hiçbir şey almadan evlerini terk etmek zorunda kalacaklar." dediğinin bilgisi verilmektedir. Böylece Saddam hakkında var olan olumsuz imaj tekrar pekiştirilmiş olmaktadır.

Aynı sayfada, Saddam'ın infaz görüntülerinin toplumsal uzantılarından bir kesit olarak sunulan bir haber görülmektedir. Haberde, Saddam'ın infaz görüntülerinden etkilenen çocukların kendilerini astıklarından bahsedilmektedir. En son örnek olarak Cezayir ve Suudi Arabistan'lı iki çocuğun infaz görüntülerini oyun sanıp, kendilerini asmalarından bahsedilmiştir. İdamın ardından kendini asan çocukların sayısı gazete tarafından 5 olarak belirtilmiştir.

4.2.1.3.1.Zaman Gazetesi'nde Yer Alan Saddam Hüseyin'in Ölüm Haberlerinin Genel Değerlendirilmesi

Zaman Gazetesi'nde, 1 Ocak-11 Ocak 2006 tarihleri arasında, Saddam Hüseyin'in infazına dair toplam 23 haber yayınlanmıştır. Haber dağılımına bakılacak olursa; konuyla ilgili olarak 1 Ocak'ta 3 haber, 2 Ocak'ta 4 haber, 3 Ocak'ta 2 haber, 4 Ocak'ta 3 haber, 5 Ocak'ta 4 haber, 6 Ocak'ta 5 haber, 9 Ocak'ta 2 haber yayınlanmıştır. Yayınlanan en fazla haber sayısı 6 haber ile 5 Ocak'ta görülmektedir. Haberlerin tarihlere göre dağılımında orantısızlık görülmektedir.

Konuyla ilgili toplam 22 köşe yazısı yayınlanmıştır. Gazetede, konuyla ilgili olan köşe yazıları genel haberlerden daha fazla yer kaplamaktadır. Genel haber sayısı, köşe yazılarından fazla olmasına rağmen, uzunlukları ve kapladıkları yer bakımından köşe yazılarının daha fazla olduğu görülmektedir. Gazete, var olan ideolojisini asıl olarak bu köşe yazılarında hedef kitlesine aktarmaktadır. Köşe yazısı niteliğinde ele alınabilecek bu yazılar, aslında yazarların yorum yazılarıdır. Ancak çalışmanın evrenine köşe yazıları dahil edilmediği için, incelemeye tabii tutulmamıştır.

Zaman Gazetesi, haberlerde, Saddam'ın infazını eleştiri niteliğinde bilgilere başvurmuştur. Aynı zamanda, Saddam'ı destekleme yoluna da gitmemiştir. Saddam'ın var olan olumsuz imajını pekiştirecek haberler gazetede yerini almıştır.

Gazete, ideolojisini, “başkalarının” aktarımlarına başvurarak ortaya koyma yoluna gitmiştir. Yani duruşunu, başkalarının sözleri ve düşüncelerini aktararak okuyucusunun gözünde şekillendirmektedir.

Genel olarak, Zaman Gazetesi’nin, infazın gerçekleştirildiği tarih ve infazın şekli nedeniyle infaza karşı olduğu, aynı zamanda da Saddam’ın bir nevi bu durumu “hak ettiği”, haberlerden okunmaktadır.

4.2.1.3.2. Teun A. van Dijk’ın Söylem Çözümlemesi Yöntemine Göre Zaman Cumhuriyet Gazetesi’nde Yayınlanan Saddam Hüseyin’in Ölüm Haberlerinin Değerlendirilmesi

Zaman Gazetesi’ndeki haberlerin makro yapılarına dair genel bir değerlendirme yapmak amacıyla öncelikle tematik yapılarına değinmek gerekirse, Zaman Gazetesi’nin de haberlerini ana başlık ve alt başlık şeklinde oluşturduğu görülmektedir. Fakat haberlerde spot kullanma yoluna çok fazla gidilmemiştir. Haberlerde nadiren spot kullanılmıştır.

Başlıklarda bilgi eksilimi yapıldığı görülmektedir. Yine de Hürriyet Gazetesi’ne nazaran çok daha az bilgi eksilimine başvurulduğu görülmektedir. Haberde vurgulanacak detaylar daha net şekilde başlıklardan okunmaktadır.

Makro yapılar içinde haberin şematik yapısına bakıldığında, standartlara uygun olarak haberlerin oluşturulduğu görülmektedir. Olayın özünün haberin girişinde verilmesi bunun kanıtıdır.

Gazete, haberlerinde yer yer tanıklardan ve konuya ilgisi ya da bilgisi olan kişilerin görüşlerinden yararlanmıştır. Fakat Cumhuriyet Gazetesi ile karşılaştırıldığında tanıklardan yararlanma yoluna oldukça seyrek olarak gidildiği görülmektedir. Gazete, köşe yazarlarının yorum yazılarına fazla yer ayırmakta, asıl ideoloji üretimini de bu noktada gerçekleştirmektedir. Gazetenin taraflı olarak yayın

yaptığı çok açık şekilde hissedilmektedir. Yani gazete, tarafsız olmaya çalışıyormuş gibi bir portre çizme yoluna gitmemiştir.

Haberleri görsel olarak çekici kılmak amacıyla kullanılmaktadır. Bu yüzden genel olarak gazeteler her tür görsel materyali kullanmaktan geri durmamaktadırlar. Bu noktada Zaman Gazetesi'nin Saddam'ın infaz anını resmeden fotoğrafları yayınlamaması dikkat çekmektedir. Bunun haricinde gazete kaos ortamını betimleyen fotoğrafları kullanmıştır.

4.2.2. Usame bin Ladin Kimdir?

Usame bin Ladin 10 Mart 1957'de Suudi Arabistan'ın başkenti Riyad'da doğmuştur. Babası iş adamı Muammed bin Ladin'dir. Gelir durumu iyi olan bir ailenin çocuğu olan Usame Bin Ladin'in annesi ve babası bin Ladin'in doğumundan kısa süre sonra boşanmıştır. Annesi daha sonra Muhammed al-Attas ile evlenince Usame bin Ladin, dört üvey kardeşiyle birlikte yaşamaya başlamıştır. (Hürriyet Gazetesi, 3 Mayıs 2011: 23)

Cidde'deki Kral Abdülaziz Üniversitesi'nde mühendislik ve ticaret okumuştur. Üniversite okurken, 1973'ten itibaren İslami fikirlere merak salarak İslami gruplarla ilişki içine girmiştir.

İlk evliliğini 1974'te 17 yaşındayken yapmıştır. 2002'ye kadar 4 evlilik yapmıştır. 1979'da üniversiteden ayrılmıştır. Sovyet işgaline karşı Afganistan'ı savunmak için Abdullah Azam'a katılmıştır. (A.e., s. 23)

Sovyet karşıtı gerillanın arka üssü olan Pakistan'ın Peşaver kentine yerleşen Usame bin Ladin, burada El Kaide'nin temellerini atmıştır. ABD'nin istihbarat örgütü CIA'nın dolaylı desteğiyle Sovyetler'e karşı savaşıyan Bin Ladin, günü geldiğinde ABD'nin bir numaralı aranan adamı olmuştur.

Sovyetler yenilince, 1990'da Suudi Arabistan'a kahraman olarak dönmüştür. Aynı sene I. Körfez krizi patlamıştır. Suudi Arabistan Kralı Fahd ile buluşup askeri birlikleriyle ülkeyi Irak'a karşı korumayı önermiştir. Ancak kralın bu teklifi reddetmesi üzerine Suudi Arabistan Yönetimi ile ilişkileri kopmuştur. (A.e., s. 23)

Suudi yönetimi eleştirileri ve muhalefete desteği nedeniyle 1992 yılında pasaportunu iptal edince Sudan'a yerleşen Bin Ladin, ABD ve Suudi ailesini kınayan fetvalar yayımlayınca 1994 yılında Suudi vatandaşlığını da kaybetmiştir. Sudan, uluslararası baskılar üzerine 1996 yılında Bin Ladin'in ülkeyi terk etmesini istemiştir. Bin Ladin bundan sonra Afganistan'da yaşamaya başlamıştır. Burada eğitim kampları kuran Bin Ladin, iktidarı almalarına epey yardımcı olduğu Taliban'ın himayesinde Afganistan'da yaşamıştır. Dünyanın çeşitli bölgelerinde birçok saldırı eylemi gerçekleştirmiştir. Adı en çok arananlar listesinin başına yerleştirilmiştir. 2011 yılının Mayıs ayında, ABD'nin düzenlediği baskın sonucunda Pakistan'da öldürülmüştür.

4.2.2.1. Hürriyet Gazetesi'nde Usame bin Ladin'in Ölümü

Hürriyet Gazetesi, 3 Mayıs 2011 tarihli yayında, Usame bin Ladin'in ölümünü, "Cezasını Buldu" başlığıyla duyurmuştur. Manşet, ilk sayfada en üste, hatta gazetenin isminin de üstünde büyük puntolarla yazılmıştır.

Ana sayfanın yarısını Ladin'in ölümü ile ilgili haberlerin kısa özetleriyle dolduran gazete, detaylı bilgi vermeye daha ilk sayfada başlamıştır. "11 Eylül saldırılarının mimarı" ve "2003'te de İstanbul'u kana bulayan El Kaide'nin lideri" olarak tanımlanan Usame bin Ladin'in gerçekleştirmiş olduğu saldırıların bazılarında kalan enkazların fotoğrafları sırasıyla ilk sayfada verilmiştir. Sonra da öldürüldüğü evin, saldırı anının ve saldırıdan sonra evin yatak odasının fotoğrafı yine ilk sayfada yayınlanmıştır. Ek olarak öldürüldükten sonra denize atıldığı ve ABD'nin sevinci üzerine bilgi verilmiştir.

Yani ilk sayfada haber Usame bin Ladin'in ölümü ana hatlarıyla ancak tüm bilgileri kapsayacak şekilde özetlenmiştir. Haberin sayfadaki yerine bakıldığında, en üst sol köşeden sağ köşeye kadar uzanmış, sağ üst köşeden de alt köşeye kadar devam etmiştir. Gazetenin ilk sayfası adeta, Usame bin Ladin'in ölüm haberiyle çerçevelenmiştir. Yani sol alt köşeden, gazetenin ismine kadar olan kısım diğer haberlere ayrılmıştır. Haberin sayfada konumlandırılışı oldukça ilgi çekicidir.



Fotoğraf 27. Cezasını buldu (3 Mayıs 2011: 1)

Hürriyet Gazetesi, “gündem” adlı bölümünde, iki tam sayfayı konuya ayırmıştır. Haberi, iki sayfayı da ortalayacak bir manşetle, “Subay mahallesinde vurdular” olarak duyurmuştur. Konuya dair tüm detaylar bu sayfada aktarılmıştır. Ladin'in ölüm haberinin ilk olarak Twitter'da yayınlandığı bilgisi de sayfada yerini almıştır.

olarak” hazırlandığının vurgulanması Müslüman dünyasının tepkisini çekmemek adına kullanılmış bir üsluptur.

Haberin devamındaki “Pakistan ordusunun dibinde” başlığının altında verilen bilgilerde, Ladin’in Pakistan’ın askerlerinin yaşadığı bölgede yaşaması üzerine vurgu yapılmakta ve Pakistan’ın Ladin’i desteklediği örtülü olarak ima edilmektedir.

Ayrıca CIA’nın detaylı olarak incelemelerinden bahsedilmektedir. Haberde, Usame bin Ladin’in o evde yaşadığının kesin olarak bilinmediği, emin olmak için Obama’nın izniyle eve operasyon düzenlendiği bilgisi satır arasında ifade edilmektedir. Ancak bunu gazete, eleştirel bir dille değil de, takdir ediyormuşçasına aktarmaktadır. CIA’nın titiz incelemeleri sonucunda, çöplerin bile yakılmadığının fark edilmesi üzerine şüpheler netleşmiş ve operasyon düzenlenmiştir.

Aynı sayfada, Bin Ladin’in çatışarak öldüğü bilgisi de ayrı bir haber olarak verilmektedir. Operasyon anına ait detaylı bir anlatım yoluna gidilerek, okuyucuların gözünde bu anın canlandırılmasına olanak tanınmaktadır. Haberde, helikopterle eve baskın düzenlendiği, fişek vasıtasıyla evin üstünün gündüz gibi aydınlatıldığı, komandoların evin üstüne indiği, bu sırada Ladin’in korumalarının da çatıya çıkarak karşılık verdiği, Ladin’in oğullarının ve 2 kuryesinin de çatışmada öldürüldüğü, yatak odasında Ladin’in en genç eşinin Ladin’e siper olarak can verdiği, Ladin’in de çatışma sırasında başından vurularak öldürüldüğü anlatılmaktadır. Operasyondan önce yapılan provaları Hollywood filmlerinin setlerine benzeten gazete, haberin aktarımında da Hollywood senaryolarını hatırlatmaktadır. Böylece haber, hedef kitle için daha cazip olarak hazırlanmış olmaktadır.

Usame bin Ladin’in öldürüldüğünün, İngiltere Kraliyet Düğünü’nün bitiminden sonra duyurulduğu haberi de tarafsız bir üslup kullanılmaya çalışılarak sayfada yerini almıştır.

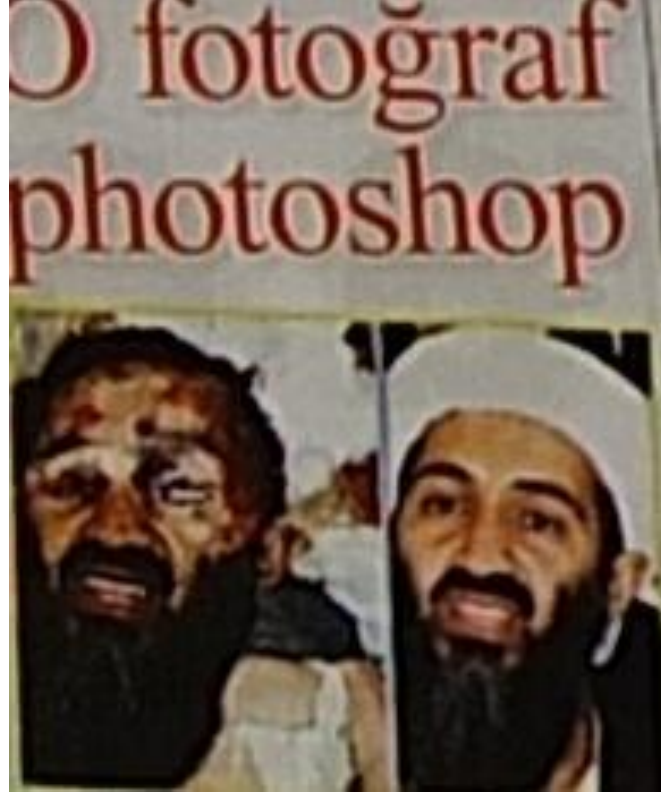
Cesedin denize atıldığına dair bilginin verilmesi için kullanılan “balıklara yem ettiler” başlığı oldukça çarpıcıdır. Habere göre ABD, “İslam geleneklerine saygı” olması için 24 saatte gömülmesi gerektiğini gerekçe göstererek bin Ladin’i hemen denize gömdüklerini belirtmiştir. Hiçbir devletin cenazeyi kabul etmeyeceği gerekçesiyle ve mezarın “tavaf yeri” olmasının önüne geçmek amacıyla Ladin’in denize gömüldüğü belirtilmiştir. Buradaki “mezarın tavaf yeri olması”nın önüne geçmek önermesi, Ladin’e bazı kesimlerin “şehit” ya da “kahraman” gibi davranmasının önüne geçmek amacı taşındığını anlatmaktadır.

Sayfada Obama’nın Bush’u arayarak Bin Ladin’i ele geçirdiğini söylemesinden bahsedilmekte ve sonra kamuoyuna yaptığı açıklamada yakalanmasında katkıda bulunan Amerikalı Görevlileri kutladığını, aradan ne kadar süre geçerse geçsin adaletin er geç tecelli edeceğini ispat edildiğini ifade ettiği yer almaktadır.

Ayrıca Obama’nın daha sonra yaptığı açıklamada Savaşın İslamla olmadığı ifade edilmektedir. Obama tarafından ABD’ye ve 2müttefiklerine saldırılar düzenleyen El Kaide’ye karşı olan savaşta en önemli başarı olarak nitelendirilen Ladin’in ölümü konusunda gazetenin de kullandığı üslup ABD ılımlısı bir politika sergilemektedir. Haberde Obama ayrıca, Ladin’in bir “Müslüman Lideri” değil, “Müslüman seri katili” olduğunu belirtmekte ve “zaferini” haklı göstermeye çalışmaktadır.

Sayfada ilginç bir haber daha yer almaktadır. Usame bin Ladin’in öldürüldüğünün kanıtı olarak dünya basınına gösterilen fotoğrafın sahte olduğu iddiası haberde ortaya atılmaktadır. “29 Nisan 2009’da Ortadoğu İnternet Gazetesi’nin “themedialine.org”un yayınladığı sahte fotoğrafın ta kendisi” ifadesiyle, gazete bu kanısını destekleme amacı gütmektedir. 1998’de Ladin’in çektiği fotoğraf ile sahte olduğu iddia edilen fotoğrafı yan yana veren gazete, çözünürlüklere ve ağız-yüz ifadelerine vurgu yaparak, savını desteklemeye çalışmaktadır. Yani gazete, basında çıkan fotoğrafın, Bin Ladin’in ölümünden 2 sene

önce öldürüldüğüne dair yapılan yalan habere ait bir fotoğraf olduğunu ifade etmektedir.



Fotoğraf 29. O fotoğraf photoshop (3 Mayıs 2011: 23)

Son olarak da sayfada Bin Ladin'in hayatı ile ilgili maddeler halinde bilgi verilmektedir.

3 Mayıs'taki Usame bin Ladin'in ölümü ile ilgili haberlere devam edilecek olursa, sayfa 21'de ABD'nin sevinç kutlamaları ile ilgili haber dikkat çekmektedir. "ABD'de bayram havası" manşetiyle duyurulan ve Tolga Tanış imzası taşıyan haber, gazetenin genel çizgisinden farklı olarak belirgin olarak taraflı bir yorum içermektedir. ABD'de İkizkuleler'in önündeki kutlamaları gözlemlemek için oraya giden yazar, oradaki topluluk ile diyaloga girmiştir ve konu ile ilgili kişisel görüşlerini aktarmaktadır.

"Bir ölümü kutlamak için gelmişlerdi. Öldürülen, 11 Eylül'de 3 bin kişiyi katleden bir canı de olsa, alkışlarla bir kişinin ölümüne sevinmek için oradaydılar.

Kameralar hiç eksik olmadı. Ve her gelen kameraya, her fotoğrafçıya poz verdiler. Bir yandan “U.S.A.” diye bağıyor, bir yandan gazetecilere açıklama yapıyorlardı. Amerika’nın dünyaya vitrini oldular. Ne çay partisi, ne saldırgan proğrasifler... Apolitik bir genç topluluğu vardı.” (A.e., s. 21)



Fotoğraf 30. ABD'de bayram havası (3 Mayıs 2011: 21)

Bu paragrafta, ABD'lilerin Usame bin Ladin'in ölümünü kutlamalarına yönelik açık bir eleştiri bulunmaktadır. Yazar, kutlamalara katılanların amaçlarının siyasi bir dışavurum olmadığını, ancak sırf eğlence için de orada bulunmadıklarını vurgulayan süslü kelime ve benzetmelerle haberi anlatma amacı gütmüştür.

Sayfadaki bir diğer haberde, Bin Ladin'in öldürülmesinin 2012 seçimlerinde Obama'ya yarar sağlayacağı söylenmektedir. Bu durum, 1999'da Kenya'da Abdullah

Öcalan'ın yakalanmasının, dönemin başbakanı Bülent Ecevit'in üç ay sonra yapılmış olan seçimleri kazanmasını sağlamasına benzetilmekteydi. Böylece haberde Obama'nın seçimleri kazanacağına yönelik olan sav, Ecevit örneğiyle yazar tarafından desteklenmiş olmaktadır.

Sayfanın ortasında büyük sarı puntolarla yazılan “Misilleme alarmı” başlıklı yazıda, El Kaide'nin saldırıya geçebileceği ihtimali anlatılmaktadır. Sarı, tehlikeyi işaret eden bir renktir. Manşetin siyah zemin üzerine sarı renkte yazılması, olası tehdidi ve tehlikeyi daha da belirginleştirmektedir.

Yazının içeriğinde, CIA başkanının dünyayı El Kaide'nin “intikam” alacağı konusunda uyardığı belirtilmekte ve dünyanın aldığı önlemlerden bahsedilmektedir. Haberin içeriğinde “intikam” ve “terör” kelimelerinin sıklıkla kullanılması bu ihtimalin hedef kitle tarafından gittikçe pekiştirilmesine yardımcı olmaktadır. El Kaide'nin bir internet sitesinde yaptığı “intikam” açıklamasının bilgisinin verilmesi de savı destekler niteliktedir. Gazete, etkiyi arttırmak adına, planlı bir düzenleme ile haberi aktarma yoluna gitmiştir.

Ladin'in ölümü sonrasında El Kaide'nin yeni liderinin kim olacağı meselesinin gazete tarafından gündeme getirilmesi “olağan” karşılanmaktadır. Sayfanın sol orta köşesinde yeni liderin Zevahiri olabileceği, çünkü fiili olarak zaten onun El Kaide'nin “beyni” olduğu ve örgütü yönettiği bilgisi verilmektedir. Bu haberde, Usame bin Ladin'den daha büyük bir elebaşının hala hayatta olduğu ve tehlikenin devam ettiği mesajı verilmektedir. Habere göre Zevahiri “karizma sorunu” olduğu için örgütü arka plandan yönetmiştir. Haberin aktarımından yola çıkılarak, Usame Bin Ladin, Zevahiri'nin yanında küçük bir sorunmuş gibi okuyucu tarafından algılanabilmektedir.

Yine aynı sayfada, Ladin'in ölümü konusunda dünyanın tutumu yer almıştır. Uluslararası camiada İngiltere, Fransa, Rusya, İsrail, Almanya ve İtalya benzer demeçler vererek bu ölümü desteklemiş ve memnuniyetle karşılamıştır. Ardında da gazete, Müslüman dünyasının bu ölümüne karşı nabzını tutmuştur. Haberde, bir tek

Hamas'ın Ladin'in öldürülmesini "kınadığı" aktarılmıştır. Bu habere bakıldığında, Hürriyet Gazetesi'nin ideolojisinin de Bin Ladin'in ölümünü olumlayan bir doğrultuda olduğu görülmektedir.

4 Mayıs tarihli yayında, ana sayfada "İşte Ölüm Evi" başlığıyla Usame bin Ladin'in öldürüldüğü ev gösterilmektedir. Ancak haberde evden çok, Hürriyet Gazetesi'nin o eve girmiş olmasının vurgusu dikkat çekmektedir. Bu nokta, okuyucuyu bir nebze rahatsız edici bir detaydır. Haberin devamında yine, mesele Hollywood filmlerine benzetilmektedir. Ek olarak, CIA'in Bin Ladin operasyonunu izlemesini BBG evi benzetmesiyle dile getirmektedir. Bu detaylar, operasyonun bir şov gibi algılanmasına yol açmaktadır.



Fotoğraf 31. İşte ölüm evi (4 Mayıs 2011: 1)

23. sayfada BBG evi benzetmesi açıklanmaktadır. Operasyonun başlangıcına kadar Beyaz Saray'da olan süreç sırasıyla, senaryo gibi anlatılmaktadır. Usame bin Ladin öldürüldüğünde, CIA Başkanı Leon Panetta'nın "Geronimo EKIA (Düşman harekatta öldürüldü)" sözleri vurgulanmaktadır. Tabii ki haberin

devamında Geronimo'nun kim olduğundan da bahsedilmektedir. Geronimo, 19 yy. sonlarında beyazlara karşı mücadele veren son apaçi lideri olarak tanımlanmaktadır. George W. Bush'un dedesinin 1918'de birkaç arkadaşıyla birlikte Geronimo'nun kafatasını çaldıkları bilgisi aktarılmaktadır.



Fotoğraf 32. BBG Evi gibi izlediler (4 Mayıs 2011: 23)

Haberin kurgusal bir şov üslubuyla anlatılmasına devam edilmektedir. Obama'nın Beyaz Saray'da operasyon görüşmesi yapmasından, Bin Ladin'in Pakistan'da kaldığı evin yatak odasında öldürülmesine kadar olan süreç, bilgisayar oyunu gibi gösterilerek 7 maddede anlatılmıştır. ABD'nin Ladin operasyonu bir bilgisayar oyunuymuş gibi aktarılması, konunun hedef kitle tarafından daha kolay anlaşılmasına yol açmaktadır. Ayrıca haberi "zevkli" bir haber haline de

getirmektedir. Neredeyse okuyucu, Bin Ladin'in öldürülmesi ile ilgili bu haberi haz alacak duruma getirilmektedir.



Fotoğraf 33. Ön mühürlü arka açık (4 Mayıs 2011: 24-25)

Hürriyet Gazetesi, 24-25 sayfalarında “Ön mühürlü arka açık” başlığıyla Bin Ladin’in evinin çatışmadan sonraki durumu ile ilgili bilgi vermektedir. Haberin detayına inmeden fotoğrafın yanında kırmızı, çarpaz olarak yazılmış “Hürriyet Ölüm Evinde” yazısı dikkatleri çekmektedir. Kırmızı renk, “dikkat” anlamı taşımaktadır. Burada da okuyucuyu Hürriyet Gazetesi’nin o eve gittiği önermesine odaklamakta da başarılı olmaktadır.

Aynı sayfada küçük bir fotoğraf olarak, Time Dergisi’nin ertesi günkü kapak fotoğrafı verilmiştir. Bin Ladin’in portre fotoğrafının üstüne kırmızı ile çarpı (x) işareti yapılmıştır. Fotoğrafta Saddam haberlerinden de hatırlanacağı üzere, Bin Ladin’in de “işinin bitirildiği” mesajı verilmektedir. Gazetenin bu fotoğrafı

yayınlanması, Bin Ladin ile ilgili aktarılan haber göz önünde bulundurulduğunda bir nebze abes kalmaktadır. Fotoğrafın konuyla alakası su götürmezdir. Ancak “Time dergisinin yarınki kapağı” olarak aktarılması alakasız bir durum yaratmaktadır. Gazetenin bu bilgiyi vermesi, aslında onun yayın politikasıyla örtüşmektedir. Fotoğrafın çarpıcılığından yararlanmak istemiş olan gazete, fotoğrafın çarpıcılığının ağırlığından da Time Dergisi’nin kapağı olduğu vurgusuyla kurtulmaktadır. Yani başkalarının düşünceleri ile kendi ideolojisini örtülü olmaya çalışarak aktarmaya devam etmektedir.

Haberin içeriğinde gazetecilerin ön kapıdan sokulmadıkları, arka kapıdan girmelerine izin verildiği bilgisi verilmektedir. Haberde, büyük bir çatışmanın izlerinin görülmediği vurgusu yapılmaktadır. Devamında, gazetecilerin odalara girmelerine izin verilmediğinin bilgisi de verilmektedir. Ancak bu nokta, çatışmanın izlerinin görülmemesinin nedeni olarak ima edilmemektedir. Metinde ima edilen ya izlerin yok edildiği ya da çatışmanın medyaya yansıtıldığı gibi “büyük” olmadığıdır. Yani haberde gizli bir eleştiri söz konusudur.

Haberin devamında Hollywood filmi benzetmesine yine gönderme yapılmaktadır. Operasyonun düzenlendiği eve “komşu” olan bir kişi ile yapılan görüşmede, eve iki kişinin girip çıktığını belirten şahsın, “... Bence Amerikalılar, Afganistan’da öldürdü, sonra buraya gelip Pakistan Devleti’ni zor duruma sokmak için Hollywood filmi çevirdi.” cümlesini kurduğu belirtilmektedir. Gazetenin Hollywood filmi vurgusu, başka bir açıdan tekrar gündeme getirilmiş olmaktadır. Böylece gazetenin iddia ettiği sav tanıklardan yararlanılarak desteklenmiş olmaktadır.

Aynı sayfada, cesedi hiçbir ülkenin istemediğinin bilgisi verilmektedir. Önceki günkü haberde, cesedi kimsenin istemeyeceği düşünüldüğü için denize gömüldüğü belirtilmişken, şimdi Pentagon’dan bir yetkilinin “Hiçbir ülke Bin Ladin’in cesedini kabul etmedi.” şeklinde açıklama yaptığı ifade edilmiştir. Buradaki tutum farklılığı açıklama yapanlardan çok, gazetenin üslubundan kaynaklanıyormuş gibi bir hal içindedir.

Sayfada bir de cesedin denize atıldığı geminin fotoğrafı yayınlanmıştır. Cenazenin denize gömülmesi işlemi de yine sırasıyla, hikayesel bir anlatımla okuyucuya aktarılmıştır.

Haberde, Bin Ladin'in cesedinin fotoğrafı Beyaz Saray tarafından “ürkütücü” ve “tahrik edici” olarak yorumlandığı için basına verilmediği ifade edilmektedir. Ek olarak, ölenin Bin Ladin olduğuna yapılan DNA testi sonucu yüzde 95 emin olunduğu bilgisi verilerek, fotoğrafı göremeyen hedef kitlenin içi bir nebze içi rahatlatılmaya çalışılmaktadır.

5 Mayıs tarihli yayının başlığı “Ladin silahsızdı kızı da odadaydı” şeklinde atılmıştır. Beyaz Saray'ın, Ladin'in silahlı olduğu yönündeki açıklamaların aksinin ortaya çıktığı haberde anlatılmaktadır. Bin Ladin'in 12 yaşındaki kızının “Diri diri yakaladılar sonra öldürdüler.” Şeklindeki açıklamalarının medyada yer alması üzerine “Silahsızsa neden öldürüldü?” şeklindeki tartışmaların ortaya çıktığından bahsedilmiştir.



Fotoğraf 34. Ladin silahsızdı kızı da odadaydı (5 Mayıs 2011: 1)

Gazetenin bu haberinde, şimdiye kadar, Bin Ladin'in öldürülmesine karşı olan olumlu tepkinin dışına çıkıldığı görülmektedir. Haberde, Beyaz Saray'ın operasyona dair yapmış olduğu açıklamaları değiştirmiş olduğu, detaylarıyla anlatılmaktadır ve senaryonun aslında bahsedildiği gibi olmadığı üzerinde durulmaktadır. Bir gün arayla yapılan açıklamalardaki farkları kırmızı zemin üzerine beyaz yazılarla yazılmış maddelerle daha basit ve net şekilde ortaya koyan gazetenin haberi detaylandırmasında kullandığı üsluba bakılarak, haber yorum içermiyormuş gibi gözükse de bu çelişkili açıklamaların yarattığı karışıklıktan dolayı da gazetenin olumsuz bir tutum içinde olduğu hissedilmektedir.

5 Mayıs tarihli yayında, sayfa 30'da " Bin Ladin panayırına döndü" başlığı altında, Bin Ladin'in öldürüldüğü Abbottabad kentinin Bilal mahallesine insanların akın ettiği haberi vardır. Buradaki "panayır" benzetmesi, ilgi çekicidir. Panayır eğlence mekanları olması nedeniyle eğlenceyi, neşeli ortamları çağrıştırmaktadır. Bu benzetme, habere eleştiri katmaktadır. Haberde insanların bu bölgeyi ziyaret etmesinin örtülü olarak eleştirisi yapılmaktadır. Ancak metinde, bu eleştiriye dair bir üslup kullanılmamıştır. Eleştiri tek bir kelime üzerinden okuyucuya hissettirilmektedir. Hatta hissettirilmekten çok, fikir okuyucu farkında olmadan empoze edilmektedir.



Fotoğraf 35. Diri diri yakaladılar sonra öldürdüler (5 Mayıs 2011: 30)

Haberin devamında, o bölgenin halkı ile konuşularak ev ve evde yaşayanlarla ilgili elde edilen bilgilerin anlatımı bulunmaktadır. Bilgiler, yine hikayesel bir anlatımla anlatılmıştır.

Aynı sayfada, gazetenin daha önceki bir haberinde savunduğu tezi kanıtlama amacı güden bir haber de yer almaktadır. Gazete, Usame bin Ladin'in öldürülmesinin Obama'nın seçimlerdeki oyunu arttıracak yönündeki bir düşüncesini, Türkiye'deki Bülent Ecevit örneği üzerinden aktarmıştı. Bu haberde de, Obama'nın başkanlık performansı konusunda halkın beğenisinin arttığı yüzdelerle açıklanmıştır. Rakamsal verilerle metni oluşturmak, haberin inanırlığını arttırmaktadır. Çünkü metne bilimsellik katılmış olmaktadır. Böylece gazetenin savı, okuyucunun gözünde daha güvenilir ve inanılır bir hal almaktadır.

30. sayfada, o güne kadar gazetenin dile getirmemiş olduğu bir mesele görülmektedir. Gazete, Usame bin Ladin'in ölü olarak ele geçirilmesine yönelik eleştirilerin olduğunu, eleştiri sahiplerinin açıklamalarıyla ifade etmektedir. Gazetenin, iki gün önceki yayında takdirle karşıladığı operasyon hakkında, artık eleştirel bir tavra girmiş olması dikkat çekicidir. "Nabza göre şerbet vermek" tabirini akıllara getirmektedir.

Aynı sayfanın sağ köşesinde alt alta yapılan iki haber, gazetenin eleştirel tutumunu desteler niteliktedir. Haberde, Obama'nın Bin Ladin'in ölü fotoğrafını yayınlamayacağını açıklaması yer almaktadır. Haberde, Obama'nın resmin şiddeti körükleyeceği ve propaganda malzemesi olacağı gerekçesiyle yayımlanmayacağını belirttiği aktarılmaktadır. Bu haberin altındaki haberde ise, Reuters Ajansı'nın açıklamalarına başvurulmakta ve baskından sonra çekilen 3 resimde 3 cesedin kanlar içinde yerde yattığı ve "hiçbirinin Bin Ladin'e benzemediğinin" bilgisi verilmektedir. Gazete, kendi kelimeleriyle açıkça dile getirmemiş olsa da, atıflarda bulunarak, Bin Ladin'in ölmüş olması konusuna şüpheli yaklaşıldığını ima etmektedir. Gazete, sahip olduğu fikri, ideyi başkalarının üzerinden aktarma yoluna gitmiştir.

Sayfanın en üstünde “Helikopter düştü ‘hayalet’ görüldü” başlığı yer almaktadır. Manşetin altındaki haberde, operasyon sırasında düşen ve dünyadan sır gibi saklanan uçağın özel tasarlanmış bir uçak olduğu haberi verilmektedir. Radara yakalanmaması için özel planlanmış olan uçağa gazetenin “hayalet” benzetmesinde bulunması ironi içermektedir.



Bu haberin altında yayınlanan haber, Bin Ladin ile ilgili haberlerin artık boyut değiştirmeye başladığının bir kanıtı niteliğindedir. Gazetede yer alan Bin Ladin haberleri artık magazin tadındaki haberlere kaymaya başlamıştır. Pakistan’da düzenlenen operasyon’u izleyen Beyaz Saray’daki yetkililerin yer aldığı fotoğraf karesi, sayfadaki en fazla yer kaplayan haberi oluşturmuştur. Fotoğrafta Dış İşleri Bakanı Hillary Clinton’un eliyle ağzını kapamış olması, haberin içeriğini oluşturmaktadır.

“ABD askerlerinin Japonların elindeki Iwo Jima Adası’na bayrak dikerken gösteren ve 2’nci Dünya Savaşı’nın sembolü olan ünlü fotoğrafın günümüzdeki eşdeğeri geçen pazar gecesi Beyaz Saray’da çekildi. ABD on yıldır aradığı en azılı düşmanı Usame Bin Ladin’in yok edilişini naklen izleyen başkan ve ekibinin görüntüsü şimdiden tarihe geçti. Herkes bu tarihi fotoğrafta yer almanın gururunu yaşarken Dışışleri Başkanı Hillary Clinton tepkili. Çünkü Clinton fotoğrafta bir “acı ve keder” ifadesini akıllara getirecek şekilde ağzını kapatırken görülüyor.” (06.05.2011)

Yukarıdaki paragrafta, gazetenin kullanmış olduğu dil ve üslubun çarpıcılığı dikkat çekicidir. Gazete, Bin Ladin’in ldrlşn 2. Dünya Savaşı’nın önemiyle aynı kefeye koyan bir üslup kullanmıştır. Kullanılan kelimeler de var olan duruma gazetenin bakış açısından anlam ve önem arz etmektedir. ABD’nin “en azılı” düşmanı olma sıfatı Bin Ladin’e verilmiştir. Ancak bundan yaklaşık 10 sene önce, Saddam ABD’nin “en azılı düşmanı” olma sıfatına adaydı. Paragrafta diğer dikkat çeken husus, fotoğrafta yer alan kişilerin “gurur”lu olarak tabir edilmesidir. Hillary Clinton’un duruşuna “acı ve keder” içeren bir anlam yüklenmesi ise o ana dair bir yorum olma özelliği göstermektedir.

Haberin devamında da Hillary Clinton’un bu fotoğraftaki duruşunu desteklemeyen şekilde Ladin’in ldrlşne dair olumlayıcı ve sert olan fikirlerini açıklamasından bahsedilmektedir. Duruşunun alerjisinden kaynaklanan öksürüğünü kesme amacı taşıdığını ileri sürmektedir.

Yine aynı haber ölçeğinde, Obama'nın, El Kaide liderinin öldürülüşünün 3. gününde İkiz Kuleler'in bulunduğu meydanı ziyaret etmesi de bir zafer ve anma göstergesi olarak gazete tarafından resmedilmiştir.

7 Mayıs'ta 34. sayfada sarı renkle yazılmış olan "Trenle 11 Eylül" başlığı görülmektedir. Haberde, operasyonda Bin Ladin'in evinde ele geçirilen belge ve bilgisayarlardaki bilgilerin açıklanmaya başladığı ifade edilmekte ve Bin Ladin'in 11 Eylül'de su şebekeleri, havaalanları, barajları ve trenleri hedef alan saldırılar planladığının bilgisi verilmektedir. Aynı başlığın altında verilen iki haber daha vardır ki bunlar oldukça çarpıcıdır. "Cuma namazı protesto günü oldu" alt başlıklı haberde, Endonezya, Pakistan, Türkiye gibi birçok ülkede Ladin'in öldürülmesinin protesto edildiğinin ve Cuma namazının ardından Bin Ladin'in cenaze namazı kılındığının haberi verilmektedir. Türkiye'de Kayseri'nin protesto ettiği haberi verilirken, Kayserililerin söylemiş olduğu "kallesçe şehit edildiği" sözü ise Bin Ladin'in ölümüne dair gazetenin yansıtmış olduğu Türkiye'nin olumlu tutumunun aksi bir tutum gözler önüne serilmektedir. Bu tarihe kadar, gazetede yer alan haberlerin işlenişi nedeniyle, Türkiye'nin bu ölümüne olumlu yaklaştığı okuyucuya hissettirilmişken, bu haberle karşılaşan okur, Türkiye'deki olumsuz bir tutumla yüz yüze geldiği için şaşırılmaktadır.



Fotoğraf 37. Trenle 11 Eylül (7 Mayıs 2011: 34)

Aynı haberin kırmızı puntolarla yazılmış “Amerikalıların mutluluğu ızdıraba dönecek” adlı alt başlığında ise, El Kaide’nin internet sitesinden dün, yani 6 Mayıs’ta nin Ladin’in öldüğünün bizzat duyurmasının ve ABD’ye ve yandaşlarına yönelik tehditler savurmasının haberi verilmektedir.

Aynı sayfada sarı puntolarla “Obama’dan Kurt Adamlara Savaş Nişanı” yazılmış olan başlığın altında Seal Komandoları ile Obama’nın toplantı yaptığının ve onlara bu “tarihi” başarılarından dolayı “Başkanlık Birlik Savaş Nişanı” verdiğinin haberi yer almaktadır. Haberde, Obama’nın komandolara “Kurt Adamlar”, “Spartalılar” diye hitap edişinin altı çizilmektedir. Komandoların savaşçı, sert, yırtıcı olduklarına dair bir izlenim oluşmasına neden olan bu hitapların haberde üzerinde durulması, okuyucu zihninde komandolara dair fikirlerin şekillenmesine neden olmaktadır.

Yine 34. sayfada kırmızı puntolarla yazılmış olan Ladin 2012’de ortaya çıkacak” haberi, bu çalışmanın içeriğiyle birebir örtüşmektedir. “Komplo teorileri” etiketiyle verilen haberde Ladin’e dair çeşitli senaryolar oluşturulmaktadır. Bu senaryolara inananların Ladin hakkındaki gerçekliği “o” olmaktadır. Bu farklı senaryoların, gazetenin kullandığı ifadeyle de “komplo teorilerinin” oluşmasındaki neden ise, kitlelerin Ladin’in ölümünü net bir şekilde görmemesinden kaynaklanmaktadır.

Bu teoriler, akıllara Baudrillard’ın “Körfez Savaşı Hiç Yapılmadı” makalesini akıllara getirmektedir. Bin Ladin’in “gerçekten” var olup olmadığı ya da adı geçen operasyonda öldürölüp öldürölmediğı konuları gibi hususlar göz önünde bulundurulduğunda, Usame bin Ladin gerçekliğinin simölasyona uğratılmış olduğı görölmektedir. Çünkü Ladin’e ait tek bir gerçeklik yoktur. Onun gerçekliği bulunulan ana göre yeniden üretilmektedir. Usame bin Ladin’in ABD’nin kurgulamış olduğı ve aslında hiç yaşamamış olan bir karakter olduğı düşünceleri buna inananların “gerçekliklerini” oluşturmaktadır. Aynı zamanda Ladin’in daha önce öldürölmiş olduğı ya da hala öldürölmemiş olduğı teorisi de Ladin’in başka bir “gerçekliğini” ortaya koymaktadır. Yani Körfez Savaşı’nın medyada yer alan kısmını

göz önünde bulundurarak “Körfez Savaşı aslında hiç yapılmadı” diyen Baudrillard’ın dili ile ifade edilecek olursa; bu “komplo teorilerine” göre “Usame bin Ladin aslında hiç yaşamadı.” ya da “Usame bin Ladin aslında hiç öldürülmedi.” denilebilmektedir. Kısacası Usame bin Ladin’in gerçekliği Baudrillard’ın teorisiyle ifade edilecek olursa, simülasyona uğratılmış bir gerçekliktir.

8 Mayıs tarihli yayında, sayfa 34’te en üstte kırmızı puntolarla yazılı olan “İyi İş Çıkardınız” başlığı dikkatleri çekmektedir. Kırmızı en dikkat çeken “çarpıcı” bir renktir. Başlığın kırmızı ile yazılmış olması tesadüf değildir. Haberin içeriğinde, gazetenin deyiimiyle “çelişkilerle dolu” olan operasyon hakkında konuşmak üzere Obama’nın Navy Seal Komandolarıyla olan görüşmesi hakkında bilgi verilmektedir. Ancak haberde gazetenin tarafsız olmaya çalışan üslubunun dışına çıktığı görülmektedir.



Fotoğraf 38. İyi iş çıkardınız (8 Mayıs 2011: 34)

Komandolarla yapılan gizli görüşmenin ardından Obama’nın bir hangarda 2 bin 300 askerle bir araya geldiğinden bahsedilmektedir:

“Dışarısı sıcaktı. Hangarın içinde toplanan 2 bin 300 askerin kalabalığıyla içerisi daha da sıcak. Ama ABD Başkanı Obama’nın bu sözlerinden sonra, Kentucky’nin Tennessee sınırında Amerika’nın en büyük askeri üstlerinden Fort Campbell’deki atmosfer kimsenin sığağa aldırmayacağı kadar duygusaldı. Obama,

hem Bin Ladin operasyonunun Amerika için ne ifade ettiğini anlattı. Hem de Afganistan'dan dönen salondaki askerlere şükranlarını sundu.” (08.05.2011: 34)

Gazete, oldukça duygu yüklü bir üslupla görüşmedeki havayı betimlemekten geri durmamıştır.

Aynı sayfanın orta kısımlarında “Ladin’in gözdesi Emel anlattı” başlıklı yazının altında, operasyon sırasında Bin Ladin’in yanında bulunan ve ilk verilen haberlerde operasyon sırasında öldüğü savunulan Ladin’in en genç eşi Emel’in, 10 yıl süren kaçak hayatlarına dair yaptığı açıklamalar aktarılmaktadır.



Fotoğraf 39. Ladin'in gözdesi Emel anlattı (8 Mayıs 2011: 34)

Haberin devamında, çok kanlı olduğu için basına verilmeme kararı alınan Ladin'in cesedinin fotoğraflarının yerine, kanıt olarak Ladin'in operasyonun gerçekleştirildiği evde çekilmiş olduğu öne sürülen 5 videosunun basına dağıtıldığını duyuran haberde, videolardan alınmış fotoğraf karelerine dair gazetenin yorumu dikkat çekmektedir.

“Bin Ladin propaganda videolarında oldukça dinç görülürken, kendi haberini izlediği videoda bambaşka bir görüntü veriyor. Sırtına kalın bir kahverengi battaniye, başında yeşil bir takke ve elinde uzaktan kumanda ile koltukta oturan Bin Ladin'in sakalının tamamıyla ağardığı, böbrek hastalığı nedeniyle teninin renginin solduğu dikkat çekiyor. Pentagon'dan yapılan açıklamada görüntülerin bin Ladin'in El Kaide'yi saklandığı yerden yürütmeyi sürdürdüğünün kanıtı olduğunu ileri sürüldü.” (08.05. 2011: 34)

Yukarıdaki yazıda, gazete propaganda videolarında Ladin'in “liderlik” sıfatını yürütmek için kasıtlı olarak dinç görüldüğünü ima etmektedir. Haberin sonunda Pentagon'un, bu videoları Ladin'in El Kaide'yi yönettiğinin kanıtı olarak sunduğunun bilgisinin verilmesi bilgisi ile birleştirildiğinde, gazetenin bu açıklaması, gazetenin kendi ideolojisinin ne olduğunu açığa çıkarmaktadır. Gazete de Usame bin Ladin'in El Kaide'yi evinden yönetmiş olduğuna inandığını bu ima sayesinde hedef kitesine hissettirmiş olmaktadır.

9 Mayıs tarihli yayında 18. Sayfada aşağıda verilen haberde, Ladin'in içinde yaşadığı evin “ilkelliğinden”, “sıradanlığından” bahsedilmekte ve Ladin'in bu basit evden dünyanın en büyük terör örgütlerinden birini yönettiği, sade, ancak yoğun içeren cümlelerle anlatılmaktadır. Eve dair olan cümlelerde, yazarın evi “küçümser” bir tavırla anlattığı görülmektedir. Ele geçirilen videolarda bin Ladin'in halinin pek de lider ruhuna yaraşır şekilde olmadığı imasında bulunulan haberde, propaganda videolarında bakımlı ve dinç görünümüne dikkat çekilmektedir. Ladin'in “gerçekte” bu kadar dinç olamadığı vurgusu gizil olarak yapılmaktadır.



Fotoğraf 40. ‘Şifre’ diye sesi kesildi (9 Mayıs 2011: 18)

10 Mayıs tarihli yayında magazin tadındaki haberlerin devamı niteliğinde sayılabilecek bir haber görülmektedir. Haberde, Ladin'in yakalandığı evde Hindistan ve Pakistan'da çokça rağbet gören afrodizyak etkisi yaratan ve mide rahatsızlıklarına iyi geldiği söylenen doğal bir şurup çıktığının haberi verilmektedir.

Bu haberin altında, devamı niteliğinde “Pentagon videosu sahte mi?” başlıklı, yayınlanan videoların gerçekliğini sorgulayan bir haber görülmektedir. Bu iki haber önem sırası olarak değerlendirilecek olursa, ikinci haberin üstte, afrodizyak haberinin ise alta verilmesi daha uygundur. Ancak gazete, magazin değeri daha yüksek olan haberi önce vererek dikkatleri bu yönde çekmeyi başarmıştır.



Fotoğraf 41. Dolaptan doğal afrodisyak çıktı (10 Mayıs 2011)

11 Mayıs tarihli yayında sayfa 22’de Usume bin Ladin’i ihbar edene verilecek olan 50 milyon \$’ın ABD hükümeti tarafından geri çekildiği, bu paranın 11 Eylül saldırılarında öldürülenlerin yakınlarına verileceği haberi yer almıştır. Haberde paranın geri çekilme nedeni olarak kimsenin “tam” bir ihbarda bulunamamış olması gerekçe gösterilmiştir. Yine aynı haberde, El Kaide’nin ABD halkına yönelik olarak savurduğu tehditler aktarılmıştır. Haberde, El Kaide’nin, ABD’nin “büyük bir hata” yaptığını, “büyük bir günah işlediğini” söylediği belirtilmektedir. Böylece “terör” korkusunun pekiştirilmesi sağlanmış olmaktadır.

22. sayfada ilginç bir haber okuyucuya aktarılmıştır. Dünyaca ünlü Türk sanatçısı Gürbüz Doğan Ekşioğlu’nun yaptığı Usume Bin Ladin karikatürünü silgiyle silmesiyle ABD basınında yer almasının haberi ilginç derecede vurgulu bir dille sayfada yerini almıştı



Fotoğraf 42. 50 milyon \$ ödül kasada kaldı (11 Mayıs 2011: 22)

4.2.2.1.1. Hürriyet Gazetesi'nde Yer Alan Usame bin Ladin'in Ölüm Haberlerinin Genel Değerlendirilmesi

Hürriyet Gazetesi'nde El Kaide örgütünün lideri Usame bin Ladin'in öldürülmesi ile ilgili yayınlanan haberlerin incelenmesi için yaklaşık olarak 1 haftalık bir zaman dilimi ele alınmıştır. 3 Mayıs 2011- 11 Mayıs 2011 tarihleri arasında Bin Ladin ile ilgili olan haberler incelemenin konusunu oluşturmuştur.

Haberler sayfalarda birbirleriyle iç içe verildiği için ayrı ayrı sayılmaya kalkıldığında kesin bir sonuç elde edilememektedir. Haberlerin sayfa içindeki konumlandırılışı buna müsaade etmemektedir. Yine de gazetede konuyla ilgili yer alan haberler sayılmaya çalışılacak olursa, 3 Mayıs'ta 18 haber, 4 Mayıs'ta 21 haber, 5 Mayıs'ta 9 haber, 6 Mayıs'ta 5 haber, 7 Mayıs'ta 3 haber, 8 Mayıs'ta 4 haber, 9 Mayıs'ta 1 haber, 10 ve 11 Mayıs'ta da 2'şer haber olmak üzere toplam 65 haberin yer aldığı görülmektedir.

Ancak haberlerin bazıları iç içe geçmiş durumda olduğu için haberlerin kesin sayısı konusunda bir karışıklık bulunmaktadır. Örneğin 4 Mayıs'ta 1 sayfada toplam 14 farklı konu alt başlıklar şeklinde verilmiştir. Çalışmada bunlar farklı haberler olarak sayılmıştır. 9 Mayıs tarihinde sayfa 18'de verilen 1 haber olarak konumlandırılmış haberin altında 3 farklı haber alt başlık şeklinde incelenmiştir.

Ancak bu haber tek bir haber olarak sayılmıştır. Çünkü sayfa düzeni, haberlerin yazılışı, puntolar arasındaki uyumluluk bu haberi tek bir haber olarak saymayı mümkün kılmaktadır. 4 Mayıs'taki haberde başlıklar arasındaki renk uyumsuzluğu, puntolardaki farklılık, sayfa düzeni haberleri ayrı ayrı kabul etmeye elverişli niteliktedir. Ayrıca 5 Mayıs tarihli yayında ana sayfada yer alan 2 haberin manşetleriyle birlikte birebir aynılarının arkada verilmiş olması karışıklığa sebep olmaktadır. Çünkü diğer haberlerde, ana sayfadaki konular farklı başlıklarda ve içeriklerinde farklı bilgilerle ilerleyen sayfalarda verildiği için farklı haber olarak verilmesine neden olmaktadır. Ancak burada, başlıklar da içerik de birebir aynıdır. Yine de genel tutuma aykırı düşmemesi adına ana sayfadaki bu haberler de ayrı haber olarak sayılmıştır.

Gazetede belirlenen tarihler arasında konuyla alakalı olarak çok fazla köşe yazısının görülmemesi dikkat çekicidir. 3 Mayıs'ta 3, 4 Mayıs'ta 1 ve 8 Mayıs'ta 1 olmak üzere toplam 5 köşe yazısı görülmektedir. Diğer tarihlerde ise başka köşe yazısı yer almamıştır.

Çalışmanın buraya kadarki seyri göz önünde bulundurulduğunda, Hürriyet Gazetesi'nde en fazla Bin Ladin'in ölümü ile ilgili haberlerin yer aldığı görülmektedir. Hürriyet Gazetesi'ndeki Bin Ladin'in ölümü ile bağlantılı haberler, Cumhuriyet ve Hürriyet Gazetelerinde yer alan Saddam'ın ölümü ile ilgili olan haberlerin sayısını açık arayla geçmiştir. Konuya ayrılan sayfa sayısının neredeyse aynı olmasına rağmen, haberler kısa kısa olacak şekilde sayıları oldukça fazladır.

Hürriyet Gazetesi Bin Ladin'in ölümüne karşı genel olarak olumlu bir yaklaşım içine girmiştir. Bu duruma ABD gözünden baktığı açık bir şekilde hissedilmektedir. Ancak ilerleyen tarihlerde, ABD'nin yaptığı çelişkili açıklamalar nedeniyle bu tutumunun biraz değiştiği görülmektedir. Haberlerin işlenişinde eleştirelilik ortaya çıkmaya başlamıştır.

4.2.2.1.2. Teun A. van Dijk’ın Söylem Çözümlemesi Yöntemine Göre Hürriyet Gazetesi’nde Yayınlanan Usame bin Ladin’in Ölüm Haberlerinin Değerlendirilmesi

Hürriyet Gazetesi haberleri ana başlığın altında birçok alt başlık kullanarak oluşturma yoluna gitmiştir. Çalışma konusu içinde değerlendirilen gazetelerin içinde Hürriyet Gazetesi’nin Usame bin Ladin ile ilgili haberleri en çok alt başlık kullanılan haberlerdir.

Başlıklarda enformasyon eksiltilimine rastlanmaktadır. Enformasyon eksiltilimi, habere olan merakı uyandırmak için kullanılan bir yöntemdir. Gazetenin Saddam Huseyin ile ilgili yayınladığı haberlerin yanında daha az enformasyon eksiltilimine başvurduğu görülmüştür. Yani bilgi eksiltilimi uygulanmış olan başlıklar, sayfadaki fotoğraflarla bütün olarak düşünüldüğünde konunun özünü okuyucuya hissettirebilecek niteliktedir.

Gazete, olayın özünü haberin girişinde verme yoluna gitmiştir. Gerçekleşen olayın özünü girişte vurgulayarak olayı anlatma yoluna devam etmiştir. Böylece girişte vurgulanan bilgi ya da düşünceye haber değeri atfedilmiş olmaktadır.

Gazete, haberleri aktarırken yer yer tanıklardan yararlanmıştır. Ancak Cumhuriyet Gazetesi’ne nazaran çok daha az şekilde tanıklardan yararlanıldığı görülmektedir. Haberlerin cümle yapılarına bakıldığında pasif yapıda yüklemelerin kullanılmasına rağmen, cümlelerin daha çok aktif yapıda oluşturulduğu görülmektedir. Böylece eylemi gerçekleştiren daha net bir şekilde ortaya konmuş olmaktadır.

Hürriyet Gazetesi’ndeki haberlerde Ladin’in tanımlandığı görülmektedir. Örneğin gazetenin Ladin’den bahsederken “11 Eylül saldırılarının mimarı”, “2005’te de İstanbul’u kana bulayan El Kaide Lideri”, “ABD’nin en azılı düşmanı” ifadelerini

kullandığına şahit olunmaktadır. Böylece gazete bin Ladin’e dair ideolojik üretimini tanımlamadan yararlanarak gerçekleştirmiş olmaktadır.

Haberlerde kullanılan fotoğraflar genellikle kurgusal ve hikayesel tarzda oluşturularak haberlere daha çok anlam katacak, tüketicide daha çok ilgi uyandıracak hale getirilmiştir. Örneğin Bin Ladin’in yaşadığı bölgenin haritasının verilmesi, operasyon anını betimlemek amacıyla komandoların ve helikopterlerin resmedilmesi, olayların film edilmesi ve kurgusallaştırmasına örnek oluşturan kareler olarak haberlerde görülmektedir.

4.2.2.2. Cumhuriyet Gazetesi’nde Usame bin Ladin’in Ölümü

3 Mayıs 2011 tarihli Cumhuriyet Gazetesi, ana sayfada Bin Ladin ile ilgili haberleri, kırmızı zemin üzerine beyaz yazılarla yayınlayarak, bir bakıma okuyucunun zihninde “Bin Ladin alarmı” vermiş olmuştur. “ABD yarattığı canavarı yok etti” manşetiyle verilen haberde, gazetenin solcu kimliğinin izleri görülmektedir. Gazetenin ABD’ye karşı olan istikrarlı tutumu da bunu destekler niteliktedir. Bin Ladin için “canavar” benzetmesinde bulunulması da Ladin’e karşı bakış açısını ortaya koyuşunu tereddütsüzce gösterdiğini ifade etmektedir.



Fotoğraf 43. ABD yarattığı canavarı yok etti (3 Mayıs 2011: 1)

Haber niteliğindeki yazıların ilkinde El Kaide'nin İstanbul'da düzenlemiş olduğu saldırılar nesnel olmaya çalışılan bir dille okuyucuya hatırlatılmaktadır. Haberin içeriğinde olaylar, her ne kadar objektif olarak anlatılmaya çalışılsa da başlıkta kullanılan "İstanbul'u kan gölüne çevirmişti" cümlesi Bin Ladin'e karşı olan kini ortaya koyar niteliktedir. Ayrıca bu başlıkta, Bin Ladin'in azılı bir katil olduğu vurgusu da hissedilmektedir.

Bu haberin altındaki haberde ise Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti'nin bu ölüme karşı olan düşünceleri aktarılmıştır. Haberin içeriğinde devlet adamlarının verdiği demeçler göz önünde bulundurulduğunda, bu ölümün diğer “teröristlere” karşı bir “gözdağı” niteliği taşıması gerektiği vurgusunun yapıldığı görülmektedir. TBMM Başkanı Mehmet Ali Şahin'in Bin Ladin'in öldürülmesiyle ilgili yaptığı ve o dönemin gündemine oturan ve hakkında çeşitli köşe yazılarının da yazıldığı “Su testisi su yolunda kırılır” sözü haberin alt başlığını oluşturmuştur. Böylece gazete, gündemi detayda da takip ederek okuyucunun dikkatini habere daha da çok çekebilmeyi başarmıştır.

Sayfanın en altında ve ortalanmış olarak bulunan haberde ise “Şehit mertebesine çıkardınız” başlığı görülmektedir. Bu başlığı görür görmez, henüz haberin içeriği okunmasa bile, Saddam ile ilgili haberlerden de yapılan bir çıkarımla, haberde Bin Ladin'in öldürülmesinin onun bazı kesimlerce “şehit” olarak kabul edilmesine neden olabileceğine yönelik eleştirinin yapıldığı tahmin edilmektedir.

Sayfanın sağ köşesinde boydan boy bir sütun halinde, El Kaide'nin Dünya'da yapmış olduğu saldırılar okuyucuya hatırlatılarak, Bin Ladin'in bir “terörist” olduğu fikri hedef kitleye hatırlatılmış ve pekiştirilmiştir.

Aynı tarihli yayının 13. sayfası da tam sayfa olarak konuya ayrılmıştır. Sayfanın büyük çoğunluğunu kaplayan haberin manşeti, haberin sayfada kaplamış olduğu yerden daha dikkat çekicidir. “Obama: Kafamıza koyduğumuzu yaparız” şeklinde oluşturulan manşette, bir tehdit ve zafer edası sezilmektedir. Haberin içeriğinde bunun uzun süreli çabaların sonucunda elde edilen bir zafer olduğu Obama'nın sözleri üzerinden ifade edilmektedir.

kullandığı dilin yapısına bakıldığında cenazenin İslami şartlara dikkat edilerek gömüldüğü meselesine pek de inancının olmadığı görülmektedir. “Cesetle ilgili İslami gerekliliklerin dikkate alındığı da savunuldu.” cümlesindeki “savunuldu” yüklemi bu kanının oluşmasına neden olmaktadır. İslami geleneklere uyulup uyulmadığının bir muamma olduğu ima edilmektedir. Ayrıca cenazenin teşhisi konusunda bilgi verirken kullanılan yüklemeler sırasıyla “bildirildi”, “teşhis etti”, “belirtti” dir. Bunlar göz önünde bulundurulduğunda da gazetenin öldürülenin Bin Ladin olduğuna inandığı görülmektedir. Çünkü yüklemelerden de anlaşılacağı üzere, bu cümlelerde sorgulayıcı bir dil kullanılmamıştır.

Aynı sayfadaki başka bir haberde, El Kaide’nin intikam eylemleri düzenleyebileceğinin haberi, gazetenin yayın politikasına uygun düşecek şekilde, başkalarının sözleri aktararak duyurulmuştur. Aynı şekilde, gazete, Bin Ladin’in öldürülmesinin onun “şehit” olarak algılanmasına neden olacağı düşüncesini kanıtlamak istercesine atıflarda bulunmuştur. Gazete ideolojisini, haberlerinde yorum dilini açıkça kullanmak yerine, atıflarda bulunarak, başkalarının sözleri üzerinden oluşturmaktadır.



Fotoğraf 46. İntikam eylemi bekleniyor (3 Mayıs 2011: 13)

Sayfanın sonundaki “Kuryesi, Bin Ladin’in sonu oldu” başlıklı haberde, Bin Ladin’in öldürüldüğü ev ile ilgili, operasyon öncesi ve operasyonla ilgili bilgilerin derli toplu olacak şekilde tek bir haber olarak verildiği görülmektedir. Hürriyet Gazetesi tüm bu bilgileri ayrı ayrı başlıklarla, ayrı haber olarak duyurmayı tercih ederken, Cumhuriyet’in tek bir haber olarak vermesi ve konulardan kısa kısa bahsetmesi iki gazete arasındaki farkı ortaya koymaktadır.

Kuryesi, Bin Ladin’in sonu oldu

Dış Haberler Servisi - “Dünyanın en çok aranan adamı” Usame bin Ladin’in 10 yıllık kaçak layatı önceki gece sona eren gözle El Kaide liderinin öldürülmesiyle neticelenen ABD güçlerinin Pakistan topraklarındaki operasyonuna çevrildi.

Yıllardır Afganistan-Pakistan sınırı arasında dağlarda ya da gizli tünellerde yaşadığı, çoktan öldüğü gibi hakkında birçok farklı senaryonun bulunduğu Bin Ladin’in yerinin çok güvendiği bir kuryenin uzun süre izlenmesi sonucu ortaya çıktığı öne sürüldü. ABD istihbaratının bazı El Kaide üyelerini sorgulaması sonucu elde ettiği bilgilerle yaklaşık 4 yıldır bu kuryeyi takip ettiği, geçen ağustosta Pakistan’da yüksek korunaklı büyük bir eve sık sık girip çıktığını tespit ettiği savunuldu. Kuşku uyandıran ise evin uzun duvarlar, tel örgüler ve kamerayla çevrili olması ayrıca evde internet ve telefon bağlantısının bulunmaması oldu.

Amenkan medyasında yer alan haberlere göre, ABD’li yetkililer, yönetimin geçen şubat ayında Pakistan’daki bu binada önemli birinin saklandığı yönünde ikna olduğunu söyledi.

ABD istihbaratının bazı El Kaide üyelerini sorgulamalarında edindikleri izlenim ise kuryenin ve kardeşinin Bin Ladin’e yakın isimler oldukları, hatta onunla aynı evi paylaşabileceği oldu. Bunun ardından mart ayından itibaren bir dizi ulusal güvenlik toplantısının yapıldığını belirten yetkililer, ABD Başkanı Obama’nın 29 Nisan’da operasyonun yapılması yönünde nihai kararını verdiğini kaydetti. Bu tarihin tam da tüm dünyanın dikkatini çevirdiği İngiltere’deki Kraliyet ABD’li yetkililere dayandırılan haberlere göre, Pakistan saatinde gece yarısından sonra bir saldırı yapılan operasyonun hedefi başkent Islamabad’ın yaklaşık 100 km. kuzeyinde



Operasyon sonrasında evden yükselen dumanların görüntüsü yayımlandı. (Fotoğraf: AP)

de Abbottabad’ın dış kesimlerinde bulunan sıkı korunan 3 katlı büyük bir evdi. İşin ilginç ise kimi kaynağa göre, Bin Ladin’in adeta kamargahı olarak kullandığı evin yaklaşık 250 metre ilerisinde elit birliğin eğitim gördüğü Pakistan Askeri Akademisi yer alıyor. Pakistan Genelkurmay Başkanı’nın törenlere katılmak için ara ara akademiyi ziyaret ettiği ve bu çerçevede bölgede daimi bir yüksek güvenliğinin olduğu savunulurken ayrıca emekli askerlerin ikamet için seçtiği alan olduğu yönündeki yorumlar dikkat çekiyor.

Oğlu ve eşi de öldürüldü

ABD güçlerinden oluşan bir ekibin saldırısına evdekilerin direndiği, çatışma yaşandığı kay-

dedildi. 40 dakika süren çatışma sonucunda ABD güçlerinin Bin Ladin’i başından vurarak öldürdüğü belirtildi. Obama’nın Terörle Mücadeleden Sorumlu Başdanışmanı John Brennan ise ölenlerden birinin Bin Ladin’in oğlu olduğunu, diğer çocukları ve eşlerinin de Pakistan güçleri tarafından tutuklandığını söyledi. Bin Ladin’in çatışma sırasında eşlerinden birini de kalkan olarak kullandığı bildirildi. Çatışmada yakın yardımcıları olduğu sanılan 2 erkeğin de öldüğü, 2 kadının ise yaralandığı ifade edildi.

CNN’nin haberine göre operasyonu 24 kişilik ekip gerçekleştirdi ancak kimi kaynaklar da ekibin 5 helikopterle getirilen 40 kişilik tim olduğunu savundu. ABD’li bir yetkili operasyonda bir helikopterin teknik anaza yaşandığını, ABD güçlerinin güvenlik gereğiyle bunu yok ettiği savundu. Kimi kaynaklar ise helikopterin ateşe hedef olduğunu duyurdu. BBC’nin haberinde evde kadın ve çocukların da yaşadığı kaydedildi. AP, Bin Ladin’in şimdiye kadar nasıl yakalanmadığı ve ne kadar süredir orada bulunduğu sorularını gündeme getireceğine dikkat çekti.

Fotoğraf 47. Kuryesi, Bin Ladin’in sonu oldu (3 Mayıs 2011: 13)

4 Mayıs tarihli yayının 11. sayfası da yine tamamen Bin Ladin’in öldürülüşü ile ilgili haberlere ayrılmıştır. Sayfanın en üstünde ortalanmış olan dev fotoğrafın üzerinde, duvar yazısını anımsatacak şekilde “Canlı izlemişler” şeklinde bir yazı bulunmaktadır. Yazının bu şekilde olması habere ve fotoğrafa dair daha bir merak uyandırmaktadır.

Haberde, operasyonun Beyaz Saray’da canlı olarak izlendiğinden kısaca bahsedilmektedir. Devamında, bu operasyonda elde edilen başarının Obama’nın seçimlerdeki başarısını etkilemeyeceği yine başkalarının düşünceleri üzerinden ifade edilmektedir. Bu haberdeki söz konusu “başkaları” siyasi yorumculardır.

Obama ve ekibinin Bin Ladin'in öldürüldüğü operasyonu Beyaz Saray'daki "Durum Odası"nda canlı izledikleri açıklandı. Obama'nın operasyonun bir noktasında "Onu yakaladık" diye bağırıldığı belirtiliyor. Bir dizi liderden Bin Ladin'in öldürülmesiyle ilgili kulama ve destek telefonları alan Obama Cumhuriyetçilerin de övgülerini kazandı. Siyasi yorumcular bu operasyondan sonra Obama'nın 2012 seçimlerinde zaferi garantiye aldığı görüşüne mesafeli yaklaşıyor. Obama'nın bu başarısının kısa bir süre sonra unutulacağı ve ABD halkının ekonomik sorunlara yoğunlaşacağı şeklinde yorumlar var. Kimi uzmanlar ise Bin Ladin'in öldürülmesinin cihat hareketi üzerinde herhangi bir etkisinin olmayacağını savunuyor.

(Oturanlar ABD Başkanı Obama ve Başkan Yardımcısı Joe Biden, Ortak Özel Operasyonlar Komutanı Tuğgeneral Marshall B. Webb, Ulusal Güvenlik Danışmanı Yardımcısı Denis McDonough, ABD Dışişleri Bakanı Hillary Clinton ve ABD Savunma Bakanı Robert Gates. Ayakta duranlar: Genelkurmay Başkanı Amiral Mike Mullen, Ulusal Güvenlik Danışmanı Tom Donilon, Beyaz Saray Genel Sekreteri Bill Daley, Biden'in Ulusal Güvenlik Danışmanı Tony Blinken, Obama'nın İç Güvenlik ve Terörle Mücadeleden sorumlu danışmanı John Brennan ve Ulusal İstihbarat Direktörü James Clapper.)



Fotoğraf 48. Canlı izlemişler (4 Mayıs 2011: 11)

Bu haberin altındaki diğer haber ise "Geronimo nasıl öldürüldü?" başlıklı haberdır. Haberin içeriğinde, yine Hürriyet Gazetesi'nde farklı haberler olarak yer alan haberlerin toplanmış ve bütün olmuş hali görülmektedir. Haberde, Beyaz Saraylı yetkililerden çelişkili haberler verilmeye başlandığı söylenmektedir. Gazetenin deyimiyle operasyonla ilgili ilk "öykü"ye göre Bin Ladin silahlıydı ve "eşini kalkan olarak kullandı". İkinci "öykü"ye göre ise Bin Ladin'in silahı yoktu ve "eşini kalkan olarak" kullanmadı. İlk senaryoya göre, Bin Ladin'in eşi ve oğlu da operasyon sırasında öldürülmüştü. Ancak değişen senaryoda ölenler eşi ve oğlu değildi.

Burada gazetenin üslubunda bir nokta çok fazla dikkat çekmektedir. Gazete, Bin Ladin'in "eşini kalkan olarak kullandığı" söylenmektedir. Aynı haberi Hürriyet Gazetesi, Bin Ladin'in eşi Bin Ladin'e "siper oldu" şeklinde vermişti. Görüldüğü gibi aynı haberi, iki farklı ideolojiye sahip iki gazete farklı üsluplarla farklı anlama gelecek şekilde aktarmıştır. Birincisinde Bin Ladin kadınların arkasına sığınan bir "korkak" gibi, "kalkan" olarak kullanılan kadın da bir "kurban"mışçasına tasvir edilirken, ikincisinde kadın eşini koruyan "cesur" bir karakter olarak tasvir edilmektedir.

Yine aynı haberin içeriğinde Bin Ladin'in operasyondaki kod adının "Geronimo" olduğu ve ayrıca "Geronimo'nun" kim olduğu kısaca objektif bir dille anlatılmaktadır. Ek olarak, SEAL komandolarının operasyona nasıl başladıkları ve operasyonun nasıl geliştiği de nesnel olmaya çalışılan bir dille anlatılmaktadır.

Geronimo nasıl öldürüldü?

Beyaz Saray'dan gelen ilk öykü değişikliğe uğradı: Bin Ladin'in kadınları kalkan olarak kullandığı haberinin doğru olmadığı belirtildi. ABD'li bir yetkiliye göre çatışma sırasında Bin Ladin'in silahı da yoktu

ELÇİN POYRAZLAR

WASHINGTON - ABD yönetiminin El Kaide lideri Usame bin Ladin'in öldürüldüğü operasyonun ayrıntılarıyla ilgili çelişkili açıklamalar geliyor. Operasyondaki kod adı "Geronimo" olan Bin Ladin'in silahı olmadığı ve eşini kalkan olarak kullanmadığı belirtildi. ABD Başkanı Barack Obama'nın İç Güvenlik ve Terorizme Mücadeleden Sorumlu Başdanışmanı John Brennan'ın Bin Ladin'in silahı olduğu ve çatışmaya katıldığı yönündeki sözlerinin ardından gazetecilere bilgilendirme toplantısı yapan başka bir Beyaz Saray yetkilisi El Kaide liderinin çatışma sırasında silahının olmadığını söyledi. Bin Ladin'in teslim olmadığını ifade eden başka bir yetkili ise "Özete tim odaya girdi, dirençle karşılaştı ve gerekeni yaptı" diye konuştu.

Brennan ise açıklamasında bu operasyonun yalnızca "öldürme operasyonu" olmadığını söyleyerek Bin Ladin'i canlı yakalama olasılığı üzerinde durduklarını belirtti. Brennan, "Eğer onu canlı yakalama şansımız olsaydı bunu yapardık" dedi. Brennan ayrıca Bin Ladin'in söz konusu evde son 5-6 yıldır yaşadığını söyledi. Daha önceki açıklamalara karşın Bin Ladin'in çatışma sırasında eşini kendine kalkan olarak kullanmadığı belirtildi.

Bir ABD yetkilisi binadaki kadınların kalkan olarak kullanılmıyş görünmediğini, ölen kadının ise çatışma sırasında can verdiğini söyledi. Ölen kadının Bin Ladin'in eşi olmadığı açıklandı. Yetkili ayrıntılara yönelik gerçeklerin yavaş yavaş ortaya çıktığını ifade etti.



Usame bin Ladin'in bu evde 5-6 yıl yaşadığı söyleniyor. (Fotoğraflar: EPA/AP)

Obama ve ekibinin Bin Ladin'in öldürüldüğü operasyonu Beyaz Saray'daki "Durum Odası"nda canlı izledikleri sırada Obama'nın bir noktada "Onu yakaladık" diye bağırarak ifade edildi. Kod adı "Geronimo" olan Bin Ladin'in öldürüldüğü an operasyondaki bir komutanın "Geronimo E-KIA" (Geronimo-düşman eylemde öldürüldü) dediği belirtildi. ABD'lilerin Bin Ladin için kullandıkları "Geronimo" 1909'da yaşamını yitiren ünlü bir Amerikan yerlisinin ismi. Geronimo, ABD ve Meksika'nın Apaçi topraklarını işgallerine karşı savaş

kan kahramanı olarak tanınıyor.

'Kızı vurulmasını gördü'

Amerikalı bir yetkili, Amerikan helikopterlerinin Doğu Afganistan'daki Celalabad'dan hareketlenerek Pakistan radarlarına yakalanmamak için özel bir teknoloji kullanarak Pakistan hava sahalarına girdiğini söyledi. Yetkililer, Bin Ladin'e ulaşılmasında rol oynayan kurye ile erkek kardeşinin öldürüldüğünü daha sonra Bin Ladin'in, sol gözünün hemen üstüne sıkılan bir kursunla ve kafatasının bir kısmının parçalan

masıyla öldüğünü kaydetti.

BBC'de yer alan ve Pakistan kaynaklarına dayandırılan habere göre ise operasyonu düzenleyen ABD timi baskından sonra Bin Ladin'in cesedinin yanı sıra hayatta kalan ve muhtemelen oğlu olan bir kişiyi daha bembeyazda gördü. Pakistan istihbaratı ayrıca saldırı sırasında binada 17 ila 18 kişinin bulunduğunu bildirdi. Baskından sonra hayatta kalanlar arasında eşlerinden biri, kızı ve Bin Ladin'in bir bağı olmadığı söylenen sekiz ila dokuz çocuk bulunuyordu. Bu kişilerin ellerinin ABD güçlerince bağlandığı kaydedildi. Haberde, Bin Ladin'in Yemeni eşinin bu binaya birkaç ay önce yerleştiklerini söylediği kaydedildi. Baskın sırasında binada bulunan Bin Ladin'in kızının babasının vurulurken gördüğünü anlattığı belirtildi.

Bazı kaynaklarda baskın sırasında, gece görüş gözlüklü 20 SEAL komandosunun helikopterlerinden halatlarla, yüksek duvarlı komuta indigi kaydedildi. Bin Ladin'in cesedini alan SEAL grubunun, evde gözaltına alınan diğer kişileri ise Pakistan yetkililerine teslim ettiği öne sürüldü. Bin Ladin'in ağabeyi ile bir dönem evli olan İsviçre doğumlu Carmen Binladin, AP ajansına yaptığı açıklamada, Bin Ladin'in, ABD güçlerine ele geçirilip bir Amerikan mahkemesinde yargılanmaktansa, ölmeyle tercih etmiş olabileceğini öne sürdü.

Bin Ladin'in geniş bir destekçi çevresine sahip olduğunu söyleyen Carmen Binladin, El Kaide liderinin Suudi Arabistan'daki ailesinin, ölüm haberinden ötürü derin bir üzüntü içerisindedir bulunduğunu kaydetti.

Fotoğraf 49. Geronimo nasıl öldürüldü? (4 Mayıs 2011: 11)

Sayfanın sonunda, Hürriyet Gazetesi'nde yer almayan bir haber görülmektedir. Haberde, Şeyh Muhammed'e dünyanın tepki gösterdiği bir işkence tekniği olan m 183 kere "waterboarding" uygulanarak Bin Ladin'in yerinin tespit edildiği iddia edilmektedir. ABD'li yetkililerin, işkencenin yararlı olduğunu savunmaları, kendi sözlerine atıfta bulunularak haberde aktarılmaktadır. Gazetenin ise bu işkenceli uygulamaya tepkili olduğu okuyucu tarafından, kullanılan üslup nedeniyle hissedilmektedir. Gazetenin bu tekniğe yaklaşımının olumsuz olduğu, cümle arasında dünyanın bu tekniğe tepkili olduğu bilgisinin sıkıştırılmış olmasından anlaşılmaktadır. Ayrıca "Meğer dünyayı işkence kullanmış" şeklindeki manşeti de bunu ortaya koymaktadır. Başlıktaki "meğer" ifadesi, cümleye olumsuzlama anlamı katan bir unsur olarak kullanılmıştır.



(Fotoğraf: REUTERS)

CIA'nın üç numaralı adamı Muhammed'in sorguların "waterboarding" olarak bilinen, suya boğulma hissi veren ve bütün dünyada protesto edilen işkence tekniğiyle, operasyona yol açan kuryeyi tanıdığını kabul ettiği ileri sürülüyor. Bazı ABD'li yetkililere göre, "tartışmalı sorgular" bu yüzden devam etmeli.

Meğer dünyayı işkence kurtarmış

Dış Haberler Servisi - El Kaide lideri Usame Bin Ladin'in yerinin belirlenmesinde işkenceli sorguların işe yaradığı ileri sürüldü. ABD'nin önde gelen siyasal figürleri, özellikle Guantanamo esir kampındaki tutsaklar üzerinde uygulanan ve ortaya çıktığında dünya kamuoyunun tepkisini çeken işkenceli sorgulamaları aklama yarışına girdi.

Uzmanlar CIA'nın sık sık Guantanamo tutsaklarına yönelik gerçekleştirdiği işkenceli sorgulamalara ilişkin olarak yeni bir tartışmanın başlayabileceğini belirtirken Bin Ladin'in yakalanmasında çalışan CIA'dan emekli istihbaratçı Marty Martin işkenceli sorgulamaları savundu. Martin, "Bu yüzden çok eleştirildik, ama bu çabalar sonucunda bu büyük güne ulaştık" diyerek Bin Ladin'in öldürülmesinde söz konusu sorgulamaların etkisi olduğunu ileri sürdü.

George W. Bush döneminde başkan yardımcılığı yapan Dick Cheney, eleştiri konusu işkenceli sorguları doğru bulan en yüksek düzey eski ABD yetkilisi oldu. Cheney "Eğer bu tartışılan sorgulamalar on yıl sonra Bin Ladin'in yerinin bulunmasını ve öldürülmesini sağlamışsa, var olmaya devam etmelidir" dedi. Yine Bush yönetiminde Savunma Bakan Yardımcısı olan Paul Wolfowitz de, "çok başarılı" olarak nitelendirdiği Bin Ladin operasyonunun, "Bush yönetiminin sorgulama politikasının doğruluğunu" gösterdiğini iddia etti. Wolfowitz, "teröristleri rast

gele serbest bıraksaydık ve onlardan gerekli bilgileri almasaydık bu mümkün olmazdı" dedi.

Amerikan yetkililerinin Bin Ladin'i sona götüren operasyonla ilgili olarak verdiği ayrıntılar, işkenceli sorgulamaların gerçekliğini de ortaya koyuyor. Verilen bilgilere göre, 11 Eylül saldırılarından hemen sonra, CIA'nın gizli hapisanesinde bulunan bazı tutuklular, soruşturmayı yürütenlere, kod adı Ebu Ahmed El Kuveyti olan Bin Ladin'e yakın önemli bir Kuveytli kuryeden bahsetti.

Aylar süren sorgu

CIA'nın ele geçirdiği El Kaide'nin üç numaralı Halid Şeyh Muhammed'e de söz konusu kuryeyi tanıyıp tanımadığı soruldu. Önceleri kabul etmeyen Muhammed, aylar süren sorgulamalar sonucunda El Kuveyti'yi tanıdığını doğruladı ancak bu kuryenin El Kaide için çalıştığını reddetti. Muhammed'in sorguların "waterboarding" olarak bilinen, suya boğulma hissi veren işkence tekniğiyle kuryeyi tanıdığını kabul ettiği ileri sürülüyor. Muhammed'e ABD makamlarının bilgisi dahilinde tam 183 kez "waterboarding" işkencesi yapıldığı belirtiliyor. CIA'ya ait gizli hapisanelerde, Barak Obama'nın yasakladığı 2009 yılına kadar, bazı tutuklular üzerinde işkenceli sorgulamalar yapıldığı biliniyor.

Fotoğraf 50. Meğer dünyayı işkence kurtarmış (4 Mayıs 2011: 11)

Son olarak, sayfanın sağ köşesinde yer alan haberde, Bin Ladin'in cenaze töreniyle alakalı bilgi verilmektedir. Bu bilgiler, Hürriyet Gazetesi'nin verdiği bilgilerle örtüşmektedir. Gazetenin Saddam'da da Bin Ladin'de de sık sık vurgulamış olduğu, mezarın türbe olma ihtimali haberde yer almıştır. Haberin devamında "görüş ayrılığı" alt başlığında ifade edilen, denize atma işleminin İslami şartlara uygun olup olmadığı din adamlarının sözlerine atıfta bulunularak açıklanmıştır. Buradan elde edilen sonuç ise, uygulama din kurallarına uygun olmasa bile, Bin Ladin'in cenazesine uygun bir uygulama olduğu yönündedir. Burada da gazete, kendi bakış açısına uygun düşen açıklamalara yer vererek, hedef kitesini kendi ideolojisine uygun düşecek şekilde etkilemektedir.

5 Mayıs tarihli yayının 12. Sayfası tam sayfa olarak yine gündeme sadık kalınarak Bin Ladin haberlerine ayrılmıştır. Sayfanın en üstünde yer alan haberde, operasyona dair yapılan çelişkili açıklamalar çelişkileriyle birlikte aktarılmaktadır. Gazete, 4 Mayıs tarihli yayında Ladin'in bir kadını kendisine "kalkan" olarak kullandığını aktarırken, bugün bu haberde, bir kadının kendisine "siper olduğunu" ifade etmektedir. Gazetenin bu iki gün içinde konuyla alakalı olarak kullandığı farklı iki üslup okuyucunun gözüne batmaktadır.

'Babamı canlı ele geçirip öldürdüler'

Pakistanlı üst düzey bir yetkiliye göre Bin Ladin'in 12 yaşındaki kızı ABD özel timlerinin babasını canlı ele geçirip ailesinin gözleri önünde başından vurduğunu anlattı

Dış Haberler Servisi - Usame bin Ladin'in ABD özel timlerinin başkanı sırasında yanında bulunduğu belirtilen 12 yaşındaki kızının, babasının canlı ele geçirildiğini ancak sonra öldürüldüğünü söylediği iddia edildi. İddiaya Pakistanlı üst düzeyde yüksek bir güvenlik görevlisi ortaya attı. İddiaya göre, adı açıklanmayan kız, Pakistanlı yetkililere ABD özel timlerinin babasını canlı ele geçirdiklerini ama hemen ailesinin gözleri önünde başından vurarak öldürdüklerini söyledi. Öte yandan Bin Ladin'in birlikte evde bulunanları kimlikleri ve sayılarına ilişkin kafa karışıklığı sürüyor. Pakistan güvenlik makamları iki kadın ile birlikte yaşları 2 ve 12 arasında değişen altı çocuğun gözetimine alındıklarını belirterek, bazı kaynaklar tutuklanırların sayısını, çoğu Arap, 16 kişi



Operasyonda El Kaide liderinin en genç eşi 29 yaşındaki Emel Ahmed Abdulfeth'in de öldüğü öne sürülüyor.

olarak verildi. Operasyonda Bin Ladin'in eşlerinden en genci olduğu bildirilen 29 yaşındaki Emel Ahmed Abdül Feth'in de öldürüldüğü ileri sürülmesine rağmen, bu bilgi doğrulanmış değil. Bir başka iddia da

Bin Ladin'in birlikte ölü ele geçirilen bir kadın olduğu ancak eşi ya da akrabası olmayan bu kadının, Bin Ladin'in ailesinin başkent Islamabad yakınlarındaki Rawalpindi kentine götürüldüklerini ve tedavi altına alındıklarını belirten bir başka yetkili, evde çocuklar ve Ladin'in eşinin yanı sıra ailenin özel doktoru olduğu belirtilen bir de Yemenli kadın bulunduğunu kaydettiler. İleri sürülen bir başka iddia da, ABD güçlerinin helikopterlerde yer olmadığı gerekçesiyle, ev sakinlerini gözetleme almadığı yönünde. ABD özel timlerinin evden sadece Bin Ladin ile oğlunun cansız bedenlerini helikoptere aldıkları da ifade edildi. Kimi Pakistanlı kaynaklar, Bin Ladin'in birlikte öldürülen oğlunun, yaralı halde bir başka helikoptere konduğunu belirtirken, yine Pakistanlı diğer

görgü tanıkları ise Ladin'in oğlunun operasyonda öldürüldüğünü ve cansız bedeninin helikoptere konduğunu söyledi. 'Sığınacağı olmayan evde yaşamayı şaşırtıcı' Bu arada, üst düzey bir Amerikalı yetkilinin, dünyanın en çok aranan adamının, (üçü) ya da sığınacağı olmayan bir evde yaşamayı seçmesini şaşırtıcı bulduğu kaydedildi. Bin Ladin'in yaşadığı evin sahipleri olan Arşad ve Tarık Han adlı kardeşlerin de bölgenin seçkin ailelerine mensup oldukları belirtildi. Yetkililerin kendilerini ve işlerine dair ayrıntılı bilgi sahibi olmadıkları kardeşlerin, bölgedeki yoksullara içecek su ve yiyecek yardımları bulundukları, tüm ramazan boyunca da evlerinde iftar daveti verdikleri kaydedildi.

Fotoğraf 51. 'Babamı canlı ele geçirip öldürdüler' (05.05.2011: 12)

Sayfanın sol köşesinde "Geronimo adı yerlileri kızdırdı" başlıklı haber yer almaktadır. Haberde, Geronimo'nun ailesi ve vatani için korkusuzca savaşan bir "kahraman" olduğu, Ladin'e bu kodun verilmesinin Kızılderililer hakkında olumsuz düşüncelere neden olabileceğinin açıklaması yapılmaktadır. Ayrıca haberde, Hürriyet'ten farklı olarak, Ladin'e neden Geronimo adının verilmiş olunabileceği üzerine yorumlar yer almaktadır.

12

DIŞ HABERLER

'Babamı canlı ele geçirip öldürdüler'

Pakistanlı üst düzey bir yetkiliye göre Bin Ladin'in 12 yaşındaki kızı ABD özel timlerinin babasını canlı ele geçirip ailesinin gözleri önünde başından vurduğunu anlattı

Operasyonda El Kaide liderinin en genç eşi 29 yaşındaki Emel Ahmed Abdulfeth'in de öldüğü öne sürülüyor.

Dış Haberler Servisi - Usame bin Ladin'in ABD özel timlerinin başkanı sırasında yanında bulunduğu belirtilen 12 yaşındaki kızının, babasının canlı ele geçirildiğini ancak sonra öldürüldüğünü söylediği iddia edildi. İddiaya Pakistanlı üst düzeyde yüksek bir güvenlik görevlisi ortaya attı. İddiaya göre, adı açıklanmayan kız, Pakistanlı yetkililere ABD özel timlerinin babasını canlı ele geçirdiklerini ama hemen ailesinin gözleri önünde başından vurarak öldürdüklerini söyledi. Öte yandan Bin Ladin'in birlikte evde bulunanları kimlikleri ve sayılarına ilişkin kafa karışıklığı sürüyor. Pakistan güvenlik makamları iki kadın ile birlikte yaşları 2 ve 12 arasında değişen altı çocuğun gözetimine alındıklarını belirterek, bazı kaynaklar tutuklanırların sayısını, çoğu Arap, 16 kişi

Bin Ladin'in birlikte ölü ele geçirilen bir kadın olduğu ancak eşi ya da akrabası olmayan bu kadının, Bin Ladin'in ailesinin başkent Islamabad yakınlarındaki Rawalpindi kentine götürüldüklerini ve tedavi altına alındıklarını belirten bir başka yetkili, evde çocuklar ve Ladin'in eşinin yanı sıra ailenin özel doktoru olduğu belirtilen bir de Yemenli kadın bulunduğunu kaydettiler. İleri sürülen bir başka iddia da, ABD güçlerinin helikopterlerde yer olmadığı gerekçesiyle, ev sakinlerini gözetleme almadığı yönünde. ABD özel timlerinin evden sadece Bin Ladin ile oğlunun cansız bedenlerini helikoptere aldıkları da ifade edildi. Kimi Pakistanlı kaynaklar, Bin Ladin'in birlikte öldürülen oğlunun, yaralı halde bir başka helikoptere konduğunu belirtirken, yine Pakistanlı diğer

görgü tanıkları ise Ladin'in oğlunun operasyonda öldürüldüğünü ve cansız bedeninin helikoptere konduğunu söyledi. 'Sığınacağı olmayan evde yaşamayı şaşırtıcı' Bu arada, üst düzey bir Amerikalı yetkilinin, dünyanın en çok aranan adamının, (üçü) ya da sığınacağı olmayan bir evde yaşamayı seçmesini şaşırtıcı bulduğu kaydedildi. Bin Ladin'in yaşadığı evin sahipleri olan Arşad ve Tarık Han adlı kardeşlerin de bölgenin seçkin ailelerine mensup oldukları belirtildi. Yetkililerin kendilerini ve işlerine dair ayrıntılı bilgi sahibi olmadıkları kardeşlerin, bölgedeki yoksullara içecek su ve yiyecek yardımları bulundukları, tüm ramazan boyunca da evlerinde iftar daveti verdikleri kaydedildi.

Geronimo adı yerlileri kızdırdı

Dış Haberler Servisi - El Kaide lideri Usame bin Ladin'in ABD özel timlerinin başkanı sırasında yanında bulunduğu belirtilen 12 yaşındaki kızının, babasının canlı ele geçirildiğini ancak sonra öldürüldüğünü söylediği iddia edildi. İddiaya Pakistanlı üst düzeyde yüksek bir güvenlik görevlisi ortaya attı. İddiaya göre, adı açıklanmayan kız, Pakistanlı yetkililere ABD özel timlerinin babasını canlı ele geçirdiklerini ama hemen ailesinin gözleri önünde başından vurarak öldürdüklerini söyledi. Öte yandan Bin Ladin'in birlikte evde bulunanları kimlikleri ve sayılarına ilişkin kafa karışıklığı sürüyor. Pakistan güvenlik makamları iki kadın ile birlikte yaşları 2 ve 12 arasında değişen altı çocuğun gözetimine alındıklarını belirterek, bazı kaynaklar tutuklanırların sayısını, çoğu Arap, 16 kişi

'Pakistan sızdırdı'

CIA Başkanı Panetta, Usame bin Ladin'e yönelik operasyonu hedefi önceden "uyandıracağı" gerekçesiyle Islamabad'a söylemediğini vurguladı

Dış Haberler Servisi - El Kaide lideri Usame bin Ladin'in ABD özel timlerinin başkanı sırasında yanında bulunduğu belirtilen 12 yaşındaki kızının, babasının canlı ele geçirildiğini ancak sonra öldürüldüğünü söylediği iddia edildi. İddiaya Pakistanlı üst düzeyde yüksek bir güvenlik görevlisi ortaya attı. İddiaya göre, adı açıklanmayan kız, Pakistanlı yetkililere ABD özel timlerinin babasını canlı ele geçirdiklerini ama hemen ailesinin gözleri önünde başından vurarak öldürdüklerini söyledi. Öte yandan Bin Ladin'in birlikte evde bulunanları kimlikleri ve sayılarına ilişkin kafa karışıklığı sürüyor. Pakistan güvenlik makamları iki kadın ile birlikte yaşları 2 ve 12 arasında değişen altı çocuğun gözetimine alındıklarını belirterek, bazı kaynaklar tutuklanırların sayısını, çoğu Arap, 16 kişi

Yasalığı konusunda herkes ikna olmuş değil

Dış Haberler Servisi - El Kaide lideri Usame bin Ladin'in ABD özel timlerinin başkanı sırasında yanında bulunduğu belirtilen 12 yaşındaki kızının, babasının canlı ele geçirildiğini ancak sonra öldürüldüğünü söylediği iddia edildi. İddiaya Pakistanlı üst düzeyde yüksek bir güvenlik görevlisi ortaya attı. İddiaya göre, adı açıklanmayan kız, Pakistanlı yetkililere ABD özel timlerinin babasını canlı ele geçirdiklerini ama hemen ailesinin gözleri önünde başından vurarak öldürdüklerini söyledi. Öte yandan Bin Ladin'in birlikte evde bulunanları kimlikleri ve sayılarına ilişkin kafa karışıklığı sürüyor. Pakistan güvenlik makamları iki kadın ile birlikte yaşları 2 ve 12 arasında değişen altı çocuğun gözetimine alındıklarını belirterek, bazı kaynaklar tutuklanırların sayısını, çoğu Arap, 16 kişi

Fotoğraf 52. Pakistan sızdırdı (5 Mayıs 2011: 12)

Sayfanın sağ köşesinde, Bin Ladin'in öldürülmesinin ve yapılan operasyonun yasallığı sorgulanmaktadır. Gazetenin atıfta bulundukları cümlelere bakılacak olursa, gazetenin de Bin Ladin'i sağ ele geçirmenin daha doğru olacağına inandığı hissedilmektedir.

Sağ alt köşedeki haberde de, Bin Ladin'in cesedinin fotoğraflarının yayınlanmayacağına bilgisi verilmektedir. Bunun nedeni olarak ABD'nin, fotoğrafların şiddet ortamının doğmasına neden olacağı yönündeki açıklamalarından dem vurulmuştur.

6 Mayıs tarihli yayında 10. sayfada , “Bu da Suudi komplosu” isimli manşette, El Kaide'nin iki numaralı ismi Zevahiri'nin adamlarının kasıtlı olarak Bin Ladin'in yerini teşhir ettiklerinin haberi yapılmaktadır. Bu haber, Hürriyet Gazetesi'nde bu şekilde aktarılmamıştı. Yoğun işkenceler sonucunda, Bin Ladin'in yerinin itiraf edildiği yönünde açıklama yapılmıştı. Gazetelerin aynı konuya dair bu iki farklı tutumu haberlerin işlenişi, enformasyonun yayılışı ve ideolojinin aktarımı açısından değerlendirilmelidir.

Bin Ladin'in yerini örgütün iki numaralı ismi El Zevahiri'nin sızdırdığı iddia edildi

Bu da Suudi komplosu

Diş Haberler Servisi - El Kaide'nin iki numaralı ismi Eyman el Zevahiri'nin denetimindeki Mısırlı örgüt üyelerinin, Amerikalıların Usame bin Ladin'in yerini bulmasını sağladığı öne sürüldü.

Suudi Arabistan'da yayımlanan El Vatan gazetesinin “bölgesel bir kaynağa” dayanarak verdiği habere, Bin Ladin ile Zevahiri arasında anlaşmazlıklar olduğu belirtilerek Amerikan gizli servisinin izlediği ve Bin Ladin'in izini bulmalarını sağlayan kuryenin, aslında Zevahiri için çalıştığı iddia edildi.

Kimliği Guantanamo'daki mah-



► Bin Ladin ile El Zevahiri arasında anlaşmazlıklar olduğunu vurgulayan Suudi gazetesinin, “bölgesel bir kaynağa” dayanarak ortaya attığı iddiaya göre, El Kaide liderinin izinin bulunmasına yol açan kurye aslında Zevahiri için çalışıyordu.

kümler tarafından işa edildiği gibi Kuveytli değil Pakistanlı olduğunu yazan gazete, kuryenin kendisini izleyen Amerikalıları, izlediğini bilmiyormuş gibi yaparak Bin Ladin'in evine kadar götürdüğünü ileri sürdü.

Haberde, “örgütü fiilen idare eden Mısırlı El Kaidecilerin, Bin Ladin'in 2004'te hastalanmasından beri örgütün kontrolünü ele geçirmeye çalıştıkları” kaydedilerek, Bin Ladin'i, Taliban'ın kalesi komundaki Pakistan'ın kuzeybatısında bulunan aşiret bölgelerini terk ederek öldürüldüğü Abbottabad'a yerleşme-

si için ikna edenlerin aynı kişiler oldukları öne sürüldü.

Mısırlıların planı

Haberde, örgüt yöneticilerinden Mısırlı Saif el Adil'in geçen sonbaharda İran'dan dönmelerinden sonra, El Kaide içindeki Mısırlıların Bin Ladin'i gizlice ortadan kaldırmayı amaçlayan bir planı yürüttüğüne kuydukları da belirtildi. Bin Ladin'in ölümünden sonra Mısırlı El Zevahiri'nin örgütün başına geçmesi bekleniyor. El Zevahiri, 1998'de El Kaide'ye katılan İslami Cihad'ın Mısır grubunun başında bulunuyordu.

Fotoğraf 53. Bu da Suudi komplosu (6 Mayıs 2011: 10)

Aynı tarihli yayının 11. sayfasındaki “Bin Ladin operasyonundan Bin komedi çıktı” şeklindeki başlığı, ironi ve eleştiri içermektedir. Başlıktan, haberin içeriğinde ironik bir durumla, çelişkiyle karşılaşılacağını okuyucu hissetme fırsatı bulmaktadır. Gazetenin haberde kullandığı dilde yer yer tenkit unsurları kuvvetlice

hissedilmektedir. Örneğin “CIA Başkanı, “Operasyon görüntülerinin ilk 25 dakikası kaydedilmedi” derken Obama ve beraberindekilerin neyi seyrettiği sorusu akla geldi.” cümlesinde bu tenkit açıkça görülmektedir. Neyin izlendiğinin sorgulanması ile bu durum bilinçli olarak ortaya konulmuştur.

Hillary Clinton’un fotoğrafta ağzını kapatmasını bahar alerjisi nedeniyle açıklamasını gazetenin “ilginç” olarak nitelendirmesi de yetkililerin açıklamalarına olan güvensizliği ortaya koymaktadır. H. Clinton’un operasyon gerçekleştirildiği sırada ABD’li yetkililerin operasyonu izlediklerinin iddia edildiği fotoğrafta ağzını kapatması üzerine olan açıklamalarının hemen ardından, “Sözkonusu fotoğraf Beyaz Saray fotoğrafçısı tarafından çekilmişti.” cümlesinin kullanılması yapılan açıklamalara karşı gazetenin güvensiz oluşunu ifade etme biçimidir.

Ayrıca Panetta’nın, Bin Ladin’in diri ele geçirilmiş olsa bile öldürme emrinin var olduğunu dile getirmesi, haberde vurgulanan, ABD’nin insan haklarına aykırı davrandığını ima eden açıklamalar olarak şekillenmektedir.

Bin Ladin operasyonundan Bin komedi çıktı

Hem Washington’dan hem
İslamabad’dan birbiriyle çelişkili
açıklamalar geliyor

► CIA Başkanı, “Operasyon görüntülerinin ilk 25 dakikası kaydedilmedi” derken Obama ve beraberindekilerin neyi seyrettiği sorusu akla geldi. Dışişleri Bakanı Hillary Clinton ise ne seyrettiklerine ilişkin bir fikri olmadığını açıkladı. Pakistan Cumhurbaşkanı “Operasyonda biz yoktık” açıklamasını yapmışken, Pakistan İstihbarat Servisi’nin başı olan general de “Hayır, biz de vardık” dedi.

Dış Haberler Servisi - CIA Başkanı Leon Panetta, ABD Başkanı Barack Obama ve beraberindekilerin Bin Ladin operasyonuna ilişkin Durum Odası’nda izledikleri görüntülerde, ilk 25 ya da 25 dakikadan kaydedilmediğini açıkladı. Panetta, Başkan’ın, emrinin Bin Ladin’i ölü ele geçirdiklerini belirten Geronimo kodunu söylediklerinden sonra görevin başarıyla olduğunu bildiğini de kaydetti.

Öldürme emri vardı
Panetta’nın operasyon sırasında bir özel tim alkerinin kaskına monte edilmiş olan kamerasının yaptığı canlı yayının kesildiğini açıklaması, “O zaman Başkan ve yandaşlar ne seyrediyorlardı” sorusuna da beraberinde getirdi. Konuyla ilgili en ilginç açıklama ise Dışişleri Bakanı Hillary Clinton’dan geldi. Clinton, “Ben de Obama da ne seyrettiklerimizi kom-



sunda bir fikre sahip değiliz” dedi. Clinton hayret eden yüz ifadesinin ve el kol hareketlerinin özel bir anlam taşımadığını belirtti.

Clinton, Bin Ladin’in yakalandığı operasyonun izlerken ağzını kapatmasına ilişkin ise ikinci ilginç açıklamayı yaptı. İtalya’nın başkenti Roma’da gazetecilere konuşan Clinton “Bahar alerjisinin oksijen tüpleriyle engellenmek için utanarak” ağzını kapattığını ve bunun bir anlamı

olmadığını söyledi.

Sözkonusu fotoğraf Beyaz Saray fotoğrafçısı tarafından çekilmişti.

Panetta açıklamalarında, Bin Ladin’in öldürme emri alındığını belirterek, “Açıkça kurallara gereği, ellerini kaldırmaması halinde tutuklanmalıydı, ancak ekiple kesin öldürme emri verilmişti” dedi. Panetta, Bin Ladin’in fazla bir şey söylemeye vakti olduğunu sanmadı-

ğını da kaydetti. Beyaz Saray sözcüğü Jay Carney de günlük basın toplantısında BM insan hakları yetkililerinin yasallığının ortaya konması için operasyonun ayrıntılarının açıklanması yönündeki çağrılara yönelik bir soruyu “Özel timin Bin Ladin’i öldürme yetkisi olduğu ve eğer Bin Ladin teslim olsaydı timin bunu güvenli bir biçimde yapacağı” şeklinde yanıtladı. Carney, “Operasyon savaş yasalarına bütünüyle uygun bir biçimde yapıldı. Operasyon timin Bin Ladin’i gözaltına almaya hazır olacağı bir biçimde planlandı” dedi.

Pakistan da vardı

Öte yandan başkanda Pakistan’ın da rolü olup olmadığına ilişkin tartışmalar da artarak gelişirken, Pakistan İstihbarat Servisi’nin (ISI) başı general Asad Durrani’nin Pakistan yönetiminin Usame Bin Ladin’e yönelik baskının önemememis olduğunu “inanılmaz” bulduğu kaydedildi. Durrani, ülkesinin iç dengeler yüzünden operasyondaki rolünü inkâr etmeye zorlandığını iddia ederek, sözkonusu durumun, ABD ile çok yakın çalışan istihbarat servisinin bir manevrasa olduğunu ileri sürdü.

Pakistan güvenlik güçlerinin için içinde olmadığını iddia etmediğini de kaydeden Durrani, “Eğer operasyonda yer almadığı açıklansa bu ABD’lilere yardım ediliğinden düşünen Pakistanlıları üzer” şeklinde konuştu. Pakistan Cumhurbaşkanı Asif Ali Zardari, operasyonun ilk günlerinde “Bizimle ilgili yok” demişti.

Fotoğraf 54. Bin Ladin operasyonundan bin komedi çıktı (6 Mayıs 2011: 11)

Bu haberin hemen altındaki haber, yukarıdaki haberde verilen bir bilgi bir bakıma ispat edilmiştir. Elçin Poyrazlar imzası taşıyan haberde, operasyonun

gerçekleştirildiği evde öldürülen 5 kişiden 4'ünün silahsız olduğu sırasıyla ve her defasında “o da silahsızdı” ifadesi kullanılarak açıklanmıştır. Burada ABD'ye karşı bir eleştiri bulunmaktadır. Gazetenin ideolojisine göre, operasyonda öldürülenlerin, hatta “silahsız” olduğu savunulan Bin Ladin'in öldürülmesi de eleştirilmektedir.

Aynı sayfada yer alan, oldukça basit ve “önemsiz” bir detaymışçasına verilen operasyon sırasında düşen helikopter ile ilgili verilen haber, Hürriyet Gazetesi'nin aynı haberi işleyiş biçimi ile kıyaslandığında dikkat çekici bir hal almaktadır. Haberde, uçağın özel modifiye olup havaya uçurulduğunun bilgisi kısaca verilmektedir. Hürriyet Gazetesi ise, bu uçağın ne amaçla modifiye edildiğini, nasıl düştüğünü, düştükten sonra patlatıldığını uzun uzun açıklamıştı. Bir gazetenin aynı haberi detaylı bir şekilde işlerken ona önem yükleyip, diğerinin kısaca işleyip üzerine önem yüklememiş olması bu iki mecranın ideolojileri ile doğru orantılı olarak şekillenmiştir.

Yine aynı sayfada sağ köşede maviye çalan bir zeminin üzerinde verilen haberde, İran Savunma Bakanı'nın Ladin'in cenazesinin denize gömüldüğü söylentilerinden yola çıkarak, Bin Ladin'in ölümünü şaibeli bulduğunu açıklaması verilmiştir. Gazetenin önceki yayınlarında, Bin Ladin'in ölümüne dair olan belirsizliği ifade eden haberler de göz önünde bulundurulduğunda, gazetenin sahip olduğu fikri istikrarlı bir şekilde “başkalarının” görüşlerine atıfta bulunarak okuyucunun zihnine işlemesine neden olmaya çalıştığı görülmektedir.

‘Öldürülen 5 kişiden 4'ü silahsızdı’

ELÇİN POYRAZLAR

WASHINGTON - Amerikan Savunma Bakanlığı'ndan (Pentagon) üst düzey bir yetkili, El Kaide lideri Usame bin Ladin'e yönelik başkanda öldürülen 5 kişiden sadece birinin silahlı olduğunu söyledi.

Adının açıklanmasını istemeyen yetkili, Amerikan özel komandolarının operasyonun başlangıcında küçük silahlarla açılan ateşe karşılık verdiğini, ateşe Bin Ladin'in kuryesiyle, kuryenin eşinin öldüğünü kaydetti. Operasyona katılan ikinci ekip de giriş sırasında karanlıkta duvarı delerek ateş açtı, ancak bu kişi de silahsızdı. İkinci kata çıkan komandolar, holde kar-

şılaştıkları Bin Ladin'in oğlunu öldürdüler. Bin Ladin'in oğlunda da silah yoktu. Komandolar daha sonra Bin Ladin'in yatak odasına girdiler. Burada kapıdaki komandalara koşan bir eşi, açılan ateş sonucu bacağından yaralandı. Daha sonra aynı komando hiç tereddüt etmeden silahını pijamalı olduğu sanılan Bin Ladin'e doğrultarak iki el ateş etti. Kurşunlardan birisi göğsüne, diğeri başına isabet etti. Bin Ladin'in üzerinde de silah yoktu.

Operasyonun büyük bölümünün bilgisayarı, cep telefonu vb. materyal toplanmasından oluştuğu kaydediliyor. ABD'li yetkililer, müstemilatta bir kişinin silahlı olmasına karşın herkesin ciddi tehdit olarak görüldüğünün altını çiziyor.



Pakistanlı güvenlik yetkilisinin Reuters'e sattığı fotoğraflardan birisinde görülen helikopterin ABD'nin çok gizli bir projesi olduğu belirtiliyor. Black Hawk'ın modifiye edilmiş versiyonu olan helikopterin düştükten sonra komandolar tarafından havaya uçurulduğu kaydedildi. (Fotoğraf: REUTERS)

İRAN BİN LADİN'İN ÖLÜMÜNE ŞÜPHEYLE YAKLAŞIYOR

EKBER KARABAĞ

TAHRAN - İran Savunma Bakanı Ahmet Vahidi, Usame bin Ladin'in ölüm haberinin şaibeli olduğunu söyledi. Vahidi, “Haber şüphelidir. Bin Ladin'i öldürerek cesedini denize atıklarını iddia ediyorlar, neden tarafsız gözlemlere izin verilmedi” dedi.

Bu arada Bir grup milletvekilinin Cumhurbaşkanı Mahmud Ahmedinejad'ı parlamentoya çağırarak soru önergesi vermeye çalıştığı belirtildi. Mehr Haber Ajansı, “Bir grup vekil dün sabah yaptıkları görüşmeden sonra son dönem hükümetteki olayların ardından Ahmedinejad hakkında genel kurulda soru önergesi vermeye karar verdi” diye yazdı.

Fotoğraf 55. Öldürülen 5 kişiden 4'ü silahsızdı (6 Mayıs 2011: 11)

Bu sayfada dikkat çeken bir diğer haber ise, operasyona ait fotoğrafların çıktığını duyuran haberdır. Haberde kullanılan dil, fotoğrafın yansıttığı şiddeti, sözlü olarak tekrarlamakta, senaryo tadında bir özetle okuyucunun belleğinde şiddetin canlanmasına neden olmaktadır. Haberde, öldürülenlerden hiçbirinin Bin Ladin'e benzemediği ve fotoğrafların orijinal olduklarının açıklaması yer almaktadır. Cesetlerin Bin Ladin'e benzemediğini gazete kendi konuşuyormuşçasına, yani başkalarının düşüncelerine atıfta bulunmadan ifade etmiştir. Bu gazetenin genel yayın politikası göz önünde bulundurulduğunda üsluba dair bir çarpıcılık ortaya koymaktadır.



Fotoğraf 56. Reuters fotoğrafları yayımladı (6 Mayıs 2011: 11)

Haberde, fotoğraflarda “kanlar içinde” olduğuna vurgu yapılan cesetlerin sahiplerinin, silahsız olduklarının anlaşıldığı ifade edilmiştir. Kullanılan dile göre, fotoğraflarda kanlar içinde oldukları ve silahsız olduklarının anlaşıldığı bilgisi verilmiştir. Ancak fotoğraflardan, bu kişilerin silahsız oldukları konusunda nasıl bir yargıya varılabildiği soru işaretidir.

7 Mayıs'ta sayfa 10'da gazetenin, Bin Ladin'in öldürülmesine pek sıcak yaklaşmadığına dair haberlerin devam ettiği görülmektedir. Almanya Başbakanı Merkel'in Bin Ladin'in öldürülmesinden memnun olduğunu söylemesi üzerine hakkında dava açıldığının bilgisinin verildiği haberin devamında, Almanya halkının

büyük çoğunluğunun infaza tepkili olduğu rakamsal verilerle ortaya konulmuştur. Böylece de gazetenin infaz konusundaki tarafı tekrar çizilmiştir.

SAYFA
10

CUMHURİYET
DIŞ HABERLER dshab@cumhuriyet.com.tr

7 MAYIS 2011 CUMARTESİ

Merkel'e Bin Ladin şoku

El Kaide liderinin öldürülmesinden memnun olduğunu söyleyen Almanya Başbakanı'na tepki yaşıyor... Yargıç Uthmann, Merkel hakkında suç duyurusunda bulundu



OSMAN ÇUŞAT

FRANKFURT – Federal Almanya Başbakanı Angela Merkel'in pazartesi günü yaptığı "Bin Ladin'in öldürülmesinden memnun olduğum" yorumları açıklama, halktan ve hukuk adamlardan büyük tepki gördü. Hamburg İş Mahkemesi yargılarından Heinz Uthmann, Başbakan'ın, Bin Ladin'in öldürülmesi sonrasında açıklanmalarını uygunsuz ve değer yok-

sunu olduğunu belirterek, Alman Ceza Yasası'nın 140'ıncı maddesi gereğince cezalandırılmasını istedi. Bu madde, ağır suçları onaylama ve bunları örtmece yapma suçlarıdır. Başbakan Merkel, eğer hakkında dava açılır ve suçlu da bulunursa, 3 yıla kadar hapis yatabilecek. Başvurusuyla ilgili baskın soruların da yanıtlayan Yargı Uthmann, iş yargısal suç duyurusunda, bir papaz kızı olan Merkel'in bu açıklamaların şaşırıcı bulduğu, böyle ifadenin insanlık onuruna, Hristiyan ahlakına ve merhameti ve hukuk devleti ilkelerini de çiğnediğini savundu. Heinz Uthmann, "Ben yasalara saygılı bir yurttaşım,

ayrıca hukuk ve yasayı savunan bir yargıç olarak bu suç duyurusunda bulunduğum" dedi. Hamburg Yüksek Savcısı Wilhelm Möllers de dün suç duyurusunu aldıklarını doğrulamış ve gerekli işlemlerin yapılacağını bildirdi. Suç duyurusunun Berlin Savcılığı'na aktarılmasını bekliyor. Başbakan Angela Merkel'e, bu ifadeyle nedeniyle kendi partisi CDU'dan da eleştiriler geliyor.

Yüzde 64 'infaza' karşı Almanya'da yapılan bir anket, halkın Usame bin Ladin'in bu şekilde öldürülmesine karşı olduğunu ortaya çıkardı. Alman Birinci Televizyonu ARD'nin haber programı için hazırlanan

bir kamuoyu araştırmasına göre, Almanların yüzde 64'ü bu tür bir infaza "açık şekilde sevinilmesinin yanlış olduğunu" savunuyor. Almanların yüzde 28'i de Bin Ladin'in öldürülmesine, "açıkça sevinmek için bir neden" gözüyle bakıyor. Aynı araştırmaya göre, Alman halkının yüzde 52'si "ABD'nin, Bin Ladin'i sağ olarak ele geçirmesi ve mahkemeye bizzat çıkartması gerektiği" görüşünü savunurken, yüzde 42'si de ABD'nin Bin Ladin'i öldürmeye hakkı olduğunu dile getirdi. Anketin, iş Alman'dan birinin Bin Ladin'in öldürülmesinden sonra Almanya'nın terör tehdidi altına girdiğine inanıldığı da ortaya çıktı.

ÖRGÜT, LİDERİNİN ÖLDÜĞÜNÜ KABUL ETTİ

El Kaide'den isyan çağrısı

Dış Haberler Servisi - El Kaide'nin Usame bin Ladin'in öldürülmesini doğruladığı ve örgütün Pakistan'da ayaklanma çağrısı yaptığı bildirildi. ABD'de İslami internet sitelerini izleyen SITE sitesine göre, El Kaide'nin ci-hacı forumlarında yer alan 6 Mayıs 2011 tarihli açıklama-da, Usame bin Ladin'in öldürülmesi, "İnancın Amerikalılar ile ajantlarını kovalayacağı" kaydedildi.

El Kaide'nin lideri Usame bin Ladin'in öldürülmesiyle uluslarına getirilen utancı temizlemeleri için hükümete karşı ayaklanmaların istediği bildirildi. Habere göre, El Kaide açıklamasında Bin Ladin'in ölümü ABD için bir "hase" olarak nitelendirildi. "İnancın Amerikalılar ile ajantlarını kovalayacağı" kaydedildi.



'Yıldönümünde, trenlere saldırı planlıyordu'

Dış Haberler Servisi - Usame bin Ladin'in öldürülmesiyle ilgili operasyonun ardından saklandığı evde bulunan belgelere göre, El Kaide örgütü 11 Eylül saldırılarının 10. yıldönümünde ABD'de trenlere saldırı planlıyordu. Operasyonu gerçekleştiren özel kuvvetlerin evden aldığı bilgilerin, DVD ve belgelerle, saldırı planının ayrıntılarının bulunduğu, el yazısı notlara göre Şubat 2010'dan itibaren ABD'de bir köprü ya da vadide vagonların raydan çıkartılmasının planlandığı bildirildi. Amerikalı anti-terör yetkilileri, planın henüz hazırlık aşamasında olduğunu, planın yürürlüğe konulduğuna ilişkin yakın terleştiretilen belgeleri ele geçirdi.

Amerikan New York Times ve Washington Post gazeteleri de, Bin Ladin'in saklandığı Pakistan'ın Abbottabad şehrindeki evin Amerikan Merkezi Haberalma Teskilatı (CIA) ajanları tarafından ele geçirildiğini yazdı. CIA'nın evi gözlemek üzere bir ekip gönderdiğini, ekibin Bin Ladin'in saklandığı binanın yakınındaki bir evde üslenerek aylarca gözlemde yaptığını belirtiyor.

EMEL EL SEDA ANLATTI

'5-6 yıldır o evde yaşıyorlardı'

Dış Haberler Servisi - Usame bin Ladin'in Pakistanlı yetkililere sorgulanan üç karısından biri, El Kaide liderinin öldürüldüğü Abbottabad'daki evde 5-6 yıldır yaşadıklarını söyledi. İsmi açıklanmayan Pakistanlı bir istihbarat yetkilisini verdiği bilgiye göre, Bin Ladin'in eşi Emel el Seda Pakistanlı yetkililerin sorgusu sırasında, Amerikan komandolarının baskın düzenlediği evin üst katlarından 5-6 yıldır ayrıldıklarını belirtti. El Kaide liderinin üç karısı ve çocuklarıyla birlikte Pakistan'ın Abbottabad şehrindeki evde yaşadıkları yıl sayısını AP ajansa "6" olarak yazdıkları, Amerikan CNN Televizyonu "5" olarak verdi. Amerikan komandoları operasyon sonrası Bin Ladin'in üç karısını, çocuklarını ve Bin Ladin dışında öldürüldükleri bilgilerin cesetlerini evde bıraktıklarını, Evde canlı olarak ele geçirilen kişilerin sorgusu Pakistanlı yetkililerce sürdürüldü.



Emel el Seda, Amerikan komandolarının baskın düzenlediği evin üst katlarından 5-6 yıldır ayrıldıklarını belirtti. El Kaide liderinin üç karısı ve çocuklarıyla birlikte Pakistan'ın Abbottabad şehrindeki evde yaşadıkları yıl sayısını AP ajansa "6" olarak yazdıkları, Amerikan CNN Televizyonu "5" olarak verdi. Amerikan komandoları operasyon sonrası Bin Ladin'in üç karısını, çocuklarını ve Bin Ladin dışında öldürüldükleri bilgilerin cesetlerini evde bıraktıklarını, Evde canlı olarak ele geçirilen kişilerin sorgusu Pakistanlı yetkililerce sürdürüldü.



Suriye'den, Dera'dan çıkan ordunun, Esid yanlıları tarafından uğurlandığını gösteren fotoğraflar geldi. (Fotoğraf: AFP)

Gösterilerde yine kan aktı

Dış Haberler Servisi - Rejim karşıtı protestoların tımandığı Suriye'de dün cuma namazı öncesi ve sonra gösteriler düzenlenirken Humus kentinde güvenlik güçlerinin ateş açması sonucu 5 kişi hayatını kaybetti. Suriye Ulusal İnsan Hakları Örgütü'nün Başkanı Ammar Kureybi Humus'ta 6, Humus kentinde ise 15 kişinin öldüğünün teyit edildiğini belirtti. AP'nin haberine göre ise saldırı açıklanması istemeyen bir insan hakları eylemci, ülkedeki eylemlerde ölenlerin sayısının 30 olduğunu söyledi. Humus kentinden Necati

Tayyar isimli eylemci ise Humus'un Baba Emir ve Deyr Baalba gibi bölgelerine tankların girdiğini, onlara karşı gırtlama atıldığını bildirdi.

Muhallif liderlere gözaltı Başkent Şam'ın kutsal alanındaki yerleşim birimi Tel'de de güvenlik güçlerinin göstericilere ateş açtığı, yaralanan göstericiler olduğu gelen haberler arasında. Şam'daki gösteriler arasında güvenlik güçleri muhalif lider Riad Seyf'i gözaltına aldı. Riad Seyf'in kızı, babasının Şam'ın

Midan bölgesinde düzenlenen gösteriler sırasında gözaltına alınan diğer protestocularla birlikte bir otobüse bindirildiğini söyledi. Suriye gizli polisinden de protestoların önde gelen isimlerinden din adamı Mueyyez el Hatib'i gözaltına aldığı bildirildi. Ülkenin kuzeyinde Kürtlerin çoğunlukta olduğu Kamışlı, Amud ve El Dirbasiye bölgelerinde de gösteri yapıldığına ilişkin yakın terleştiretilen belgeleri ele geçirdi.

Fotoğraf 57. Merkel'e Bin Ladin şoku (7 Mayıs 2011: 10)

Aynı sayfadaki başka bir haberde de, El Kaide'nin 11 Eylül'ün yıldönümünde trenlere saldırı planladıklarının bilgisi aktarılmıştır. Bu haberler oldukça objektif bir üslupla işlenmiştir. Verilen bilgiler Hürriyet Gazetesi'ne kıyasla daha kısa olmasına karşın aynı enformasyonu aktaracak kıvamdadır. Yani iki gazetede bilgi açısından farklılık görülmemektedir.

10 Mayıs tarihli yayının 12. Sayfasında konuyla ilgili 2 haber verilmiştir. Biri ABD ve Pakistan arasındaki konuşma alışverişi ile ilgilidir. Haberde, ABD'nin Pakistan hükümetinden bazı kişilerin Bin Ladin'in Pakistan'da yaşayıp yaşamadığına dair bilgi sahibi olmadığını bildiklerini söylerken, bilmeleri gerektiğini vurguladığı

söylenmektedir. Ayrıca, Pakistan'ın Bin Ladin'in eşlerini sorgulamak isteyen ABD'ye, Ladin'in 3 eşini “şimdilik” vermeyi reddettiğinin haberi verilmektedir.

Bu sayfadaki diğer bir haber dikkat çekicidir. “İran'ın iddiası” notuyla verilen haberde, İran İstihbarat Bakanı Haydar Muslihi'nin, ABD'nin Usame bin Ladin'i öldürdüğüne dair yayımladığı haberlerin yersiz olduğunu ifade etmesinin haberi yapılmıştır. Muslihi'ye göre Bin Ladin ABD tarafından öldürülmemiştir. Daha önce kendiliğinden hastalıktan ölmüştür. Muslihi aynı zamanda ellerinde bunu ispat edecek belgelerin de olduğunu iddia etmektedir. Bu haber, yine Bin Ladin'in ölümü hakkındaki “gerçekliği” sorgulayan, daha doğrusu ölümüyle ilgili yeni bir gerçeklik ortaya koyan haberdır. ABD'nin Bin Ladin'i operasyonla öldürmesi Muslihi'nin gerçeği değildir. Bin Ladin'in hastalıktan daha önce vefat etmesi Muslihi'nin gerçeğidir. Aslında bu iki farklı gerçeğin hangisinin simülasyona uğramış gerçeklik olduğu bilinmemektedir. Çünkü hangisinin ilk gerçeklik olduğu bilinmemektedir. Bin Ladin'in cesedine ait görüntülerin olmaması bu belirsizliği tetiklemektedir. Bu yüzden oluşturulmuş olan iki gerçeklik de simülasyon gerçeği olabileceği için ikisinin de “doğru” olması muhtemeldir. Buradaki “doğruluk” kelimesi simülasyona uğramış olan anlamıyla kullanılmıştır. Buradaki doğruluk “gerçeğe” atıfta bulunmaktadır.

Bu haber, üzerinde durulması gereken bir haberken, gazete sadece 3 cümle ile haberi aktarmıştır. Haberin devamında ise İran'ın içişleri ile ilgili çok farklı ve alakasız konulardan bahsedilmiştir. Haberde, sanki haberi yapmış bulunmak adına yapmak gibi bir tavrın olduğu hissedilmektedir.

14 Mayıs'ta “Bin Ladin misillemesi” başlığının altında Taliban'ın Bin Ladin'in intikamını almak adına gerçekleştirdiği intikam saldırılarından bahsedilmektedir. Eylem, detaylarıyla anlatılarak okuyucunun zihninde canlandırılmaktadır. Kanlar, etrafa saçılan tişörtler, patlama sesleri gibi unsurların ardı ardına aktarılması, okuyucu üzerinde saldırıya dair bir etki bırakmaktadır. Haberde kullanılan kanlar içinde bir yaralıyı kucağında taşıyan bir Pakistanlı'nın fotoğrafı saldırının şiddetini tüm çıplaklığıyla ortaya koymaktadır. Kanlar içindeki

yaralıyı kucağında taşıyan adamın ve onların etrafındakilerin yüzlerinden ve duruşlarından okunan üzüntü ise şiddetin psikolojik bilançosunu hedef kitleye açıkça göstermektedir. Anlamın ve gerçekliğin açıklığı, çıplaklığı fotoğrafta söz konusu olduğu için bu fotoğraf “pornografik” bir fotoğraftır.



Pakistan’da motosikletli Peylemcilerin düzenlediği çifte intihar saldırısında 80 kişi öldü, aralarında çocukların da bulunduğu 140 kişi yaralandı. İntihar saldırılarını üstlenen Taliban, Amerikan operasyonu ile öldürülen El Kaide lideri Usame bin Ladin’in intikamının alınması için ilk eylemi düzenlediğini, saldırıların devam edeceğini duyurdu. (Fotoğraf: REUTERS)

Bin Ladin misillemesi!

Dış Haberler Servisi - Pakistan dün çifte intihar saldırısıyla sarsıldı. Taliban örgütü, Usame bin Ladin’in öldürülmesine misilleme amacıyla gerçekleştirdiğini duyurduğu saldırıyla Pakistanlıları vurdu. İki patlamada 80 kişi hayatını kaybetti. Ülkenin kuzeybatısındaki Çarşadda kentinde polis akademisine, El Kaide lideri Bin Ladin’in Pakistan’da Amerikan komandoları tarafından öldürülmesinden 11 gün sonra düzenlenen 2 intihar saldırısında ölenlerden 11’inin sivil olduğu, 40’ı ağır 140 kişinin de yaralandığı açıklandı. El Kaide örgütünün mütefiki Pakistan Taliban Hareketi’nin sözcüsü İhsanullah İhsan, Fransız AFP ajansına

telefonla yaptığı açıklamada, çifte saldırının “şehit Usame bin Ladin’in intikamının alınması için ilk eylem” olduğunu söyleyerek “Pakistan ve Afganistan’da daha büyük saldırılar bekleyin” dedi. Pakistan yetkilileri, motosikletli olan intihar komandolarınca gerçekleştirilen saldırılarda 10 kilogram patlayıcı madde kullanıldığını, saldırının, genç emniyet mensuplarının, 10 günlük izinlerine gitmek için otobüslere bindikleri sırada meydana geldiğini duyurdular. Çarşadda polis şefi Nisar Han Marvat, ilk intihar komandosunun kalabalığın arasına girerek üzerindeki bombaları patlattığını, diğer akademi öğrencileri yardıma koştuğu sırada da ikinci intihar

komandosunun motosikletle gelerek kendini havaya uçurduğunu söyledi. Saldırıların ardından polis akademisinin önünde bir kan gölü oluşurken, ölenlerin ayakkabıları ve eşyaları dört bir yana saçıldı. Neye uğradıklarını şaşırarak yaralıları, kamyonlara bindirilerek hastanelere götürüldü. Saldırıda bacağından yaralanan Şefikür Rahman, otobüslerde oturlarken önce küçük bir patlama duyulduğunu, birkaç saniye sonra ise ikinci büyük patlamanın geldiğini, kendini yerde, bilinçsiz bir halde bulduğunu söyledi. Yaralılardan Ahmed Ali de “Birinin ‘Allahu ekber’ diye bağırdığını”, ardından da büyük bir patlama sesi duyduğunu ve yaralandığını anlattı.

Fotoğraf 58. Bin Ladin misillemesi (14 Mayıs 2011: 10)

4.2.2.2.1.Cumhuriyet Gazetesi’nde Yer Alan Usame bin m Haberlerinin Genel Değerlendirilmesi

Evren olarak belirlenen 3 Mayıs-11 Mayıs tarihleri arasında toplam 33 haber yayınlanmıştır. Belirlenen zaman dilimi içerisinde toplam 7 günlük bir yayında ve 9 sayfada Bin Ladin ile ilgili haberlere yer verilmiştir.

Konuyla ilgili haber dağılımına bakılacak olursa, en fazla haber sayısı 8 haber ile 3 Mayıs'ta görülmektedir. 4-5-6 Mayıs'ta toplam 6'sar haber, 7 Mayıs'ta 4 haber, 10 Mayıs'ta 2 haber ve 14 Mayıs'ta 1 haber yayınlanmıştır. Haber dağılımında tarih akışına göre doğru orantılıdır. Olayın gerçekleştiği tarihten itibaren, yayınlanan haber sayısı zaman ilerledikçe azalma göstermiştir.

Söz konusu zaman dilimi içerisinde toplam 2 köşe yazısı yazılmıştır. 3 ve 7 Mayıs tarihlerinde yayınlanan köşe yazıları haricinde başka köşe yazısı gazetede yerini almamıştır. Bu nokta biraz ilgi çekicidir.

Cumhuriyet Gazetesi, yorum gücü köşe yazılarında kuvvetli olan ve ideolojisini oldukça hissettiren bir gazetedir. Bu bakımdan konuyla alakalı köşe yazılarının bu kadar az olması ilginçtir. Gazetenin köşe yazıları ne kadar yorum içerse de, haberler, o kadar nesnel bir dille yazılmaya çalışılmaktadır. Konuyla ilgili haberlerde de genel olarak bu politikaya sadık kalınmaya çalışılmıştır. Detaylı verilerle haberler işlenmiştir. Ancak az da olsa yer yer haberlerde yoruma yer verildiği görülmektedir. Gazete daha çok atıflarda bulunarak ideolojisini aktarmaktadır. Bu noktada, tarafsız bir dil kullanmaya özen gösteren gazetenin, yapmış olduğu atıflar sayesinde taraf olduğu görülmektedir.

Hürriyet Gazetesi ile karşılaştırılacak olursa, Cumhuriyet'in, daha objektif bir tavır takındığı görülmüştür. Hürriyet Gazetesi'nde konuyla alakalı toplam 67 haber yer almışken, Cumhuriyet Gazetesi'nde 33 haber görülmektedir. Hürriyet konuları ayrı ayrı haberler olarak işlemişken, Cumhuriyet Gazetesi'nde birkaç konu tek bir haber içinde bağlantıyı koruyacak şekilde aktarılmıştır. Hürriyet Gazetesi, özellikle olayın gerçekleştiği ilk tarihlerde Bin Ladin'in öldürülmesini olumlayan bir tutum içindeyken, Cumhuriyet Gazetesi bu infazı eleştirir bir tavır takınmıştır. Kısacası iki gazetenin aynı konu ile ilgili aynı haberleri işleyişleri baktıkları noktalara göre büyük farklılıklar göstermektedir.

4.2.2.2. Teun A. van Dijk'ın Söylem Çözümlemesi Yöntemine Göre Zaman Cumhuriyet Gazetesi'nde Yayınlanan Usame bin Ladin'in Ölüm Haberlerinin Değerlendirilmesi

Cumhuriyet Gazetesi'ndeki haberlerin tematik yapısına bakılacak olursa, haberlerin alt başlık ve üst başlığa sahip olacak şekilde oluşturulduğu görülmektedir. Hürriyet Gazetesi ile kıyaslandığında, Cumhuriyet Gazetesi'nin daha az alt başlık kullandığı görülmektedir. Hürriyet Gazetesi alt başlıklar sayesinde haberleri detaylandırırken, Cumhuriyet Gazetesi daha az alt başlık kullanarak, aynı metin içinde farklı bilgileri aktarma yoluna gitmiştir. Cumhuriyet Gazetesi'nde spot uygulaması daha yaygın olarak göze çarpmaktadır.

Cumhuriyet Gazetesi'nin yayın politikası olarak kullandığı başlıklarda enformasyon eksiltimi, Bin Ladin'in ölümü ile ilgili olan haberlerde de kendini göstermektedir.

Teun van Dijk'ın modeline göre haberin şematik yapısına bakıldığında, olayın özünün haberin girişinde verildiği görülmektedir. Böylece olaya haber değeri atfedilmiş olmaktadır. Haber ilerleyen bölümlerde detaylandırılarak okuyucu olaya dair ikna edilmeye çalışılmaktadır.

Cumhuriyet Gazetesi tanıklardan ya da olayla bir şekilde ilişkisi olan kişilerin görüşlerinden oldukça fazla olarak yararlanan bir gazetedir. Bu durum gazetenin tarafsız bir dil kullandığının portresini çizmektedir. Aynı zamanda da haberde aktarılan enformasyonun inandırıcılığını arttırmaktadır. Yani hem gazete tarafsız bir üsluba sahipmiş gibi algılanmakta hem de haberlerinin inandırıcılığı arttırılmaktadır.

Haberlerin mikro yapısına bakıldığında cümlelerin çoğunlukla aktif yapıda oluşturulduğu görülmektedir. Böylece bilgiler daha belirgin ve net olarak aktarılmaktadır.

Hürriyet Gazetesi'ne nazaran Cumhuriyet Gazetesi'nin Bin Ladin'i tanımlama yoluna daha az gittiği görülmektedir. Bu durum iki gazetenin ideolojik üretimlerinin farklılığından kaynaklanmaktadır. Çünkü Hürriyet Gazetesi genel olarak Bin Ladin'in ölümünü olumlayan bir tavidir. Bin Ladin karşıtlığı tanımlamalarda kendini göstermektedir. Hürriyet Gazetesi ana akım gazete olduğu için gazetenin böyle bir tutum içinde olması normaldir. Cumhuriyet Gazetesi ise sol yönü ağır basan bir gazetedir. Bu yüzden ABD karşıtlığı kendini yoğun olarak haberlerde hissettirmektedir. Haberlerde Bin Ladin'in tanımlanmasına sıkça başvurulmamasının nedeni bu karşıtlıktır.

Haberlerde şiddet unsurlarını içeren fotoğraflar kullanılmıştır. Özellikle işkenceyi temsil eden ya da cesetlerin olduğu fotoğrafların kullanılması fotoğraflarda şiddet öğeleri bulunduğunun kanıtıdır.

4.2.2.3. Zaman Gazetesi'nde Usame bin Ladin'in Ölümü

3 Mayıs tarihli yayında, sayfa 19'da, Abdullah Gül'ün "Bin Ladin'in öldürülmesi ibret vesilesi olmalı" sözleri başlık olarak kullanılmıştır. Habere, El Kaide'nin o tarihten 8 yıl önce Türkiye'de de "kanlı eylemlere" imza attığı hatırlatılarak, Bin Ladin'in ölümünün ülkede yankı uyandırdığı ifade edilmektedir. Haberin genel seyrinde, T.C devlet başkanlarının Bin Ladin'in öldürülmesine karşı duydukları "büyük" memnuniyet anlatılmaktadır. Ayrıca bu infazın, terörle mücadele konusunda büyük, hatta en önemli zafer olduğu okuyucuya sezdirilmektedir. Gazete bu durumu başkalarının sözleri üzerinden ifade etse de gazetenin konuyu işleyişi ideolojisinin o yönde olduğunu yansıtmaktadır. Haberde "terör" kelimesinin çok sık kullanılması dikkat çekicidir. Hatta bu kullanım rahatsızlık verici ölçüdedir. Yazıda tam 14 kez "terör" ve "terör" kökünden türeyen kelimeler kullanılmıştır. Aslında bu kelimenin haber boyunca "Müslümanlık" ile bağlantılı olacak şekilde kullanılması rahatsızlık vermektedir. Yazının genelinde, okuyucuya Müslümanlık ve terörizmin birlikte düşünüldüğü fikri empoze edilmektedir.



Fotoğraf 59. Bin Ladin'in öldürülmesi ibret vesilesi olmalı (3 Mayıs 2011: 19)

Bu haberin altındaki haberde “Ladin, asla İslam’ı temsil etmedi” başlığı kullanılmıştır. Başlık, haberin içeriğinde yer alan “ABD’nin en büyük insan hakları örgütlerinden Amerikan-İslam İlişkileri Konseyi’nin (CAIR) açıklamasıdır. Haberin devamında dünyada yer alan çeşitli devlet, kurum ve kuruluşların yetkililerinin Bin Ladin’in öldürülmesi konusunda yaptıkları olumlu yöndeki açıklamalar yer almıştır. Haberin genelinde, Bin Ladin’in ölümünün dünyada sevinç yarattığı imajı verilmektedir. Sadece haberin sonundaki tek bir açıklama, bu ölüm karşısında üzüntü ifadesi olarak verilmiştir. O da Vatikan’ın “Bir insanın ölümü karşısında bir Hristiyan hiçbir zaman mutlu olmaz; ancak herkes nefreti artırmak değil barışı pekiştirecek hareketler içinde bulunmalı.” şeklindeki açıklamasıdır. Haberin tamamında bu ölümüne karşı olumlu tepkiler verilirken, son noktanın bu olumsuz ve çarpıcı açıklama ile konuşması gazetesinin tutumu ile ilgili az da olsa kafa karışıklığına neden olmaktadır. Bunun nedeni de Vatikan’ın din söylemi üzerinden ölümüne karşı mutlu olunamayacağının mesajının verilmesidir.

Bu haberin hemen altındaki yer alan, “Avrupa hem memnun hem de eleştirel” başlıklı yazısında Bin Ladin’in öldürülmesine karşı olan olumsuz bakış açılarından ufak ufak bahsedilmeye başlanmıştır. Bir önceki haberde var olan tamamen olumlu profil, yerini olumsuz bir profile bırakmaya başlamıştır. Ancak haberde yine de Bin Ladin’in ölümüne olan memnuniyet inceden inceye bahsedilmektedir. Fakat gazetesinin kullandığı fikirsel üslup, bu haberde yumuşama göstermiştir.

3 Mayıs tarihli yayının 20 ve 21. sayfalarında artık Bin Ladin’in ölümü ile ilgili bilgilerin yer aldığı haberler verilmiştir. 20. sayfadaki ilk haber, “Bin Ladin

öldürüldü, okyanusa atıldı” başlığı taşımaktadır. Haberde yine ilk olarak Bin Ladin’in İslam ve terörün birlikte düşünülmesine neden olan bir isim olduğu vurgulanarak, Müslüman kesimin bu infazı memnuniyetle karşılamış olmasının açıklamasının yapılması dikkat çekmektedir.



Fotoğraf 60. İslam'ın yüzünü terörle kararttı (3 Mayıs 2011: 20-21)

Hürriyet Gazetesi'nin düşüncesi ile denk düşecek şekilde, bu operasyonun seçimlerde Obama'ya yarar sağlayacağı önermesi haberin içeriğinde yer almaktadır. Ayrıca bu “zaferin” El Kaide ile olan mücadelede belki de en önemli zafer olduğu ifade edilmekte, ancak mücadelenin tamamen bitmediğinin vurgusu yapılmaktadır. Aynı zamanda El Kaide'nin intikam saldırıları düzenleyebileceğinin vurgusu Zaman Gazetesi'nde de yapılmaktadır. Bu bilgiler, çalışma içinde yer alan diğer gazeteler ile tutarlı olacak bir üslupla aktarılan bilgiler olması bakımından önem arz etmektedir.

Diğer gazetelerle tutarlı bir üslupla verilen diğer bilgilerin arasında kuryenin izlenerek Bin Ladin'in yaşadığı eve ulaşılmasının, operasyon sırasında helikopter düşmesinin, El Kaide'nin misilleme tehlikesine karşı dünyanın alarma geçtiğinin,

Bin Ladin'in cesedi olduğu iddia edilen fotoğrafın "sahte" olduğunun vurgulanması diğer gazetelerle tutarlılık göstermektedir. Ancak sadece, Zaman Gazetesi düşen helikopterin özel yapım olduğu ve kazadan sonra yok edilmeye çalışıldığının bilgisini vermemektedir. Bunun nedeni gazetenin vurgulamak istediği noktanın bu konu ile alakalı olmamasıdır. Cumhuriyet Gazetesi bunu özellikle vurgulamıştı. Çünkü ABD eleştirelliği haberlerin işlenişinde hakimdi. Zaman Gazetesinde ise esas olan İslam'ın terörle eşleşmesine neden olan Bin Ladin'in öldürülmesinden duyulan memnuniyettir.



Fotoğraf 61. Ceset fotoğrafı sahte çıktı (3 Mayıs 2011: 20)

20. sayfada Ali H. Aslan imzası taşıyan "ABD'de Bin Ladin baharı" başlıklı yazı, ABD halkının Bin Ladin'in öldürülmesinden duyduğu mutluluğu ifade etmektedir. Haberde ABD'lilere dair "acı ve intikam" duygularının ön plana çıktığının vurgulanması okuyucunun aklına ABD'nin intikamını almasının sevincini yaşadığını getirmektedir. Ayrıca haberde, bu olayın ABD'nin özgüvenini ve ulusal birliğini sağlayacak bir gelişme olduğu kaydedilmektedir. Haberde Bin Ladin'in öldürülmesinin büyük bir "başarı" örneği olduğu ve ABD'nin İslam'la savaşmadığı vurgulanmaktadır. Kısacası haberde ABD yanlılığı açık ve net bir şekilde vurgulanmıştır.

21. sayfada sayfanın büyük çoğunluğunu "İslam'ın yüzünü terörle kararttı" başlıklı yazı oluşturmaktadır. Yazının içeriğinde Bush yönetiminin gizliden

eleştirildiği görülmektedir. ABD'nin başlarda Bin Ladin'e destek verdiğinin üzerinde durulmaktadır. Ayrıca İslam ve terörizmin birlikte düşünülmesine Bush döneminde gerçekleştirilen terörle mücadele operasyonlarının neden olduğu vurgulanmaktadır. Özetle haberin içeriğinde gazetenin İslam ve terörün birlikte düşünülmesinden duyduğu rahatsızlık ve Bin Ladin'in ölümüne duyulan sevinç "öfke" duygusunu hissettirecek şekilde okunmaktadır.



Fotoğraf 62. İslam'ın yüzünü kararttı (3 Mayıs 2011: 21)

4 Mayıs tarihli yayının 18. sayfasında, çalışmada yararlanılan diğer gazetelerde olduğu gibi, Bin Ladin operasyonu, tablolaştırarak simülasyon uygulamasını andıracak şekilde görsel olarak anlatılmıştır. Ayrıca yine aynı şekilde Geronimo hakkında da bilgi verilmiştir. Bu, çalışmadaki tüm gazetelerin ortak noktası olarak hedef kitlelerin karşısına çıkmaktadır.



Fotoğraf 63. Lider öldü, El Kaide ne olacak? (4 Mayıs 2011: 18-19)

Ancak gazete bu haberlerin dışında, bir de “Lider öldü, El Kaide ne olacak?” sorusuna yanıtı kendi üslubuyla vermektedir. Bu noktada Zaman Gazetesi’nin Hürriyet ve Cumhuriyet’ten farklılaştığı görülmektedir. Çünkü Zaman, bu konuyu dile getirmekle birlikte, bir isim vermekten çekinmiştir. Diğer gazetelerin

verdiği ismin bu haberde hiç zikredilmemesi, planlı bir politikanın sonucudur. Gazete, El Kaide'nin sonunun geldiğinin mesajını haberin içeriğinde hedef kitlesine kendi yorumu olarak duyurmaktadır.

Gazetenin genel politikasında, Müslümanlık ve terörizm arasındaki yakıştırma hakkında söz söylemek vardır. Gazete, genel olarak haberlerinde, Müslümanlık ve terörizmin birlikte düşünülmesinden duyduğu sıkıntıyı yayın politikası içinde ifade etmeye çalışmaktadır. 19. Sayfadaki haberde de bu açık ve net olarak kendini göstermektedir. Haberde Müslümanların da ABD'de sokaklara çıkıp sevindiğini ifade etmesi üzerinden, gazete Müslümanlık-terör konusundaki ideolojisini hedef kitlesine aktarmaktadır. Haberde Bin Ladin'in ideolojisine vurgu yapılarak "şiddet ideolojisi" , "nefret ideolojisi" kelimelerinin kullanılması Bin Ladin'in hakkındaki portrenin okuyucuya tekrar tekrar hatırlatılması, böylece onun ölümü hak ettiğinin mesajının verilmesi amacını taşımaktadır. Bin Ladin'in ölümünden duyulan sevinç ve Obama'ya duyulan bir çeşit "minnet" haberlerin içinde hedef kitleye açık olarak sezdirilmektedir.



Fotoğraf 64. Amerikalı Müslümanlar umutlu (4 Mayıs 2011: 19)

5 Mayıs'ta sayfa 23'te, çalışma kapsamında ele alınan tüm gazetelerde ortak bir üslupla işlenen bir konu vardır. ABD'nin Bin Ladin operasyonuna dair çelişkili

açıklamaları haberin konusunu oluşturmuştur. Gazeteler, bu haberi çelişkileriyle birlikte açıklama yoluna giderek, bu çelişkili açıklamaları örtük de olsa eleştirir bir tutum sergilemişlerdir. En hafif eleştirel tutum Zaman Gazetesi'nde görülse de, gazetenin aynı doğrultuda bu haberi işlemesi kayda değerdir.



Fotoğraf 65. ABD'nin çelişkili Bin Ladin açıklamaları kafa karıştırdı (5 Mayıs 2011: 23)

Aynı sayfada yine Bin Ladin haberlerine dair tanıdık bir konu göze çarpmaktadır. Haberde Bin Ladin'in yerinin tespiti konusunda kullanıldığı iddia edilen “waterboarding” işkence yönteminden bahsedilmektedir. Cumhuriyet Gazetesi, bu yöntemin kullanılmasını şiddetle eleştirirken, Zaman Gazetesi'nin hafifletici sebepler aradığı haberin içeriğinden okunmaktadır. Gazete, Bin Ladin'in kuryesinin yerinin “normal” sorgu sırasında öğrenildiğinin, “waterboarding”

sorgusu sırasında elde edilen isimlerin gerçeği yansıtmadığının bilgisini vermektedir. Bu yüzden, waterboarding uygulamasıyla bir bilginin elde edilmediğini savunmaktadır. Bu bakış açısı dikkat çekicidir. Çünkü dikkatleri waterboarding'i uygulama konusundan, bu işkence sırasında bilgi elde etmeme durumuna getirerek, bunu hafifletici bir neden olarak göstermektedir.



Fotoğraf 66. Ladin, CIA işkencesi sayesinde mi bulundu? (5 Mayıs 2011: 23)

verilen sözü tuttuğu vurgulanırken, Bush'un Bin Ladin'i "yakalamadığı" söylenmiştir. Burada kasıtlı olarak yakalamadığı açıkça ifade edilmektedir. Bunu Obama'nın bu ziyareti, Bush ile gerçekleştirmek istemesini Bush'un geri çevirmesinden hareketle, "Bush saldırılardan sonra enkaza gelerek elinde megafonla, yaptığı konuşmada, 'Bu binaları vuranlar yakında bizi duyacak' şeklinde konuşmuştu. Ancak Bush iki dönem başkanlık koltuğuna oturmasına rağmen El Kaide lideri Ladin'i yakalamamıştı." sözlerini hatırlatarak gazete ortaya koymaktadır. Bu demeçte kullanılan üslup oldukça nettir. Elindeki megafona da gönderme yapılması, Bush'un ne kadar "hararetle" konuşma yaptığı izlenimini uyandırmaktadır. Metnin devamında ise bu tutumunun "sözde" olduğunun mesajı verilmektedir.



Fotoğraf 67. Sıfır Noktası'na sembolik ziyaret (6 Mayıs 2011: 23)

Aynı sayfadaki "ABD askerleri hiçbir direnişle karşılaşmamış" başlıklı haberde, ABD'nin operasyona dair çelişkili açıklamalarına çelişkiler ortaya konularak yorum cümleleri içermeyen cümleler kullanılarak yer verilmiştir. Tek bir yerde kullanılan üslup dikkat çekmektedir. "New York Times'a konuşan yetkililer, operasyonun hemen ardından yapılan açıklamalar ile son verilen bilgilerin farklılık göstermesini, 'deniz komandolarının olay raporlarının ellerine geç geçmesi sonucu yeni bilgilere ulaşmak' ile izah ettiler." Cümlesindeki "izah ettiler" kelimesi duruma bir yumuşaklık katmaktadır. Zaman Gazetesi bu husus için bu kelimeyi kullanırken, Cumhuriyet Gazetesi'nin "iddia ettiler" kelimesini kullanması beklenmektedir. Ancak Cumhuriyet, bu açıklamaya hiç değinmemiştir. Bu küçük nokta, aslında gazetelerin bakış açısı sonucunda şekillenen bilinçli bir harekettir.

7 Mayıs tarihli yayının 23. sayfasında “Fotoğraflar yayınlanmadı komplo teorileri patladı” başlıklı haber bulunmaktadır. Haberde, ABD’nin Bin Ladin’in cesedinin fotoğrafını yayınlamayı reddetmesinden yola çıkılarak ortaya atılan çeşitli “komplo teorileri” dile getirilmektedir. Gazetenin “komplo teorisi” olarak adlandırdığı bu mesele, bu çalışmanın ölçeğinde olası “gerçekler” olabilmektedir. Baudrillard’cı bir ifade ile belirtilen o olasılıklar hiper-gerçeklerdir. Çünkü hangisinin bilinen anlamıyla “gerçek” olduğu belli değildir. İçinde bulunan duruma göre gerçeklik üretilerek hiper gerçek durumuna getirilmiştir. Hiper-gerçeğin öncesi ve sonrası belli olmadığı için gerçekliği sorgulanamamaktadır. Bu yüzden tüm o “teoriler” Baudrillardcı mantık içinde “gerçek” ve “doğru” kabul edilmektedir.



Fotoğraf 68. Fotoğraflar yayınlanmadı komplo teorileri patladı (7 Mayıs 2011: 23)

Sayfanın devamındaki bir haberde gazete, operasyona dair çelişki açıklamaların olduğundan tekrar bahsetmektedir. The Washington Post Gazetesi’ne konuşan ABD’li yetkililerin, Bin Ladin ile 3. kattaki odasının kapısında karşılaştıklarını, Ladin’in hemen odasına döndüğünü, askerlerin de bunu savunma tehdidi olarak algıladıklarını ifade eden gazete, daha önceki açıklamaları hatırlatarak “ ABD’li yetkililerin daha önce El Kaide liderinin askerlere silahla karşılık verdiğini, odadaki eşini de kalkan olarak kullandığını söylemiş, ancak daha sonra Ladin’in

silahsız olduğu ve eşinin arkasına saklanmadığı ortaya çıkmıştı.” cümlesini kullanmıştır. Burada dikkat çeken husus “eşinin arkasına saklanmak” sözüdür. Ladin hakkında ortaya atılan gerçekliklerin gerçekliliğinin artık geçerli olmadığı haberde okuyucuya aktarılmaktadır.



Fotoğraf 69. Hayalet Helikopter ilk kez kullanıldı (7 Mayıs 2011: 23)

Bu noktada gazete, diğer gazetelerde karşılaşılan “hayalet helikopter” hususuna değinmiştir. Helikopter hakkında teknik bilgiler verilmiştir. Ayrıca düşen helikopterin patlayıcılarla kullanılmaz hale getirildiği haberde söylenmiştir. Gazete helikopterin “gizemli” olduğunu ifade etmektedir. Ancak Cumhuriyet Gazetesi’nin aksine bu gizemli “helikopterin” neden imha edilmek istenmiş olabileceğinin üzerinde hiç durmamıştır.

Ayrıca diğer gazetelerin Merkel hakkındaki haberi daha detaylıyken, Zaman Gazetesi bu haberi oldukça kısa ve yüzeysel olarak işlemiştir. Daha da ötesi, El Kaide'nin ABD'nin tren istasyonlarına karşı düzenleyeceği beklenen saldırıdan çok kısa olarak, sayfanın sağ üst köşesinde bahsedilmesi, Zaman Gazetesi'ni diğer gazetelerin bu konuyu işleyişinden ayırmaktadır.



Fotoğraf 70. ABD, Pakistan istihbaratının üst düzey isimlerini istedi (8 Mayıs 2011: 23)

8 Mayıs tarihli yayının 23. sayfasında, Bin Ladin'in öldürüldüğü güne kadar aktif olarak El Kaide'yi yönettiğinin haberi yer almaktadır. Burada yine El Kaide Lideri'nin kaldığı evde iletişim araçlarının bulunmadığından bahsedilmektedir. Telefon görüşmesi yapılacağı zaman, kurye Kuveyti'nin evden 90 dakikalık uzaklıktaki bir bölgeye gidip bataryayı telefona takıp örgütle görüştüğü, sonra hemen ardından bataryayı telefondan çıkarıp eve döndüğü haberde hafif hikayesel bir anlatımla anlatılmaktadır. Ancak genel olarak Zaman Gazetesi'nde diğer gazetelere oranla öyküsel anlatım kendini daha az hissettirmektedir.

Aynı sayfanın en altında göreceli olarak sayfanın daha az dikkat çeken bir yerinde “İrkçi pilot iki imamı uçaktan indirdi” başlıklı haber bulunmaktadır. Haberde, 11 Eylül saldırılarından sonra “olağan şüpheli” olarak görülen Müslümanların üzerindeki olumsuz imajın, El Kaide liderinin öldürülmesinden sonra yavaş yavaş dağılması beklenirken, Memphis şehrinde, iki imamın diğer yolcuların “rahatsız” olacağı gerekçesiyle uçaktan indirilmesi eleştirilmektedir. Bu haber, aslında Müslümanlara karşı uygulanan “psikolojik şiddet” göstergesi olarak gazetede yerini almıştır. Bin Ladin meselesinin ardından devam eden şiddet uygulamalarının farklı bir boyutu bu haberde mevcuttur.



Fotoğraf 71. İrkçi pilot, iki imamı uçaktan indirdi (8 Mayıs 2011: 23)

9 Mayıs tarihinde 21. sayfada yayınlanan çıkan haberde Bin Ladin'in örgütü Pakistan'dan yönettiğinin söylenmesine karşıt bir görüş aktarılmaktadır. Pakistanlı yetkililerin interneti, telefonu olmayan bir evde, örgüt yönetiminin imkansız olduğunu, örgütün artık çok yapıli olarak işlediğini vurgulaması haberde yer almıştır. Aynı haberde ABD'nin Ladin'in Pakistan'dan bir konuda destek aldığı ama hangi konuda olduğunun henüz bilinmediği vurgulanmaktadır. Ayrıca haberde, çalışmada incelenen diğer gazetelerin bahsetmediği bir noktaya dikkat çekilmektedir. Gazete kendi yorumuyla, “Dünyanın en çok aranan teröristinin ailesini yanından ayırmamaya özen göstermesinin” merak uyandırıcı bir husus olmasını dile getirmesi, meseleye farklı bir perspektif geliştirilmesine neden olmaktadır.



Fotoğraf 72. Bin Ladin'in Pakistan'dan örgütü yönetmesi imkansız (9 Mayıs 2011: 21)

Haberin devamında Pakistan'ın Abbotabad şehrinin 400 nüfuslu Cak Şah Muhammed köyü sakinlerinin Bin Ladin ve ailesinin orada yaşamış olsa kesinlikle fark edeceklerini dile getirmeleri yer almaktadır. Bu haberde, gazete, başkalarının sözleri üzerinden Bin Ladin'in öldürülmesi meselesine şüphe ile yaklaştıklarını ifade etmektedir. Ayrıca köyde iki patlamanın gerçekleştiği, bunun medyanın yoğun ilgisini dağıtma amacıyla gerçekleştirilmiş bir eylem olduğunun iddia edilmesi haberde yer almıştır. Bu durum da üretilen bir gerçeklik olarak, hiper gerçek olarak gündemde yer almıştır.



Fotoğraf 73. Buzağı doğsa biliriz (9 Mayıs 2011: 21)

13 Mayıs tarihinde, 20. sayfada “Pakistan’a Bin Ladin Misillemesi: 80 Ölü” başlıklı yazı konuyla ilgili olarak göze çarpmaktadır. Haberde, Bin Ladin’in intikamını önce Pakistan’dan sonra ABD’den alacağını belirten El Kaide’nin saldırılarına başladığının, tehdidin gerçekleşmeye başladığının mesajını örtülü olarak bu olay üzerinden dillendirmektedir. Aynı haberi Cumhuriyet Gazetesi 14 Mayıs tarihli yayında, yani Zaman Gazetesi’nden bir gün sonra duyurmuştur. Gazetelerin haberi benzer şekilde işlemesine rağmen, hatta neredeyse aynı başlık kullanmalarına rağmen, olayın betimlemesi Cumhuriyet Gazetesi’nde kendini daha kuvvetli olarak hissettirmektedir. Zaman Gazetesi haberin içeriğinde farklı hususları vurgulama yoluna gitmiştir. Örneğin Pakistan’ın Bin Ladin’in öldürülmesini “memnuniyetle” karşıladığı, ancak bu operasyonun ülkenin “egemenliğinin ihlali” anlamına geldiğini savunduğu haberde hatırlatılarak ABD’ye karşı bir tutum sergilediği haberde hatırlatılmaktadır. Bunun üzerinden de Pakistan’a “nükleer silaha sahip tek İslam ülkesi” atfında bulunarak, Pakistan’ın Taliban ve ABD arasında “sıkıştığı” üzerinde durulmaktadır. Bu bakış açısı, olayın görünen yüzünden çok, arkasında yatan siyasi portreyi betimlemektedir. Ancak görsel materyal olarak kullanılan fotoğraf, olayın görsel şiddetini betimlemektedir. Cumhuriyet Gazetesi’nin de kullandığı fotoğrafta yine aynı Pakistanlı’nın kanlar içindeki aynı adamı kucağında taşıması gösterilmektedir. Aynı şekilde yüzlerden şiddetin bilançosu, üzüntüsü ve kaygısı okunmaktadır. Tek fark, fotoğraftaki karakterlerin aynı mekanda değil de farklı bir mekanda resmedilmesidir.



Fotoğraf 74. Pakistan’a Bin Ladin misillemesi (13 Mayıs 2011: 20)

4.2.2.3.1.Zaman Gazetesi’nde Yer Alan Usame bin Ladin’in Ölüm Haberlerinin Genel Değerlendirilmesi

3 Mayıs-14 Mayıs tarihleri arasında Bin Ladin’in ölümüyle ilgili olarak Zaman Gazetesi’nde toplam 42 haber yayınlanmıştır. Belirlenen zaman dilimi içerisinde toplam 8 günlük yayında 12 sayfada konuyla ilgili haberler yer almıştır.

Konuyla ilgili en fazla haber 10 tane haber ile 3 Mayıs’ta, yani olayın gerçekleştiği günün ertesinde olmuştur. 7 Mayıs 7 haberle, en fazla haber yayınlanan ikinci tarih olmuştur. 4 Mayıs’ta 4 haber, 5 Mayıs’ta 3 haber, 6 Mayıs’ta 5, 8 -9 Mayıs’ta 4 haber, 13 Mayıs’ta 1 haber şeklinde konuyla ilgili olarak haber yayınlanmıştır. Yani haberlerin günlere dağılımında bir orantısızlık mevcuttur.

Gazete, konuyla alakalı olarak köşe ve yorum yazılarına geniş yer vermiştir. Belirlenen zaman dilimi içerisinde toplam 14 köşe ve yorum yazısı yayınlanmıştır. Köşe yazısının gazetede yayınlandığı gün sayısı beş gündür. En fazla köşe yazısının bulunduğu gün, 4’er yazıyla 4-5 Mayıs tarihleridir.

Gazetenin konuyla ilgili olarak yayın politikasına bakılınca, üslubunun “Müslümanlık ve terör ilişkisi” etrafında şekillendiği görülmektedir. Birçok haberde, gazete bu ilişkinin yargı halinde zihinlerde yer etmesinden açık ve net olarak rahatsız olduğunu ifade etmiş, bu yüzden de Bin Ladin’in öldürülmesi konusundaki memnuniyetini gizil olarak dile getirmiştir. Bu bakımdan, gazete “şiddet ideolojisine” sahip olduğunu dile getirdiği Bin Ladin’in ölümü ile ilgili olarak “şiddet” unsurlarını dile getirmekten çekinmemiştir.

Olayların genel aktarımında gazetenin kullandığı üslup tarafsız olsa da olayların aktarımından sonra, zaman zaman açık olarak, zaman zaman da örtülü olarak çizdiği portre gazetenin tarafının net olarak belirlenmesine neden olmaktadır.

Cumhuriyet Gazetesi’nin haberleri aktarımından yola çıkarak ABD karşıtı bir tutum içinde olduğu görülmüştür. Zaman Gazetesi’nin haberler işleyişinde tam

tersi olacak şekilde ABD yanlılığı görülmektedir. Daha doğrusu, gazete Bush Yönetimi'ni şiddetli olarak eleştirirken, Obama'yı bir nevi "takdirle" karşılamaktadır.

Hürriyet Gazetesi, Bin Ladin'in öldürülmesine biraz da temkinli bir tavırla "ılımlı" yaklaşmıştır. Cumhuriyet Gazetesi ise Bin Ladin'e karşı olmakla birlikte, ABD'nin infazı karşısında ABD'yi eleştirmiştir. Zaman Gazetesi ise, Bin Ladin'in ölümünü memnuniyetle karşılamıştır. Haberlerde İslam ve terörizm bağlantısının zihinlerde kırılmasına dair beslenen umut okunmaktadır.

3 farklı ideolojiye sahip 3 farklı gazete, aynı haberleri, kendi ideolojileri doğrultusunda işlemişlerdir. Olayların aktarımında genel olarak abartı derecede bir tutarsızlık görülmesi de, olaylar betimlendikten sonra kullanılan üslup nedeniyle olaylardan çıkarılacak sonuçlar taraf olmaya neden olmaktadır. Gazeteler, olaylardan yola çıkarak ideolojilerini beslemekte ve kendi "gerçekliklerini" üretmektedirler. Aynı şekilde olaylar da gazetelerin sahip olduğu ideolojilerden beslenmektedirler. Bu kısır döngü şeklinde "gerçekliğin" üretimine hizmet eden bir mekanizma halindedir.

4.2.2.3.2. Teun van Dijk'in Söylem Çözümlemesi Yöntemine Göre Zaman Gazetesi'nde Yayınlanan Usame bin Ladin'in Ölüm Haberlerinin Değerlendirilmesi

Zaman Gazetesi'ndeki haberlerin makro yapısı içinde tematik yapısı değerlendirildiğinde, haberlerin üst başlık ve alt başlık olarak konumlandırıldığı görülmektedir. Ancak alt başlıkların çok çeşitlilik göstermediği dikkat çekmektedir. Bir haberin altında genellikle bir ya da iki alt başlık oluşturulmuştur. Bunun yanında gazetenin spot uygulamasını sıkça kullandığı görülmektedir.

Başlıklarda enformasyon eksiltimi kullanılmıştır. Ancak enformasyon eksiltimi ileri boyutlarda değildir. Olayın özü, haber metninden önce başlıktan anlaşılabilir niteliktedir.

Haberlerin şematik yapısına bakıldığında, olayın özünün metnin girişinde açıklayıcı şekilde verilmiştir. Olayın konusu, metnin girişinde özümselebilmektedir.

Gazetenin olayların aktarımında kendi muhabirinin yanı sıra tanıklardan veya olayla bir şekilde ilişkisi olan kişilerin ya da kuruluşların atıflarından yararlandığı görülmektedir. Böylece haberlerin inandırıcılığı arttırılmış olmaktadır. Gazete kendi ideolojisini başkalarına yaptığı atıflarla desteklemektedir. Zaman Gazetesi'nin özellikle yabancı gazetelerden yararlandığı ya da ABD'nin devlet adamlarının sözlerine atıfta bulunduğu görülmektedir.

Zaman Gazetesi yer yer Bin Ladin'i tanımlama yoluna gitmiştir. Örneğin "Bin Ladin terörü" betimlemesi, bu tanımlamalara bir örnek teşkil etmektedir. Gazete böylece Bin Ladin'e olan karşıtlığını güçlendirmekte ve hedef kitlesini bu doğrultuda ikna etmeye çalışmaktadır.

Gazetenin kullandığı fotoğraflar, zaman zaman şiddet unsurları da içermektedir. Özellikle Bin Ladin'in cesedine ait olduğu iddia edilen daha sonraları sahte olduğu ortaya çıkan fotoğrafların kanlı bir şekilde gazete sayfasında yer alması buna örnektir.

4.2.3. Muammer Kaddafi Kimdir?

1942 yılında Libya'nın Sirte kentinde doğmuştur. Bedevi bir ailenin çocuğudur. Hayatı boyunca bedevi geleneklerine bağlı kaldığı için "Çöl Aslanı" lakabını kullanmıştır. 1963'te Bingazi Askeri Akademisi'ni bitirdikten sonra Libya ordusuna katılmıştır. 1964'te Bağımsız Birlikçi Subaylar Topluluğu'nu kurmuştur. 1969 yılında hükümet darbesine katılarak Kral İdris'i düşürmüştür. (Kaddafi, Muammer, 1983: 2183)

Devrim Konseyi Başkanlığı ile Savunma ve İçişleri Başkanlığı görevine getirilmiştir. 1969'da Devrim Konseyi tarafından albaylığa yükseltilmiştir. 1970'de

Başbakanlık ve Savunma Bakanlığı'na getirilmiş ve başbakanlığı 1972'de Abdüsselam Callud'a devretmiştir. İslam'â dayalı bir Arap sosyalizmi oluşturmaya çalışmıştır. (Kaddafi, Muammer, 1993: 177)

Anayasal kuruluşları fesheden Kaddafi, kendine özgü olarak oluşturduğu İslami sosyalizmi tanıtmak amacıyla yazdığı “Yeşil Yol” isimli kitabı yazmıştır. Bu kitabın okullarda mecburi ders olarak okutulmasını sağlamıştır. Mısır'ın uyguladığı reformaları Libya'da da uygulama yoluna giden Kaddafi, İngiliz askeri üslerini ülkeden çıkarmıştır. Petrol şirketlerini de ulusallaştıran Kaddafi, Kıbrıs Barış harekatında Türkiye'ye yardım etmiştir. Devrildikten sonra Libya'da saklanmaya devam eden Kaddafi, 2011 yılında muhalif güçlerce öldürülmüştür.

4.2.3.1. Hürriyet Gazetesi'nde Muammer Kaddafi'nin Ölümü

Hürriyet Gazetesi'nde Kaddafi ile ilgili yayınlanan haberlerin birinde NATO'nun Kaddafi'yi öldürme girişimlerine tanık olunmaktadır. “Ölümüne takip” manşetiyle duyurulan haberde, Kaddafi'nin oğlunun evinin bombalandığı ve yan Kaddafi ve eşinin bulunduğu odanın yanındaki odada langırt oynayan Kaddafi'nin 6. çocuğu 29 yaşındaki Seyfül Arab ve Kaddafi'nin 3 torunun “feci” şekilde can verdiği anlatılmaktadır. Kaddafi'nin “yine” öldürülemediği mesajının verildiği haberde, Kaddafi'nin “9 canlı” olarak betimlenmesi çarpıcı bir üsluptur. Kaddafi'nin torunlarının ve oğlunun öldürülmesi olayına “feci şekilde can verdiler” sözünün kullanılması, Bin Ladin ve Saddam ile ilgili haberler de göz önünde bulundurulduğunda, bu tarz bir üslup ile karşılaşılması açısından ilgi çekicidir. Burada bu ölümlere dair bir “merhamet” duygusu aşılانmaktadır.

Haberin seyrinde de Libya Hükümet sözcüsü Muhammed İbrahim'in Kaddafi'yi öldürmeye yönelik operasyona dair yaptığı açıklamanın içinde yer alan, ölen çocukların 12 yaşın altında olduğunu vurgulamasının da yer alması, olaya biraz daha trajedi yüklemektedir.

Kırmızı karakterlerle yazılan “NATO’dan jet yalanlama” şeklindeki “uyarı” niteliğindeki başlığın altında, NATO’nun aslında askeri birlikleri hedef aldığı, saldırının “kişisel” olmayıp, ölenlerin hedef alınmadığı yönündeki açıklaması dile getirilmektedir.

Bu bilgilerin hemen yanında yine kırmızı ile yazılan “BM çekilme kararı aldı” uyarılı yazı görülmektedir. Burada da operasyon sonucunda meydana gelen uluslar arası karışıklıktan ve şiddet eylemlerinden bahsedilmektedir. Libya’da operasyona katılan İtalya, İngiltere elçilikleri ve BM merkezinin saldırıya uğradığı, “olaya sert tepki gösteren İngiltere”nin de Libya büyük elçisini sınır dışı ettiği anlatılmaktadır. Yani gerek psikolojik gerekse fizyolojik şiddet bu küçük haberde ortaya konmuştur.

Konuyla alakalı olan genel üslupta, gazetenin Kaddafi’nin öldürülmeye çalışılmasına karşı olumsuz bir tepki vermediği, ancak sivillerin öldürülmesi meselesine biraz da olsa eleştirel yaklaştığı görülmektedir. Fakat bu tepki ve tepkisizlik açık ve yorumlara dayalı olarak değil de küçük nüanslar sayesinde kendini göstermektedir.

21 Ekim 2011 tarihinde artık Kaddafi’nin öldürüldüğünün haberi manşetlerde yerini almıştır. Ana sayfanın alt kısmında, çok dikkat çeken bir yer olmayan bir bölümde “Yerlerde sürüklediler” manşetiyle haber duyurulmuştur. Renk dilinde “ikaz” anlamına gelen sarı renkle haberin köşesine “Kaddafi’nin sonu” notunun düşülmüş olması da haberin çarpıcılığını arttırmıştır. Haberde, Kaddafi’nin ihtişamlı bir portre fotoğrafının yanında, yakalandıktan sonraki “perişan” haldeki fotoğrafının verilmesi de “Kaddafi’nin sonu” notunu pekiştiren, onunla birlikte düşünülen bir uygulamadır. Bunlara ek olarak kırmızı zemin üzerine beyaz olarak yazılmış olan “Libya’da bayram havası” notu, Kaddafi’nin ölümüne dair gazetenin duruşunu ortaya koymaktadır. Tüm bunlar göz önünde bulundurulduğunda gazetenin Kaddafi’nin ölümünü olumlayan bir tutum içerisinde olduğu görülmektedir.



Fotoğraf 75. Kaddafi'nin sonu (21 Ekim 2011: 1)

21 Ekim tarihli yayının 39. sayfası tamamen Kaddafi'nin ölümüne ayrılmıştır. "KRALLAR KRALI'NI YERLERDE SÜRÜKLEDİLER" başlığının kullanıldığı sayfada ilk olarak Kaddafi'nin çatışma sırasında mı yoksa lağım borusunda mı vurulduğuna dair söylentilerden bahsedilerek, Saddam'ın bir "kahraman" değil de "korkak" olabileceğinin iması yapılmaktadır. Çünkü çatışma sırasında vurularak ölmek "kahramanlığın" ve "şehitliğin" göstergesidir.



Fotoğraf 76. İşkence görüntüsü (21 Ekim 2011: 39)

Kaddafi'nin sonunun anlatıldığı bu haberde kullanılan dil ve üslup çarpıcı olduğu kadar şiddeti betimleyicidir. Şiddet sadece fiziksel şiddet değil, aynı zamanda sözselsel ve psikolojik şiddet de içermektedir.

“Kaddafi'nin ölüm haberiyle ilgili birlikte birçok iddia ortaya atıldı. Kaddafi'nin kanalizasyon borusuna saklandığı da bunlardan biri. BBC'ye konuşan 20'li yaşlarda bir isyancı askerin Kaddafi'ye ait olduğunu iddia ettiği altın bir tabancayı sallayarak “Onu yer altında bir delikte buldum. ‘Ateş etme’ diye bağırdı diye konuştu. Bu, Irak'ın devrik lideri Saddam Hüseyin'in Tikrit'te bir çukurda ele geçirilişini anımsattı. Kaddafi'nin ölümü; Tunus ve Mısır'da sonuçlanan Suriye ve Yemen'de ise halen devam eden Arap Baharı'nın en dramatik gelişmesi oldu. Devrik liderin cesedinin fotoğrafları ilk olarak El Cezire kanalıyla dünyaya gösterildi.” (21.10.2011: 39)



Fotoğraf 77. Yerlerde sürüklediler (21 Ekim 2011: 39)

Paragrafta, Kaddafi'nin ölümünden çok ölüm şeklinin dramatik olduğu yönünde bir ima bulunmaktadır. “Dramatik” kelimesi, meseleye “acıma” duygusu katmaktadır. Ancak buradaki “acıma” duygusu başlıkta kullanılan “Krallar Kralı” ünvanı ile birlikte düşünüldüğünde biraz da gizli olarak “alay” içermektedir. Bu “alay” salt anlamda “dalga geçme” olarak düşünülmemelidir. Kendine “Krallar Kralı” ünvanını yakıştıran Kaddafi'nin bu “heybetli” ünvana yakışır şekilde ölmediğine dair ironi, bahsedilen “alay”ın içeriğini oluşturmaktadır.

Haberde, 9 mm çapında bir silahla devrik liderin iki bacağından ve boynunun altından vurulduğu, ele geçirildiği sırada “nefes aldığı”, “hastaneye bile gidemeden” can verdiği, hatta ele geçirildikten sonra ayağına kurşun sıkıldığı anlatılmaktadır. Ek olarak Arap Kültürü’nde ayağa kurşun sıkılmasının “büyük hakaret” olduğu haberde dile getirilmektedir. Muammer Kaddafi'nin bir “kahramana” ait olmayan ölüm şeklinin anlatıldığı haberde, gazete'nin “hastaneye bile gidemeden” ifadesini kullanması haberin genel seyri içinde okuyucu tarafından tuhaf olarak algılanmaktadır. Çünkü haberden okunduğu kadarıyla kasıtlı olarak bu şekilde öldürülmeye layık görülen devrik liderin yakalandıktan sonra hastaneye götürülmeyeceği fikrinin oluşması pek mümkün olmamaktadır.

Kaddafi'ye yapılan “sıçan” benzetmesinin yayınlanması yer aldığı fotoğraf karesinin olayın fiziksel şiddetinin yanında psikolojik şiddetin de gözler önüne açıkça serildiğinin göstergesidir.

Haberde, Libya'nın yeni liderlerinin, Kaddafi'nin NATO operasyonu sonucunda öldürülmediğini, İsyancılar tarafından çapraz ateşe tutularak öldürüldüğünü açıklamaları belirtilmektedir. Böylece, durum uluslar arası bir gelişme olmaktan çıkarılmaya çalışılmaktadır. Ayrıca, cesedin gizli bir yere gömüleceğinin açıklandığı belirtilmektedir.

Libyalı yetkililerin Kaddafi'nin ölümünün isyancıların elinden olduğunu açıklamasının verildiği paragrafın hemen altında, Fransa ve ABD'nin Kaddafi'nin bulunduğu konvoyu kendilerinin vurduğunu “iddia etmelerini” gazete, “ABD ve

Fransa ‘zaferi’ paylaşamıyor” alt başlığıyla duyurdu. Burada “zafer” kelimesinin tırnak içine alınması bunun bir zafer olup olmadığı konusuna bir gönderme yapmaktadır.

Aynı sayfada yer alan “ ‘Yeşil kitap’ yazdı çadırına dünyayı gezdirdi” başlıklı yazı, Kaddafi’nin hayatını ve kişiliğini iğneyelici bir üslupla anlatmaktadır. Üslubun alaylı bir tarzda oluşturulmuş olması yazıya esprili sayılabilecek bir hava katmaktadır.

22 Ekim tarihli yayının ana sayfasında mavi zemin üzerine büyük puntolarla yazılmış beyaz “HARAMDIR DURUN” başlığı görülmektedir. başlığında hemen altında sol köşede çapraz olarak kırmızı zemin üzerinde “Kaddafi son anda yalvardı” notu görülmektedir. “Son an” kelimesinin diğerlerinden farklı olarak sarı renkte yazılması, dikkatlerin buraya çekilmesine neden olmaktadır. Kaldı ki sarı renk, ikaz anlamı taşıması bakımından bilinçli olarak bu kelimelerde kullanılmıştır.



Fotoğraf 78.Kaddafi son anda yalvardı (22 Ekim 2011: 1)

Fotoğrafta Kaddafi'nin işkence anında çekilmiş fotoğrafları, senaryo şeklinde, altında açıklamalarıyla birlikte verilmiştir. Böylece, hedef kitle Kaddafi'nin maruz kaldığı şiddeti ve çırpınışlarını yaşayarak pekiştirme olanağı bulmuştur. Görüntülerden devrik liderin “acınası” halde olduğu gösterilmektedir. Haberde kullanılan “yalvarma” kelimesi Kaddafi'nin zayıflığını ortaya koymaktadır. Görüldüğü gibi haberlerde Kaddafi karşıtlığı şiddetli olarak kendini göstermektedir.

32. sayfada, Kaddafi'nin ölümüne dair ayrıntılı bilgi verilmektedir. Kullanılan üslup, yine olayı zihinlerde betimlemekte ve böylece şiddeti bilinçlere işlemektedir. Ancak haberde, Kaddafi'nin ölümüne dair yapılan çeşitli çelişkili açıklamalar üzerinden betimlemeler yapılmaktadır. Kısacası devrik liderin ölümüne dair, zihinlerde tek bir betimleme mevcut değildir.

Kaddafi linç edilirken çekilmiş olan kanlı görüntülerin bu kadar açık şekilde yayınlanması, basıncılıkta şiddetin bir teşhir unsuru haline geldiğini göstermektedir. Kaddafi'ye şiddet uygulandığı sırada çekilen görüntülerinin film şeridi halinde sırayla yan yana aktarılması, aksiyon filmlerini anımsatmaktadır. Habercilikte kullanılan bu üslup ideolojinin zihinlere aktarımını kolaylaştırmakta, kitleleri güdümlemekte başarılı sonuçların elde edilmesine neden olmaktadır.



Fotoğraf 79. Çapraz ateş mi, infaz mı? (22 Ekim 2011: 32)

Kaddafi'nin ölümünden sonraki gelişmeler konusunda da hedef kitlenin zihnine şiddet unsurları yerleştirilmektedir. Kaddafi'nin cesedinin "et deposunda" saklanıp, teşhir edilmesi, onun insan cesedi olarak muamele görmediğini göstermektedir. Kaddafi'nin öldükten sonra gördüğü şiddetin basında çıplak olarak yer alması, okuyucunun da psikolojik şiddete uğratılmasıdır.



Fotoğraf 80. Cesedi ziyarete açıldı (22 Ekim 2011: 32)

Yine 32. sayfanın alt taraflarına doğru küçük bir kare içinde kısa bir haber olarak, İngiltere'nin Sun dergisinin Kaddafi'nin kanlar içindeki cesedinin fotoğrafını yayınlaması ve "Lockerbie için" başlığını kullanması aktarılmıştır. Haberde, 1988'de İskoçya'nın Lockerbie bölgesinde yapılan saldırıyı Kaddafi'nin üstlenmesi hatırlatılmaktadır. Böylece İngilizlerin "intikamı"nın alındığını ima ettikleri ima edilmektedir. İngiliz dergisinin kullandığı bu üslup, şiddetin şiddetle pekiştirilmesidir. Ayrıca gazete başkalarının görüşlerini aktararak kendi ideolojisini pekiştirme yoluna gitmiştir.



Fotoğraf 81. Lockerbie'nin intikamı alındı (22 Ekim 2011: 1)

ABD Dışişleri Bakanı Hillary Clinton'un Kaddafi'nin ölüm haberini aldığı zamanki tepkisi, sayfada işlenen bir diğer haberdır. Clinton, başyardımcısının telefonuna düşen flash haberi gördüğünde “Vauvvv” diye tepki vermiştir. Haberin devamından Clinton'un bu ölümü sevinçle karşıladığı hissedilmektedir. İçerikte Clinton'un güldüğünün söylenmesi, espirili bir yorumda bulunduğu ima edilmesi, okuyucuyu buna inandırmaktadır. Haberde yine, Clinton'un Bin Ladin operasyonunu izlerken “şaşkınlıktan” ağzını kapadığı hedef kitleye hatırlatılarak Clinton hakkında genel bir fikir oluşturulmaya çalışılmıştır.



Fotoğraf 82. “Vauvv” (22 Ekim 2011: 32)

23 Ekim tarihinde, gazete farklı bir konuya değinmiştir. Türkiye ve Kaddafi görüşmesinin belgelerini “bulduğunu” zafer edasıyla dile getiren gazete, Türkiye-Kaddafi arasındaki karşılıklı konuşma şeklinde, tamamen öyküsel bir anlatımla durumu izah etmiştir. Türkiye’nin Kaddafi’yi kabul etmeye hazır olduğu iddialarını da böylece çürütmüş olmaktadır. Zira haberde NATO operasyonundan kısa bir süre önce Türkiye’nin Kaddafi’yi ülkeyi terk etmesi konusunda uyardığı ortaya konmuş ve önerdiği ülkeler yine Türkiye’nin konuşma demeci içinde hedef kitleye sunulmuştur. Bu konuşmaların içinde hiçbir zaman Kaddafi ile Türkiye’nin gündem meselesi olmadığı üzerinde duran gazete, Kaddafi’nin direnişi bırakmayıp, ülkeyi terketmeyeceğinin üzerinde durması üzerine, Türkiye’nin Kaddafi ile “ilişkileri kestiğini” ifade etmiştir. Haberde Türkiye’nin ılımlı bir politika izleyip “arabuluculuk” yapmaya çalışan iyi niyetli bir portresi çizilmiştir.



Fotoğraf 83. Kaddafi ile son pazarlık (23 Ekim 2011: 1)

Kaddafi’nin ölümüne dair bir değişik senaryo daha ortaya atıldığı görülmektedir. Aynı sayfada, gazete Senad El Sadık El Ureybi adlı 22 yaşındaki gencin, Kaddafi’yi kendisinin öldürdüğünü iddia etmesinin haberi anlatılmaktadır. Habere göre, Bingazili olan Ureybi, arkadaşlarıyla caddede yürürken, şapka takmış

olan Kaddafi'yi saçından tanımıştır. Misrata'lı biri "Bu Kaddafi, hadi yakalayalım." demiştir. Tokat atan Ureybi'ye Kaddafi'nin, "Sen benim evladım sayılırsın." demesi üzerine Ureybi ikinci bir tokat atmıştır. Sonra "Ben senin baban sayılırım." diyen Kaddafi'yi Ureybi yere yatırmıştır. Misratalılar onu kendi kentlerine götürmekte ısrar edince Ureybi Kaddafi'yi, Kaddafi'nin altın tabancasıyla vurmuştur. Kurşunların biri başına biri de koltuk altına gelmiştir. Ölmesi yarım saati bulmuştur. Misratalılar altın tabancayı alıp, Ureybi'ye de Kaddafi'nin 41 yıllık eşi Safiye'nin adının yazılı olduğu yüzüğü vermişlerdir. Sonuç olarak Ureybi, Libya'lı yetkililerce "kahraman" ilan edilmiştir.

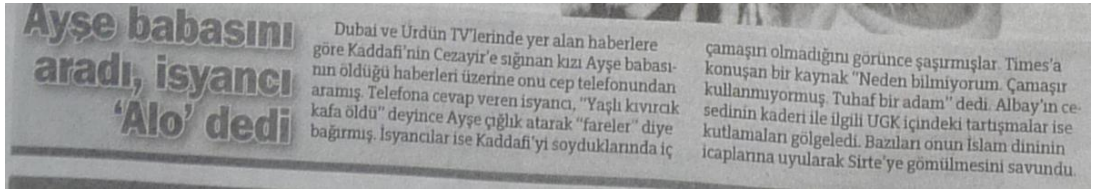
Ureybi'nin kendi ağzından anlatılan öykü, okuyucusunu etkileyecek niteliktedir. Kaddafi'nin katilini evladı yerine koyması oldukça dramatik bir sahne olarak hedef kitleye aktarılmıştır.

Aynı sayfada, Kaddafi'nin ve oğlunun et deposunda teşhir edilmesinin devam ettiğinin de kısa bir haberi tekrardan yapılmıştır. Ancak ek olarak, cesedin örtüldüğü de belirtilmiştir.



Fotoğraf 84. Kaddafi'yi nasıl vurdum (23 Ekim 2011: 22)

Son olarak aynı sayfada konusu bakımından ilginç bir haber yayınlanmıştır. Haberde, Kaddafi'nin ölüm haberini alan kızı Ayşe'nin babasını cep telefonundan aradığı, isyancının telefonu açarak "Yaşlı kıvrıkcık kafa öldü." Demesinin üzerine Ayşe'nin "Fareler" diye bağırması aktarılmıştır. Ancak şiddet söylemleri içeren bu karşılıklı konuşmadan daha ilginç, haberin devamında, Kaddafi'nin iç çamaşır kullanmayı tercih etmemesinden bahsedilmesidir. Habere göre Kaddafi'yi soyan isyancılar iç çamaşırsız olduğunu görünce şaşırılmışlardır. Times'a konuşan bir kaynağın "Neden bilmiyorum. Çamaşır kullanmıyormuş. Tuhaf bir adam." dediği haberde yerini almıştır. Bu haberde, Kaddafi'nin özel alışkanlıkları da teşhir edilerek şiddet unsuru olarak kullanılmıştır. Gündemi Kaddafi oluşturduğu için, onunla ilgili her detay kullanılarak gündem oluşturulmaya devam edilmektedir.



Fotoğraf 85. Ayşe babasını aradı isyancı 'Alo' dedi (23 Ekim 2011: 22)

Kaddafi'nin ölümü 24 Ekim tarihli yayının 22. sayfasının gündemini oluşturmaya devam etmektedir. Daha doğrusu artık gündem Kaddafi'nin ölümünden uzaklaşmakta, Kaddafi'den sonra Libya'daki gelişmelere doğru kaymaktadır. Ancak haberler, Kaddafi'den bağımsız olmadığı ve Kaddafi'ye sözsöz şiddet uygulanmaya devam ettiği için çalışmanın içinde değerlendirilmektedir.



Fotoğraf 86. Libya'da lekeli başlangıç (24 Ekim 2011: 22)

Kaddafi'nin ölümünden 3 gün sonra Libya bağımsızlığını ilan etmiştir. Törende, Şehitler ve Gaziler Bakanı Abdülrahman El Kabisi'nin, törende “Ey yüzyılın firavunu, tarihin çöplüğüne gittin, cehenneme git!” sözlerini söylemesinin haberde yer alması, gazetenin şiddet söylemlerini teşhir etmeye devam ettiğini göstermektedir.

Haberde, “On binlerce Libyalı, Muammer Kaddafi'nin 42 yıllık iktidarına karşı başlatılan isyanın kalbi olan Bingazi'de dün nihai zaferini kutladı.” cümlesindeki gibi “on binlerce”, “isyanın kalbi”, “nihai zafer” türünden söylemlerin kullanılması, Libya'daki coşkunun hedef kitleye aksettirilmesine yardımcı olmakta, hedef kitleyi etkilemektedir.

Bu haberin bir köşesine küçük bir kare içine yerleştirilen diğer bir haberde, öldürülmeden üç gün önce Kaddafi'nin vasiyet mektubu yazdığı, elbiseleriyle birlikte gömülmek istediği ve memleketi Sirte'de defnedilmesini arzuladığı ifade edilerek, cenazesinin ailesine teslim edileceğinin açıklanması duyurulmuştur. Haberden vasiyet mektubunun, cenazenin aileye verileceği konusunu gündeme getirmek açısından bahsedilmiş bir detay olduğu izlenimi edinilmektedir.

Sayfanın sol orta köşesinde şiddet içeren bir haber yayınlanmıştır. Haberde Muammer Kaddafi'nin “dehşet verici son anlarıyla ilgili” 17 saniyelik bir videonun daha ortaya çıktığı, videoda bir muhalif askerin elindeki sopayla yaralı olan Kaddafi'ye cinsel taciz uyguladığının görüldüğü belirtilmektedir. Haberin devamında, bu videoya sert tepkilerin geldiğini söylemiş, fakat videoyu savunanların sözlerine ağırlık verme yoluna gidilmiştir. “Yaptığı kötülükleri misliyle gördü.”, “Kaddafi gerçek bir müslüman değildi, bunu haketti.” açıklamalarının haberde yayınlanması şiddeti haklı kılma yolunda söylenmiştir. Bu aslında şiddeti şiddetle pekiştirip, şiddete şiddetle karşılık vermenin adaletinden bahsetmektir.

Bu arada, artık NATO operasyonundan hiçbir haberde bahsedilmemektedir. NATO'nun Kaddafi'yi öldürmek amacıyla operasyon düzenlemediğini

belirtmesinden sonra, NATO bir anda gündem dışına itilmiştir. Senaryolar, sadece isyancıların Kaddafi'yi öldürme öyküleri etrafında şekillenmekle kalmıştır.

25 Ekim'de, 14. sayfanın sağ alt köşesinde, pek de dikkat çekmeyen bir yerde, Kaddafi'nin bugün çölün ortasında gizli bir yere gömüleceğinin kısa bir haberi yapılmıştır.

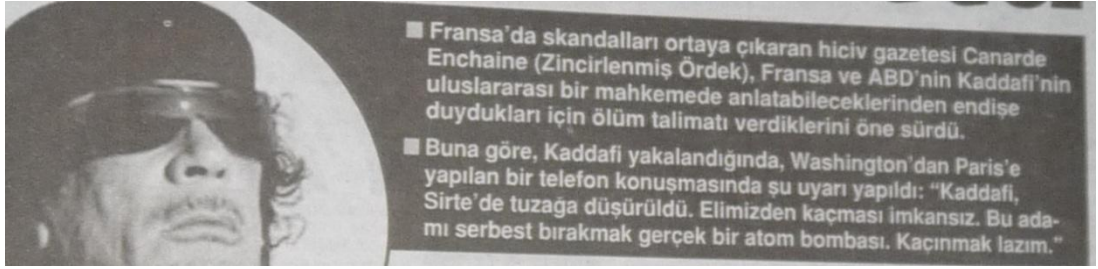


Fotoğraf 87. Kaddafi bugün gömülüyor (25 Ekim 2011)

27 Ekim'de gözler birden gazete tarafından NATO'ya çevrilmiştir. 33. sayfadaki "Onu Batı öldürttü" başlıklı haberin altında, Fransa'nın ünlü hiciv gazetesi Le Canard Enchaîné 'nin (Zincirlenmiş Ördek) ortaya attığı bir haber gündeme getirilmektedir. Habere göre Fransa ve ABD, Kaddafi'nin uluslar arası mahkemede anlatacaklarından korktuklarından dolayı öldürme talimatı vermişlerdir. Böylece, yeni bir senaryo ortaya atılmış, yeni bir "gerçeklik" üretilmiştir. Bu yeni gerçekliğe göre Pentagon'da Kaddafi dosyasıyla görevli bir albay, muadilini arayarak, Kaddafi'nin Sirte'de konvoyu ile birlikte tuzağa düşürüldüğünü, onu serbest bırakmanın gerçek bir "atom bombası" olduğunu, bundan kaçınmanın gerektiğini

söyler. Bunun üzerine 50 özel tim komandoyla “Paketi tilkiye emanet et” operasyonu düzenlenmiştir.

Haberin “Fransız ajanlar oradaydı” alt başlığının altında “kurgulanmış” olan bu yeni gerçeklik tam bir senaryo diliyle hedef kitleye aktarılmaktadır.



Fotoğraf 88. Zincirlenmiş Ördek'in iddiası (27 Ekim 2011: 33)

Sayfada, siyah zemin üzerine beyaz harflerle yazılmış şiddetin başka boyuttaki bir portresini çizen bir haber daha görülmektedir. İçerikte, bir zamanlar Kaddafi'nin “ABD'nin incisi” ve “kendi ülkesinin başkenti” olarak gördüğü Sirte'nin viraneye dönüşü sözlerle resmedilmektedir. Böylece, dil yardımıyla şiddetin betimlemesi yapılmaktadır. Okuyucunun zihninde şehir, gazetenin deyiimiyle “hayalet şehre” dönüşmekte ve artık “Kaddafi'nin hayaleti” olmaktadır.



Fotoğraf 89. Kaddafi'nin hayaleti (27 Ekim 2011: 33)

28 Ekim tarihli yayının 30. sayfasında çok ilginç bir habere yer verilmiştir. “KİM korkar Arap Baharı’ndan” manşetli yazıdaki “KİM” hem büyük harfle hem de kırmızı yazılması bakımından dikkatleri üzerinde toplamaktadır. Başlığın bu şekilde çarpıcı verilmesi, altında bir ironi yattığını akıllara getirmektedir. Altta da Koreli bir adamın fotoğrafı görülünce de manşetteki bu ses oyunu hakkında okuyucu emin olmaktadır. Kuzey Kore Devlet Başkanı Kim Jong II, Muammer Kaddafi rejimini yıkan isyancıların devrimci fikirlerinin Kuzey Kore’ye taşınmasından korktuğu için, Libya’da çalışan 200 Kuzey Koreli’ye Kore’ye geri dönmemelerinin çağrısını yapmaktadır. Haberde asıl ilgi çekici nokta, Kaddafi ile ilgili gelişmelerin, onun ölüm haberinin Kuzey Kore basınında yer almasının öne geçilmesidir. Kim Jong II sahip olduğu bu korkulardan dolayı, halkının etkilenmemesi için Kaddafi’nin öldüğünü toplumdan saklamaktadır. Gazetenin “Kaddafi Kuzey Kore’de yaşıyor” şeklindeki alt başlığı, çalışmanın konusu olan “simülasyon gerçekliğinin” (Baudrillard, 2008(b)) sorgulanmasına neden olacak niteliktedir. Var olan gerçekliğe göre Kaddafi öldürülmüştür. Uluslar arası camianın gerçekliği budur. Ancak Kuzey Kore için bu geçerli değildir. Çünkü onun gerçekliğinde Kaddafi hayattadır.



Fotoğraf 90. ‘Kim’ korkar Arap Baharı’ndan (28 Ekim 2011: 30)

Aynı sayfada küçük bir paragrafta verilen bir habere göre, Libya Ulusal Geçiş Konseyi, Kaddafi’nin ölümüne olan tepkilerin üzerine soruşturma başlatılması sözü vermiştir. Konsey başkan yardımcısı Abdül Hafız Goga’nın “Şundan eminim ki bu bireysel bir olaydır, devrimcilerin ya da ordu mensuplarının ilgisi yoktur. Kaddafi’nin ölümünden kim sorumluydu yargılanacaktır.” Sözlerinin haberde yer almasıyla, farklı boyutta bir gerçeklik daha ortaya atılmış olmaktadır. Buna göre Kaddafi’nin ölümünden ne Nato, ne de isyancılar sorumludur. Sadece kişisel bir olaydır.

4.2.3.1.1.Hürriyet Gazetesi’nde Yer Alan Muammer Kaddafi’nin Ölüm Haberlerinin Genel Değerlendirilmesi

21 Ekim-28 Ekim tarihleri arasında toplam 7 sayfada 29 haber yapılmıştır. İlk gün konuyla ilgili 3 haber yapılmıştır. En fazla haber sayısı olan tarih 9 haber ile

olayın basında yer almasının ikinci günü, yani 22 Ekim'dir. İkinci sırayı 8 haberle 23 Ekim almaktadır. 24 Ekim'de 3, 25 Ekim'de 1 haber görülmektedir. 27 Ekim'de 3, 28 Ekim'de 2 haber. 26 Ekim tarihinde ise konuyla ilgili bir haber göze çarpmamaktadır.

Gazete, Kaddafi'nin ölümünün haberlerini aktarırken, kullanılan şiddet unsurlarını açık şekilde dile getirmekten çekinmemiştir. Kaddafi'nin ölümünün "kahramanlıktan yoksun" oluşuna gizil olarak haberlerde gönderme yapılmıştır. Onun bir "fare" gibi öldüğü, "yalvardığı" üzerine söylemler söylenerek, hedef kitle bu yönde "bilinçlendirilmiştir."

Kaddafi'nin ölümüne dair farklı öyküleri haberlerde aktarmasına rağmen, gazete bu farklı öykülerin hangisinin "doğru" ya da "gerçek" olduğunu sorgular bir tavır takınmamıştır.

Yorum içermeyen bir üslup kullanmaya çalışma yoluna giden gazetenin, başkalarının Kaddafi ve ölümü hakkındaki olumsuz, hatta şiddet içeren düşüncelerini tüm çıplaklığıyla aktararak, kendi duruşunu bir bakıma resmetmiş olmaktadır. Yine de ilk bakışta gazete, ortada duruyormuş gibi bir izlenim elde etme konusunda başarılı olmuştur. Diğer yandan, şiddet içerikli söylemlerin ve görsel malzemenin haberlerde yer alması, var olan şiddetin pekiştirilmesine olanak tanımaya neden olmuştur. Böylece şiddet hedef kitlenin zihninde meşrulaştırılmıştır.

4.2.3.1.2. Teun A. van Dijk'ın Söylem Çözümlemesi Yöntemine Göre Hürriyet Muammer Kaddafi'nin Ölüm Haberlerinin Değerlendirilmesi

Hürriyet Gazetesi'nin Usame bin Ladin ile ilgili haberlerinin başlıkların, gazetenin genel uygulamasına uygun olarak üst başlık ve üst başlığın altında çeşitlendirilmiş alt başlıklar olarak konumlandırıldığı görülmüştür. Haberlerin başlıklarında enformasyon eksiltiliminin yapıldığı görülmektedir. Enformasyon

eksiltimi genellikle özneye kendini göstermektedir. Eylemi yapanın kim olduğu belirtilmemiştir. Diğer bilgilerin başlıktan okunması mümkündür. Örneğin “Krallar Kralı’nı yerlerde sürüklediler” başlığı bu duruma bir örnektir. Burada Kaddafi’yi kimin yerlerde sürüklediği belirtilmemiştir. Yine de öznenin de başlıkta belirtildiği başlıklar da görülmektedir. Bunun yanında gazete sporlardan da yararlanma yoluna gitmiştir.

Haberlerin şematik yapısına bakıldığında, van Dijk’ın bahsettiği standartlara uygun olduğu görülmektedir. Yani genellikle ana olay, haberin girişinde belirtilmiştir. Olaylara haber değerinin verilmesinin nedeni, genellikle girişte belirtilmiştir. Ancak ana olayın haberin girişinde görülmediği haberler de okuyucunun karşısına çıkmaktadır.

Gazete, haberleri hedef kitlesine aktarırken yorum içermeyen tutum içine girmeye çalışmıştır. Ancak ideolojik üretimini başkalarının düşüncelerini, yorumlarını aktararak gerçekleştirmektedir. van Dijk’ın söylemine göre gazetenin tanıklardan yararlanma yoluna çok fazla gittiği görülmektedir. Hatta tanıkların oldukça sert olan ve şiddet içeren üsluplarını olduğu gibi aktarma yoluna giderek, kendi ideolojisini kesin ve net şekilde ortaya koymuştur.

Haberin mikro yapıları içerisinde değerlendirilen cümlelerin sentaktik uyumuna bakılacak olursa; cümlelerin genellikle aktif yapıda oluşturulduğu görülmektedir.

Hürriyet Gazetesi’nin, kendi muhabiri üzerinden Kaddafi’yi tanımlama yoluna gittiği pek görülmemektedir. Ancak başkalarının yorumlarını açık bir şekilde yayınlamaktan çekinmeyen gazetenin başkalarının Kaddafi’yi tanımlamasını kullanma yoluna gitmiştir. Hatta kendisine “Krallar Kralı” unvanını yakıştıran Kaddafi’den bahsederken, başlıkta “Krallar Kralını Yerlerde Sürüklediler” başlığını kullanması buna örnektir. Kaddafi’nin kendisini böyle tanımlamasından yola çıkarak, kendi ideolojini üretmektedir. Gazete’nin bu tanımlamayı başlıkta kullanması, Kaddafi’ye karşı eleştiri niteliği taşımaktadır.

Kaddafi haberlerinde kullanılan fotoğraflar şiddet unsurlarını oldukça fazla içermektedir. Özellikle Kaddafi'ye şiddet uygulandığı esnada çekilen görüntülerin tekrar tekrar haberlerde kullanılması, şiddetin pekiştirilmesine neden olmaktadır. Kaddafi'nin öldürülmesine karşı olumsuz bir bakış açısına sahip olmadığı hissedilen gazetenin bu şiddet görüntülerini yoğun olarak kullanması, gazetenin şiddeti meşrulaştırdığını göstermektedir.

4.2.3.2. Cumhuriyet Gazetesi'nde Muammer Kaddafi'nin Ölümü

21 Ekim tarihli yayının kapağında, sağ köşede pek de büyük olmayan bir sütun halinde Kaddafi'nin öldürülmesinin haberi gazetede yerini almıştır. Giriş olarak, Kaddafi'nin Sirte kentinin mualif güçlerce ele geçirilmesinin ardından öldürüldüğünün bilgisi verilerek, Kaddafi'nin bir kanalizasyon borusunda saklandığı ve yakalandığı sırada “Ateş etmeyin.” diye bağırdığının “öne sürüldüğü” ifade edilmiştir. Burada kullanılan “öne sürülmek” ifadesinden, gazetenin bu hususta yorum yapmadığı, hatta bu açıklamaya pek ihtimal vermediği sonucunun çıkarılması da mümkündür. Ayrıca “Batılı Liderler” diye yuvarlak bir kişileştirme ile bu liderlerin “Despotizm çağının sonu. Libyalıların uzun zamandır çektiği baskının sonu.” yorumunu yaptıkları söylenmiştir.



Fotoğraf 91. Muhafifler Kaddafi'yi öldürdü (21 Ekim 2011: 1)

Haberin devamı 13. sayfada “Albay’ın sonu” başlığının altında verilmiştir. Haberde “fırari” olarak nitelenen Kaddafi’nin, Muhafiflerin oluşturduğu Ulusal Geçiş Konseyi’nin (UGK) bacaklarından ve başından vurularak öldürüldüğünü dünyaya duyurdukları anlatılmaktadır. Aynı zamanda haberde, kanalizasyon borusunda yakalandığı öne sürülen Kaddafi’nin “Ateş etmeyin” diye bağırdığının muhafif kaynaklarca öne sürüldüğü vurgulanmaktadır. Böyle bunun çarpıtılmış bir durum olabileceğine gizli bir mesaj gönderilmiştir. UGK yetkilileri, Kaddafi’nin NATO operasyonundan kaçarken vurulduğunu söylerken, NATO’nun da konvoyun savaş uçakları tarafından vurulduğunu açıklamıştır. Bu bilgileri art arda getirerek gazete, olay sıralamasında var olan çelişkiyi yorum yapmadan ifade etmeye çalışmıştır.



Fotoğraf 92. Albay'ın sonu (21 Ekim 2011: 13)

Aynı zamanda, Kaddafi'nin kanlı cesedine ait olduğu iddia edilen video gündeme getirilmektedir. Cesedin boynunun ve başının kanlar içinde olduğu vurgulanarak, şiddet çıplaklığıyla ortaya konmaktadır.

Aynı haber metni içinde, Kaddafi'nin öldürüldüğünün duyulması üzerine Sirte'de yapılan sevinç gösterileri dile getirilmektedir. Böylece Kaddafi'nin öldürülmesiyle yaşanan "zafer" duygusu okuyucuya aksettirilmektedir.

"Eski Dost' Belusconi: Libya'da savaş bitti" alt başlığının altında, Berlusconi, İtalya Dış İşleri Bakanı Franco Frattini ve Obama'nın Kaddafi'nin ölümüne dair yaptıkları açıklamalar dile getirilmiştir. Sonuç olarak, liderlerin, Kaddafi'nin ölümünü olumladıkları, bunun Libya'nın rahatlayacağı anlamına geldiğini düşündükleri görülmektedir.

Aynı sayfada “Çöl Aslanı savaşı kaybetti” başlıklı yazıda ise Kaddafi’nin yaşamı hakkında genel bilgi verilmektedir. Gazete’nin bunu çalışma konusu içinde değerlendirilen Saddam ve Bin Ladin için de yaptığı göz önünde bulundurulduğunda, bunun bir yayın politikası olduğu anlaşılmaktadır.

Genel olarak, bu sayfadaki haberlerden, Kaddafi’nin ölümünün gizil bir şekilde olumlandığı, bunun Libya için bir kurtuluş olduğunun hatırlatıldığı görülmektedir.

22 Ekim tarihli yayının kapağında, yine sağ orta köşede bir sütun halinde, Kaddafi ile ilgili haberin girişi verilmiştir. Kapakta öncelikle, Batılı liderlerin kısa bir süre önce Kaddafi ile dostane pozlar verdikleri hatırlatılmaktadır. Sonra Kaddafi’nin ölümüyle ilgili ortaya atılan iddiaların “çelişkili” olduğu belirtilerek, BM’nin Kaddafi’nin ölümüyle ilgili soruşturma başlatılması gerektiğini ifade etmesi haberde yerini almıştır.



Fotoğraf 93. Kaddafi’nin ölümü çelişki dolu (22 Ekim 2011: 1)

Haber 11. sayfada devam etmektedir. Öncelikle gazetenin, Kaddafi’nin öldürülmesine ilişkin görüntülerin “vahşet” olarak nitelendirildiği görülmektedir.

Manşet olarak da “Yeni dönem linç ile başladı” cümlesini kullanan gazetenin, “linç” kelimesini kullanması dikkat çekicidir. Aslında “linç”, durumu anlatan doğru kelimedir. Ancak Hürriyet Gazetesi’nde bu kadar açık ifade edilmiş olmadığından olsa gerek, bu üslup okuyucuya çarpıcı gelmektedir.

Haberde, Kaddafi’nin ölümüyle ilgili olarak ortaya atılan senaryolar dile getirilmekte, çelişkiler ortaya konmaktadır. Ayrıca, video görüntüleri anlatılmaktadır. Video görüntülerinin betimlemesi yapılırken, “cesedi yerlerde sürüklemek”, “yüzü ve kıyafetleri kan içinde olmak”, “ayakkabıyla kafasına vurulması”, gibi belirgin şiddet unsurları dile getirilirken, metin içinde şiddet beyan eden cümleler de kullanılmıştır. Örneğin cesedin bir kamyonete yüklenip dolaştırılması gibi uygulamaların olduğu gibi aktarılması, şiddet mekanizmasının işlemesine yardımcı olmaktadır. Haberde, olaylar sırasıyla ve tüm detaylarıyla anlatılmaktadır. Böylece okuyucu olayı birebir yaşamışçasına olaya hakim olabilmektedir.

Hürriyet Gazetesi’nde de olaylar detaylarıyla anlatılmıştı. Ancak Cumhuriyet Gazetesi’nin anlatımının daha düz, daha çıplak ve daha fazla bilgi verir niteliğinde olduğunu söylemek mümkündür. Üstelik Cumhuriyet Gazetesi, tek bir ana manşet altında, bütün bilgileri alt başlıklar halinde detaylı bir şekilde vermeyi başarmaktadır.

Ayrıca, gazetenin bu ölüm şekline Hürriyet Gazetesi’ne oranla daha fazla tepkili olduğu hissedilmektedir. Kaddafi’nin video görüntülerinin “vahşet” olarak adlandırılması bunun kanıtıdır. Aynı zamanda, bu ölüm şekline ve görüntülere olan tepkilerin Hürriyet’ten daha fazla dile getirilmesi bunun bir göstergesidir.



Fotoğraf 94. Yeni dönem linçle başladı (22 Ekim 2011: 11)

Sayfanın tam ortasında, Sirte'nin çatışmalar sonrasındaki halini gösteren bir fotoğraf yayınlanmıştır. Hürriyet'teki haberi hatırlatacak şekilde Sirte'nin "hayalet kent" görünümünde olduğu dile getirilerek, iki gazete ortak bir söylemde birleşmiştir.

Sayfanın altına doğru ise Venezüella Devlet Başkanı Chavez'in "Kaddafi şehit oldu" açıklaması, dünyadan gelen "tek farklı ses" olarak nitelendirilmiştir. Dünyadan birlik ve beraberlik çağrılarının yapıldığının haberde belirtilmesi ve bu açıklamanın tek farklı açıklama olduğunun ortaya konması, arka planda aslında dünyanın Kaddafi'nin öldürülmesinden hoşnut olduğunu ifade etmektedir.

Aynı haberin içeriğinde kısa olarak Hillary Clinton'un Kaddafi'nin ölüm haberini öğrendikten sonra verdiği tepkiye değinilmiştir.



Fotoğraf 95. Chavez: Kaddafi şehit oldu (22 Ekim 2011: 11)

23 Ekim’de sayfa 11’de “Linç hasıraltı ediliyor” şeklinde çarpıcı bir manşet kullanılmıştır. Gazetenin muhalif tutumu, bu haberde de kendini yoğun olarak hissettirmektedir. Kaddafi’nin öldürülüş şekline soruşturma açılacağı sözünü veren Libya’nın, cesede otopsi yapılmayacağını bildirmesi haberde eleştirilmektedir. Bu durum ortaya konurken haberde “çelişkili” kelimesinin kullanılmamasına rağmen, var olan çelişki gözler önüne serilmektedir. Ayrıca “sebze satılan bir soğuk hava deposunda” Kaddafi’nin cesedinin halka gösterildiğinin söylendiği haberde, farklı bir bakış açısı ortaya atılarak, cesedin üzerinin örtüldüğü, başının yana doğru yatırıldığı vurgulanarak, yara izlerinin görülmesini engellenmeye çalışıldığı vurgulanmaktadır. “Soruşturmada kritik rol oynayabilecek yara izlerinin saklandığı gözlemlendi.” cümlesi bu düşüncenin açık bir kanıtıdır. Sonuç olarak, Yeni Libya Hükümeti’nin insan haklarına saygı konusundaki eksikliği vurgulanarak konuya başka bir açıdan bakılmış olmaktadır.

Mistralı yerel bir komutanın, aslında Kaddafi'yi sağ ele geçirmek istediklerini, ancak “aşırı coşkulu” muhaliflerin “meseleyi kendi ellerine aldıklarını” söylemesi haberde yer alarak, muhaliflerden bazılarının Kaddafi'yi kendilerinin yakaladıklarına dair olan söylemler dile getirilmektedir. Böylece Kaddafi'nin ölümüne dair olan farklı senaryolardaki çelişki ortaya konmaya çalışılmaktadır.



Fotoğraf 96. Linç hasıraltı ediliyor (23 Ekim 2011: 11)

26 Ekim'de 12. sayfada, Kaddafi'nin dün “bilinmeyen” bir yere gömüldüğü konusu işlenmiştir. Kaddafi'ye bağlı üç din görevlisinin yönetiminde dini tören yapıldığı, yeğenin de başında dua okuduğu vurgulanan haberde, gizil olarak Kaddafi'nin cenaze törelerine saygılı ve anlayışlı davranıldığının mesajı verilmektedir. Kaddafi'nin ve oğlunun gizlice gömülmesinin nedeni olarak “Vandalizm” korkusu olduğu yönündeki açıklamayı dile getiren gazete, bundan dolayı değil de mezarın “türbe” haline getirileceğinin endişesinin taşındığını düşündüğünü açıkça dile getirmiştir.

Haberin alt başlığında, Sirte'de bir yakıt tankının patlamasının haberi verilmiş, buradan UGK Başkanı'nın Kaddafi'nin ölümü hakkında soruşturma başlatıldığı belirtilmiştir.

“Naaşına yapılan otopside Kaddafi’nin çapraz ateş sonucunda öldüğü belirtilmiş, ancak cep telefonlarıyla çekilen görüntülerde devrik liderin yakalandığı sırada sağ olduğunun görülmesi tartışma yaratmıştı.” cümlesinden, Kaddafi’nin cesedine otopsi yapıldığı sonucu çıkmaktadır. Ancak gazetenin, sonuca pek de itimat etmediği anlaşılmaktadır.

Çöl geleneklerine saygı gösterdiği vurgulanan Kaddafi’nin cesedinin geleneklerine uygun olarak gömüldüğü, yani bir bakıma onun inancına saygılı olunmuş olduğu paragraftan anlaşılmaktadır. Ayrıca Libyalıların “çoluk çocuk” et deposunu ziyaret ettiklerinin aktarıldığı cümlede bir eleştiri hissedilmektedir. Bu eleştiri anlamını “çoluk çocuk” ikilemesi katmaktadır.



Fotoğraf 97. Kaddafi çöle gömüldü (26 Ekim 2011: 12)

4.2.3.2.1. Cumhuriyet Gazetesi’nde Yer Alan Muammer Kaddafi’nin Ölüm Haberlerinin Genel Değerlendirilmesi

21 Ekim-28 Ekim tarihleri arasında Cumhuriyet Gazetesi’nde Muammer Kaddafi ile ilgili toplam 10 haber yapılmıştır. Haber dağılımında en üst sırada 4 haberle 21 Ekim bulunmaktadır. Kaddafi’nin ölümünün duyurulduğu ilk gün olan bu tarihten sonra, en fazla haber yapılan tarih 3 haberle 22 Ekim’dir. 23-25-26 Ekim tarihlerinde 1’er haber yapılmıştır. Belirlenen zaman dilimi arasında kalan tarihlerde

de konuyla ilgili bir haber göze çarpmamaktadır. 22-23 Ekim tarihlerinde konuyla ilgili toplam 3 köşe yazısı yazılmıştır.

Cumhuriyet Gazetesi'nin Kaddafi'nin ölümüyle ilgili haber sayısı oldukça azdır. Ancak unutmamak gerekir ki, gazete haberlerin altında küçük alt başlıklar halinde ya da alt başlığa gerek duymadan diğer gazetelerde yer alan olayları ve bilgileri kısa ve öz açıklamalarla hedef kitlesine aktarmaktadır.

Yani gazetede, konuyla ilgili haber sayısının az olmasına karşın, elde edilen bilgiler çalışma bünyesinde ele alınan diğer gazetelerle aynıdır. Hatta yer yer gazetenin farklı noktalara temas ettiği de görülmektedir.

Cumhuriyet Gazetesi, Kaddafi'nin öldürölüş şekline tepkisini ortaya koyacak şekilde meseleye odaklanarak ideolojisini hedef kitlesine aktarmıştır. Aynı zamanda, ölüme ilişkin yapılan açıklamaların “çelişkili” olduğunu Hürriyet'ten farklı olarak açıkça dile getirmiştir. Hürriyet de haberlerinde farklı açıklamaları detaylıca anlatmıştır. Ancak hiçbir zaman bu açıklamaların “çelişkili” olduğu gazete tarafından dile getirilmemiştir.

Cumhuriyet Gazetesi'nde dünyanın Kaddafi'nin ölümünü sevinçle karşıladığı Hürriyet Gazetesi'nde olduğu kadar çok hissedilmemektedir. Ancak gazete, yine de bu bilgiyi aktarmaktan geri durmamıştır. Farklılık, üsluptan ya da satır arasına bu bilginin sıkıştırılmasından kaynaklanmıştır.

Kısacası gazeteler, aynı bilgileri veriyor olmalarına rağmen, ideolojik yönelimlerine uygun olarak olayların işlenişinde bir tarafa daha ağırlık vermektedirler ya da olayları kendi ideolojik perspektifleri doğrultusunda işlemektedirler.

4.2.3.2.2. Teun van Dijk’ın Söylem Çözümlemesi Yöntemine Göre Cumhuriyet Gazetesi’nde Yayınlanan Muammer Kaddafi’nin Ölüm Haberlerinin Değerlendirilmesi

Cumhuriyet Gazetesi’nin makro yapısına bakıldığında, tematik olarak, konuları ana başlık altında çeşitlendirdiği alt başlıklar sayesinde bütünleştirdiği görülmektedir. Başlıklarda yer yer enformasyon eksiltiliminin yapılmıştır. Ancak hiçbir bilgi eksiltiliminin yapılmadığı başlıklarla da karşılaşmak mümkündür. Yapılan enformasyon eksiltimlerinin de ileri boyutta olmadığı görülmektedir. Bu açıdan gazetenin henüz başlıkta okuyucusunu bilgilendirmekten geri durmadığı söylenebilmektedir.

Haberlerin şematik yapısına bakıldığında, van Dijk’ın bahsettiği standartlara uygun olduğu görülmektedir. Yani genellikle ana olay, haberin girişinde belirtilmiştir. Olaylara haber değerinin verilmesinin nedeni, genellikle girişte belirtilmiştir.

Cumhuriyet Gazetesi, Kaddafi ile ilgili olan haberlerde tanıklardan yararlanma yoluna gitmiştir. Gazete, tanıklardan yararlanmayı oldukça fazla kullanarak, kendi ideolojisini pekiştirmekte ya da önermelerini doğrulamaktadır. Bunun yanında gazetenin kendi muhabirlerinin görüşlerinden de fazlaca yararlanarak ideolojisini net bir şekilde ortaya koymuştur. Ortaya çıkan sonuç, gazetenin Kaddafi’nin öldürülüş şeklini sert olarak eleştirdiği şeklindedir.

Gazete’deki haberlerde kullanılan cümlelerin yapıları genellikle aktif olarak oluşturulmuştur. Yer yer başlıklarda pasif yapıların da olduğu görülmektedir. Ancak bu genele yayılacak çoklukta değildir.

Cumhuriyet Gazetesi, haberlerinde Muammer Kaddafi’yi tanımlama yoluna giderek, haberlerini daha çarpıcı hale getirme amacı gütmüştür. “Albay’ın sonu”, “‘Çöl Aslanı’ savaşı kaybetti” başlıklarında kullanılan “Albay” ve “Çöl Aslanı”

tanımlaması bu duruma örnek oluşturmaktadır. Bu tanımlamalar, Kaddafi'nin sahip olduğu özelliklere gönderme yapmaktadır.

Gazete, Kaddafi'nin uğradığı şiddetin bilançosunu fotoğraflarla ortaya koymaktan geri durmamıştır. Kaddafi'nin kanlar içindeki cesedini ya da Kaddafi'ye işkence yapan kalabalığı resmederek şiddeti ve kaos ortamını betimlemiştir. Bu ve buna benzer şiddet içerikli görsel materyalleri ortaya koyarak, var olan şiddeti eleştirme yoluna gazete tarafından gidilmiştir. Bu açıdan gazete bir bakıma şiddeti eleştirirken, okuyucularına psikolojik şiddeti sunmuş olmaktadır.

4.2.3.3. Zaman Gazetesi'nde Muammer Kaddafi'nin Ölümü

“Kaddafi'nin ölümü, 21 Ekim tarihli yayının 21. Sayfasında “Firari Kaddafi öldü” başlığıyla duyurulmaktadır. Sert bir üslupla giriş yapıldığı görülen haberde, Kaddafi'nin “bir delikte yakayı ele verdiği” ve ölüm şeklinin Saddam'a benzediği vurgulanmaktadır. “Yakayı ele vermek” deyimini, gazetenin Kaddafi karşıtı bir tutum sergilediğini akıllara getirmektedir. “yakalanmak” kelimesinin yerine kullanılan bu deyim, içeriğinde sert bir tutum barındırmaktadır.

Haberin içeriğinde Kaddafi'nin su borusunda yakalandığı sırada “yalvardığı”, yakalandıktan sonra “itilip kakılarak” bir araca bindirildiği, bir muhalifin Kaddafi'nin olduğu iddia edilen altın silahı elinde tuttuğu anlatılmaktadır. Sirte'deki kuşatmayı yararak 40 araçlık bir konvoy halinde şehri terk etmeye çalışan Kaddafi'nin de aralarında bulunduğu grubun, NATO'nun düzenlediği operasyon sonucunda durdurulduğu ve Kaddafi'nin de böylece yakalandığı iddialarına karşın, gazete muhaliflerle olan çatışmalar sonucunda Kaddafi'nin öldüğüne ilişkin yapılan açıklamaların tarafında bir tutum sergilemektedir.

Kaddafi'nin nereye gömüleceği hususunda Geçici Milli Konseyi Başbakanı Mahmud Cibril'in “Ortadan kalktıktan sonra nereye gömüleceği fark etmez.”

Sözlerinin haberde yer alması, Kaddafi'nin ölümüne karşı gazetenin ideolojisini ortaya koymaktadır.

Gazetenin, Kaddafi'nin "itilip kakıldığını" satır arasında dile getirmesine karşın, uğradığı şiddetten söz edilmemektedir. Bu da gazetenin sahip olduğu ideoloji sonucunda ağırlık verilmeyen bir meseledir.



Fotoğraf 98. Firari Kaddafi öldürüldü (21 Ekim 2011: 21)

Sayfanın sağ köşesinde boydan boy bir sütun halinde "Ortadoğu'nun çılgın adamı" başlığıyla Kaddafi'nin hayatı ve yaptıkları hakkında genel bilgi verilmektedir. "Şehit olana kadar direneceğini" ifade eden Kaddafi'nin "yakayı ele

verdiği” türünden ifadeler haberde yer almaktadır. Böylece Kaddafi karşıtı olan tutum okuyucuya hissettirilmektedir.

Bir başka haberde bir yıl içinde devrilen 3. Arap Lideri olarak gösterilen Kaddafi’nin, devrilen diğer liderlerden farklı olarak kaçmak yerine, savaşmayı tercih ettiği vurgulanmaktadır. Böylece aslında Kaddafi’ye olumlu bir gönderme yapılmış olmaktadır.

Sayfanın sol alt köşesinde yer alan kısa bir haberde, dünyanın Kaddafi’nin ölümünü “memnuniyetle” karşıladığı vurgulanmaktadır. Dünya Liderleri’nin Kaddafi’nin ölümünün Libya için umut vadeden yeni bir dönemin başlangıcı olduğu üzerine olan görüşlerinin aktarıldığı haberde, ayrıca AB’nin bu olayın diğer diktatörlere karşı bir “uyarı” olduğu dile getirilerek, tehdit unsuru ortaya konulmuştur. Psikolojik şiddet mekanizması olarak değerlendirilebilecek bu söylem, diğer diktatörlere uygulanan psikolojik şiddet olarak yansıtılmasına karşın, etkisi daha çok okuyucunun bilinçaltında olacak olan bir şiddettir.

22 Ekim tarihli yayının kapağında, sağ alt köşede kısa bir özet şeklinde Kaddafi’nin nereye gömüleceği konusunda olan belirsizlik üzerine bir haber yapılmıştır. Başlık “Nereye, ne zaman gömüleceği de sorun” cümlesinin kullanılmasından, Kaddafi’nin her şeyinin sorun olduğu, öldükten sonra da sorun olmaya devam ettiği manası çıkarılabilmektedir. Başlıkta kullanılan bir “da” eki, cümleye büyük imalar katabilmekte, anlamı baştan sona değiştirebilmektedir.



Fotoğraf 99. Nereye gömüleceği de sorun (22 Ekim 2011: 1)

Aynı tarihli yayının 19. sayfasının üst bölümünde “Kaddafi gitti, NATO görevi bitti” başlıklı yazı bulunmaktadır. Yazıda Kaddafi’nin ölümünden sonra NATO’nun Libya ile işinin kalmadığının haberi, yetkililerin açıklamalarına atıfta bulunularak verilmiştir. Haberi ilgi çekici kılan başlıktaki “Kaddafi gitti” tümcesidir. “Ölmek” kelimesini “gitmek” kelimesinin kullanılması, Kaddafisiz bir Libya’ya atıfta bulunduğu gibi, NATO’nun ve Libya’nın Kaddafi’den kurtulduklarının imasını da içermektedir.

Bu haberin hemen yanında yer alan bir diğer haberde de, Kaddafi’nin ölüm haberinin diğer bazı Arap ülkelerinin basınında ya az ve önemsiz şekilde yer tutmasından ya da basında hiç yer almamasından bahsedilmektedir. Ancak haberde, “Libya ile benzer şeyleri yaşayan Suriye’nin” bu ölüme “rağbet etmemesine” dikkat çekilmek istenmektedir. Gazetenin, Suriye’yi Libya’ya benzettiği başka haberlerin de görülmesi, Suriye’nin sonunun da Libya gibi olacağı düşüncesinin üzerine durması, bu haberle birlikte düşünüldüğünde, söz konusu haber anlamlı kılınmaktadır.

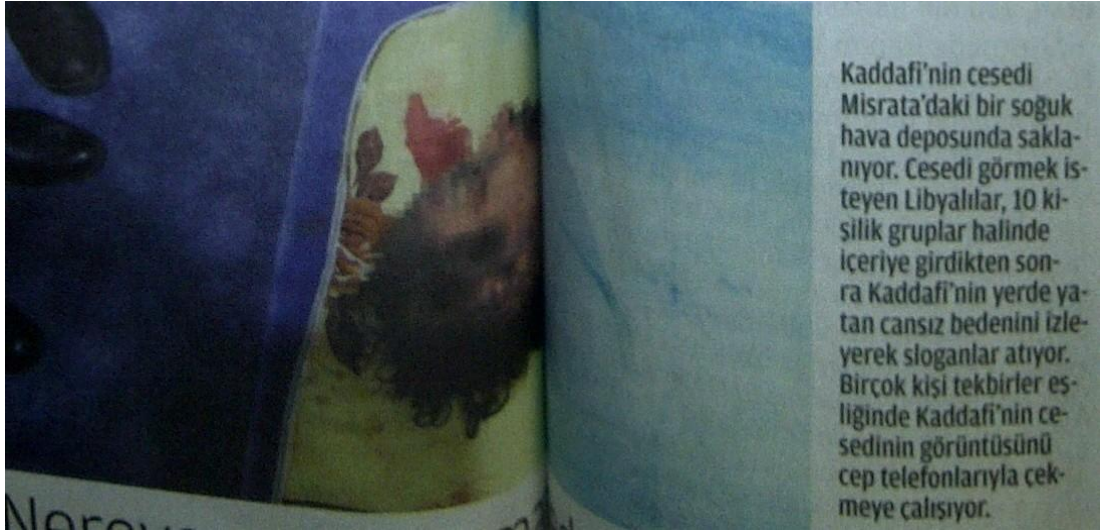


Fotoğraf 100. Suriye basını, Kaddafi haberine rağbet etmedi (22 Ekim 2011: 19)

18-19. sayfadaki bir haberde, Kaddafi’nin ölümüne dair ortaya atılan senaryolardan bahsedilmektedir. Ancak haberde, farklı senaryoların çelişkileri

üzerine durulmadığı, sadece bir senaryo üzerine durulduğu görülmektedir. Buna göre, sabah karşı Sirte'den kaçmaya çalışan 15 araçlık konvoy NATO tarafından vurulur. 50 kişi ölür. Kaddafi ve sağ kurtulmayı başaran birkaç kişi kaçmaya çalışırken, kanalizasyon borusuna saklanır. Ancak muhalif güçlerce ele geçirilir. Sağ ele geçirilen Kaddafi, aldığı ağır yaralar sonucunda hastaneye götürülürken ölmüştür. Gazete yine de, Kaddafi'nin bağırsaklarına ve başına ateş edildiği için öldüğü üzerine durmuştur. Ancak gazete konvoyun 15 araçlık olduğunu belirterek, çalışma içinde değerlendirilen diğer gazetelerden farklı bir bilgi vermiş olmaktadır. Ayrıca Kaddafi'nin yerlerde sürüklendiği ve şiddete maruz kaldığı bilgilerinin haberde yer almaması dikkat çekmektedir.

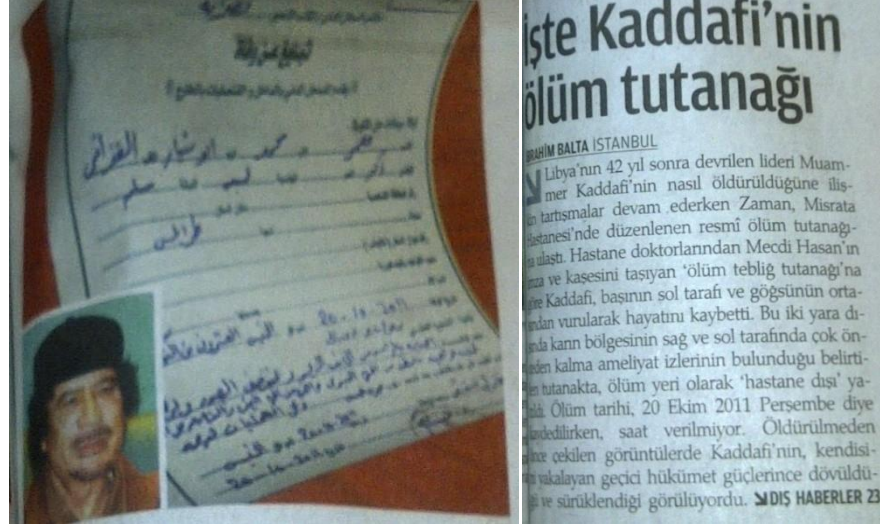
Haberin hemen altında, Kaddafi'nin soğuk hava deposundaki yerde yatan cesedinin kanlı görüntüsü yer almaktadır. Burada şiddet, tüm çıplaklığıyla gözler önüne serilmiştir.



Fotoğraf 101. Ceset soğuk hava deposunda tutuluyor (22 Ekim 2011: 18-19)

23 Ekim'de, kapakta, Kaddafi'nin ölüm tutanağından bahsedilmektedir. Zaman Gazetesi, tutanağa ulaştığını özellikle belirterek, tutanakta Kaddafi'nin başının sol tarafı ve göğsünden vurularak hayatını kaybettiğini yazdığını ifade etmektedir. Ayrıca Kaddafi'nin karnında çok önceden kalma iki ameliyat izinin

olduğu, Kaddafi'nin hastane dışında öldüğünü bilgisinin tutanakta yer aldığı da bildirilmektedir.



Fotoğraf 102. İşte Kaddafi'nin ölüm tutanağı (23 Ekim 2011: 1)

Haberin devamı sayfa 23'te verilmiştir. Ancak haberin kapaktaki girişi, haberin aslından daha uzundur. Haber, sayfanın sağ alt köşesine 15 satırlık bir metin olarak yerleştirilmiştir. İçerikte, Kaddafi'nin amatör videolarda geçici hükümet güçleri tarafından dövüldüğünün yerlerde sürüklendiğinin görüldüğünü, ancak bunun tutanakta yer almadığını söylenerek bununla yetinilmiştir. Devamında, tutanakta Kaddafi'nin ana adı, baba adı, doktor adı gibi bilgilerinin tutanakta yer alması hakkında bilgi verilmiştir. Kısacası olayın özü detaylandırılmadan, haberde işlenmiştir.



Fotoğraf 104. Muammer Kaddafi, başından ve karnından isabet alarak öldü (23 Ekim 2011: 23)

24 Ekim tarihli yayında sayfa 18’de konuyla alakalı olarak “Kaddafi, ayaklananların Libya halkı olduğunun farkındaydı” başlığı yer almaktadır. İçerikte, üst düzey yardımcılarından Mansur Daho İbrahim’in Kaddafi’nin her ne kadar savaşçı olarak anılsa da bir tek bile kurşun sıkmadığını, NATO’dan çok korktuğunu belirtmesi gibi bilgiler yer almaktadır. Ufak bir bölümde de, Kaddafi’nin otopsisinin tamamlandığının haberi verilmektedir. Raporun “resmen” açıklanmadığı belirtilerek haberde, ölüm nedeninin kafasına ateş edilmesi olarak gösterildiği söylenmiştir. Ayrıca Milli Geçiş Konseyi Başkanı Mahmud Cibril’in Kaddafi’nin ölmemiş olmasını tercih ettiğine ve Libya’da kısmi insan hakları ihlalinin yaşandığını düşünmesi üzerine söylediği sözler hedef kitleye aktarılmıştır. Kaddafi’nin ölümüne ilişkin hususlarda verilen bilgilerin satır aralarına sıkıştırıldığı, yüzeysel olarak işlendiği görülmektedir.



Fotoğraf 105. Kaddafi, ayaklananların Libya halkı olduğunun farkındaydı (24 Ekim 2011: 18)

25 Ekim tarihli yayının 19. sayfasında, Kaddafi’nin nereye gömüleceği konusundaki belirsizlik, farklı bilgiler içeren bir haberle, “Defin bilmecesi” başlığı altında anlatılmaktadır. Kaddafi’nin çapraz ateşte mi yoksa linç edilerek mi öldüğü konusundaki belirsizliklerin devam ettiğinin vurgulandığı haberde, geçici konseyin cesedi ne yapacakları konusunda anlaşmazlığa düştükleri savunulmaktadır. Bunun

“iktidar mücadelesine” neden olabileceği ihtimali üzerine kurulan “felaket senaryolarına” neden olabileceği belirtilerek psikolojik şiddet uygulanmaktadır.

Libya Geçiş Konseyi’nin Kaddafi’nin mezarının türbe haline getirilmesinden endişe ettiği için kimsenin bilmeyeceği bir yere gömülmesini düşündüğü, ancak aralarından bazılarının cesedi, Libya dışına çıkarma taraftarı olduğu, ailesinin de Kaddafi ve oğlunun gömülmek üzere kendilerine verilmesini istedikleri haberde aktarılmaktadır. “Uzmanların”, bu belirsizlik yüzünden hükümet güçlerinin “iktidar mücadelesine” girişebileceklerinin vurgulandığı haberde, “uzmanlar”dan kastedilenin kim olduğu ifade edilmemektedir. Sınırları belli olmayan bu atıf sayesinde, bilginin objektif aktarımı sağlanıyormuş gibi görünse de, kastedilen uzmanlar hakkındaki belirsizlik, bu imajı zedelemektedir. Haberde ayrıca, cenazelerin soğuk hava deposunda tutulduğu, insanların burayı sürekli olarak ziyaret ettiğinin bilgisi de verilmektedir.



Fotoğraf 104. Libya'da defin bilmecesi (25 Ekim 2011: 19)

26 Ekim tarihinde sayfa 18’de Kaddafi’nin gömülmesinin haberi yapılmıştır. “Kaddafi çölde bilinmeyen bir yere gömüldü” başlıklı haber, sayfadan alt alta bulunan üç haberin ortasında yer almaktadır. Büyük bir fotoğrafla pekiştirilen haberde, Kaddafi’nin “canlı yakalandığının” ancak “sonradan öldürüldüğünün” bilgisi de satır arasında verilmektedir. Haberde, cümle içine serpiştirilmiş bazı kelimeler, anlamı oluşturmaktadır. Örneğin “... Libya’nın devrik lideri Muammer Kaddafi’nin cesedi günlerdir tutulduğu Mistara’daki soğuk hava deposundan alınarak çölde bilinmeyen bir yere defnedildi.” Cümlesindeki cesedinin soğuk hava deposunda “günlerdir tutulmasına” yapılan vurgu, bu duruma karşı eleştiriyi içermektedir.



Fotoğraf 106. Kaddafi, çölde bilinmeyen bir yere gömüldü (26 Ekim 2011: 18)

Haberde, mezarın gizli tutulmasının nedeni olarak “muhtemel saldırıların” gösterilmesi ifade edilmekte, cenazenin İslami şartlara uygun olarak defnedildiği vurgulanmaktadır. Diğer gazetelerde bahsedilmeyen farklı bir detay olarak, Libya Devrim Muhafızları’nın başı Mansur Dav’ın sorgusunda, devrik liderin son günlerinde Sirte’de sürekli yer değiştirip gizlenerek ve “öfke ile melankoli arasında gidip gelerek” geçirdiğini söylemesi görülmektedir.

Haberde kullanılan fotoğrafın yanında yapılan açıklamada, Kaddafi’nin cesedinin teşhir edilmesine karşı gazetenin tepkisi göze çarpmaktadır. “Libya’nın devrik lideri Muammer Kaddafi’nin cansız bedeni, öldürüldüğü Perşembe gününden beri tutulduğu soğuk hava deposundan alınarak defnedilmek üzere bilinmeyen bir yere götürüldü. Kaddafi’nin cesedini görmek için Misrata’ya akın eden Libyalılar, dün kaldırılan cesedin boş yerini çekmekle yetindi.” Paragrafında “cansız bedenin” öldürüldüğü günden beri soğuk hava deposunda “tutulması”, boş yerinin fotoğraf çekilmesiyle “yetinilmesi”, var olan tepkiyi gizil bir şekilde ortaya koyan ifadelerdir.



Fotoğraf 108. Oğul Kaddafi, teslim olmak için uçak talep ediyor (28 Ekim 2011)

28 Ekim tarihinde, sayfanın el altında Kaddafi’nin oğlu Seyfülislam’ın teslim olmak için uçak talep etmesinin haberi yapılmıştır. “Oğul Kaddafi teslim olmak için uçak talep ediyor” başlıklı yazıda, gazetenin vurguladığı bir husus çalışmanın konusu açısından ilgi çekmektedir. Libya Milli Geçiş Konseyi’nin “devrik liderin kasten öldürüldüğü” yönündeki iddiaların ve uluslararası kamuoyunun baskısının ardından Kaddafi’yi öldürenlerin yargılanacağı sözünü

vermesi üzerine, ancak aynı şahısların hafta içinde ödüllendirilmiş olduğu gazete tarafından hatırlatılmaktadır. Bu husus, şiddete karşı olan iki farklı tepki sonucunda oluşmuş bir husustur. Şiddete karşı alınan tavır, içinde bulunulan hal ve duruma göre tekrar belirlenmektedir. Gerçeklik her iki koşulda da yeniden üretilmektedir.

4.2.3.3.1. Zaman Gazetesi'nde Yer Alan Muammer Kaddafi'nin Ölüm Haberlerinin Genel Değerlendirilmesi

21 Ekim-29 Ekim tarihleri arasında, konuyla alakalı olarak toplam 17 haber yapılmıştır. Tarihler gere göre haber dağılımına bakılacak olursa, konuyla ilgili yayınlanan en fazla haber sayısı 5'er haberle 21-22 Ekim tarihleridir. 23-24-25-26-27-28-29 Ekim'de 1'er haber, yayınlanmıştır.

Cumhuriyet Gazetesi ile kıyaslanacak olursa, Zaman Gazetesi'nin Kaddafi'nin ölümüne dair işlemiş olduğu haberlerde kullandığı üslubun oldukça yumuşak olduğu görülmektedir.

Gazete, Kaddafi yanlısı bir profil çizmezken, öldürülmesi hususunda da tarafını pek belli etmeyen bir tutum içinde olmaya çalışmıştır. Ancak bu noktada, gazetenin, Kaddafi'nin ölümü hakkında ortaya atılan farklı öyküleri detaylandırmaması, bu konuya ait bilgileri satır aralarında vermesi dikkat çekicidir. Ayrıca gazetenin, Kaddafi'nin ölümünü olumsuzlayan açıklamalara da yer vermediği de haberler de görülmektedir. Buna karşılık diğer gazetelerin üzerinde durduğu bir bilgi olan, dünyanın Kaddafi'nin ölümünü sevinçle karşılamaları hususuna hiç değinmemesi de dikkatleri çekmektedir.

Kısacası Zaman Gazetesi'nin, çalışmanın konusu olan diğer devrik liderlerle ilgili yayınlamış olduğu haberlerle kıyaslanınca, daha tarafsız olmaya çalışan bir tavır takındığı fark edilmektedir.

4.2.3.3.2. Teun A. van Dijk’ın Söylem Çözümlemesi Yöntemine Göre Zaman Gazetesi’nde Yayınlanan Muammer Kaddafi’nin Ölüm Haberlerinin Değerlendirilmesi

Zaman Gazetesi’nde Muammer Kaddafi ile ilgili yapılan haberlerin tematik yapısına bakıldığında, genellikle ana başlıktan oluştuğu görülmektedir. Gazete, alt başlık kullanma yoluna pek sık gitmemiştir. Bunun yerine konuya ait farklı haberleri sayfada farklı yerlere konumlandırarak, farklı ana başlıklar altında işleme yoluna gitmiştir. Başlıklarda enformasyon eksiltiliminin fazla yapılmadığı dikkatlerden kaçmamaktadır. Bunun yerine gazete, yer yer başkalarının sözlerini başlık yapmıştır.

Haberlerin şematik yapısına bakıldığında, van Dijk’ın bahsettiği standartlara uygun olduğu görülmektedir. Yani genellikle ana olay, haberin girişinde belirtilmiştir. Olaylara haber değerinin verilmesinin nedeni, genellikle girişte belirtilmiştir.

Gazete, haber kaynağı olarak genel olarak kendi muhabirine başvurmuştur. Ancak seyrek de olsa tanıklardan yararlanılmıştır. Tanıkların sözleri ya da yorumları ise genellikle başlık olarak kullanılmıştır.

Teun van Dijk’ın modeli ölçeğinde Zaman Gazetesi’ndeki Muammer Kaddafi ile ilgili haberlerin mikro yapılarına bakılacak olursa, cümlelerin hem aktif hem de pasif yapıda düzenlendiği görülmektedir.

Gazete Kaddafi’ye dair değişik ve türlü tanımlamalara girişmemiştir. Bunun yanında Muammer Kaddafi genel olarak “Libya’nın devrik lideri” olarak tanımlanmıştır.

Kaddafi ile ilgili haberlerin görsel materyallerine bakıldığında, işkence anlarına dair kareler görülmemektedir. Kaddafi’nin cansız bedeni birkaç haberde kullanılmıştır. Bunun haricinde gazete şiddet unsurlarını yoğun olarak temsil eden

fotoğraflar kullanmamıştır. Genel olarak Kaddafi'nin sağlıklı günlerinde çekilen fotoğraflar kullanılmıştır.

SONUÇ

Tüketim toplumunun temel özelliği bilginin tüketilmesidir. Bu da teknolojik gelişmeler ile mümkün olmuştur. Teknolojinin hızlı gelişimi kitle iletişim araçlarının kullanımın yaygınlaşmasını sağlamıştır. Böylece kitle iletişim araç ve gereçlerinin toplumsal hayatın her alanında kullanılmasına olanak sağlanmıştır. Toplum üyelerinin birbirleriyle ya da toplumsal hayatın bütünüyle ilişki içine girmesini sağlayan kitle iletişim araçları, insanların toplumsal algılarını değiştirebilmekte ve insanların toplumsal algıları ölçeğinde kullanılabilir. Yani bu işleyiş çift yönlü bir mekanizma olarak devam etmektedir.

Kitle iletişim araçlarının en geleneksel olanları arasında sayılabilecek olan gazete, hemen hemen bütün toplum üyelerinin rahatlıkla ulaşabileceği bir mecradır. Hedef kitleyi dış dünyanın içine sokma özelliği gösteren gazetenin esas işlevi bilgi aktarmak olarak görülse de bu bilgilerin ideolojik bir çerçeve içinde işlenmesi, gazetelerin işlevinin salt bilgi aktarmak olmadığını göstermektedir. Gazeteler, iktidar mekanizmalarına hizmet eden araçlar olarak kullanılmaktadır.

İktidar kavramından, sadece politik iktidar anlaşılmamalıdır. Foucault'nun bahsettiği gibi, iktidarın toplumun değişik katmanlarında değişik koşullarda olduğu unutulmamalıdır. Bu fikre göre de, her gazetenin sahip olduğu ideolojinin kendi iktidarına hizmet ettiği düşünülmelidir. Böylece kendi hedef kitlesini, yani “cemaatini” oluşturma amacı gütmektedir.

Modern toplumlardaki iktidarların baskı mekanizması, zor kullanmak değildir. Modern ve modern ötesi toplumların baskı uygulaması rıza mekanizması ile işlemektedir. Yani toplum üyelerinin üzerine kurulacak olan baskı ikna yöntemiyle gerçekleştirilmektedir.

Bu noktada ideoloji kavramı önem kazanmaktadır. İdeolojik aktarımlar sayesinde toplumun bireyleri etkilenmekte ve istenilen davranış ya da düşünce biçimlerine sahip olmaları sağlanmaktadır. Böylece toplumun bireyleri, kendi

davranışlarını kendileri denetler duruma getirilmektedir. Diğer bir deyişle oto-kontrol mekanizması pekiştirilmiş olmaktadır. Hegemonya da burada ortaya çıkmaktadır.

Kitle iletişim araçları, dolayısıyla gazeteler insanlara ideoloji pompalamakta ve kendi ideolojileri ile hedef kitlesinde davranış ve düşünce oluşumuna neden olma amacı gütmektedir.

Kitle iletişim araçlarındaki ideoloji üretimi dil ve söylem aracılığıyla gerçekleştirilmektedir. Gazeteler aynı bilgileri, kullanılan üslup sayesinde farklı yollardan, farklı anlama gelecek şekilde kendi hedef kitlelerine aktarmaktadırlar. Kullanılan dil, gazetelerin farklı noktalara vurgu yapmasına ya da farklı noktaların göz ardı edilmesine olanak sağlamaktadır. Böylece ideolojiler, istendiği doğrultuda ifade edilme olanağı bulmaktadır.

Gazetelerde yer alan şiddet içerikli haberlerin yoğun ve sürekli olarak aktarımı da ideolojik bir uygulamadır. Şiddet içerikli bu yoğun aktarım, toplumsal bellekte şiddetin algılanışını değiştirmektedir. Şiddet, anlamsal olarak simülasyona uğramakta ve bilinen gerçekliğini yitirmektedir. Hiper-gerçek duruma gelmiş olan şiddetin gazete haberlerinde durmadan ve tekrar tekrar yeniden aktarılması, şiddete karşı duyarsızlaşmayı beraberinde getirmiştir. Böylece gazete haberlerinde, şiddet kültürü dil ve söylem aracılığıyla yeniden üretilmiş olmaktadır.

Yoğun ve sürekli olarak pompalanan şiddet unsurlarının tüketilmesini sağlamak için gazeteler, bu haberleri cazip hale getirmeye çalışmaktadır. Haber metninde kullanılan dil ve söylem, görsel olarak tercih edilen fotoğraflar ve açıklamalarına başvuru tanıklar gibi unsurlar sayesinde, haberler eğlence kültürünü anımsatacak şekilde işlenmekte ve şiddetin tüketilmesini cazip hale getirmektedir. Bu durum da tüketim toplumu içinde değerlendirilmesi gereken bir durumdur.

Irak'ın devrik lideri Saddam Hüseyin'in, El Kaide Terör Örgütü'nün lideri Usame Bin Ladin'in ve Libya'nın devrik lideri Muammer Kaddafi'nin ölümlerinin

aktarıldığı haberler, şiddeti detaylarıyla betimlemeleri ve şiddeti yeniden üretmeleri bakımından çalışma için önem arz etmektedir.

Çalışmanın evreni olarak belirlenen Cumhuriyet, Zaman ve Hürriyet Gazeteleri farklı yayın politikalarına, dolayısıyla da farklı ideolojilere sahip oldukları için aynı konulara dair farklı bakış açılarına sahiptirler. Kimisi kimi infazları, sahip oldukları ideoloji nedeniyle olumlarken, kimisi de eleştirmektedir. Ancak amaç ne olursa olsun seçilen bu üç gazetenin, bu üç ölümle ilgili yaptıkları haberlerin ortak noktası şiddeti tekrar tekrar üretmeleridir. Dil ve söylem aracılığıyla yeniden üretilen şiddet, hedef kitlenin algısında tekrar tekrar betimlenmekte ve pekiştirilmektedir. Yoğun olarak şiddet unsurlarına maruz kalan gazetelerin cemaatleri de şiddetle karşılaşmaya karşı duyarsızlaşmaktadırlar. Böylece şiddet, simülasyona uğrayarak hiper-gerçek duruma gelmiş olmaktadır.

Eleştirel söylem çözümlemesi yöntemiyle incelenen gazetelerin makro ve mikro yapıları göz önünde bulundurulmuştur. Elde edilen sonuçlara göre de Hürriyet Gazetesi'nin genel iktidar söylemlerine uygun olarak konuları işlediği ve ortada bir tutum sergilediği görüşmüştür.

Cumhuriyet Gazetesi'nde yer alan bu ölümler ile ilgili haberlerde infazlar eleştirilirken, asıl olarak göze çarpan ABD karşıtlığıdır. ABD, var olan ve gazete tarafından ortaya konan şiddetin esas sorumlusu olarak gösterilmekte ve şiddetli olarak eleştirilmektedir.

Zaman Gazetesi de olaylara İslam boyutuyla yaklaşmaktadır. Örneğin gazetenin Usame Bin Ladin'in ölümünü olumladığı açık şekilde görülmektedir. Usame bin Ladin'in İslam ve terörün birlikte düşünülmesine neden olduğunu sıklıkla dile getirmekte ve böylece öldürülmesini meşru kılmaya çalışmaktadır.

Fikirler ya da vurgulanmak istenen noktalar ne kadar farklı olursa olsun, şiddet, her bir gazete tarafından her bir ölümden tekrar tekrar üretilmektedir. Böylece hedef kitlenin şiddeti içselleştirmesi sağlanmaktadır. Yani şiddet olumlanırken de

eleştirilirken de gazeteler tarafından okuyucusuna şiddet uygulanmakta ve şiddetin şiddetle pekiştirilmesi sağlanmış olmaktadır. Modern dűnyanın temel handikaplarından birisi de budur.

KAYNAKÇA

KİTAPLAR

- Aldous, Huxley: **Cesur Yeni Dünya**, Çev. Ümit Tosun, 7. bs., İstanbul, İthaki Yayınları, 2011.
- Althusser, Luis; **İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları**, Alp Tümertekin, 3. bs., İstanbul, İthaki Yayınları, 2008.
- Anderson, Benedict: **Hayali Cemaatler**, Çev: İskender Savaşır, 6. bs., İstanbul, Metis Yayınları, 2011.
- Atabek, Gülseren, Atabek, Ümit: **Medya Metinlerini Çözümlmek: İçerik, Göstergibilim ve Söylem Çözümleme Yöntemleri**, Ankara, Siyasal Kitapevi, 2007.
- Balcıoğlu, İbrahim: **Şiddet ve Toplum**, 1. bs., Sosyoloji Dizisi 3, İstanbul, Bilge Yayınları, 2001.

- Baudrillard, Jean: **Tüketim Toplumu**, Çev: Hazal Deliçaylı, Ferda Keskin, 3. bs., İstanbul, Ayrıntı Yayınları, 2008(a).
- Baudrillard, Jean : **Simülakrlar ve Simülasyon**, Çev. Oğuz Adanır, 3.bs., Ankara, Doğu Batı Yayınları, 2008(b).
- Baudrillard, Jean: **Sessiz Yığınların Gölgesinde Toplumsalın Sonu**, Çev. Oğuz Adanır, 3. bs., Ankara, Doğu Batı Yayınları, 2006.
- Chomsky, Noam: **Medya Denetimi**, Çev. Şen Süer, 2. bs., İstanbul, Akyüz Yayınları, 1995.
- Crehan, Kate: **Gramsci Kültür Antropoloji**, Çev. Ümit Aydoğmuş, 1. bs., İstanbul, Kalkedon Yayıncılık, 2006.
- Devran, Yusuf: **Haber Söylem İdeoloji**, 1. bs., İstanbul, Başlık Yayın Grubu, 2010.
- Eagleton, Terry: **İdeoloji**, Çev. Mutallip Özcan, 2. bs., İstanbul, Ayrıntı Yayınları, 2005(a).

- Eagleton, Terry: **Kültür Yorumları**, Çev. Özge Çelik, 1. bs., İstanbul, Ayrıntı Yayınları, 2005(b).
- Foucault, Michel: **Cinselliğin Tarihi**, Çev. Hülya Tufan, 2. bs., İstanbul, Afa Yayınları, 1993.
- Girard, Rene: **Şiddet ve Kutsal**, Çev. Necmiye Alpay, 1. bs., İstanbul, Kanat Kitap, 2003.
- Işık, Emre: **Öznenin Dili**, 1. bs., İstanbul, Bağlam Yayınları, 2000.
- Karabağ, İmran: **Dil ve Şiddet**, 1. bs., İstanbul, İkaros Yayınları, 2010.
- Özer, Mehmet: **Medyada Şiddet Kültürü**, y.y., Literatürk, 2010.
- Özer, Mehmet: **Haber Söylem İdeoloji**, y.y., Literatürk, 2011.

- Postman, Neil: **Televizyon Öldüren Eğlence**, Çev. Osman Akınhay, 4. bs., İstanbul, Ayrıntı Yayınları, 2012.
- Sennet, Richard: **Karakter Aşınması**, Çev. Barış Yıldırım, 4. bs., İstanbul, Ayrıntı Yayınları, 2002.
- Sennet, Richard: **Yeni Kapitalizmin Kültürü**, Çev. Aylin Onacak, İstanbul, Ayrıntı Yayınları, 2008.
- Smith, Philip: **Kültürel Kuram**, Çev. İbrahim Gündoğdu, Selime Güzelsarı, 1. bs., Erzurum, Babil Yayınları, 2005.
- Trend, David: **Medyada Şiddet Efsanesi**, Çev. Gül Bostancı, İstanbul, YKY, 2008.
- Williams, Raymond: **Anahtar Sözcükler**, Çev. Savaş Kılıç, İstanbul, İletişim Yayınları, 2005.
- Van Dijk, Teun A: **Ideology: A multidisciplinary Approach**, London, Sage, 1998.

MAKALELER

- Baudrillard, Jean: “The Gulf War Did Not Take Place”, **The Gulf War Did Not Take Place**, Trans. by Power Institute and Paul Patton, Bloomington, Indiana University Press.,1995, p. 61-90.
- Fairclough, Norman: “Dil ve İdeoloji”, **Söylem ve İdeoloji**, yay. haz. Barış Çoban, Zeynep Özarslan, Çev. Barış Çoban, 1. bs., İstanbul, Su Yayınları, 2003, s. 155-170.
- Fairclough, Norman: “Critical Discourse Analysis”, How to Analyze Talk in Institutional Settings: A Casebook of Methods, Ed. by. Alec McHoul, Mark Rapley, London, MPG Books, 2001, p. 25-40.
- Hall, Stuart: “Foucault: Power, Knowledge and Discourse”, **Discourse Theory and Practice: A Reader**, Ed. by. Margaret Wetherel-Stephanie Taylor- Simeon J. Yates, London, Sage, 2001, p. 72-82

Hobsbawm, Eric:

“Gelenekleri İcat Etmek”, **Geleneğin İcadı**, Çev. Mehmet Murat, İstanbul, Agora Kitaplığı, 2006, s. 1-19.

Jager, S., Maier, F.:

“Theoretical And Methodological Aspects Of Foucauldian Critical Discourse Analysis And Dispositive Analysis”, **Methods Of Critical Discourse Analysis**, 2nd Edition, Ed. by Ruth Wodak & Michael Meyer, London, Sage, 2009, p. 34-62.

Talimciler, Ahmet:

“Futbol-Medya-Şiddet İlişkisi,” **Terör Şiddet Toplum**, Bağlam Yayınları, İstanbul, 2006, s. 144

Williams, Raymond:

“Bir Kültür Sosyolojisine Doğru”, **Kültür**, Çev. Ertuğrul Beşer, İstanbul, İletişim Yayınları, 1993, s. 7-33.

Van Dijk, Teun A.:

“Çok Alanlı Bir Yaklaşım”, **Söylem ve İdeoloji**, yay. haz. Barış Çoban, Zeynep Özarslan, Çev. Nurcan Ateş, 1. bs., İstanbul, Su Yayınları, 2003, 8s. 13-109.

Van Dijk, Teun A.:

“The Study of Discourse”, **Discourse as Structure and Process**, Ed. by. Teun A. van Dijk, London, Sage, 1997, p. 1-35.

ÇEVİRİMİÇİ

Ajanslar:

“Bin Ladin Kimdir?” (Çevrimiçi)
<http://www.haberturk.com/dunya/haber/626574-bin-ladin-kimdir-galeri>, 15
Mayıs 2013.

ANSİKLOPEDİ

“Kaddafi”,

Gelişim Hachette, Haz. Güler Uzun, Ömer Baranioğlu, İstanbul, Gelişim Yayınları, 1983, 6.c., 2183.

“Hüseyin, Saddam”,

Grolier International Americana Encyclopedia, Çev. ve Haz. Medya Holding A.Ş., İstanbul, 1993, 7. c., s. 270.

“Kaddafi, Muammer- el”,

Grolier International Americana Encyclopedia, Çev ve Haz. Çev. ve Haz. Medya Holding A.Ş., İstanbul, 1993, 8. c., s. 177.

TEZLER

Arcan, Esra:

İnsan Hakları ve Medya: ABD Elit Medyasında Türkiye’ye İlişkin İnsan Hakları Haberlerinde Söylem İnşası: The New York Times Gazetesi Örneği, (yayınlanmamış doktora tezi) İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2010.

Çavdar, Duygu:

Simülasyon Çağında Tüketicinin ve Kitlenin Gerçekliği, (yayınlanmamış lisans tezi), Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi/Fen Edebiyat Fakültesi, İstanbul, 2010.

Diğer

Çavdar, Duygu:

Kültür Sosyolojisi Öğrenci Ders Notları, (yayınlanmamış ders notları),

Mimar Sinan Güzel Sanatlar
Üniversitesi/Fen Edebiyat Fakültesi,
İstanbul, 2008.

Mete, Hülya:

**Kültür Sosyolojisi Öğrenci Ders
Notları**, (yayınlanmamış ders notları),
Mimar Sinan Güzel Sanatlar
Üniversitesi/Fen Edebiyat Fakültesi,
İstanbul, 2008.

Özbek, Meral:

Kültür Sosyolojisi Ders Notları,
(yayınlanmamış ders notları), Mimar
Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi/Fen
Edebiyat Fakültesi, İstanbul, 2008.

**EK 1: SADDAM HÜSEYİN'İN ÖLÜMÜNE İLİŞKİN GAZETE
HABERLERİNİN LİSTESİ**

Haber No.	Yayın Tarihi	Haber Başlığı	Haberci
		Hürriyet Gazetesi	
1	30.12.2006	Vedalaşma Turlar	
2	30.12.2006	Saddam Asmaca	
3	30.12.2006	Beyaz Saray: Bugün Asılır	
4	30.12.2006	İdam İşaretleri	
5	30.12.2006	İdam Gizli Yapılacak ve Videoya Çekilecek	
6	30.12.2006	Saddam Asılırsa Şiddet Yükselir	
7	31.12.2006	Son Kare	
8	31.12.2006	Astığı Yerde Asıldı	
9	31.12.2006	Bağdat'ın Laneti: Irak'ın Hiçbir Lideri Yatağında Can Veremedi	Murat Bardakçı
10	31.12.2006	İdam Uykusundaıdı	
11	31.12.2006	Araplar Kızgın: Bayramda İdam Olmaz	
12	31.12.2006	Asılan Kişi Nasıl Ölür	
13	31.12.2006	Darağacında İlk Diktatör	
14	31.12.2006	Saddamsız İlk Günün Bilançosu: 78 Ölü	
15	01.01.2007	İdamların Anası	
16	01.01.2007	Saddam'ın Yerine El Duri	
17	01.01.2007	Bush İzniyle Memleketine	

		Götürüldü	
18	01.01.2007	İdama Protesto	
19	01.01.2007	Manşetlerdeki İnfaz	
20	01.01.2007	Ne Dediler	
21	01.01.2007	Babamız Cesurca Öldü, Gururluyuz	
22	01.01.2007	Erdoğan: İnfaz kine ve intikama dönüşmesin	
23	01.01.2007	Gül: Bayramda olmamalıydı	
24	02.01.2007	Babam Şehittir	
25	02.01.2007	Saddam Hapiste Kuşları Beslemiş	
26	02.01.2007	3 Bininci ABD Askeri Öldü	Kasım Cindemir
27	03.01.2007	İdam Hataydı	
28	04.01.2007	Sıra Onlarda	
29	04.01.2007	Saddam Amerikalılar Teşekkür Edip Ayrılmış	
30	05.01.2007	Şiirli Veda	
31	05.01.2007	ABD: Asarken Özen Gösterin	
32	08.01.2007	Onunla Asılmak Şeref Olurdu	
33	08.01.2007	Saddam Türbesi	
		Cumhuriyet Gazetesi	
1	30.06.2006	İnfaz her an gerçekleşebilir	

2	30.06.2006	İdam Irak'ta şiddeti artıracak	
3	31.06.2006	Saddam'a hızlı infaz	
4	31.06.2006	Amerika besledi Amerika bitirdi	
5	31.06.2006	Koyun gibi kurban edildi	
6	31.06.2006	Adalet mi, intikam mı?	
7		(başlık yok) Saddam'ın hayatının özetlendiği bir haberdur.	
2	31.06.2006	Ya diğur suçlular...?	
9	31.06.2006	'Kan gövdeyi götüreceğ'	
10	31.06.2006	Saddam Hüseyin asılarak öldürüldü	
11	31.06.2006	'Kazananların adaleti...'	
12	31.06.2006	ABD işğalinin son büyük hatası	
13	31.06.2006	Ankara: Irak'ın iç meselesi	
14	31.06.2006	Baykal: İdama üzüldüm	
15	31.06.2006	'Birkaç gün beklenebilirdi'	
16	01.01.2007	Saddam sırlarıyla gitti	
17	01.01.2007	Duaya cellat engeli	
18	01.01.2007	Erdoğan: Irak öncelikli sorun	
20	01.01.2007	Saddam Avca'da toprağa verildi	

21	01.01.2007	Son duasını ettirmediler	
22	01.01.2007	İdam hiçbir şeyi çözmez	
23	01.01.2007	Bozgundan Saddam'ın idamına	
24	02.01.2007	ABD kendi ipini çekti	
25	02.01.2007	Bağdat'ı işgalden kurtarma çağrısı	
26	02.01.2007	Amerikan kayıpları 3 bin oldu	
27	02.01.2007	Dünya 2007'ye Saddam'la girdi	
28	03.01.2007	İnfaz görüntülerine soruşturma açıldı	
29	03.01.2007	El Dürri'den direniş çağrısı	
30	04.01.2007	Ban'dan idama örtülü destek	
31	04.01.2007	Irak'ta yine idam hazırlığı	
32	05.01.2007	'Saddam'ın celladı El Sadr'dı'	
33	05.01.2007	Bir çocuk daha kendisini astı	
34	10.01.2007	Yeni idam görüntüleri	
		Zaman Gazetesi	
1	01.01.2007	Saddam doğduğu köye gömüldü	
2	01.01.2007	'Irak artık Türkiye için AB'den daha önemli'	

3	01.01.2007	Filistin’de Saddam yası	
4	02.01.2007	Bayramda infaza tepkiler sürüyor	
5	02.01.2007	Çiçek sulayıp kuşları beslemiş	
6	02.01.2007	ABD’nin Irak’taki asker kaybı 3 bine ulaştı	Cihan
7	02.01.2007	Saddam’a özenen çocuk öldü	Mutlan
8	03.01.2007	Bush’un Irak’a asker yollama planı senatoya takılabilir	
9	03.01.2007	Talabani: İdama müdahale etmedim	
10	04.01.2007	Ban Ki Moon ‘idama destekle’ şaşırttı	
11	04.01.2007	Saddam’ın idamı tahrike yönelik	
12	04.01.2007	İdam görüntüsü soruşturmasında bir kişi tutuklandı	
13	05.01.2007	Saddam’ın iki adamının infazı bilmeyeceye döndü	
14	05.01.2007	İnfaz dünya gündeminden düşmüyor: İdam değil, linç	
15	05.01.2007	‘Saddam’ın ipini Sadr çekti	
16	05.01.2007	Libya heykelini dikecek	
17	06.01.2007	Saddam’ın idamına protestolar sürüyor	

18	06.01.2007	İnfazı kimse unutmaz, Saddam'ı şehide dönüştürdüler	
19	06.01.2007	AB, Saddam'ın adamlarının asılmasına karşı çıktı	
20	06.01.2007	Bush: Saddam'ın idamı daha onurlu yapılabilirdi	
21	06.01.2007	'İdam mezhep savaşı çıkarmak için kullanılıyor'	
22	09.01.2007	İdam oyunu yine ölümle sonuçlandı	
23	09.01.2007	Enfal kasetinden 'Saddam'dan şok sözler	

**EK 2: USAME BİN LADİN'İN ÖLÜMÜNE İLİŞKİN GAZETE
HABERLERİNİN LİSTESİ**

Haber no.	Yayın Tarihi	Haber Başlığı	Haberci
		Hürriyet Gazetesi	
1	03.05.2011	Cezasını buldu	
2	03.05.2011	Kefenlenip denize atıldı	
3	03.05.2011	İlk önce selefi Bush'u aradı	
4	03.05.2011	Subay mahallesinde vurdular	
5	03.05.2011	İlk haber Twitter'da	
6	03.05.2011	Komşusu internetten canlı yayın yaptı	
7	03.05.2011	Kabil'de evin aynısını kurup prova yaptılar	
8	03.05.2011	Operasyon için onları beklediler	
9	03.05.2011	Savaş İslamla değil	
10	03.05.2011	Daha fazla yaşlanamadı	
11	03.05.2011	O fotoğraf fotoshop	
12	03.05.2011	Balıklara yem ettiler	
13	03.05.2011	Oğlum, gelinim rahat uyur	
14	03.05.2011	ABD'de bayram havası	
15	03.05.2011	Misilleme alarmı	
16	03.05.2011	Yeni lider Zevahiri mi	
17	03.05.2011	Uluslararası camia memnun	
18	03.05.2011	Hamas kınadı El Fetih memnun	
19	04.05.2011	İşte ölüm evi	

20	04.05.2011	BBG evi gibi izlediler	
21	04.05.2011	Kışlanın yanı	
22	04.05.2011	Operasyonun adı Geronimo	
23	04.05.2011	Oklar Pakistan'a döndü	
24	04.05.2011	Zerdari savunmada	
25	04.05.2011	Yatak odasında öldürüldü	
26	04.05.2011	Ön mühürlü arka açık	
27	04.05.2011	O yakmış	
28	04.05.2011	Cesedi hiçbir ülke istememiş	
29	04.05.2011	Buradan atmışlar	
30	04.05.2011	DNA testi kız kardeşinden	
31	04.05.2011	Fotoğrafı ürkütücü	
32	04.05.2011	Elleri arkadan bağlı 8-9 çocuk vardı	
33	04.05.2011	Helikopter parça parça	
34	04.05.2011	Bakkalımdan ekmek alırdı	
35	04.05.2011	79 SEAL bir köpek	
36	04.05.2011	Hollywood filmi	
37	04.05.2011	Ev 15 bin dolar	
38	04.05.2011	İmamı uyarmışlar	
39	04.05.2011	22 kişi varmış	
40	05.05.2011	Bin Ladin panayırına döndü	
41	05.05.2011	Diri diri yakaladılar sonra öldürdüler	

42	05.05.2011	ABD'den dört çelişkili açıklama	
43	05.05.2011	Reytingi rekor kırdı	
44	05.05.2011	Kızılderililer tepkili	
45	05.05.2011	Çırılçıplak olsaydı vurulmazdı	
46	05.05.2011	Ceset fotoğrafı yayınlanmayacak	
47	05.05.2011	Ladin'in gözdesiydi	
48	05.05.2011	Ladin silahsızdı kızı da odadaydı	
49	06.05.2011	Helikopter düştü hayalet göründü	
50	06.05.2011	Bin Ladin'in komşusu değildim	
51	06.05.2011	Bin Ladin değil alerji	
52	06.05.2011	Pakistan'dan misilleme uyarısı	
53	06.05.2011	'Sözümüzde durduk' ziyareti	
54	07.05.2011	Trenle 11 Eylül	
55	07.05.2011	Obama'dan 'Kurt Adamlara' savaş nişanı	
56	07.05.2011	Bin Ladin 2012'de ortaya çıkacak	
57	08.05.2011	Obama'dan Komandolara: İyi iş çıkardınız	
58	08.05.2011	Ladin'in gözdesi Emel anlattı	
59	08.05.2011	El Kaide'yi evinden yönetiyordu	
60	08.05.2011	Bin Ladin'in Yemenli halefi kıl payı kurtuldu	
61	09.05.2011	'Şifre' diye sesi kesildi	

62	10.05.2011	Bin Ladin'in dolabından doğal afrodizyak çıktı	
63	10.05.2011	Pentagon videosu sahte mi	
64	11.05.2011	50 milyon \$ ödöl kasada kaldı	
65	11.05.2011	Çizdiği Usame'yi sildi New Yorker'a kapak oldu	
		Cumhuriyet Gazetesi	
1	03.05.2011	Bir Amerikan bumerangı	
2	03.05.2011	İstanbul'u kan gölüne çevirmişti	
3	03.05.2011	Ankara memnuniyetle karşıladı	
4	03.05.2011	'Şehit mertebesine çıkardınız'	
5	03.05.2011	El Kaide saldırıları	
6	03.05.2011	Obama: Kafamıza koyduğumuzu yaparız	
7	03.05.2011	İntikam eylemi bekleniyor	
8	03.05.2011	Kuryesi, Bin Ladin'in sonu oldu	
9	04.05.2011	Canlı izlemişler	
10	04.05.2011	Geronimo nasıl öldürüldü?	
11	04.05.2011	Meğer dünyayı işkence kurtarmış	
12	04.05.2011	Naaş türbe olmasın diye denize atıldı	
13	04.05.2011	'Bir musibetin sona erdiğini umuyoruz'	
14	04.05.2011	Ölümü film oluyor	
15	05.05.2011	'Babamı canlı ele geçirip öldürdüler'	

16	05.05.2011	‘Pakistan sızdırırdı’	
17	05.05.2011	Yasallığı konusunda herkes ikna olmuş değil	
18	05.05.2011	Beyaz Saray’dan fotoğraf yok	
19	05.05.2011	‘Silahı yoktu ama direndi’	
20	05.05.2011	Evi koruma altında	
21	06.05.2011	Bu da Suudi komplosu	
22	06.05.2011	Bin Ladin operasyonundan bin komedi çıktı	
23	06.05.2011	‘Öldürülen 5 kişiden 4’ü silahsızdı’	Elçin Poyrazlar
24	06.05.2011	Reuters fotoğrafları yayımladı	
25	06.05.2011	İran Bin Ladin’in ölümüne şüpheyle yaklaşıyor	Ekber Karabağ
26	06.05.2011	‘Sıfır Noktası’nda	
27	07.05.2011	Merkel’e Bin Ladin şoku	
28	07.05.2011	El Kaide’den isyan çağrısı	
29	07.05.2011	Gösterilerde yine kan aktı	
30	07.05.2011	‘5-6 yıldır o evde yaşıyorlardı’	
31	10.05.2011	ABD Bin Ladin’in eşlerini istiyor	
32	10.05.2011	‘Aslında daha önce öldü’	Ekber Karabağ
33	14.05.2011	Bin Ladin misillemesi!	
		Zaman Gazetesi	
1	03.05.2011	Bin Ladin’in öldürülmesi ibret vesilesi olmalı	
2	03.05.2011	‘Ladin asla İslam’ı temsil	

		etmedi'	
3	03.05.2011	Avrupa hem memnun hem de eleştirel	
4	03.05.2011	Bin Ladin öldürüldü okyanusa atıldı	
5	03.05.2011	Ceset fotoğrafı sahte çıktı	
6	03.05.2011	Dünya, misillemeye karşı alarma geçti	
7	03.05.2011	ABD'de Bin Ladin baharı	
8	03.05.2011	Savaşımız İslam'la değil	
9	03.05.2011	İslam'ın yüzünü terörle kararttı	
10	03.05.2011	Adını 11 Eylül'le duyurdu	
11	04.05.2011	Lider öldü, El Kaide ne olacak?	
12	04.05.2011	ABD intikam saldırısından korkuyor	
13	04.05.2011	Amerikalı Müslümanlar umutlu	
14	04.05.2011	Geronimo: Efsanevi Kızılderili lideri	
15	04.05.2011	Cep telefonundan yakaladılar	
16	05.05.2011	Ladin, CIA işkencesi sayesinde mi bulundu?	Ali H. Aslan
17	05.05.2011	ABD'nin çelişkili Bin Ladin açıklamaları kafa karıştırdı	
18	05.05.2011	Afganistan'dan İslamabad'a Bin Ladin eleştirisi	
19	06.05.2011	Sıfır Noktası'na sembolik ziyaret	
20	06.05.2011	ABD askerleri hiçbir direnişle	

		karşılaşmamış	
21	06.05.2011	Ladin'in yardımcısı Zevahiri yakalattı	
22	06.05.2011	Pakistan, topraklarında başka operasyona izin vermeyecek	
23	06.05.2011	Apaçiler 'Geronimo özrü' bekliyor	
24	07.05.2011	Fotoğraflar yayınlanmadı komplo teorileri patladı	
25	07.05.2011	CIA, ağustosta Abbotabad'a yerleşmiş	
26	07.05.2011	El Kaide Bin Ladin'in öldürüldüğünü doğruladı	
27	07.05.2011	'El Kaide'nin liderinde ABD trenleri var' iddiası	
28	07.05.2011	'Hayalet helikopter' ilk kez kullanıldı	
29	07.05.2011	Merkel'in Bin Ladin sevinci mahkemelik	
30	07.05.2011	İngiliz başpiskopoz: Adalet yerini bulmadı	
34	08.05.2011	Arap Baharı'na Bin Ladin molası	
35	08.05.2011	ABD, Pakistan istihbaratının üst düzey isimlerini istedi	
36	08.05.2011	Bin Ladin, El Kaide'yi aktif olarak yönetiyordu	
37	08.05.2011	İrkçı pilot, iki imamı uçaktan indirdi	
38	09.05.2011	Bin Ladin'in Pakistan'dan	

		örgütü yönetmesi imkansız	
39	09.05.2011	Köyde buzağı doğsa biliriz, Bin Ladin nasıl saklanacak?	
40	09.05.2011	Teröre özenmeyen gençlerin meydanlara inmesine seviniyorum	
41	09.05.2011	Obama'ya Usame dopingi	
42	12.05.2011	Pakistan'a Bin Ladin misillemesi 80 ölü	

**EK 3: MUAMMER KADDAFI’NİN ÖLÜMÜNE İLİŞKİN
GAZETE HABERLERİNİN LİSTESİ**

Haber no.	Yayın Tarihi	Haber Başlığı	Haberci
1	21.10.2011	Krallar Kralı’nı yerlerdesürüklediler	
2	21.10.2011	‘Yeşil Kitap’ yazdı, çadırına dünyayı gezdirdi	
3	21.10.2011	Libya yeni bir sayfa açtı	
4	22.10.2011	Clinton’un il tepkisi: Vauuv	
5	22.10.2011	1.5 milyon \$’lık ödülü alacak mı?	
6	22.10.2011	Kaddafi’yi kim vurdu?	
7	22.10.2011	Haramdır durun	
8	22.10.2011	Cesedi ziyarete açıldı	
9	22.10.2011	Ayşe Kaddafi hastanelik oldu	
10	22.10.2011	‘Lockerbie için’	
11	22.10.2011	Seyfülislam Nijer yolunda	
12	22.10.2011	Özgürlük ilanı yarın	
13	23.10.2011	Kaddafi’yi nasıl vurdum?	
14	23.10.2011	Mezar yeri gizlenecek	
15	23.10.2011	Cesedi örttüler	
16	23.10.2011	Otopsi yapılmayacak	
17	23.10.2011	Ayşe babasını aradı, isyancı ‘Alo’ dedi	
18	23.10.2011	Libya’da bugün zafer bayramı	
19	23.10.2011	Ankara tutanakları	
20	23.10.2011	Kaddafi ile son pazarlık	

21	24.10.2011	Libya’da lekeli başlangıç	
22	24.10.2011	Vasiyet bırakmış: Elbisemle gömün	
23	24.10.2011	Yaralı Kaddafi’ye cinsel taciz	
24	25.10.2011	Kaddafi bugün gömülüyor	
25	27.10.2011	Onu Batı öldürttü	
26	27.10.2011	Kaddafi’nin hayaleti	
27	27.10.2011	Bilmediğimiz şeyler anlatabilirdi	
28	28.10.2011	Kim korkar Arap Baharı’ndan	
29	28.10.2011	Öldürenler yargılanacak	
		Cumhuriyet Gazetesi	
1	21.10.2011	Albay’ın sonu	
2	21.10.2011	Çöl Aslanı savaşı kaybetti	
3	21.10.2011	‘Eski Dost’ Berlusconi: Libya’da savaş bitti	
4	21.10.2011	Muhafifler Kaddafi’yi öldürdü	
5	22.10.2011	Yeni dönem linçle başladı	
6	22.10.2011	Batılı liderlerin ‘utandıran’ pozları	
7	22.10.2011	Chavez: Kaddafi şehit oldu	
8	23.10.2011	Linç hasıraltı ediliyor	
9	25.10.2011	Libya ‘kurtuldu’ şeriat geldi	
10	26.10.2011	Kaddafi çöle gömüldü	
		Zaman Gazetesi	
1	21.10.2011	Firari Kaddafi öldürüldü	
2	21.10.2011	Bir yıl içinde devrilen 3. Arap	

		lider	
3	21.10.2011	AB: Diğer diktatörlere uyarı	
4	21.10.2011	Libya'nın asıl savaşı şimdi başlıyor	
5	21.10.2011	Orta Doğu'nun çılgın adamı	
6	22.10.2011	Kaddafi ne zaman hazırlandı ve nasıl öldü?	
7	22.10.2011	Nereye ve ne zaman gömüleceği de sorun	
8	22.10.2011	Kaddafi'den Esed'e mesaj var	
9	22.10.2011	Kaddafi gitti, NATO görevi bitti	
10	22.10.2011	Suriye basını Kaddafi haberine rağbet etmedi	
11	23.10.2011	İşte Kaddafi'nin ölüm tutanağı	
12	24.10.2011	Kaddafi ayaklananların Libya halkı olduğunun farkındaydı	
13	25.10.2011	Libya'da defin bilmececi	
14	26.10.2011	Kaddafi, çölde bilinmeyen bir yere gömüldü	
15	27.10.2011	Kaddafi'nin kayıp silahları bulundu	
16	28.10.2011	Oğul Kaddafi, teslim olmak için uçak talep ediyor	
17	29.10.2011	Seyfülislam Kaddafi, Nijer'e kaçtı	